

Vladimir
Colin

Basme

EDITURA ION CREANGĂ

Vladimir Colin

Basme

Coperta de Val Munteanu

virtual-project.eu
== aladrian ==

Editura Ion Creangă
București
1984

Basme (1953)

Bob de grâu

Ar fi fost odată, de mult, pe vremea poveștilor adevărate, când iepurii purtau cornițe și iezii plete răsfirate, atunci și nu altădată, zice-se, ar fi fost, pe la noi, un moșneag. Cât de bătrân era nu mai știa nimeni și, de când trăia, uitase și moșneagul socoteala anilor. Dacă voia să se uite la una-alta își ridica genele cu degetele și chiar așa vedea ca prin sită. Barba-i ajungea până la genunchi, iar pletele până la călcâie.

Și trăia singur-singurel moșneagul, pentru că, să știți, era arțăgos cum nu se mai află. Întruna căuta noduri în papură și purici în brânză. Cât era ziua de lungă sta singur pe o laviță și, veșnic nemulțumit, bombănea. Ba i se părea că soarele bate prea tare, ba îl supărau norii prea deși ; când îl necăjea ziua prea lungă, când îl scotea din sărite noaptea prea scurtă. Nimeni și nimic nu-i intra în voie !

Și uite că într-o bună zi, cum sta el în colibă și se încrunta la gândul că după zi avea să vină noaptea, atunci când ar fi poftit să se mai schimbe rânduiala statornicită, o ciocârlie, cum face, cum drege, nimerește pe ușa deschisă, și intră în colibă. Dacă s-a văzut închisă între patru pereți, s-a speriat strașnic și a început să zboare de colo-colo. Zboară-zboară, nimerește în dreptul cuptorului și scapă din cioc un bob de grâu. Apoi se mai învârtește o dată prin colibă și, zvârr ! țâșnește pe ușă și se pierde în albastrul cerului.

Dar bobul de grâu, pricepi, căzuse pe cuptor. Și, cum dă de căldură, cum începe să se umfle ; se umflă, se umflă, ajunge cât un ou. Moșneagul cel supărăcios, firește, nu văzuse nimic. Nici ciocârlia nu fusese în soare s-o zărească, darămite bobul de grâu !

Și-apăi bobușorul își cată de treabă. Se mai umflă o dată, se face cât un harbuz! Iar harbuzul odată plesnește ca harbujii răscoți și, ce să vezi! Iese din el un prunc de o palmă, purtând la șold o sabie cât degetul.

— I-ha ! Tare mi-e foame !

De astă dată moșneagul s-a mirat — vezi că de auzit auzea mai bine decât vedea — și a întrebat supărat:

— Foame ? Cui îi e foame ?

— Lui Bob-de-Grâu...

— Și de când grăiesc boabele de grâu ? a strigat moșneagul. Și de când li-e foame ?... Eu îmi astâmpăr foamea cu ele.

— Ba nu cumva să faci una ca asta !

Și, vorbind așa, a sărit Bob-de-Grâu de pe cuptor și taman pe genunchii moșului a nimerit. S-a apucat de barba moșneagului, apoi, hai-hai, s-a cățărat și a tot urcat până i-a ajuns la bărbie.

— Mă vezi ?

Moșneagul și-a ridicat genele cu degetele. Ceva-ceva zărea el, dar nu se putea dumiri.

— Știi ce ? Dă-mi un codru de pâine și-ai să mă vezi, a strigat atunci Bob-de-Grâu.

— Ce face?... Pâine ? De ce să-ți dau pâine? s-a răstit moșneagul, nu de alta, dar ca să se poată încrunta, cum îi era felul.

Bob-de-Grâu a tăcut și bătrânul a prins să se perpelească. Uitai să vă spun că mai avea o meteahnă : pe toate voia să le știe.

— De ce taci ? a strigat atunci. Răspunde !

Dar Bob-de-Grâu tăcea. S-a luptat moșneagul cu sine însuși, a șovăit, până la urmă meteahna lui de-a doua a biruit-o pe cealaltă, care voia ca nimic să nu-i fie pe plac. S-a ridicat, s-a îndreptat din șale și, șontâc-șontâc, s-a dus de-a pus pe masă o bulcă de pâine. Bob-de-Grâu îndată a sărit pe masă, a scos sabia și a început a hăcui pâinea, potrivindu-și îmbucăturile. Iar dac-a început să mănânce, a prins a crește cu câte un an de fiecă îmbucătură.

— Te văd ! a strigat deodată moșneagul trezindu-se că pe masa lui se ridică un flăcău voinic, în mână cu o sabie zdravănă (că-i crescuse și sabia deopotrivă). Ia dă-te jos, că-mi strici masa ! a mai țipat apoi, găsind îndată pricină de supărare.

— Iaca mă dau, a răspuns bucuros flăcăul și a sărit de pe masă, venind cu brațele întinse către bătrân. Tătucă, să ne sărutăm.

Dar moșneagul s-a dat îndărăt cu un pas și, împiedicându-se de o laviță, a căzut cât era de lung.

— Tătucă ? a strigat fără să țină seamă de durere, de spaimă,

de nimic. Care tătucă ? De unde tătucă ?... Băiete, vără-ți mințile în cap și nu vorbi în dodii !

S-a întristat atunci Bob-de-Grâu și a șoptit:

— Va să zică, eu să nu am tată ?

— Ia te uită la el ! a strigat moșneagul. Dar ce, un tată se găsește așa, pe toate cărările ?... Numai supărări are omul de la feciori. Voi, flăcăii, vă știu eu, alta nu faceți decât să mâncați! Ai să-mi mănânci și capul... Și de unde știu eu că ești vrednic să-mi fii fecior ? Ce, puțin lucru-i să ai un tată ca mine ?

— Încearcă-mă ! Cere-mi ce poftești, i-a răspuns bietul Bob-de-Grâu. Dar să fiu și eu în rând cu oamenii...

— Așa ? A chibzuit moșneagul, apoi a socotit să-l pună la încercare : Ascultă, i-a grăit în cele din urmă, dacă vrei să-ți dovedești vrednicia, află că trăiește pe undeva un blestemat de zmeu, Salcotea. Multe răutăți a săvârșit năpăstuind oamenii, furându-le fetele și prigonindu-i în fel și fel... Și tot mult m-am luptat și eu în tinerețile mele cu el, dar — cum, necum — n-a fost chip să-i vin de hac. Tu știi ce ? Ca dovadă că l-ai răpus, adă-mi biciul lui Salcotea, cel din lumea zmeilor și cu barba de nouăzeci și nouă de stânjeni, și atunci te primesc de fecior...

Să fi văzut cum s-a bucurat Bob-de-Grâu ! De nerăbdare nu mai izbutea să stea locului.

— Unde-i ? Unde-i Salcotea ? Spune-mi, și-ndată mare fug să-ți aduc biciul...

— Nu știu, te privește, a răspuns mânios moșneagul. Descurcă-te!

Dac-a auzit așa, și-a luat Bob-de-Grâu rămas bun și a pornit în lumea mare să-l caute pe Salcotea. A umblat către răsărit și către apus, către miazăzi și către miazănoapte, a mers cale lungă să-i ajungă, din poveste mult înainte este, cine va asculta bine va-nvăța și cine va dormi bine va odihni, iar după ce a mers atâta lume, s-a pomenit într-o seară la marginea unei holde fără capăt. Secerătorii trudeau în holda aceea și parcă din ce secerau, dintr-atât valul spicelor creștea mai bogat. Iar oamenii erau amărâți și aveau fețe posomorite.

— Seară bună, a zis Bob-de-Grâu.

— Mulțumim dumitale.

— Care-i nevoia, oameni buni ?

— Iaca, a răspuns un bătrân, holda asta, bat-o s-o bată ! Dacă nu isprăvim s-o secerăm în iaseară e vai și-amar de noi, că nu mai avem zi bună cu Salcotea...

— Salcotea ? a strigat bucuros voinicul.

Și și-a ridicat atunci Bob-de-Grâu brațul și, fără vorbă multă, a apucat, de pe cer, secera lunii.

— Păzea, fraților!

Și-apăi când a început a secera, cădeau grăiele dealuri-dealuri și singurele se legau în snopi. Lucea tăișul de aur al lunii de-ai fi zis că fulgeră și, privindu-l, rămaseră oamenii cu gurile căscate. Cât ai răsuci o țigară, nu se mai zărea din holda aceea decât miriștea țepoasă, iar Bob-de-Grâu se înalță din spate și așeză binișor luna pe cer, la locul ei.

— Voinic bărbat, grăi atunci bătrânul care vorbise dintâi, și cu toții-i mulțumiră lui Bob-de-Grâu, care le dăduse ajutor.

Da-n timp ce se întrebau ei de una și de alta se stârni un vârtej de vânt care răsturnă oamenii ca pe niște gândăcei, și numai Bob-de-Grâu, cât era el de voinic, abia dovedi să se țină pe picioare. Venea, pasămite, Salcotea, cel din lumea zmeilor și cu barba de nouăzeci și nouă de stânjeni.

— Ați secerat ? i se auzi glasul hărmăluind. Dar tu cine ești ? mai strigă, dând ochii cu Bob-de-Grâu. Cum îndrăznești să calci pe pământurile mele ?

Și nici ziua bună nu-i dădu, că odată-l chemă la luptă.

Voinicul nu se sperie — doar nu era copil de babă ! — ci spuse numai :

— Bine, dacă ai poftă de bătaie. Dar să-mi răspunzi întâi la una : în luptă să ne luptăm, sau în săbii să ne tăiem ?

— Ba în luptă, că-i mai scurtă, strigă Salcotea, și se și aruncă asupra lui Bob-de-Grâu.

Și se-ncăierară, se strânsară și se-ncleștară, stârnind o larmă de-ai fi zis că tună cu toate tunetele și fulgeră cu toate fulgerele. Numai că să nu lungesc vorba și să nu bag ziua în noapte și noaptea în zi, destul să-ți spui că nouă ani se luptară și nu se dovediră. Înfloreau macii în jurul lor, cădea zăpada, copiii se făceau oameni în putere, dar Bob-de-Grâu și Salcotea încă se luptau

scurmând cu picioarele și afundându-se în pământ. Numai capetele li se mai vedeau din groapa în care-și măsurau acum puterile.

Într-al zecelea an, dacă văzu și văzu că n-are ce face, se scutură o dată Salcotea și, subțiindu-se ca o ață, se răsuci și se-nșurubă într-o bortă pierind în fundul pământului, în lumea zmeilor.

— Stai, zmeule, strigă Bob-de-Grâu în urma lui. Oprește !

Ți-ai găsit! Se topise, pierise Salcotea.

— Ce facem, oameni buni ?

— Ce să facem ? răspunse careva. Om fără necaz și iarnă fără frig nu s-a pomenit... Ne-om canoni și noi mai departe cu Salcotea...

Dar Bob-de-Grâu nu pricepea asemenea gând și nici nu voia să-l priceapă.

— Nu așa, oameni buni, că am și eu o treabă cu Salcotea ! Nu mă las până nu dau de el, de-o fi să-l caut și-n gaură de șarpe... Nu știți pe unde-și are casa ?

— Asta nimeni n-o știe, voinice...

— Rămâneți cu bine.

Și din nou o porni Bob-de-Grâu și merse, merse voinicește, întrebând de Salcotea în dreapta și-n stânga. Care cum îi auzea întrebarea dădea din umeri, mărturisind că de asemenea nume nici nu auzise, nici nu pomenise. Ce să facă Bob-de-Grâu ? Mergea și el încotro îl duceau ochii și, tot mergând, ajunsese pe seară într-o pădure.

— Ia să poposesc eu în poiana asta și să-mi fac oleacă de foc.

Începe el să caute lemne de foc, dar, cum era năzdrăvan, nu se mulțumea cu uscături mărunte. A căutat până a dat de un stejar cât toate zilele, doborât de furtună. Și numai ce-a vrut să-l ridice și să-l care în poiană, c-a auzit un glas :

— Fie-ți milă, voinice, și nu lua stejarul ! Mai bine înalță-l cum a fost, și-ai să vezi că prinde din nou rădăcini...

S-a mirat Bob-de-Grâu și a înălțat stejarul, care pe dată a prins rădăcini și-a înverzit, de parcă nici o furtună nu-l doborâse. Și s-a despicat în lung trunchiul stejarului și-a ieșit dinăuntru un moșneag cu fața arămie ca frunzele de toamnă, cu cioareci și opinci arămii, cu o cămașă arămie și, pe umăr, cu o zeghe de frunze arămii.

— Cine ești, moșule ?

— Maimarele pădurii, Bob-de-Grâu. Și, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te ajut și eu. Ce-ți pofteste inima ?

— Păi, uite care-i nevoia... Ai ști să-mi spui cum să dau de Salcotea, din lumea zmeilor ?

— Ei, Bob-de-Grâu, greu lucru îmi ceri, a rostit moșneagul. Numai Pământul ar putea să-ți dea răspuns, și pentru asta se cuvine să ajungi la capul Pământului, cale de nouăzeci și nouă de ani și de încă nouăzeci și nouă de zile... Iar ca Pământul să-ți dea răspuns, se cere să-l ajuți s-o ferece în lanțuri pe Muma-Pădurii. Tare-l canonește Muma-Pădurii, pustiindu-i codrii cu dinții ei de fier! Cui s-ar îndemna s-o biruie, i-ar rămâne Pământul îndatorat, așa că l-ar ajuta în lupta cu Salcotea...

Dac-a auzit așa, i-a mulțumit Bob-de-Grâu și nu s-a temut de nimic. Iar moșneagul i-a dat o crenguță fermecată și l-a sfătuit să sufle peste ea de-o fi la nevoie, după care l-a învățat cum să ajungă la Muma-Pădurii. Și cum a vorbit, cum a pierit, intrând în trunchiul stejarului, care s-a închis pe dată, de parcă așa fusese de când lumea. Iar Bob-de-Grâu a purces din nou la drum, cale lungă să-i ajungă, că pe drumul de poveste înainte tot mai este.

Și dac-a mers preț de un an, a dat peste un pod de argint și, cum se lăsase noaptea, s-a ascuns sub pod, gândind să-i tragă un pui de somn. Și numai ce ațipise, că a-nceput podul să scârțâie, ca sub o povară năpraznică.

— Care ești acolo ? a strigat Bob-de-Grâu, deșteptându-se și sărind în picioare.

Și nu mică i-a fost mirarea văzând că pe pod trecea o fărâmă de om, 'nalt cât palma, gros cât deștul.

— Tu faci să scârțâie podul, voinice ? a răs Bob-de-Grâu.

— Râzi tu, râzi, Bob-de-Grâu, i-a răspuns omulețul, dar ia încearcă să mă ridici.

A încercat Bob-de-Grâu, l-a apucat cu o mână, l-a apucat cu amândouă, s-a străduit și și-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost în stare să clintească omulețul 'nalt cât palma, gros cât deștul.

— Bre, mare drăcovenie...

— D-apoi degeaba socoti că sunt Greul-Pământului ? a vorbit

potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ți-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grâu. Tot mi-era lehamite să bat drumurile de unul singur !

Și, începând să umble împreună, mult se minuna Bob-de-Grâu de mersul tovarășului, care-și strângea mâinile și picioarele de se făcea ghem și-și da drumul de-a dura, rostogolindu-se mai repede decât putea merge Bob-de-Grâu cu pasul lui de voinic.

Și-au cutreierat așa câtă lume au cutreierat, până au ajuns într-o seară la un pod de aur, sub care au hotărât să facă popas. Și numai ce ațipiseră, că a început podul să se clatine și să salte, de-ai fi zis că vrea s-o ia din loc.

— Care ești acolo ? a strigat Bob-de-Grâu, deșteptându-se și sărind în picioare.

Și nu mică i-a fost mirarea văzând că pe pod trece o namilă de om înalt cât o turlă, care mai mult sălta decât pășea și se tot ținea cu mâinile de marginile podului.

— Tu salți podul, voinice ? a râs Bob-de-Grâu.

— Râzi tu, râzi, Bob-de-Grâu, i-a răspuns namila, dar ia încearcă să mă ții locului!

L-a apucat Bob-de-Grâu cu o mână, l-a apucat cu două, s-a străduit și și-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost chip să țină pe pământ namila înaltă cât turla. Sălta și se ridica în văzduh cu atâta ușurință, că îl înălța și pe Bob-de-Grâu cu câțiva stânjeni.

— Bre, asta-i altă drăcovenie !

— D-apăi degeaba socoti că sunt Ușurelul-Vântului ? a grăit potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ți-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grâu. Unde-s doi, trece și al treilea...

Au început a umbla câteștrei, și tare mulțumit era Ușurelul-Vântului că, apucându-l Greul-Pământului de picioare și lăsându-se greu, greu de tot, putea și el să pășească pe pământ, ca oamenii. Dar dacă Greul-Pământului uita și se lăsa mai ușor, odată se trezea înălțat în văzduh — și-apăi țin-te ! Îl făcea Ușurelul-Vântului cum îi venea la gură, de nu mai știa Greul-Pământului unde să se vâre de ciudă.

Iar bătând ei cale din zori și până-n asfințit și din asfințit până-n zori, au ajuns în pădurea uscată peste care împărățea

Muma-Pădurii. Unde-ți întorceai privirile nu vedeai decât trunchiuri moarte și crengi schiloade. Iar în mijlocul pădurii se ridica un munte golaș și, în vârful muntelui, palatul de bârne al Mumei-Pădurii.

— Măi, a dracului iasmă ! s-a mirat Bob-de-Grâu.

— De mult o știu eu, i-a răspuns Greul-Pământului.

Și odată s-a făcut ghem și s-a rostogolit, izbind strașnic în poalele muntelui.

De izbitura lui s-au cutremurat lumile și praf și pulbere s-a ales din muntele golaș, iar palatul din creștet s-a zdrobit ca o coajă de nucă.

— D-ăștia-mi sunteți ? a strigat atunci Muma-Pădurii, ridicându-se cu mare ură dintre sfărâmăturile palatului. Ei, las' că vă vin eu de hac...

Și unde n-a-nceput să sufle un aer fierbinte, de simțea Bob-de-Grâu că i se usucă și ochii din cap. Ușurelul-Vântului habar n-avea, că se ridicase sus, peste câmpia norilor.

— Alelei, Bob-de-Grâu frate, acum e rândul tău, a gemut Greul-Pământului. Mă arde Muma-Pădurii, mă seacă...

Numai oleacă s-a întins Bob-de-Grâu și, apucând de pe cer un nor dolofan, l-a stors cum ai stoarce dumneata o cârpă udă. Atâta ploaie a căzut din norul dolofan, că a stins pârjolul și-a iscat o Dunăre lată și adâncă, de era să se înece Greul-Pământului.

— Oprește, frate, a strigat el rostogolindu-se din calea apelor. Oprește, că nimeresc din lac în puț!

Nu-ți mai spui de Muma-Pădurii, că era learcă toată. Dacă-a văzut că nu-i de glumă, odată a șuiert și, ivită de unde, de neunde, o oaste de vârcolaci s-a năpustit asupra lui Bob-de-Grâu. Lupta Bob-de-Grâu, lupta Greul-Pământului, lupta Ușurelul-Vântului, dar vârcolacii veneau mereu cât nisipul mărilor și, unde cădea unul, răsăreau de îndată alți doi.

A priceput Bob-de-Grâu că numai cu tovarășii lui nu le vine de hac. A scos din chimir crenguța moșneagului din pădure, a suflat peste ea și, ce să vezi ? Cum a suflat, cum s-au pus în mișcare codrii zdraveni de la marginea împărăției peste care stăpâna Muma-Pădurii. Copaci bătrâni cu trunchiul cât butiile, stejari oțeliți și fagi vânjoși, brazi falnici ca sulitele de voinic, paltini, arțari și câte

alte soiuri de copaci, care nu se clintiseră din locurile lor de când erau, își scoteau din pământ rădăcinile și călcau acum, de parc-ar fi avut picioare. Pășeau copacii încrunțați și hotărâți, iar — văzându-i — Bob-de-Grâu simți că-i crește inima.

Luptă ca aceea nu s-a pomenit și n-o să se pomenească, frate, câtu-i lumea, că-i strivea pădurea pe vârcolaci și-i făcea una cu pământul. Gata, gata să rămână Muma-Pădurii fără vârcolaci. Dar s-a repezit cotoroața în zbor și i-a aruncat în față lui Bob-de-Grâu un pumn de nisip și, cum i-a ajuns nisipul la gene, cum a căzut Bob-de-Grâu într-un somn adânc. Atunci s-au repezit vârcolacii și, ce-au dres, ce-au făcut, au găsit o piatră de moară, au legat-o de gâtul lui Bob-de-Grâu și l-au cărat pe voinic de mi l-au zvârlit, bândâbâc, în apa cea lată și adâncă. Vezi că, prinși în iureșul bătaliei, Greul-Pământului și Ușurelul-Vântului nu văzuseră și nu auziseră nimic.

Și a căzut Bob-de-Grâu, a tot căzut în apa neagră și adâncă până-a ajuns pe fund, unde a dormit trei zile și trei nopți încheiate. Iar dacă s-a trezit, tare s-a mirat aflându-se cu gura în nisipul de pe fundul apei.

— Ce-i asta, frate ?

Un peștișor care înota de colo-colo se opri și răspunse, privindu-l cu ochii lui rotunzi și bulbucăți :

— Ce, nu știi ? Vârcolacii te-au zvârlit în apă.

Auzind una ca asta, tare s-a mai supărat Bob-de-Grâu. O dată s-a opintit și a ieșit deasupra, trăgând după el piatra de moară. Dar pe mal lupta mai era în toi, ce crezi !

A trecut Bob-de-Grâu prin apă și a ieșit la mal, iar vârcolacii, când l-au văzut cu piatra de moară la gât, au încremenit.

Și-apăi a început Bob-de-Grâu să-i judece trăsnindu-i cu piatra de moară, de făcea numai roate-roate prin trupurile lor. Vezi că abia acu se supărase de-a binelea !

Mi i-a judecat el în lege și, peste puțin, rămăsese acolo numai o mână de vârcolaci care, văzând că se îngroașă gluma, au tuit-o de fugă dând cinstea pe rușine, măcar că Muma-Pădurii nu ostenea să-i cheme la luptă, șuierând și îmbărbătându-i. Ei, și mi-au înconjurat-o atunci copacii pe Muma-Pădurii și au strâns-o din aproape în aproape, până au închis-o, de parcă stătea într-o cușcă

cu zăbrele. Degeaba se zvârcolea, degeaba amenința, degeaba se străduia să sufle aer încins. Bob-de-Grâu a legat-o de mâini și de picioare, le-a mulțumit copacilor, iar copacii s-au întors ca la un semn și, haida-hai, au pornit-o spre locurile de baștină în care și-au înfipt din nou rădăcinile și unde au încremenit, de parcă nu se clintiseră de când lumea.

— Cum om ajunge noi la capul Pământului cu scorpia asta de babă ? i-a întrebat atunci Bob-de-Grâu pe tovarășii lui, pe cel 'nalt cât palma, gros cât deștul și pe cel cât turla.

— Vă iau eu în spinare pe toți, s-a bucurat Ușurelul-Vântului.

— Da, bine ar fi, numai că până la capul Pământului e cale de nouăzeci și nouă de ani și de încă nouăzeci și nouă de zile...

— Asta să-ți fie grija, a răs Greul-Pământului. Lasă-te pe mine...

Și unde n-a început a ciocăni Pământul cu mânuțele lui grele cât niște căsoaie din cele mari, de ziceai că acuși-acuși îl sfarmă și trece dincolo.

Și nu peste mult s-a auzit un glas :

— Cine bate ? N-ai fi tu, cumetre ?

— Chiar așa, a dat răspuns Greul-Pământului. Fii bun și ieși la vedere...

Într-o clipă, o dihanie mărunță a țâșnit dintr-o bortă.

— Iacătă-l și pe cumătrul meu, Cățelul-Pământului, a zis tovarășul lui Bob-de-Grâu. Măi cumetre, n-ai vrea să-mi faci un bine ? Tare aș avea nevoie de coada de mătură a Mumei-Pădurii, dar, vezi, păcatele, am năruit muntele cu palatul baborniței cu tot, și nu mă mai încumet s-o găsec în atâta morman de piatră și de lemn...

— Se poate, cumetre ? a chițait Cățelul-Pământului. Rabdă puținel, c-am venit !

Și cum a vorbit, cum a țâșnit ca săgeata și a pierit în mormanul de dărâmături. A stat Bob-de-Grâu cât ai avea vreme să te ștergi la un ochi, și Cățelul-Pământului s-a și înfățișat ținând în gură coada de mătură. I-a mulțumit cumătrul și l-a întrebat de sănătate, dar Cățelul-Pământului nu s-a întins la vorbă, că era zorit. S-a vârat în borta lui — și dus a fost!

— Harnic cumătru, nimic de zis, s-a bucurat Bob-de-Grâu.

Dar cu coada de mătură ce-om face ?

— Cu coada de mătură om face așa, a răspuns Greul Pământului. Tu ai s-o iei în spinare pe Muma-Pădurii și ai să te prinzi de un picior al lunganului ăsta de Ușurelul-Vântului, iar eu am să-l apuc de celălalt picior. Apoi ai să înșfaci coada de mătură și-ai să zici:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Cu iuțeala vântului.
La capul Pământului !

Zis și făcut. Iar dacă a rostit ce-l învățase Greul-Pământului, s-a pomenit Bob-de-Grâu pe meleaguri pustii, unde picior de om nu călcase, unde aripă de pasăre nu zburase. Era acolo o liniște mare, și când ploua, cinci ningeau, când cădeau stele.

Iar cum stătea Bob-de-Grâu și privea cu mirare în jur, iacă-n depărtare doi munți ascuțiți mișcându-se de-ai fi zis că joacă. A priceput Bob-de-Grâu că nu-s munți, ci urechile Pământului care se ciulesc, auzind larmă de pași. Atunci a pus mâna pâlnie la gură și a strigat o dată, cât a putut de tare :

— Ehei, Pământule !

S-a cutremurat Pământul atât de strașnic, că Greul-Pământului s-a tupilat, făcându-se din mic mai mic, iar Ușurelul-Vântului a țâșnit în văzduh, cât era de lung. Numai Bob-de-Grâu s-a înfipt bine pe picioare și a așteptat în liniște. Iar un glas adânc și care deștepta ecou după ecou a prins a bubui :

— Cine... cheamă... Pământul?

— Eu, Bob-de-Grâu... Am prins-o pe Muma-Pădurii și ți-am adus-o legată de mâini și de picioare.

— Unde-i ? a strigat cu glas de tunet Pământul.

Și pe dată a și căscat o gură de piatră, o peșteră fără fund.

Bob-de-Grâu a luat-o pe Muma-Pădurii și a zvârlit-o în peștera care s-a închis cât ai bate din palme, iar Pământul strașnic s-a bucurat dacă și-a văzut dușmanca răpusă.

— Pentru binele pe care mi l-ai făcut, se cuvine să te

răsplătesc, Bob-de-Grâu. Ce-ți dorește inima ?

— Să dau de urma lui Salcotea, din lumea zmeilor...

— Bine, Bob-de-Grâu... și pe dată a căscat Pământul o altă peșteră, care se afunda ca un puț. Coboară, Bob-de-Grâu, și ai să dai de urma lui Salcotea, din țara zmeilor.

Din nou s-au adunat cei trei tovarăși, iar Bob-de-Grâu a apucat coada de mătură și a strigat:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Până-n lumea zmeilor,
Pe tărâmul răilor !

Dar, ce să vezi ? Nu s-au mișcat defel. Și-au înțeles atunci că mătura Mumei-Pădurii n-avea puterea să-i ducă pe celălalt tărâm.

— Nu-i nimic, a zis Ușurelul-Vântului. Să se lase Greul-Pământului greu, dar știi, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ca să nu ne frângem gâtul...

Și să vezi dumneata, agățați de picioarele năzdrăvanului au coborât încetișor Bob-de-Grâu și Greul-Pământului, au tot plutit în jos cale de nouă zile și nouă nopți, până au ajuns în lumea zmeilor.

Ciudată lume ! Toate câte se aflau acolo erau răsturnate cu capul în jos, și copacii, și florile, și apele. Apele curgeau prin văzduh și, să vezi minune, nu se vărsa din ele nici un strop.

— Măi, n-om fi noi suciți cumva? a întrebat cu spaimă Ușurelul-Vântului.

Și îndată a încercat să pășească pe mâini. Dar, când i-a văzut pe tovarășii lui râzând cu gura până la urechi, s-a rușinat și s-a pus din nou pe picioare.

Au umblat tustrei cât au umblat, minunându-se de toate câte vedeau și, într-un târziu, au ajuns la niște munți prăpăstioși. Au mers prin trecători înguste, pe brâie de piatră și în cele din urmă au zărit, pe un stei, un castel de aramă. Pe un tăpșan sta o fată frumoasă, care ofta și-și pieptăna pletele de aur...

— De ce ești tristă, fată frumoasă ? a întrebat Bob-de-Grâu.

— Cum să nu fiu tristă, voinice, i-a răspuns fata, dacă m-a

răpit Salcotea și mă ține închisă în lumea zmeilor, pe tărâmul răilor?... Dar voi cum de-ați ajuns aici ?

— Apăi tot cu Salcotea avem o treabă... E acasă ?

— Ba nu, că-i plecat de ieri la vânătoare...

Dac-a auzit așa, a mai întrebat Bob-de-Grâu :

— Fată frumoasă, n-ai văzut cumva unde-și ține biciul ?

— Cum de nu ! Hai să-ți arăt...

Și l-a dus fata în castel și i-a arătat biciul spânzurat de un cui, deasupra patului lui Salcotea. Bob-de-Grâu l-a luat și, apucând fata de mână, a dat să iasă din castel. Numai ce-i trecuse pragul, că a-nceput biciul să șuiere ca o mie de balauri la un loc, și Salcotea-l auzi pe unde vâna, înțelegând că biciul îi dă semn de primejdie. Ca un fulger s-a repezit zmeul și, înfășurându-se în barba lui de nouăzeci și nouă de stânjeni, a gonit spre casă.

N-a trecut mult și Salcotea l-a ajuns din urmă pe Bob-de-Grâu, l-a pălit din zbor cu buzduganul și i-a luat biciul și fata, după care s-a făcut nevăzut.

Ușurelul-Vântului a vorbit atunci, galben la față ca lămâia :

— Ei, Bob-de-Grâu, scoală... ce-ai rămas lungit la pământ ?

Greul-Pământului s-a apropiat de voinic, l-a pipăit, l-a cercetat și a strigat:

— Ce tot hodorogești? Nu vezi că l-a ucis blestematul?... Hai, scoate-mă degrabă pe Pământ.

Și s-a agățat Greul-Pământului de piciorul namilei de Ușurelul-Vântului care l-a scos, prin peștera îngustă, tocmai pe Pământ. Greul-Pământului i-a arătat apoi calea, și celălalt l-a dus hăt, tocmai la munții care se bat în capete, de unde au luat un ulcior cu apă vie. Degrabă s-au întors acolo unde zăcea Bob-de-Grâu și numai ce l-a stropit Greul-Pământului, că voinicul s-a și ridicat oftând :

— Of, fraților, greu somn mai dormii...

— Și-ai fi dormit tu mult și bine, dacă nu te stropeam cu apă vie, i-a răspuns Greul-Pământului, povestindu-i toată întâmplarea.

S-a bucurat Bob-de-Grâu dac-a văzut că are tovarăși de credință și le-a mulțumit cum nu se poate mai frumos.

— Păi degeaba socoți că te-am îndemnat să ne iei cu tine ? i-au răspuns într-un glas tovarășii. Vorba e, ce facem acum?

— Acum ne întoarcem la castel, a hotărât Bob-de-Grâu.

Și, pornind din nou la drum, au mers, au tot mers până au întâlnit munții prăpăstioși și-au dat iarăși, pe tăpșanul din fața castelului, peste fata care-și pieptăna părul de aur. Acum era și mai tristă, iar ochii-i pluteau în lacrimi. Dar s-a luminat la față văzându-i și a strigat cu mare bucurie :

— V-ați întors ? Și eu, care-mi luasem nădejdea...

Fata vorbea cu tustrei deodată, dar numai la Bob-de-Grâu se uita, și tare-l mai sorbea din priviri ! Iar voinicul nu se lăsa nici el mai prejos.

— Ei, porumbeilor, le-a amintit atunci Greul-Pământului, de Salcotea ați uitat cu totul ?

— Așa-i, s-a posomorit Bob-de-Grâu. Întâia dată m-am luptat cu el nouă ani încheiați, iar a doua dată m-a ucis, pâlindu-mă fără veste. Se cheamă că tot el e mai tare... Fată frumoasă, n-ai ști să-mi spui ce mănâncă zmeul, de-i atât de puternic ?

— Cum să nu, i-a răspuns fata, că doar pe mine mă silește să-î gătesc bucatele !

I-a destăinuit că Salcotea înghite la o masă zece cuptoare de pâine, cinci bivoli, un butoi cu rachiu și două butoaie cu vin.

— Ia să vedem, oi putea mânca și eu tot atât ? a întrebat Bob-de-Grâu, și fata a alergat pe dată în castelul de aramă și i-a pregătit o masă strașnică, știi, ca pentru Salcotea.

S-a pus Bob-de-Grâu la masă și-a dovedit cuptoarele de pâine, și butoaiele cu rachiu și cu vin. Ba, după ce a înghițit al cincilea bivol, s-a mai rugat de fata frumoasă să-i mai frigă unul, nu de alta, dar i se făcuse o foame, ceva de speriat !

Și iacă, nu sfârșise bine masa, că o larmă năpraznică se auzi și castelul se zgudui până în temelie.

— Ce-i asta ?

— Vine Salcotea ! strigă fata cu spaimă. Așa face întotdeauna... își aruncă buzduganul de la o mie de poște...

Și, să vezi și să nu crezi, după ce izbise în porțile de aramă ale castelului, stârnind larma năpraznică, buzduganul a deschis porțile și a năvălit în încăperea în care se afla Bob-de-Grâu. A sărit pe masă și, de pe masă, s-a așezat frumușel la locul lui, agățându-se în cuiul anume bătut în perete.

Uşurelul-Vântului schimba fețe-fețe și Greul-Pământului își astupase gura cu palma, dar Bob-de-Grâu s-a ridicat îndată și, apucând buzduganul, l-a rotit de trei ori și i-a făcut vânt îndărăt. A zburat buzduganul şuierând, a zburat și-a tot zburat, oprindu-se doar când s-a izbit de fruntea lui Salcotea.

De izbitura lui a căzut zmeul pe spate și și-a pipăit cu spaimă cucuiul, înțelegând că acolo, la castel, se petrecuse ceva necurat. A cules buzduganul și, de unde venea liniștit spre casă, odată s-a înfășurat în barba lui de nouăzeci și nouă de stânjeni și a gonit pe drumul de întoarcere. Când colo, îl află pe Bob-de-Grâu în fața porții.

— Tot tu, Bob-de-Grâu ?

— Tot eu, zmeule,..

O cam băgase pe mâneacă Salcotea, că încă nu uitase de lupta cu Bob-de-Grâu și știa că ultima dată îl răpusese numai pentru că îl izbise pe neașteptate.

— Cum să ne luptăm ? întrebă zmeul. În trântă să ne trântim, sau cu buzduganele să ne strivim ?

— Ba în trântă, că-i mai sfântă, răspunse Bob-de-Grâu și îl și înșfăcă de barbă.

Se luptară din zori și până-n seară, fără să se poată dovedi. Scânteii țâșneau din palmele lor și tuna și fulgera de-ai fi zis că toate furtunile din lume, strânse la un loc, bubuie pe tăpșanul din fața castelului.

— Fată frumoasă, strigă atunci Salcotea, adă-mi oleacă de apă, că te-oi face stăpână peste lumea zmeilor, din tărâmul răilor !

— Fată frumoasă, a strigat și Bob-de-Grâu, nu-i da apă. În schimb, dacă-mi dai mie, te-oi duce pe Pământ, s-auzi glas de ciocârlie !

Fata se repezi în castel, a umplut un ulcior cu apă și l-a dat lui Bob-de-Grâu care, cum l-a băut, cum a simțit o putere de foc în vine. Când l-a apucat pe Salcotea de barbă, numai o dată a tras și barba i-a rămas în mână. Atunci s-a făcut Salcotea mic și neputincios, că în barbă stătea toată puterea lui, iar Bob-de-Grâu mi l-a-nvârtit prin văzduh, și, atât de năpraznic l-a bușit de Pământ, că s-a crăpat Pământul și zmeul a căzut, a tot căzut, până s-a zdrobit în adâncul Pământului.

Și s-a veselit atunci fata frumoasă, s-au veselit Greul-Pământului și Ușurelul-Vântului, și pe dată s-au gătit de întoarcere. Iar Bob-de-Grâu a intrat în castel de-a pus mâna pe biciul lui Salcotea, și biciul n-a mai șuierat defel. Atunci, ce-i vine voinicului, odată plesnește din bici ca să-i încerce puterea și pe loc se strânge castelul de aramă, cu toate acareturile și bogățiile dintr-însul, se strânge și se preface într-un măr de aramă. A mai plesnit o dată Bob-de-Grâu din bici și mărul s-a făcut din nou castel.

Dacă i-a priceput puterea, și-a vârât voinicul mărul în sân și, cu biciul în mână, s-a apropiat de tovarășii lui. De astă dată Greul-Pământului s-a lăsat mai ușor, iar Ușurelul-Vântului i-a scos pe toți prin peștera dreaptă ca un puț. Și a apucat Bob-de-Grâu coada de mătură a Mumei-Pădurii și numai ce-a rostit :

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Pe nepusă masă,
La tătuca-n casă !

că s-au și pomenit tuspatri în coliba moșneagului.

Mai îmbătrânise moșneagul între timp și se făcuse mai puțin supărăcios. De când îl trimisese pe Bob-de-Grâu în lume, nu fusese ceas în care să nu se blesteme pentru nerozia lui care îl lipsea de un fecior — și încă de unul atât de vrednic ca Bob-de-Grâu.

— Moșneag nebun, se certa întruna, l-ai trimis unde și-a înțărcat dracul copiii și, de bună seamă, feciorul s-a lipsit de asemenea părinte... N-ai să-l mai vezi, cum n-ai să-ți vezi ceafa !

Dacă s-a pomenit moșneagul cu atâta omenire în colibă, a încremenit. Și-a ridicat genele cu degetele și, când a auzit strigătul lui Bob-de-Grâu : „Tătucă, iacă biciul lui Salcotea!“ a murit și-a înviat de bucurie.

Iar Bob-de-Grâu l-a poftit afară, a scos mărul de aramă și a plesnit din biciul lui Salcotea. Pe dată s-a ridicat în fața lor castelul de aramă, cu acareturile și bogățiile lui nemăsurate, iar văzându-l că strălucea de-l putea vedea și el, nu mai știa moșneagul pe ce lume se află. Vezi că nu cunoscuse puterea biciului decât acum !

Cu lacrimi în ochi și-a strâns feciorul în brațe și și-a cerut iertare că avusese inima să-l trimită să înfrunte atâtea primejdii.

— Nu-i nimic, tătucă, i-a răspuns Bob-de-Grâu. Ia te uită ce mireasă și ce tovarăși mi-am găsit!

Dac-a văzut-o și pe fata cu părul de aur, s-a bucurat moșneagul că are și o fiică. Au chemat părinții fetei și s-a făcut o nuntă mare și frumoasă, la care au fost poftiți toți oamenii din lume și unde s-a mâncat până ce toată omenirea s-a săturat și s-a jucat până le-a ieșit tuturor foc din călcâie. Ce crezi ? Eram și eu pe-acolo, de căram la vatră lemne cu frigarea și apă cu ciurul. Iată dacă m-au văzut așa, nu știu ce i-a găsit pe nunii mari să mă-nghiontească și să mă gonească, de-a trebuit să plec de la nuntă încălecând pe o lingură scurtă, s-o dai peste nasul cui n-ascultă !

Buruiana neagră

A fost odată ca nicăieri — când, nu se știe — peste mări și țări, dincolo de marea Operencia¹, a fost odată un om sărac. Atât de sărac, că n-a fost pe lume mai sărac decât el. Și mai avea și copii mulți, cât găurile sitei, care erau cu toții niște leneși cum iar nu s-au mai pomenit pe lume, își tăiasse fiecare câte o seamă de nuiele și le potrivise felurite lungimi, de putea, stând în pat, să tragă lângă el tot ce dorea. Stăteau leneșii trântiți cât erau de lungi, și până și să vorbească le era lene.

Numai cel mai mic dintre frați nu semăna cu ceilalți. Din zori trebăluia alături de tatăl lui și pe toate le făcea cu voie bună, dar ce puteau ei duce la capăt era înghițit de burțile mereu flămânde ale leneșilor.

Dacă a văzut și a văzut, a intrat într-o bună zi tatăl în casă, a adunat toate nuielele leneșilor, le-a pus pe foc și a grăit așa :

— Leneșilor, feciorii mei, aflați că de azi înainte m-am hotărât să nu mai muncesc pentru voi. Plecați încotro v-or duce ochii și picioarele și câștigați-vă singuri traiul. Măcar că mă doare în suflet, am să vi-l dau și pe Ianoș, fratele vostru cel mic. Cu el știu că n-o să pieriți. Ați auzit ?

Dar leneșii, tot leneși. N-a deschis unul gura și au stat mai departe tolăniți, care pe unde apucase.

S-a făcut ora prânzului. Au privit leneșii în dreapta, au privit în stânga — nu venea nimeni cu mâncarea. S-au gândit atunci să se scoale... tare le era lene.

— Fraților, a început unul dintre ei, dar rostind vorba asta s-a simțit atât de istovit, încât a adormit pe dată, iar ceilalți, bucuroși că nu li se cere să muncească ascultând, i-au urmat pilda.

Ei, dar pe seară au început burțile să vorbească pentru ei ! S-au trezit leneșii din somn. Au privit, s-au răsucit, nu se simțea abur de mâncare...

— Fraților, a izbutit să spună din nou cel care vorbise și la prânz. Au schimbat leneșii priviri uimite. Ia te uită câte cuvinte rostește fratele lor ! Te pomenești că nu mai e leneș... Mirat, careva

¹ Marea Operencia – mare fabuloasă, caracteristică folclorului maghiar.

a vrut să-l întrebe, dar n-a izbutit să spună decât:

— Tu... nu... ? și a căscat, sleit de puteri.

Cel întrebat a crezut că fratele vrea să știe dacă nu-i e foame.

— Ba... da... a răspuns el, într-o mare încordare de voință.

Au tăcut apoi leneșii, Cei care vorbiseră erau frânți de oboseală, dar nici cei care ascultaseră fără să vorbească nu erau mai puțin istoviți. Și a trecut și noaptea.

Dar a doua zi dimineată foamea i-a împuns rău de tot. Fără să mai țină socoteală de lene, s-au unit cu toți și-au răcnit:

— Mîn-ca-re !

— Of, leneșilor, feciorii mei, le-a răspuns tatăl, nu v-am spus că nu mai am de unde și că nici nu mai vreau să vă hrănesc de pomană ? Hai, sculați și căutați-vă norocul în lume...

De astă dată s-au înspăimântat leneșii. Atât erau de speriați, că au început să se scoale, cu mare teamă : de amar de vreme nu se mișcaseră și li se părea că de prea mult zbucium se poate rupe ceva în ei. Dar, spre mirarea tuturor, nu se întâmplă nimic. Privind cu nespusă milă unii la alții, se ridicară și ieșiră din casă. Ianoș îi întâmpină râzând :

— V-ați hotărât, zmeilor ?

— Tu... începu careva dintre frați, dar, gândindu-se că printre ei se afla acum unul care încetase să fie leneș, îl așteptă să-i ia vorba din gură.

Leneșul nici cu gândul nu gândea să dea glas. De-ajuns muncise când se ridicase în picioare! Au prins leneșii a sprijini pereții casei cu spinarea, și tatăl le-a grăit așa :

— Leneșilor, feciorii mei, povețe n-am să vă dau pentru că, de când vă știu, v-am tot povățuit și nimic nu s-a lipit de voi. Măcar atâta țineți minte si fiți și voi cuviincioși. Nu lăsați oamenii să vă treacă înaintea fără să le dați binețe. Înțelesu-m-ați ?

— Înțeles, tătucă, a strigat Ianoș, în timp ce leneșii se mulțumeau să dea abătuți din cap.

I-a sărutat tatăl la plecare, că de, leneși-leneși, dar os din osul lui erau și ei, l-a strâns pe Ianoș la piept, și frații au pornit în lume.

Mergeau leneșii de-i întreceau până și melcii, bucurându-se în inima lor că dăduseră peste mai nevolnici decât ei. Un drum de o zi era drum de o lună pentru leneși. Dacă a văzut așa, i-a strâns Ianoș

grămadă și le-a spus :

— Fraților, am născocit ceva ca să ne mișcăm mai repede.

— Re... începu unul dintre leneși.

— ...pe... adăugă un altul.

— ...de ? întrebă cu spaimă al treilea.

A zâmbit Ianoș pe sub mustățile care-i mijeau sub nas și a strigat :

— Mai repede, da. Ce, nu vă place ?... S-a apucat de a tăiat o nuiă grosicioară și a început să vâjâie cu ea. Vedeți, a urmat apoi, e lesne de înțeles. Vin după voi și izbesc cu nuiaua. Care merge repede scapă, care rămâne în urmă se alege cu un șfichi pe spinare. Înțeles ?

La mare cumpănă ajunseseră leneșii ! Să pornească mai repede era greu, dar greu era și să înceapă să vorbească și să-l potolească pe afurisitul de Ianoș. Au încercat ei să chibzuiască, dar cine le-a dat răgaz ? Că s-a pus Ianoș să șuiere prin aer cu nuiaua, de ziceai ce-i aia! Au început să se grăbească leneșii. Teama de nuiă s-a dovedit mai tare decât lenea...

Mergeau acum mai repejor, și Ianoș părea că mână un cârd de oi. Au mers cât au mers, până au întâlnit un moșneag. Leneșii și-au amintit de sfatul tatălui lor, dar le-a fost lene să-și descleșteze fălcile. Ianoș, adâncit în treaba lui — să-i grăbească pe frați — n-a luat seamă îndată la moșul care trecea și numai după o vreme și-a amintit că trecuse un unchieș pe lângă el și că nu-i dăduse binețe.

— Ehe, fraților, a strigat el, ia mai odihniți-vă oleacă...

Leneșii n-au așteptat să le spună de două ori. Fericiți, s-au tolănit la marginea drumului și s-au afundat în lenea din care nuiaua lui Ianoș îi scosese cu atâta răutate. Iar Ianoș s-a grăbit, alergând în urma moșneagului și, când l-a ajuns din urmă, și-a scos cuviincios cușma :

— Moșule, iartă-mă și nu te supăra. Când am plecat de acasă tata ne-a sfătuit să nu trecem pe lângă nimeni fără să-i dăm binețe, dar eu am uitat. Cum mi-am amintit, uite, am alergat într-un suflet să-ți spun : Bună ziua, moșule...

— Bună să-ți fie inima, voinicule, a răspuns moșul. Apoi a zâmbit : Dar ce-i cu flăcăii pe care îi mânai ca pe niște oi ?

— Ce să fie, a oftat Ianoș, ia, niște neisprăviți de frați ai mei,

leneși ca altă aia și cu care nu știu ce să mai fac.

— Păi de ce nu-i faci pastori ? a întrebat moșneagul.

S-a bucurat Ianoș și i-a mulțumit pentru învățătură, dar moșneagul a urmat să vorbească așa :

— Cât despre tine, fătul meu, pentru că te văd flăcău de ispravă, uite ce povață-ți mai dau. De atâția ani de când tot trăiesc am aflat și eu câte unele... Se spune că pe moșia grofului, dincolo de pădurea asta, crește buruiana neagră, cu ajutorul căreia îți poți schimba înfățișarea după cum poțestești. Tu, vără-te argat la grof, găsește buruiana și ia-o, că bine îți va prinde în viață...

I-a mulțumit Ianoș moșneagului și s-a dus să-și întâlnească frații care sforăiau la marginea drumului.

— Sculați, fraților, le-a strigat Ianoș. Haida, la drum !

Nu s-au urnit leneșii decât atunci când nuiaua a început să suiere. Cu chiu cu vai, s-au ridicat în picioare și, după ce i-a tuns și le-a schimbat hainele, i-a mânat Ianoș din urmă și a lăsat câte unul în fiecare sat. Apoi s-a îndreptat spre pădurea îndărătul căreia se afla moșia grofului, despre care îi vorbise moșneagul.

În pădure era întuneric. Ianoș zvârli nuiaua și, tăind un copac, își croi o ghioagă bunicică. Mergea fluierând, când de după un trunchi gros îi ieși înainte o arătare cumplită. Era o babă urâtă ca moartea, care privea cu un ochi la slănină și cu altul la făină. Avea baba un nas lung și încovoiat, aidoma unei gheare de vultur.

— Stai! răcni baba cu un glas înspăimântător. Cum îndrăznești să treci prin locurile mele ?

— Bună ziua, mătușă, răspunse cuviincios Ianoș, așa cum îl învățase tatăl lui. Dar ce, nu-i voie să umbli prin pădure?

— Bine că mi-ai spus mătușă, țipă baba, altminteri pe loc te făceam fărâme ! Dar pădurea e a mea, așa să știi. Se poate să nu fi auzit de mine ?

— Iaca n-am auzit...

— Eu sunt Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier, vesti baba, așteptând ca Ianoș să tremure de frică.

Flăcăul însă răspunse liniștit :

— Iar eu sunt Ianoș...

— Îndrăznești să nu te temi ? mai întreabă înciudată vrăjitoarea. Ia privește !

Și, făcând un semn cu mâna, trânti la pământ un rând de copaci. Ianoș abia avu vreme să se ferească.

— Da, proastă treabă, spuse flăcăul. Ce ți-au făcut copacii, de i-ai pedepsit ?

Râzând, vrăjitoarea strigă :

— Ha-ha, copacii nu mi-au făcut nimic ! Dar am băgat spaima în tine, așa-i ?

— Nu prea, răspunse Ianoș.

Atunci Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier se așternu pe treabă. Ca să-l înspăimânte pe Ianoș, începu să zboare prin fața lui călare pe o coadă de mătură, aprinse un cerc de foc, făcu să țâșnească un șuvoi de apă din trunchiul unui gorun, săpă o prăpastie la picioarele flăcăului, mă rog, făcu tot ce știa. Într-un târziu, istovită, întrebă :

— Ți-am vârat spaima în oase ?

— Nu prea, răspunse Ianoș. Dar adăugă, plin de bunăvoință : Mai încearcă, totuși, nu trebuie să-ți pierzi nădejdea...

Istovită, vrăjitoarea răsufle greu și mai-mai să plângă de necaz.

— Dar ce știi tu să faci atât de grozav, că nu te temi de mine ? întrebă ea.

— Eu ? Știu să muncesc pământul, grăi Ianoș, să cioplesc lemnul, să fac brânzeturi...

Vrăjitoarea nu apucă să-i răspundă. În pădure se auziră niște strigăte mânioase, răsunară plesnituri de bici și, răcnind și suduind, un bărbat gras, cu fața roșie și mustățile în furculiță, se ivi printre copaci.

— Vai, groful ! țipă vrăjitoarea și, cât ai clipi, se sui pe coada ei de mătură și pieri în văzduh.

— Las' că te prind eu, afurisito ! strigă groful în urma ei, amenințând-o cu biciul. Crezi că mult am să mai rabd să stai degeaba?... Și tu ce păzești aici ? se întoarse el către Ianoș.

— Nu păzesc nimic, domnule grof. Veneam la tine, să mă bag argat...

Îl privi groful pe Ianoș, din cap până-n picioare. Era voinic flăcăul, iar groful își spuse că va putea munci cât trei.

— Argat, argat, bombăni el, toți vreți să-mi fiți argați! Hai du-te la maimarele rândaș și spune-i să-ți dea și ție o treabă...

Așa intră Ianoș argat la groful cel gras și cunoscă rânduielele de la curtea lui. Groful era hain și nu făcea decât să mănânce. Din zori se stârnea o vânzoleală cumplită, când bucătarii, chelarii, sofragiile forfoteau și puneau la cale toate cele de trebuință pentru îndestularea pântecului trufașului lor stăpân. Învăță Ianoș să-i știe pe maimarii fiecărei slujbe, în jurul cărora foiau zeci de ajutoare împărțite după tagmă și pricepere. Era, de pildă, un maimare peste jiletci, sub mâna căruia se aflau nouă jiletcari, cu grija celor nouăzeci și nouă de dulapuri pline cu jiletci ale grofului. Cu toții nu făceau decât să le așeze după culoare, să le calce, să le scuture de praf și de molii și să le scoată din când în când la soare, să nu prindă miros. Sub mâna maimarelui blănar stăteau nouă blănari mai mici, care dădăceau nenumăratele șube și cușme ale grofului. Ianoș căzu sub mâna maimarelui rândaș.

Erau în grajduri armăsari voinici, și nouă rândași îi țesălau, îi plimbau, îi hrăneau. În prima zi, Ianoș puse ochii pe un armăsar negru și, încălecându-l, o porni pe moșia grofului. Alerga armăsarul cu iuțea vântului și flăcăul chiuia în șa, de parcă toată lumea ar fi fost a lui. Lângă un drum, numai ce se ivește rădvanul grofului, iar groful însuși, tolănit pe perne, își privea bogățiile. Dacă a dat cu ochii de Ianoș, din roșu s-a făcut vânăt :

— Stai ! a răcnit el, săltându-se pe perne.

Ianoș și-a scos cușma și s-a apropiat.

Groful, nici una, nici două, a ridicat biciușca și, jap !... a pocnit armăsarul cel negru, că Ianoș, vioi, se ferise la vreme. Armăsarul a sforăit o dată pe nări și, când a izbit cu copita, a răsturnat rădvanul, cu grof cu tot.

Răcnetele și blestemele grofului se auzeau până departe. Încurcat sub rădvan, roșu ca un rac fiert, se zbătea să se ridice și nu izbutea.. Vizitiul sărise de pe capră și, făcându-i cu ochiul lui Ianoș, se bucura că groful dăduse de bucluc.

— Șterge-o, băiete, șopti vizitiul. Când o ieși de acolo și te-o vedea la față, numai bine nu ți-o fi...

A zbughit-o Ianoș, călare pe armăsarul negru, și vizitiul l-a ajutat pe grof să iasă de sub rădvan.

— Unde-i ticălosul, haimanaua și nelegiuitul ? au fost primele cuvinte ale grofului.

— Nu știu, i-a răspuns vizitiul. Cât m-am muncit eu să ridic rădvanul, a dat bir cu fugiții...

A suduit groful, a tunat și a fulgerat, apoi s-a întors la curtea lui unde a poruncit să i se dea de mâncare de trei ori mai mult ca în alte dăți. Au început bucătarii să-i aducă la masă găște și porci, și înfuleca groful de te cuprindea spaima. Dacă s-a săturat, a poruncit să fie chemat Ianoș. Abia a intrat flăcăul în încăpere, că i-a și zvrălit în cap o tupsie de aur.

— Cum ai îndrăznit, nemernicule, să mă înfrunți ?

— Vorbește frumos, i-a răspuns Ianoș. Și ce obicei e ăsta, să zvrăli cu tupsile ?

A rămas groful cu gura căscată și, în prima clipă, n-a mai știut ce să zică. Vezi, nu i se întâmplase niciodată să-i răspundă careva. Apoi a poruncit ca Ianoș să fie vârat în beci.

S-a dus atunci groful în odaia lui și, în fața căminului, a strigat :

— Vino, cotoroață !

S-a auzit un huiet și, călare pe coada ei de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier a pătruns, prin horn, în încăpere. Tremura toată și se ferea să se uite la groful cel gras.

— Ascultă, vrăjitoare, începu el. De la o vreme te ții numai de prostii și nu faci nici o treabă ca lumea. Aud că țăranii fură lemne din pădure și ție nici prin minte nu-ți trece să-i sperii și să-i alungi...

— Iartă-mă, grofule, scânci vrăjitoarea. Am îmbătrânit din cale-afară și numai copiii se mai sperie de mine...

— Să-ți bagi mințile în cap, urmă neînduplecat groful. Dacă nu izbutești să vâri spaima în țăranii, să știi că zile bune nu mai ai!

— Fac și eu ce pot, scânci din nou vrăjitoarea, căreia nasul de fier îi atârna tot mai jalnic.

A certat-o groful și-a amenințat-o, iar până la urmă i-a poruncit :

— Vezi că am vârat la beci un argat răzvrătit, unul Ianoș... Du-te și învață-l cum să se poarte !

— Ianoș ? țipă vrăjitoarea. Fac orice, numai nu mă sili să dau ochi cu Ianoș ! Nu se teme de mine și-și bate joc de vrăjite mele... Vai de zilele amărate pe care am ajuns să le trăiesc !

— Hm ! spuse încruntat groful. Așa ? Atunci să-i tăiem capul, ca să nu-i molipsească și pe alții de boala lui!

Dar, în vremea asta, Ianoș fusese dus în beci. Î încuiaseră într-o hrubă de piatră, umedă și rece, în care lumina zilei pătrundea doar printr-o crăpătură îngustă. Dacă i se obișnuiră ochii cu întunericul, începu Ianoș să-și cerceteze temnița. Într-un colț văzu ceva și mai întunecat decât zidurile de piatră și, apropiindu-se, zări o buruiană înaltă, neagră ca păcura. Cum nimeni nu se îngrijise să-i aducă ceva de mâncare, rupse o frunză și o mestecă. Apoi, apropiindu-se de crăpătura îngustă, privi afară.

— Hei, dac-aș fi o musculiță, lesne m-aș strecura prin crăpătura asta !

Abia șoptise așa, că simți o furnicătură prin trup și, cât ai bate din palme, se făcu musculiță. Uimit, se furișă din beciul de piatră și zbură până departe, în câmp. Acolo se gândi : „Gata, am scăpat din beci. Acum m-aș face om la loc“... și nu sfârși bine de gândit, că simți iar o furnicătură și, tot cât ai bate din palme, se pomeni din nou în pielea lui de om.

Atunci își aminti de moșneagul întâlnit pe drum și înțelese că, fără să știe, aflate buruiana minunată cu ajutorul căreia își putea schimba înfățișarea.

— Așa ? Păi de-aici înainte, grofule, ține-te !

Abia așteptă Ianoș să se însereze. Când luna se ivi pe cer, flăcăul se prefăcu din nou în muscă și zbură până-n iatacul grofului. Așteptă acolo cât așteptă, până se ivi groful și se vârî în pat. Mai zăbovi Ianoș oleacă, apoi, când sforăielile grofului răsunară vărtos, se făcu urs.

Și unde nu începu ursul să mi-l ia pe grof în târbacă, să mi-l plimbe între labe, să mi-l strângă și să mi-l sucească pe față și pe dos, de te-nfiorai numai privindu-l. Trezit fără veste și pomenindu-se cu botul ursului lângă nasul lui, groful înțepeni de spaimă. Dar când fiara mai începu să-i și tăbăcească pielea, se porni groful pe niște răcnete, de-ai fi zis că vrea să scoale morții. Numai că ursului nici că-i păsa !

Se adunaseră slugile la ușa iatacului și, neputând intra din pricină că ușa era încuiată, întrebau de afară :

— Ce-i, domnule grof ? Ce s-a-ntâmpat ?

— Ursul, răcnea groful, mă strivește ursul! Săriți !

Slugile se priviră, se mai priviră o dată, iar un bătrân vorbi încetișor :

— Visează ! După câte a mâncat, nu-i de mirare să viseze că-i joacă urșii pe pânțece...

Au răs slugile și s-au răspândit care încotro, în vreme ce grofului îi pierise graiul. Când l-a văzut mai mult mort decât viu, s-a preschimbat ursul în muscă, a zburat pe fereastră și, după o vreme, frânt de oboseală, sforăia și Ianoș sub un pom...

Dar, a doua zi dimineța, nu proastă a fost mirarea slugilor care au găsit tot încuiată ușa iatacului. Au stat, au tras cu urechea și parcă-parcă auzeau gemete înfundate.

— Domnule grof, a îndrăznit careva.

— Haimanalelor!... Of! Spargeți ușa! s-a înălțat răgușit glasul grofului.

Iar au stat și s-au privit slugile, iar au chibzuit, dar glasul se ridică din nou, nerăbdător :

— Spargeți ușa, n-auziți ?... Sau vreți să vă sparg eu bostanii care vă țin loc de capete ?

Au împins atunci slugile ușa cu umerii și, când au intrat în iatac, au crezut că le fuge pământul de sub picioare. Toată încăperea arăta de parcă între pereții ei s-ar fi dezlănțuit o vijelie. Scaune și mese răsturnate, covoare și perdele sfâșiate, pologul de la pat zdrențuit ca steagul după bătălie, cioburi de sticlă pe jos — o priveliște de te apuca groaza. Iar groful zăcea pe podele, numai în fâșii din cămașa lui de noapte, și era plin de cucuie și de vânătăi.

Au fost chemați degrabă felceri și spițeri care s-au apucat să-l oblojească și să-l lege cu feșe muiate în fel de fel de alifii, de se ridicase în încăperea un miros de spițerie care-ți muta nasul. Iar groful gemea cât zece și, printre gemete, răcnea:

— Ticăloșilor ! Căinilor ! Să-mi prindeți ursul și să-mi aduceți blana că, de nu, vă jupoi de vii !

— I s-a zdruncinat mintea, lămurea maimarele felcerilor, dar de priceput, nu pricepea nimeni ce se petrecuse în iatacul pustiit ca de vifor.

Nenumărații argați șușoteau prin curte. De bine, tuturor le părea bine că se găsisse cine să-l mai scarmene și pe grof, dar ce și

cum se-ntâmplase nu izbutea nimeni să dea de rost.

Acum, vizitiul grofului a stat și el și a tras cu urechea.

„Măi, aici nu-i lucru curat“, și-a spus el. Și, ce-i vine lui, își amintește de Ianoș cel închis în beci și se gândește c-o fi, bietul, lihnit de foame, „Ia să-i duc eu un dărab de pită, și-a spus omul, că i s-o fi lipit burta de spinare de când tot zace la gros!“

Se duce el la crăpătura îngustă, prin care beciul primea lumină.

— Ianoș ! Măi, Ianoș !

Dar Ianoș cum să răspundă, dacă încă mai dormea sub pomul lui ? „Măi, aici nu-i lucru curat!“ și-a spus din nou vizitiul.

Și unde nu începe el să mi-l caute pe Ianoș prin pivnițe, prin sure, prin hambare, oriunde credea el că flăcăul s-ar fi putut piti. Nu-i și nu-i ! A umblat vizitiul toată dimineața și, abia pe la chindie, l-a găsit pe Ianoș, care tocmai făcuse ochi.

— Aici erai, fârtate ?

— Aici, a zâmbit Ianoș.

— Măi, a mai întrebat vizitiul, spune drept, tu l-ai bătut pe grof ?

Și-a amintit Ianoș că vizitiul îl scăpase când cu rădvanul și atunci, ridicând fruntea, a spus semeț:

— Eu. Și ?

— Și nimic, a râs vizitiul. Zic că-i treabă de ispravă !

Au râs amândoi și, de la o vreme, Ianoș a grăit:

— Ești un om cinstit. Hai să ne prindem frați de cruce ! Cum îți zice ?

— Mie ? Ion.

Au bătut palma Ianoș și Ion, iar Ion a vorbit așa :

— Bine, pe grof l-ai bătut tu, dar ia să vedem acum dintre noi, care-i mai tare...

A râs Ianoș și s-au prins flăcăii la trântă. Luptă ei, luptă — nu se puteau dovedi. Au tras atunci cu săgeata. Amândouă săgețile s-au oprit în trunchiul aceluiași pom. Au mai încercat o dată — la fel. Nu izbutea nici unul să-l întreacă pe celălalt. Au prins atunci să alerge, și în goana lor au întrecut și iepurii, dar la țintă tot amândoi au ajuns, umăr ia umăr.

— Măi băiete, a râs Ion parcă am fi de la un tată și de la o

mamă !

A râs și Ianoș, după care flăcăii au ținut sfat. Și uite care a fost sfatul lor : i-a povestit Ianoș lui Ion tărășenia cu buruiana neagră.

— Acum eu zic așa, a încheiat Ianoș. Să mă prefac într-o piele de urs, și tu s-o duci grofului, zicând că ai răpus fiara. El o să-ți dea bani buni, și eu am să pier când oi socoti cu cale.

Zis și făcut. Cu pielea ursului pe braț, Ion s-a îndreptat spre curte și a început a urca falnic scările. Dacă a auzit groful că sosise cineva cu pielea ursului, a urlat de bucurie :

— Să intre, să intre !

Ion i-a pus pielea pe pat, și groful a început să care la pumni și la palme în pielea ursului, de-ai fi zis că vrea s-o facă găuri-găuri. Când a obosit, s-a întors către Ion :

— Ei, cum să te răsplătesc ?

— De, domnule grof...

— Du-te la bucătărie și spune că am poruncit să-ți dea un păhărel cu vinars !

— Cam mică răsplata, a îndrăznit Ion.

— Ce? Te-ntinzi la vorbă ? Nu cumva vrei...

Dar n-a mai apucat să-și sfârșească amenințarea, că pielea ursului întinsă pe pat o dată a zvâcnit și a înviat.

— Săriți i a răcnit groful.

Cine să mai sară ? Că dacă a început ursul să-l ia din nou între labele lui și să-l tăbăcească, s-a speriat până și Ion, măcar că știa că nu-i decât fratele lui, Ianoș. Țipa groful ca din gură de șarpe, și de țipetele lui s-au adunat în grabă slugile, întrebând care mai de care :

— Ce-i ? Ce s-a-ntâmpat ?

Numai că, intrând în iatac, au găsit pe patul grofului pielea de urs, adusă, de Ion.

— Ursul! Ursul! țipa groful.

— Care urs, domnule grof ? a întrebat Ion. Nu vezi că-i doar o piele ?.. S-a scrântit la cap, le-a șoptit slugilor.

— Nu-i nici un urs, e doar o piele, au adevărit și slugile.

— Ce? Mă scoateți nebun?... Ioane, n-ai văzut ursul?

— Care urs, domnule grof ? îi fi visat...

A căzut groful pe gânduri și, privind pielea de pe pat, învărtind-o și sucind-o în mâini, a început și el să creadă că i se năzărise. N-a mai zis nimic, iar Ion a plecat. Când a adormit groful, Ianoș și-a schimbat din nou înfățișarea și, făcându-se muscă, a zburat din odaie.

Mai apoi, întâlnindu-se frații, s-au gândit să plece de la grof.

— Numai că n-o să plecăm cu mâna goală, vorbi Ion. De câți ani îi tot slugăresc, dacă ar fi fost să-mi dea dreptul meu, mă făceam om...

Îl duse Ianoș pe Ion în beci, unde mestecă și el o frunză din buruiana neagră. Apoi Ion își luă înfățișarea unui moșneag, în vreme ce Ianoș se prefăcu într-un armăsar arăbesc, căruia numai că nu-i țâșnea foc pe nări. Moșneagul luă armăsarul de căpăstru și-l duse la grof.

— Domnule grof, am un cal de vânzare...

Când a văzut armăsarul, grofului i s-a oprit inima în piept. Asemenea armăsar nici craiul cel mare nu avea.

Cât ceri pe el ?

— O mie de galbeni.

A încercat groful să se târguiască, dar moșul ținea la preț. De dorul armăsarului îi săreau grofului ochii din cap. Dacă a văzut și-a văzut că n-are încotro, a numărat groful o mie de galbeni, iar moșul a plecat. Dar, abia ieșise din casă și se făcuse nevăzut, că armăsarul se ridică o dată în două picioare și, nechezând, alergă și se zvârli în fântână. Cine să mai ia seama la musculița care ieși din fântână și-și luă zborul ?

Se izbea groful cu pumnii în cap și, de supărare, căzu la pat. Iarăși spițeri, iarăși oblojeli... De la o vreme s-a înzdrăvenit și a început din nou să mănânce câte două găște și doi porci la un prânz.

Atunci s-a ivit la curtea lui un negustor, care avea de vânzare un diamant. Când l-a văzut groful, mai-mai să-și iasă din minți. Mare cât un măr, diamantul arunca focuri, de lumina mai strașnic ca o mie de făclii la un loc.

— Cât ceri pe el ?

Negustorul, vezi dumneata, nu știa prețul. A chemat groful toți negustorii de la oraș, și cu toții au strigat într-un glas că asemenea

piatră nu s-a mai văzut. „Să se plătească, ziceau, acoperindu-se cu galbeni. Când, din pricina galbenilor, nu s-ar mai vedea strălucirea diamantului, se cheamă că i s-a ajuns la preț.“

A pus groful de s-a turnat peste diamant o găleată cu galbeni. Dar ce se cunoștea ? Strălucea diamantul ca un soare. S-a mai turnat o găleată, și altă găleată, și uite așa, din găleată în găleată, s-a umplut încăperea cu galbeni, de la dușumele și până la tavan. Atunci abia nu s-a mai cunoscut strălucirea pietrei, și încă ziceau negustorii că târgul era mai bun pentru grof, decât pentru cel ce se lipsea de diamant !

Și-a încărcat negustorul galbenii într-un alai de căruțe, și dus a fost. Iar groful a așezat diamantul pe măsuță, lângă patul lui, și nu se mai sătura privindu-l.

Într-o zi, trebuia să vină craiul cel mare din orașul lui crăiesc, numai și numai să vadă și el minunea grofului, despre care se dusesse vestea. A pregătit groful masă mare, bucătarii, chelarii și sofragii alergau ca nebunii de colo-colo. Ei, și-a venit craiul cel mare și cum a coborât din caleașcă a întrebat:

— Unde-i ?

— Îndată, măria ta, s-a ploconit groful.

L-a poftit groful în încăperea în care diamantul scânteia ca un foc mare și, văzându-l, a încremenit până și craiul.

— Nemaivăzut! a strigat el și a întins mâna să apuce piatra.

Atunci, spre spaima celor de față, diamantul a prins să salte pe catifeaua vișinie pe care stătea și, deodată, s-a prefăcut într-o viespe.

— Vai! a țipat craiul, ferindu-se.

— Ține-o! Ține-o! răcni groful, văzând că viespea zboară către fereastra deschisă.

Dar viespea a pierit în albastrul cerului și, întorcându-se către grof, craiul a întrebat cu asprime :

— Ce fel de glume sunt astea, domnule grof ?

Groful a deschis gura încercând să răspundă, dar a rămas așa, cu gura căscată și, bătând aerul cu palmele, s-a prăbușit pe dușumele, mort de necaz.

— Domnilor, a spus atunci craiul, să mergem ! și tot alaiul s-a răsucit pe călcăie și, ținându-și nasul pe sus, s-a urcat în caleștile,

aurite.

Dacă au pierit caleștile la răscrucea drumului, s-au ivit în curtea grofului Ianoș și cu Ion. Au adunat acolo toate slugile, toți argații, toți țărani de pe moșii, iar când i-au văzut strânși buluc le-au grăit așa :

— Fraților, norocul nostru a vrut ca groful să plesnească de ciudă !

— Mai bine mai târziu decât niciodată, s-a învoit un bătrân.

Și cum Ion și cu Ianoș primiseră mai mult decât le trebuia, au început să împartă averile și pământurile grofului. Dar, în timp ce oamenii vorbeau între ei, s-a auzit un țipăt în văzduh :

— Stați ! Ce faceți acolo, argaților ?

Călare pe coada de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier coborî în mijlocul oamenilor, amenințându-i cu pumnii ei ca două capete de ciolane.

— Ce poftești, cotoroaște ? întrebă Ianoș, apropiindu-se de babă.

Când dădu cu ochii de flăcău, vrăjitoarea se făcu mică-mititică și începu să scâncească.

— Ianoș dragă, fie-ți milă de mine... Nu mă face de răs în fața argaților, că n-o să se mai teamă nimeni de biata vrăjitoare...

Au început oamenii să râdă, și nici cei pe care baba îi îngrozise cândva nu-și mai puteau ține hohotele. Râdeau cu gura până la urechi și și-o arătau unui altuia pe vrăjitoare, când, să vezi minune, din ce râdeau oamenii, dintr-atât se imputina făptura babei, scăzu, se topi, până ajunse cât un fir de ață.

— Nu mai râdeți, strigă pițigăiat, cu glăscior de copil, nu mai râdeți, că vă ucid pe toți !

Ți-ai găsit ! Hohoteau oamenii, și vrăjitoarea, subțire ca firul de ață, se zvârcolea neputincioasă.

Când s-au oprit din răs, nimic nu mai rămăsese din vrăjitoare, în afara nasului ei de fier pe care-l înhăță îndată, un copil. S-a jucat, cu el cât s-a jucat, apoi l-a zvârlit într-un șanț, unde l-au ros ploile și l-au ruginit.

Iar dacă au sfârșit cu împărțeala, s-au prefăcut Ianoș și Ion în doi vulturi care s-au ridicat în văzduh.

— Ia stai, frate, și-a amintit Ianoș. Am avut eu niște frați

leneși ...Hai să vedem ce s-o fi întâmplat cu ei.

Au luat atunci vulturii satele la rând și au văzut că în fiecare sat leneșul se făcuse pastor și trăia foarte bine. Ba unuia dintre frați îi mersese și vestea și era vorba să fie uns episcop.

— Bre, mulți proști pe lumea asta a grăit cu amărăciune Ianoș.

Și și-au îndreptat atunci zborul către căsuța părintească în care tatăl, scăpat de liota de leneși, izbutii să se mai salte din sărăcie. S-au făcut vulturii oameni la loc și, dacă i-a văzut, bătrânul a murit și a înviat de bucurie. Cu aceeași dragoste l-a strâns la piept și pe Ianoș, și pe Ion, fratele lui bun, iar când a dat ochii cu munții de galbeni, nu mai știa nici ce face, nici ce zice. În cinstea întoarcerii au întins o masă strașnică, iar trei zile și trei nopți au mâncat și au băut, ca niște oameni sănătoși și zdraveni ce erau. Zic unii că praznicul lor nici n-a luat sfârșit. Nu știu, dar dacă-i așa, vă urez să treceți pe la ei și, nici azi, nici mâine, dar peste trei zile în cap să ne-ntâlnim cu toții la masa lui Ianoș. Cine-o veni să fie sănătos tot anul, care-o lipsi, un an să-i plângem de milă !

Povestea cântecului

Tocmai dincolo de zare, undeva în depărtare, chiar în mijloc de ocean și pe insula Buian², stă un moș sub pom și-așteaptă să îi pice-o pară coaptă.

Stai pe loc, nu te zori, și povestea va veni. Fete mari de-or s-o asculte au să aibă panglici multe, și mărgelile, și inele, și betele frumușele; flăcăiași de-or asculta, chivără vor căpăta, cizme drepte și-nțelepte, învățate să se-ndrepte, unde fumeză friptura și îți lasă apă gura.

Ei și-acu', feciori și frați, ascultați!

Trăia odată un țăran bătrân, cu barba cât un car cu fân. Toată viața muncise de dimineață până seara și, dacă l-ar fi întrebat cineva de ce bucurie își amintește, n-ar fi știut să răspundă. De nici o bucurie nu-și amintea.

Rău e să fi trăit o viață-ntreagă și să nu fii în stare să pomenești un singur prilej de bucurie! Era din pricina asta trist bătrânul și de multe ori sta pe seară și lăcrăma.

— De ce plângi, tată? îl întreba feciorul lui, Vaniușa.

— De nici o bucurie n-am avut parte, i se jeluia bătrânul, și puține zile mai am de trăit. Of, Vaniușa băiete, de-aș găsi și eu prilej de bucurie!... Dar tu stai cât e ziua de lungă și tai frunze la câini, așa că și dinspre partea asta trebuie să-mi iau nădejdea. Amărâtă viață mi-a fost hărăzită și amărâtă bătrânețe!

Vezi tu, viața era tare grea pe atunci. Dăduse strașnică poruncă stăpânul ca mâhnirea să-și întindă aripile peste lumea întreagă. Oamenii munceau încrunțați, fără veselie, râsul era pedepsit ca o fărădelege, dar pe stăpânul cel posomorât nimeni nu-l știa și nimeni nu-i văzuse la față.

Trebuie să știți că Vaniușa era un flăcău în putere, cu pletele galbene ca secara și luminile ochilor ca cicoarea, era zdravăn, drept și alb ca mestecenii, iar inima îl trăgea spre voie bună. Dar dacă oamenii toți erau posomorți?

— De ce n-ai fi lucrând tu în rând cu ceilalți? îl întreba tatăl, văzându-l că odată se oprește din arat și rămâne cu capul ridicat,

² Insula Buian – insulă fabuloasă, caracteristică folclorului ucrainean.

ascultând fluieratul unei mierle.

Nici Vaniuşa nu pricepea ce-i cu el. Se apuca de o treabă — ieşea, să zicem, la coasă — şi un timp muncea cu toţi ceilalţi, în tăcere, aşa cum era porunca. Dar numai ce-l vedeai că se aprinde şi, nu ştiu, ai fi zis că vrea să caute ceva, că nu-i mai ajungea coasa, şi inima-i cere cine ştie ce. Se oprea, se frământa şi, până la urmă, fugea în pădure. Acolo asculta cântecele păsărilor şi încerca să cânte cu ele. Fluiera, ciripea, îşi ţuguia buzele şi nu rămânea de căruţă ; ascultându-l, ai fi zis că are pene şi-i zburătoare, nu om cu frunte şi două picioare.

Dar ce folos ? Nici viersul păsărilor nu-l putea mulţumi şi Vaniuşa acum se-ntorcea la coasă, acum alerga din nou în pădure. Cu asemenea fel de a munci, se-nţelege, mare scofală nu făcea, bătrânul se amăra, mai cu foc plângea, şi gândul unei bucurii venită prin fecior îl părăsea.

Să vă spun acum : pe vremea aceea oamenii nu învăţaseră să cânte. Uite-aşa, nimeni nu ştia nici de cobză, nici de nai, nimeni nu bănuia măcar că asemenea scule pot fi. Nici Vaniuşa nu ştia de ele, dar inima lui cerea cântece aşa cum ştiuca cere apă, şoimul, văzduh şi omul, libertate. Neavându-le, flăcăul nu-şi găsea locul.

— Cum aş putea împrăştia tristeţea de pe lume ? se întreba deseori, dar la asemenea întrebare nu-i putea nimeni răspunde.

Într-o zi alergă ca de obicei în pădure, lăsând secerătorii pe câmp. Dar abia intrase în poiana unde îi plăcea să asculte cântecele păsărilor, că o ploaie năpraznică îl udă până la piele. Începu să fulgere. Nu-i bine să stai în pădure pe vreme de furtună, asta o ştia Vaniuşa, dar ce era să facă ? Zări o scorbură mare în trunchiul unui copac şi, fără să mai stea pe gânduri, se vârî în borta care mirosea a ciupercă şi lemn putregăit. Care nu-i fu însă mirarea când văzu scorbura pe dinăuntru !

Pereţii păreau pereţii unui palat, într-atât erau de împodobiţi cu cioplituri măiestre în adânciturile lemnului, anume aşezaţi cu chibzuială, nenumăraţi licurici scânteiau ca nişte pietre scumpe. Din scorbură pornea în jos un şir de trepte, aşternute cu muşchi moale.

„Ce-o mai fi şi asta“ ? se întrebă Vaniuşa.

Fără să pregete, coborî treptele, afundându-se în pământ. În

jurul lui locul se lărgea și lumina era tot mai vie. Scara coti apoi fără veste și se trezi într-o grădină.

Iarba care creștea acolo era albastră, nu verde ca cea de pe pământ, și i se înălța până peste genunchi. Florile erau numai de două feluri : de aur și de argint. Dacă le atingeai, sunau ușor, ca niște clopoței. Dar cea mai mare minune a grădinii erau pomii, cu trunchiurile lor lustruite și strălucitoare ca niște stâlpi de gheață. Frunzele pomilor erau și ele albastre, iar poamele care atârnav de crăci erau cireșe de rubin, pere de opal, nuci de smarald și câte altele, numai și numai din nestemate. Iar toate minunile se oglindeau în apa de aur a unui havuz, care cânta ca zece privighetori — ba și mai și.

A încremenit Vaniușa văzând unde-l duseseră pașii și, de frumusețea grădinii de sub pământ, a simțit că i se taie răsufarea. Atunci, în liniștea grădinii, a răsunat un glas :

— Apropie-te, flăcăule.

S-a întors Vaniușa, a privit în dreapta, a privit în stânga : nimeni.

— Se poate să nu mă vezi ?

Sub un copac cu ramurile groase, pe un tron închipuit dintr-o pernă mare de catifea roșie, odihnea o broască țestoasă. Carapacea îi era mare cât roata carului și împodobită cu aur, iar pe cap avea o coroniță de flori.

— Ce te-a adus la mine, Vaniușa ?

Înțelese flăcăul că țestoasa e stăpâna grădinii și-și aminti de poveștile bătrânilor, care pomeneau despre Stăpîna-lumilor-de-sub-pământ.

Mare-i era puterea, iar pe cel ajuns în grădinile ei îl putea dărui cu tot soiul de minuni, sau ține rob până la sfârșitul vieții. Dar, că stăpâna era o broască țestoasă, se vede treaba că nici bătrânii nu aflaseră.

— Slăvită stăpână, începu Vaniușa, am venit...

— Lasă, Vaniușa, răspunse țestoasa, știu eu mai bine decât tine pentru ce ai venit. Tu nici nu știi ce cauți... Ascultă !

Țestoasa făcu un semn. Și, la semnul ei, în copacii de gheață se treziră sumedenie de păsări, cum Vaniușa nu mai văzuse. Frunzele albastre ale copacilor se izbiră ușurel, se izbiră și crengile

de gheață și florile de aur și de argint, se izbiră între ele și poamele de nestemate, iar în liniștea grădinii se ridicară atunci niște sunete nemaiauzite, însoțite de clipocitul apei de aur. Acum ciripeau și păsările. Sunetele se legară, se împletiră și născură un cântec atât de lin, de dulce, încât Vaniușa simți din nou că i se taie răsufllarea. I se părea că în cântecul grădinii fermecate se vorbea de satul lui, de bătrânul care aștepta de la el bucuria pe care o viață întreagă nu i-o adusese, de oamenii care ară și seceră, de holdele legănate sub cerul albastru, de tot ce e frumos pe pământul scaldat în soare.

Tot atât de fără veste cum începuseră să dea din aripi, păsările se opriră însă și, nemaimișcându-se, pieri și boarea care stârnise cântecul grădinii.

— Încă, încă ! strigă Vaniușa. Poruncește, slăvită stăpână, să mai bată din aripi ! Vai, de-aș putea povesti și eu atâtea prin sunete...

— Țestoasa i cântecul, Vaniușa, răspunse țestoasa.

— Cântecul ?

— E ceea ce cauți, fără să știi, de atât amar de vreme. Ai vrea să cânti și tu ? Ai vrea să împrăștii tristețea de pe lume ?

Inima lui Vaniușa bătea ca un clopot, deoarece știa că Stăpîna-lumilor-de-sub-pământ îi putea dărui puterea cântecului. Șopti fierbinte :

— Vreau. Mai mult decât orice pe lume...

Țestoasa își clătină capul.

— Știam eu ! Dacă-i așa, pornește, Vaniușa, drept înainte. Sub un pom uriaș ai să-l găsești pe unchiu-meu, dormind. Ia seama însă, Vaniușa, dacă s-o uita la tine cu ochiul stâng, o să fie mânios și gata să te-nghită. Dacă s-o uita cu ochiul drept, n-o să mai știe ce să facă pentru tine și-o să te ajute cât i-o sta în putere. Te-ncumeți să pleci ?

— Dar o să mă ajute să cânt ? întrebă Vaniușa.

— Numai el te poate ajuta, spuse țestoasa.

— Atunci sunt gata. Rămâi cu bine, stăpână.

— Du-te cu bine, Vaniușa.

A plecat Vaniușa. A ieșit din grădină și a mers pe un câmp cu iarbă albastră. În mijlocul câmpului creștea un pom uriaș, cu trunchiul gros cât zece oameni strânși la un loc, și sub pom dormea

o namilă înspăimântătoare, cu gura cât șura.

— Să-l trezesc, să nu-l trezesc ?

S-a hotărât Vaniușa să-l trezească. Ce-o fi, să fie!

A rupt o creangă din pomul cel mare și a început să gădile namila în ureche. Namila s-a răsucit, s-a trezit și a privit spre Vaniușa cu amândoi ochii deodată : era mânios și în același timp gata să-l ajute.

— Ce vrei, stârpitură ?

— M-a trimis nepoata ta, țestoasa...

— Bine că te-a trimis ! V-ați făcut un obicei : vedeți că omul doarme și-l treziți pentru toate fleacurile... Mai bine te-aș înghiți, și gata! Cred că ai carnea dulce, mai dulce decât carnea de pui... Și ce stai așa ? Acum, dacă m-ai trezit, spune ce vrei !

I-a spus Vaniușa de cântecul grădinii, i-a spus că vrea să cânte.

— Poftim ! a răcnit namila. Acum vrea să-i dau și arcul Voinicul-Pământului și săgeata Străpunge-Tot ! Altceva nu mai vrei ?

— Păi de ce să-mi dai arcul ? a întrebat mirat Vaniușa.

— Vrei să mă înveți ce să fac ? s-a stropșit namila. Fără arc și săgeată poți rămâne și aici. Totuna-i !

Așa, bruftuluindu-l și suduind (ca să-mpace răutatea ochiului stâng), dar ajutându-l cu sfatul și cu fapta (cum îi porunca bunătatea ochiului drept), l-a lămurit unchiul țestoasei că are de trecut o apă. Să nu se mire de nimic și să nu-i vorbească luntrașului care-l va duce pe un ostrov. Acolo se ridică un munte, și-n vârful muntelui străjuiește de mii de ani Călărețul-de-Aramă, tartorul vinovat de întunericul din inimile oamenilor. El e stăpânul posomorât care ar fi cernit și lumina soarelui, de-ar fi fost în stare. Vaniușa să încordeze arcul Voinicul-Pământului și să tragă în călăreț cu săgeata Străpunge-Tot.

— Apoi ? întrebă Vaniușa, văzând că namila se oprește din vorbit.

Supărat, unchiașul țestoasei se porni pe strigat :

— Apoi, apoi... Ia priviți-l pe nătăfleață ! Vrei să-ți cadă totul mură-n gură ?... Piei din fața ochilor mei — și mai ales din fața ochiului stâng — că nu știu ce fac !

Adevărul este că namila striga pentru că mai departe, nu știa cum să-l mai povățuiască pe Vaniușa. Numai că flăcăul înțelese cum vine treaba. Mulțumind pentru arc și pentru săgeată, le-a luat și-a purces voinicește la drum.

Merge azi, merge mâine, merge-o săptămână încheiată. La sfârșitul săptămânii ajunge la o apă mare de nu i se vedea capătul. Și cum sta el și privea la apa cea mare, iată că vine către el o luntre. În luntre, un vâslaş. Dar ce vâslaş ? Avea picioare de pasăre, trup cu brațe de om și cap de cal.

— Vai ce pocitanie ! șopti Vaniușa.

Abia sfârșise vorba, că luntrașul necheză mânios, un vultur uriaș se năpusti din înălțimi, îl apucă pe Vaniușa și zbură cu el.

„Nu trebuia să vorbesc !“ își aminti prea târziu flăcăul.

Acum prostia o făcuse ! Vulturul îl ducea peste apa cea mare și Vaniușa înțelese că nu se va opri decât în cuibul lui, pe cine știe ce piscuri și-n cine știe ce singurătăți. Apăi atunci, pas de te mai întoarce, Vaniușa !

Dar nu se pierdu cu firea. Apucă săgeata Străpunge-Tot și, folosind-o ca pe un pumnal, împunse în sus, înțepând vulturul în burtă. Pasărea uriașă scoase un țipăt scurt și-și descleștă ghearele. Din înălțimea cerului, Vaniușa se rostogoli, se rostogoli și căzu în apă. Iar, pentru că se prăbușise tocmai de lângă bolta norilor, pătrunse în apă mult, mult, și se opri cu tălpile chiar pe fund. Când colo, ce să vadă ?

Lângă el se ridica un palat de sticlă, împodobit cu toate scoicile de pe lume și, în loc de iederă, fel de fel de ierburi de apă se cățarau pe zidurile netede. Vezi, ăsta fusese norocul lui : acolo locuia Rusalca apei, o fată înțeleaptă și frumoasă, dar știi, frumoasă cum degeaba ai căuta pe pământ.

Când căzu Vaniușa lângă palatul ei, Rusalca tocmai își hrănea ceata de peștișori de casă.

— De unde ai mai picat și tu, voinice ?

— Din ghearele lui Vultur-Uriaș, răspuse Vaniușa, povestindu-i Rusalcăi tot ce pășise.

Era Vaniușa mândru la chip, și inima fetei odată și-a grăbit bătăile.

— Am să te ajut, Vaniușa, a vorbit atunci Rusalca. Dar, după

ce dobori Călărețul-de-Aramă, tot la mine vii. Ai să vrei să te ajut și atunci, așa-i ?

— Așa, frumoaso !

— Numai că eu am să te ajut doar dacă mi-i împlini voia, Vaniușa.

— Care voie, frumoaso ?

S-a rumenit Rusalca și Vaniușa a înțeles. Păi el, din clipa în care o văzuse, ce credeți că aștepta ?

— Vezi tu, Vaniușa, a mai spus Rusalca, locul meu e aici, printre vietățile de apă. Am să te ajut, dar dorul mă va trage îndărăt și am să te rog să ne întoarcem în palatul de sticlă... Făgăduiești să vii cu mine ?

— Tu nu știi cum arde soarele și cum unduie seacă, răspunse Vaniușa. Dacă spulber tristețea oamenilor, pe pământ toate au să fie de o mie de ori mai frumoase. Ai să vezi, nici tu n-ai să vrei să te mai întorci sub apă...

N-a fost ușor, dar până la urmă Rusalca s-a lăsat înduplecată și și-a părăsit gândul dintâi, după care l-a luat de mână și l-a dus pe Vaniușa la mal.

— Te aștept curând.

— Curând voi veni, făgădui Vaniușa.

Rusalca se cufundă în unde. Abia se cufundase, că luntrea se ivi împinsă de același ciudat vâslaș. Numai că Vaniușa prinsese minte. Tăcut se sui în luntre și tăcut rămase, oricât înfățișarea vâslașului i-ar fi dat sămânță de vorbă.

Și l-a dus vâslașul cu picioare de pasăre, trup cu brațe de om și cap de cal, l-a dus o lună încheiată peste apa cea mare, timp în care nu văzură decât apă și cer. Apoi se ivi în zare ostrovul căutat, pe ostrov, un munte și-n vârful muntelui, trufaș, Călărețul-de-Aramă pe calul lui de aramă.

Vaniușa sări din luntre, și-n clipa când tălpile-i atinseră pământul ostrovului luntrea pieri, cu vâslaș cu tot.

Rămas singur, Vaniușa dădu ocol căutând o cărăruie cât de mică, în stare să-l ducă spre vârful muntelui. Umblă multă vreme, dar în jurul muntelui crescuse un hățiş de nestrăbătut, alcătuit din spini și scaieți înalți cât un stat de om. Nici o cărare nu despica peretele ghimpos.

Așa ? Văzând că n-are ce face, dădu foc hățișului. Flăcările se năpustiră în urma trâmbelor de fum și pe mal fu într-o clipă atât de cald, că Vaniușa simți cum i se pârlesc sprâncenele. Sări în apă și așteptă să se stingă focul. Apoi își făcu drum prin cenușa fierbinte și începu să suie.

Mult a suit și greu a fost urcușul, dar sosi și clipa în care se află în fața Călărețului-de-Aramă și-l putu privi în voie. Călărețul avea chipul încrunțat și o nemărginită răutate i se citea pe față.

— Așadar ai răzbit, Vaniușa? întrebă el, privindu-l mânios.

Apoi, înălțându-și sabia de aramă și trăgând de frâu ca să-și ridice în două picioare armăsarul de aramă, se năpusti asupra flăcăului.

Vaniușa se feri în lături. Dacă l-ar fi izbit, copitele de aramă l-ar fi zdrobit ca pe o muscă.

— Lumea vrea să cânte, răspunse flăcăul. Ajungă-ți cât ai domnit prin tristețe !

Lupta dată în vârful muntelui din ostrovul pustiu fu grea, dar nu fu lungă. Vaniușa găsi clipa potrivită când încordă arcul Voinicul-Pământului și trimise spre călăreț săgeata Străpunge-Tot. Izbit în inimă, călărețul se prăbuși de pe culmea muntelui tocmai în fundul apei, iar armăsarul de aramă necheză sălbatic de trei ori și se zvârli după încrunțatul lui stăpân.

O liniște adâncă învălui ostrovul. Apoi se auzi un cântec larg, parcă și mai desăvârșit decât cel din grădina de sub pământ a broaștei țestoase și, ascultându-l, Vaniușa înțelese că aude cântecul pământului, al cerului și al apei, cântecul florilor și al viețuitoarelor scăpate de sub posomorita stăpânire a Călărețului-de-Aramă. Dar din cântecul lor lipseau glasurile oamenilor, că oamenii încă nu știau să cânte.

Vaniușa coborî de pe munte și ajunsese la mal. Care nu-i fu mirarea și bucuria când văzu că Rusalca îl aștepta acolo, jucând pe unde. Fata ținu să afle povestea luptei, apoi îl luă de braț și-l duse pe fundul apei, unde Călărețul-de-Aramă zăcea acum lângă armăsarul lui de aramă.

Rusalca îi dădu lui Vaniușa o sapă și-i arătă unde să sape. Peste puțin, găsi o ladă de aramă. O deschise și află înăuntru scule cum nu mai văzuse.

— Ia-le, spuse Rusalca. Le-a ascuns aici Călărețul-de-Aramă cu gândul că nimeni, niciodată, n-o să le găsească să le dăruiască oamenilor. Tu, Vaniușa, du-i-le Stăpânei-lumilor-de-sub-pământ și ea te va învăța ce să faci cu ele.

— Hei, oftă flăcăul, când mă gândesc la lungul drum de întoarcere, mă cuprinde jalea...

— Asta să-ți fie grija ! râse Rusalca.

Și îl duse în palatul ei și scoase dintr-un sipet un pește de aur.

— Suie în spinarea lui, lângă mine... Așa. Unde vrei să mergi ?

— Întii la unchiul țestoasei, să-i dau înapoi arcul și săgeata, răspunse Vaniușa.

Bine nu isprăvi vorba, că peștele de aur se ridică ușurel, zbură cu ei pe fereastră, străbătu apa cea mare și, înălțându-se în văzduh, se năpusti cu iuțeala vântului spre pomul uriaș din câmpul cu iarbă albastră. Ajuns acolo, se lăsă la pământ, și Vaniușa văzu namila dormind, cum îi era obiceiul. Dar, fiindcă nu știa dacă va deschide mai întâi ochiul cel bun sau ochiul cel rău și cum nu voia să-și cășuneze buclucuri cu tot dinadinsul, se mulțumi să așeze lângă uriaș arcul Voinicul-Pământului și săgeata Străpunge-Tot, după care se urcă din nou în spinarea peștelui fermecat. Într-o clipă ajunseră în grădina Stăpânei-lumilor-de-sub-pământ.

— Te-ai înapoiat cu izbândă, Vaniușa ? întrebă țestoasa.

Îi povesti flăcăul prin câte trecuse, îi povesti despre ajutorul și dragostea Rusalcăi și-i arătă și sculele nemaivăzute găsite în lada Călărețului-de-Aramă.

— Vaniușa, grăi țestoasa, asta-i o cobză, aici un nai, uite un fluier și-i desluși și numele altor scule minunate. Cu ele ai să dăruiești oamenilor cântece și ai să le mângâi sufletul...

Bucuros, Vaniușa apucă fluierul și suflă de câteva ori. Dar în locul cântecelor îndelung dorite se auziră niște țipete ascuțite, care o făcură pe Rusalca să-și ducă mâinile la urechi.

— Ce are ? se miră Vaniușa. Te pomenești că-i stricat.

— Nu, zâmbi țestoasa. Trebuie să-i înveți meșteșugul...

Așa a intrat Vaniușa ucenic la școala de cântece, și dascăli i-au fost frunzele albastre, florile de aur și de argint, păsările nemaivăzute și apa de aur din grădina de sub pământ. Un an încheiat a muncit, și ucenicia i s-a isprăvit. Și-a mai trecut un an

întreg, îmi pare, și iată-l pe Vaniușa meșter mare. Când începea să cânte acum, tăceau rușinați dascălii lui, iar Rusalca nu numai că nu-și mai ducea palmele la urechi, dar râdea și plângea după toanele cântecului. Dacă văzu așa, țestoasa spuse într-o bună zi :

— Vaniușa, ai învățat tot ce puteai învăța la noi. E timpul să duci oamenilor comoara de cântece. Să nu spui nimănui de unde vii, nici ce ți s-a întâmplat de când ai plecat din sat. Iar, din când în când, mai dă pe la mine și mai povestește-mi...

Cu lacrimi în ochi s-a despărțit Vaniușa de Stăpâna-lumilor-de-sub-pământ, de dascălii lui și de grădina minunată. A luat sculele de preț ale Călărețului-de-Aramă și, împreună cu Rusalca, a pornit să suie scara pe care coborâse cu atâta vreme în urmă. Au ieșit în scorbura licuricilor și, din pădure, s-au îndreptat spre sat.

Bătrânul lui Vaniușa stătea pe prispă și, când flăcăul s-a apropiat, întâi nu l-a cunoscut. Vezi că-i scăzuse de tot vederea în anii câți se scurseseră ! Apoi a șoptit :

— Vaniușa ! iar lacrimile au început să-i curgă domol.

Dar când a văzut și mândrețea de noră pe care i-o aducea feciorul, cu un ochi a rămas să plângă și cu celălalt s-a pornit pe răs.

Cum tot satul crezuse că Vaniușa se prăpădise în vremea furtunii, nu-i de mirare că oamenii s-au adunat în ograda moșului, doritori să-l vadă și să-l audă. Și numai ce i-a văzut pe toți strănși grămadă, că a început Vaniușa să cânte.

Întâiul lui cântec a fost despre viața bătrânului care nu cunoscuse, în anii lui, nici o bucurie. Oamenii tăceau. Și când s-a sfârșit cântecul, au început cu toții să plângă, iar bătrânul lui Vaniușa plângea cu lacrimi cât bobul de strugure, că limpede era înțelesul cântecului și toată viața i se perindase pe dinaintea ochilor.

Dac-a văzut așa, a-ntors Vaniușa foaia. Și-n seara aceea pentru întâia oară a răsunit în sat gopacul ucrainean. Băteau oamenii din palme, băteau din picioare și, până la urmă, tinerii nu s-au mai putut stăpâni. Săltând ca pe arcuri, au prins să joace după cum le porunca cântecul, și-au jucat, au tot jucat, până abia au mai răsuflet. Ba încă și bătrânul tată al lui Vaniușa a dat pustiilor tristețea, și unde n-a-nceput să salte și să-și izbească

cizmele cu palma, de ziceai că-i flăcău în floare, numai bun de-nsurătoare !

— Mare... mare bucurie mi-ai făcut, Vaniuşa, a strigat gâfâind și așezându-se, frânt de oboseală. Prima bucurie, Vaniuşa.

Din ziua aceea cântecele au început să zboare prin lume. Și le-a născocit Vaniuşa și cuvinte potrivite, care mergeau la inima tinerilor și bătrânilor, a fetelor și băieților. La secerat Vaniuşa era acum în frunte. Și snopii se ridicau mai lesne când apa cântecului pornea să curgă din zare până-n zare. Vezi că, dacă s-au răspândit cântecele prin lume, s-a făcut și viața mai frumoasă, și munca mai ușoară. Iar în timp de primejdie, când dușmanii se-ncercau să năvălească, au prins de-au ieșit alte cântece, de luptă și de vitejie.

Dar nunta Rusalcăi cu Vaniuşa ! Păi ce-au cântat și ce-au jucat, până azi nu s-a uitat. Când m-am dus și eu la masă, oamenii plecau spre casă... Masă-a fost, cu băutură, da-mi trecu pe lângă gură și mustața asta ninsă n-a fost, dragii mei, atinsă, nici de vin și nici de bere, nici de stropii grei de miere. Dar, încălecând pe-o roată, v-am adus povestea toată !

Hans și cele patru castele

A fost odată o femeie săracă, o femeie căreia îi murise bărbatul în război. Trăia, biata, într-un bordei la marginea pădurii și singura ei avere era o capră, albă, pe care i-o cumpăraseră bărbatul înainte de a fi trimis să moară în bătălie. Fără capra albă greu s-ar fi descurcat și poate că nici n-ar fi avut cum să-și crească băiatul, pentru că — uitai să vă spun — avea un băiat.

Și când s-a mai înălțat oleacă, a dus băiatul capra la păscut. De dimineața pleca de acasă și se întorcea tocmai pe seară. Mama mulgea capra — și uite-așa, cu laptele ei, își duceau amândoi zilele, trăind în cumpătare și voie bună, până ce Hans s-a ridicat flăcău voinic. Îi creștea bătrânei inima de bucurie când își privea feciorul, că nu era de jur împrejur nici unul care să-i poată sta alături, iar Hans o iubea cum nu se mai poate și se străduia să-i facă viața mai bună și mai ușoară.

Dar, pe neașteptate, traiul le-a fost tulburat de-o întâmplare cumplită. Într-o seară, întorcându-se acasă, Hans nu-și mai găsi mama în bordei. Pământul din jur era răscolit de parcă-l arseseră cineva și din loc în loc se vedeau urme de pași mari, cum nici o făptură pământescă n-ar fi putut lăsa.

„Zmeul”, își spuse Hans.

Dar nu se înspăimântă. Coborî până-n sat și dădu capra în păstrare unui om de treabă, vestindu-i că pleacă la drum lung.

— Și unde te duci, Hans ? întrebă omul.

— Mă duc să caut zmeul care mi-a furat mama.

— Vai de tinerețele tale, Hans! strigă celălalt, bătându-și palmele a mirare. Mama ta era bătrână, și-așa n-ar mai fi dus-o cine știe cât... Dar nu te gândești că ai să pieri și tu și că nu ți-ai trăit încă viața ?

— Fii bun și vezi de capră, răspunse Hans, că atâta avere avem și noi. Cât despre cele ce ai spus, mă mir că nu ți-e rușine !

A tăcut atunci omul și Hans a pornit la drum. De mers, a mers cale lungă, dar atunci cum să dea de zmeu ? Nu era nimeni în stare să-i arate drumul până la bârlogul zmeului și numai dacă îi întreba, fugeau oamenii înspăimântați, care încotro. Ce era să facă Hans ? A umblat și el tot înainte.

Într-un rând, mergând printr-o pădure, îl prinse seara. Tocmai când să-și caute culcuș sub coroana unui copac mai răsărit, văzu că în depărtare se aprinde o luminiță. A mers după luminița pe care o văzuse și, după o vreme, a ajuns la o colibă. Ușa colibei era deschisă și, înăuntru, un bătrân sta la masă în fața unei oale cu supă de găină.

— Bună seara, bunicule, spuse Hans din prag.

Bună seara. Dar tu cine ești ?

Abia atunci băgă de seamă flăcăul că bătrânul era orb.

— Eu sunt Hans, bunicule, și am plecat să-l caut pe zmeul care mi-a furat mama. Îmi îngădui să înnoptez la tine ?

Dacă i-a auzit cuvintele, a sărit bătrânul de la masă, l-a apucat de mână și l-a poftit cu mare grabă înăuntru.

— Ei, Hans, dragă Hans, de când te aștept eu să vii ! Șezi și mănâncă...

Au stat ei și au mâncat cum se cuvine, iar, după ce au sfârșit masa, bătrânul s-a îndreptat spre un perete al colibei, de care spânzura o spadă.

— Uite, Hans. a grăit el, cu spada asta ai să-l dobori pe zmeu.

A încercat Hans să ridice spada, dar nici s-o clinească n-a fost în stare. Rușinat, a mai încercat o dată cu amândouă mâinile, dar spada era grea cât un munte și-n van se strădui flăcăul s-o urnească.

— Ei, n-ai izbutit ? zâmbi atunci bătrânul. Măcar că nu văd, mi-am închipuit că așa o să fie. Trage tu o înghițitură din băutura asta, care-i laptele voinicilor...

I-a dat bătrânul sticluta, și Hans a sorbit o dată. Dacă a încercat să ridice spada, a izbutit s-o clinească...

— De ce te grăbești ? a zâmbit iarăși bătrânul. Mai bea o înghițitură.

Acum dovedi Hans să ia spada, dar mâna-i căzu îndată, învinsă de atâta greutate. Bătrânul auzi zgomotul spadei izbită de dușumea și, fără să se mire, grăi din nou :

— Mai bea o înghițitură.

Abia o băuse, că flăcăul ridică spada de parcă ar fi ridicat o pană.

— Așa, spuse bătrânul. Acum te poți încumeta pe urmele

zmeului.

— Dar încotro s-o iau? întrebă Hans. Nimeni nu știe unde se ascunde blestematul.

Bătrânul zâmbi din nou și zise :

— Eu știu unde se ascunde zmeul și am să te ajut să-i dai de urmă, dar în schimbul a tot ce fac pentru tine ajută-mă, rogu-te, și tu. Mama zmeului e o zgripturoaică rea și urâcioasă, care știe multe. Întreab-o cum să-mi recapăt vederea !

Îi făgădui Hans s-o întrebe pe mama zmeului de leacul cerut, și orbul îi spuse atunci că în pădure se află o poiană, în mijlocul căreia se ridică un copac gros cât un turn și înalt de nu i se vede creștetul. În copacul acela să se suie Hans, dacă vrea să dea de urma zmeului.

Hans n-așteptă să i se spună de două ori. Mulțumind pentru spadă și pentru învățătură, o porni degrabă și, după ce merse cât merse, ajunsese în poiana despre care-i vorbise bătrânul. Copacul cel strașnic era atât de mândru, încât flăcăul rămase uimit. Vârful nu i se vedea, dar sus de tot, printre stelele de pe cer, parcă-parcă licărea ceva.

Hans nu stătu mult pe gânduri. Își scoase încălțările trecând șireturile pe după gât, își legă spada la șold și prinse să urce. S-a cățărat o zi, două, trei, șapte zile s-a tot cățărat, fără să obosească. Într-a șaptea zi, uimit, a văzut că se află pe o câmpie cu iarbă de aramă. Lângă el se înălța un castel de aramă, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de aramă și frunze de aramă, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de aramă topită.

Numai ce apucă Hans să vadă minunile de aramă că un zgomot năpraznic se auzi și din castelul de aramă năvăli un zmeu cu șase capete.

— Stai, puiule de om ! strigă zmeul. Dacă ai ajuns până aici, trebuie să te măsoari cu mine.

— Bine, spuse Hans și, fără să-i lase vreme să răsuflă, îi zbură toate șase capetele dintr-o lovitură.

Trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă și, detunând, plesni.

Scăpat de zmeu, intră Hans în castel și, fără să se oprească la comorile pe care le vedea, trecu din încăpere în încăpere. Căută prin

castel, căută din pod până-n pivniță și din pivniță până-n pod, dar nu-și găsi mama. Atunci ieși afară și, iată, trunchiul copacului pe care se cățăraseră se înălța încă și mai sus, iar vârful tot nu i se zărea.

„Să vedem ce-o fi mai încolo”, își spuse Hans.

Și din nou începu să suie.

Sui o zi, două, trei, șapte zile tot sui, fără să obosească, iar într-a șaptea zi ajunse pe o câmpie cu iarbă de argint. Lângă el se înălța un castel de argint, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de argint și frunze de argint, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de argint topit. Numai ce izbuti să privească toate minunile acelea, că un tunet înfricoșător se auzi și din castelul de argint năvăli un zmeu cu nouă capete:

— Stai, puiule de om ! răcni zmeul. Dacă-ai ajuns până aici, trebuie să te măsoari cu mine.

— Bine, spuse din nou Hans și, nici una, nici două, îi reteză toate nouă capetele dintr-o lovitură.

Atunci trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă și, nemaiavănd cum să se umfle mai mult, plesni.

Cercetă Hans și răscoli toate încăperile din castelul zmeului, dar și aici îi fu truda în zadar. Dacă văzu și văzu că nu-și găsește mama, ieși din castel și băgă de seamă că trunchiul copacului năstrușnic încă mai suie.

„Să vedem ce-o fi mai departe”, își spuse atunci și, liniștit, urcă din nou.

Urcă o zi, două, trei, urcă fără să obosească șapte zile încheiate și, într-a șaptea zi, se pomeni pe o câmpie cu iarbă de aur. Lângă el se înălța un castel de aur, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de aur și frunze de aur, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de aur topit.

Numai ce căsca ochii la câte minuni se aflau acolo, că o bubuitură înspăimântătoare se auzi și din castelul de aur năvăli un zmeu cu douăsprezece capete.

— Stai, puiule de om ! urlă zmeul. Dacă-ai ajuns până-aici, trebuie să te măsoari cu mine !

— Bine, răspunse iarăși Hans și, ridicând spada, îi tăie zmeului unsprezece capete.

Dar pe al doisprezecelea nu i-l putu reteza și, cât ai clipi, celelalte unsprezece capete crescură la loc.

— Ha, ha ! răsese zmeul scuipând foc și fum prin toate cele douăsprezece guri ale lui. Pân-aici ți-a fost !

Dar Hans nu se-nfricoșă. Cu spada ridicată, se repezi, izbi, și unsprezece capete ale zmeului se rostogoliră din nou pe iarba de aur. Al doisprezecelea însă rămase și de astă dată pe grumaz, așa că toate celelalte crescură iar la loc. Zmeul se zvârcolea, se înălța și se zvârlea asupra flăcăului, dar nu izbutea să-l apuce. Oricum se răsucea, spada lui Hans îi reteza întotdeauna unsprezece capete, care îndată creșteau din nou pe grumaji. Se zguduia copacul de parcă o armată de tăietori de lemne l-ar fi izbit cu securile, vuia văzduhul ca-n miez de vijelie. Iar lupta cumplită și istovitoare ținu toată noaptea. Dar, când soarele se ivi pe cer, puterile zmeului începură să scadă. Hans se opinti și, în sfârșit, îi tăie toate cele douăsprezece căpățâni. Leșul se umflă ca și cele ala fraților săi, se umflă și, până la urmă, plesni cu o larmă de-ai fi zis că se prăbușește pământul.

Dacă se văzu scăpat și de-al treilea zmeu, rămase Hans o clipă să răsufle. Apoi alergă în palatul de aur, care era mai mândru decât toate, și căută prin fiecăre încăpere, prin fiecăre cotlon, fără să-și poată găsi mama. Când ieși afară, ce să vadă ? Trunchiul copacului tot mai suia spre cer. „Acum, dac-am ajuns până aici, își spuse el, hai și mai departe !”

Sui din nou, cale tot de șapte zile, și iată că ajunsese în vârful copacului. Acolo se întindea o câmpie plină de flori cioplite numai și numai din nestemate. La o aruncătură de băț, castelul era tăiat într-un singur diamant uriaș, pădurea era de smarald, iar apele râului care curgeau pe dinaintea castelului rostogoleau un nesfârșit șuvoi de pietre scumpe.

În locul unui zmeu însă, o vrăjitoare bătrână țâșni de astă dată pe poarta castelului.

— Vino, puiule de om, vino, strigă vrăjitoarea, intrând în castel.

Hans păși după ea, cu mâna pe spadă. Și vrăjitoarea îl duse întâi și întâi într-o încăpere în care zăcea leșul zmeului cu șase capete.

— Acesta era fiul meu cel mic, spuse vrăjitoarea.

Într-a doua încăpere zăcea zmeul cu nouă capete.

— Aici e fiul meu mijlociu, spuse vrăjitoarea.

În cea de a treia încăpere zăcea zmeul cu douăsprezece capete.

— Iată-l și pe fiul meu cel mare, mai spuse vrăjitoarea. Apoi deschise încă o ușă și, întorcându-se către Hans, strigă : Iar aici ai să zaci tu, blestematul !

Vorbind așa, se aruncă asupra flăcăului și încercă să-i scoată ochii cu unghiile ei lungi și ascuțite, ca niște cuțite. Dar Hans o împinse și, cât ai clipi, spada îi fulgeră în pumn.

— Am glumit, strigă atunci vrăjitoarea care începu să tremure, am glumit, puiule de om! Lasă spada, și-ți arăt beciul în care am închis-o pe maică-ta...

— Nu-i nevoie să mi-l arăți, spuse Hans mânios. Îl găsesc și singur. Spune mai bine cum se poate vindeca orbul care locuiește în coliba din pădure...

— Îți spun, cum să nu, strigă vrăjitoarea înspăimântată de spada necruțătoare. La rădăcina copacului pe care te-ai urcat ca să ajungi până la mine se află o piatră mare și, sub piatră, un pumn de humă roșie. Să-și dea cu humă pe la ochi și o să vadă mai bine ca înainte.

Abia isprăvise de vorbit, că Hans făcu o mișcare și, hârșt ! îi zbură capul de pe umeri. Și cum era el să lase în viață o vrăjitoare atât de rea, în stare să zămislească zmei nelegiuiți ? Dac-a sfârșit și cu bătrâna zgrițuroaică, a coborât Hans în beci. Acolo și-a găsit mama, în lanțuri. Cu spada i-a sfărâmat cătușele, și pe brațe a scos-o la lumină.

— Hans, dragul meu, a șoptit bătrâna. Lângă beciul din care m-ai scos e încă unul, în care se ofilește cea mai frumoasă fată de pe pământ...

Și-a așezat Hans mama într-unul din paturile castelului de diamant și a alergat din nou în beci, de unde s-a întors cu o fată atât de frumoasă, încât soarele i s-a părut în urmă pătat și lipsit de strălucire.

— Cine ești ? a întrebat flăcăul, cu inima înfiorată.

— Sunt Ilse, fata ciobanului, răspunse ea. Apoi tăcu.

Hans tăcea și el. Tinerii se priviră lung și se îndrăgiră.

Când intrară în castelul de diamant, mama se mai odihnea în pat, și de la ea află Hans că vrăjitoarea bătrână cunoscuse, mulțumită vrăjilor ei, că Ilse e cea mai frumoasă fată de pe pământ.

— Atunci a răpit-o, cu gândul s-o dea de nevastă zmeului cel mare. Dar ceilalți frați au dorit-o și ei, așa că au început cu toții să se certe ca niște bezmetici. Până să se hotărăscă, vrăjitoarea a pus-o în lanțuri, să fie siguri că fata nu le scapă... Ei, bine că s-a sfârșit! Acum, zâmbi mama, eu cred că Ilse va fi o noră bună...

— Și eu cred, strigă cu încredințare Hans.

— Dar tu, copila mea ? întrebă mama.

— Și... și eu cred la fel, șopti Ilse.

Mult se bucurară toți trei, și acolo, în castelul de diamant, nu se mai săturară vorbind. Dar Hans își aminti de bătrânul orb care-l aștepta, așa că spuse :

— Ar trebui să ne întoarcem pe pământ. Am să vă leg pe amândouă în spinare, și așa o să coborâm...

— Nu, zâmbi mama, nu-i nevoie să te istovești. De când tot stau aici am învățat și eu câte ceva...

Ridicându-se din pat, îi duse pe Hans și Ilse în grajdul castelului, unde le arătă un cal. Dar ce cal ! Era alb tot, strălucitor ca un diamant și avea opt picioare.

— Iacă cine ne-o duce acasă...

Încălecară tustrei, și Hans porunci :

— Pe pământ!

Calul necheză și începu să sară de pe câmpul de diamant pe cel de aur, de pe cel de aur pe cel de argint, de pe cel de argint pe cel de aramă și de pe cel de aramă în poiana din pădure. Curând ajunseră cu toții în coliba bătrânului.

— Bunicule ! strigă Hans.

— Hans ! Te-ai întors ?

Mare i-a fost bucuria când Hans îi povesti tot ce i se întâmplase și cum se întorcea cu mama pe care o căutase, ba și cu o mireasă.

— Ce păcat că nu vă pot vedea ! oftă bătrânul.

— Ai să vezi, îi spuse Hans împărtășindu-i taina aflată de la vrăjitoare.

— Dacă-i așa, se bucură bătrânul, întoarce-te, dragă Hans, la

castelele zmeilor și adă de acolo scuturile de aramă, de argint, de aur și de nestemate. Numai după aceea vom putea săpa la rădăcina copacului...

Încălecă Hans pe calul cu opt picioare și, cât ai bate din palme, se află în castelul de aramă. Văzu în încăperea cea mare scutul de aramă agățat de un perete și-l luă, după cum luă din celelalte castele și scuturile de argint, de aur și de diamant. Și se întoarse cu ele pe pământ.

Atunci bătrânul spuse :

— Scutură cele patru scuturi !

Hans le scutură, și pe dată se iviră lângă el o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur și o sută de oameni de diamant. Cu toții se închinară și strigară :

— Poruncește, stăpâne !

Hans rămase fără grai, dar bătrânul vorbi liniștit :

— Spune-le să croiască în pădure patru poiene și în fiecare să mute câte un castel.

Hans îi dădu ascultare, oamenii pieiră cum se arătaseră și, peste o clipă, un om de aramă, unul de argint, unul de aur și unul de diamant se iviră rostind într-un glas :

— Îndeplinit !

— Puteți pleca, răspunse bătrânul.

Tare se bucură Hans, înțelegând puterea celor patru scuturi.

Apucându-l pe cel de aramă, îl scutură, și cei o sută de oameni de aramă se iviră strigând :

— Poruncește, stăpâne !

— Săpați la rădăcina copacului cel mare, până dați de un bolovan, porunci el. Sub bolovan o să găsiți un pumn de humă roșie. Luați-l și aduceți-l pe dată.

Trecu cât ai avea timp să te ștergi pe față, și un om de aramă veni cu pumnul de humă.

— Poți pleca, spuse Hans, după care luă huma roșie și-l unse pe bătrân la ochi.

Bătrânul ridică pleoapele și, strângându-l pe Hans în brațe, strigă :

— Văd ! Mai bine decât la douăzeci de ani...

— Atunci putem face și nunta, spuse mama lui Hans.

Și într-adevăr, în castelul de diamant, cel mai frumos dintre toate, făcură nuntă mare, la care poftiră toți oamenii din satele învecinate, fără să-l uite nici pe omul de treabă care le îngrijise capra în tot acest răstimp. Omul veni cu capra și se-ntoarse cu atâtea pietre scumpe, culese din râul ce curgea prin fața castelului, încât avu cu ce trăi în voie și el, și copiii lui, și copiii copiilor lui. Dealtminteri, fiecare nuntaș primi în dar o crenguță de aramă și de argint, una de aur și trei nestemate, astfel că bucuria tuturor era lesne de priceput.

Șapte zile și șapte nopți au jucat la nunta lui Hans, au jucat și s-au veselit, iar într-a opta s-au întors cu toții la casele lor. Dar, înainte de a pleca, i-a rugat Hans să vestească prin sate că trei din cele patru castele își așteaptă locuitorii.

— Care locuitori ? s-au mirat oamenii.

— Săracii, care n-au unde locui, le-a răspuns Hans.

Așa s-a făcut că din toate satele, ba chiar și din târguri au început să vină mulțimi de săraci, pe care Hans îi primea cu brațele deschise și-i adăpostea în castelele zmeilor. Și trăiau bine cu toții și se bucurau că scăpaseră de nevoi.

Acum, regele i-a poftit într-un rând pe alți trei regi prieteni la o vânătoare. Și, vânând ei, au ajuns și în pădurea în care locuia Hans.

Când s-au pomenit în fața palatelor nemaivăzute, când au văzut copacii de aramă, de argint, de aur și de nestemate, au rămas regii cu gurile căscate.

— Aici trebuie să locuiască un rege peste regi, și-a dat unul cu părerea.

— Cum așa ? În regatul meu ? a întrebat regele țării aceleia.

— Dragă rege, a grăit din nou cel care vorbise întâi, în locul tău m-aș da jos de pe scaunul meu regesc și m-aș tocmi aici rânđaș la grajd.

Ascultând batjocurile prietenilor săi, regele fierbea.

— Om vedea îndată cu cine avem de-a face, grăi el poruncind unui slujbaș să intre în primul castel și să-i vestească stăpânului că regele pofteste să-i fie oaspete.

— Mă rog, răspunse Hans, îl primim cu dragă inimă.

Și dacă se întoarse slujbașul la cei patru regi ca să le ducă

vorba lui Hans, ieși flăcăul în prag și-și așteptă oaspeții care nu întârziară să se ivească.

— Tu ești stăpânul castelelor ? întrebă regele.

— Eu, măria ta.

— Hm, mormăi regele, să-ți vedem castelele...

Uimiți rămăseseră regii văzându-le pe dinafară, dar îngălbeniră de necaz când văzură și comorile dinăuntru. Nu făcea regatul fiecăruia cât unul din castelele lui Hans !

Iar Hans îi ospătă pe regi cu bucate alese, le ținu tovărășie, iar seara le arătă unde puteau să doarmă. Dar care rege izbuti să închidă ochii ? Îi rodea că tot ce văzuseră era în stăpânirea unui băietan prost, care nu se putea fuduli cu un singur strămoș mai acătării.

— Știți ceva ? spuse în cele din urmă regele țării aceleia. Tare îmi place castelul de diamant... Dacă mă ajutați să-l cuceresc, vă dăruiesc celelalte trei castele...

— Și de ce, mă rog, să iei castelul de diamant ? strigă un altul. Un rege atât de neînsemnat se poate mulțumi și cu cel de aramă... Castelul de diamant mi s-ar potrivi de minune.

Începură regii să se ciorovăiască, să se tragă de bărbi și, când văzu că se îngroașe gluma, regele țării aceleia spuse :

— De ce să ne certăm ? Să cucerim întâi castelele și apoi vedem noi ce avem de făcut...

Sfatul plăcu celorlalți trei regi. Nemairăbdând să aștepte zorii, fiecare dădu poruncile trebuincioase și în puterea nopții o porni spre țara sa, legându-se față de ceilalți ca, la anume zi, să vină cu ostile în pădurea lui Hans. Cât despre Hans, care se culcase liniștit, se miră a doua zi, văzând că regii pieriseră, cu alai cu tot.

— Ar fi putut să-ți mulțumească pentru găzduire, spuse mama lui.

— Regii nu obișnuiesc să mulțumească, răspunse bătrânul, în locul lui Hans. Bine ar fi să nu ne căim că i-am omenit...

Nici nu știa ce drept vorbește ! Că nu trecu mai mult de o lună și pădurea se umplu de oșteni, care făceau o larmă cumplită. În fruntea lor, zorindu-și oamenii, călăreau cei patru regi.

Din toate cele trei castele veniră atunci în goană săracii pe care Hans îi găzduise, vestindu-l de primejdia care se apropia.

„Ce-i drept, dac-ar sosi cu gânduri bune n-ar avea nevoie de atâta oștire !“ își spuse Hans. Mulțimea săracilor jură să stea toată ca unul în jurul flăcăului. Dar, prevăzător, Hans scutură și cele patru scuturi. Dacă se adunară în preajmă cei o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur și o sută de oameni de diamant, le dădu în seamă cele patru castele, iar el încălecă pe calul cu opt picioare și, cu spada în mână, așteptă în fruntea mulțimii săracilor.

N-avu prea mult de așteptat. Din pădure se auziră trâmbițe și ostile regești dădură năvală. Săracii le stătură împotrivă și lupta se încinse. N-a văzut soarele, de când luminează el pe boltă, luptă ca aceea ! Că lunecau săgețile, și sulițele, și paloșele pe trupurile de aramă, de argint, de aur și diamant, dar paloșele de aramă, de argint, de aur și diamant tăiau în carne vie. Vuia pădurea de strigăte, de armele izbite între ele și, înțelegând că nimeriseră prost, cei patru regi își struniră, caii, îi întoarseră și vrură s-o ia la goană. Numai că Hans îi ajunse din urmă și, rotind deasupra capului spada cu care doborâse zmeii, le strigă cu aprigă mânie :

— Unde fugiți, regilor ? Nu vreți să-mi mulțumiți pentru găzduire ?

— Îți mulțumim, îți mulțumim, țipară, dând care mai de care pinteni cailor.

— Stați să ne privim în ochi, mai strigă Hans și, întrecându-i, se așeză în fața lor.

Unul dintre regi slobozi atunci o săgeată ce șuieră pe lângă urechea flăcăului.

— Așa ?

Își îndemnă Hans calul și, când izbi o dată cu spada, îl despică pe primul rege în două, cu armăsar cu tot. Ceilalți alergau acum ca potârnicșii, dar Hans îi ajunse din urmă și, din trei regi călare, spada lui făcu șase jumătăți de rege, pe șase jumătăți de cal. Din ostile venite să cucerească mândrele castele, nu scăpă nimeni cu viață.

Cât despre Hans, de aici înainte a avut parte numai de bucurii și i-a fost dat să-și joace pe genunchi feciorii și feciorii feciorilor, zeci de ani la rând. Dacă n-a murit, să știți că mai trăiește și azi, iar dacă nu s-au dărâmat, e limpede că cele patru castele ale lui se mai

înalță și azi în poiana din pădure. Drept e că eu, unul, nu m-am dus să le văd. Dar voi de ce nu v-ați duce ?

Mladen, fiul ursului

A fost odată un urs tare de treabă. Departe de mine gândul că n-ar mai fi și astăzi urși de treabă, dar să-mi dați dreptate când zic că, de la o vreme, s-au cam împutinat... Și-apoi, ce-i drept, nici ca ursul despre care vă vorbesc nu cred să mai fie vreunul. Uite, judecați și voi !

A plecat într-o bună zi ursul să caute miere, a căutat, a tot căutat și, cum umbla așa prin pădure, aude deodată niște orăcăieli. Un broscoi ? Dar strașnic mai striga broscoiul.

— Măi al dracului! Ce l-a găsit, frate ?

Se apropie ursul pâșa-pâșa, când colo, nu era nici un broscoi : era un pui de om. A mormăit de câteva ori ursul cel de treabă, neștiind ce să facă. Dacă-l lăsa în pădure, lupul colțat nu l-ar fi cruțat. Dacă-l lua cu el, cine știe cum l-ar fi primit ursoaica, și așa destul de necăjită cu trei pui neastâmpărați, care o înnebuneau de cap.

— Ia te uită, frate, ce-ntâmplare! a mormăit ursul. Și tocmai eu să-l găsesc, care am inima atât de bună...

Ce era să facă ? A luat frumușel în brațe puiul de om, și tare s-a mirat când l-a văzut încetând din plâns. Se simțea bine omulețul în brațele ursului!

L-a dus la bârlogul lui.

— Ce-ai acolo, bărbate ? l-a întrebat ursoaica. Mi se pare mie, sau e un miel ?

— Un miel! Un miel! strigară cei trei ursuleți neastâmpărați, făcând tumbe și agățându-se de blana groasă a ursului.

Dar, când au văzut puiul de om, și-au vârât câte o unghie în boturile umede și n-au mai putut de mirare.

— Nu mănânc eu de-alde-astea, a spus supărată ursoaica.

— Nici nu l-am adus ca să-l mănânci, i-a răspuns ursul cel de treabă. Uite ce frumos doarme...

S-a uitat ursoaica : de frumos, dormea frumos.

— Ia dă-l la mine !

A zâmbit pe sub mustăți ursul cel bun și i l-a dat. Și numai ce l-a simțit ursoaica în brațe, că a și cuprins-o o dragoste mare pentru puiul de om, care, trezindu-se, îi apucase nasul și,

strângându-l cu degețelele lui, râdea... A rămas puiul de om în bârlogul urșilor.

Și i-au dat tata-ursul și mama-ursoaica o creștere îngrijită și l-au învățat tot ce trebuie să știe o făptură care trăiește în pădure. L-au învățat să cerceteze și să cunoască urmele de pași, să vâneze, să lupte și chiar nescrisul citap³ al pădurii l-au învățat. Și a crescut fiul ursului printre urși, iar pentru că era mai tânăr decât toți, i-au zis Mladen⁴.

— Tată, a întrebat într-o zi Mladen, de ce sunt eu atât de alb, de parcă aș fi un urs dintre cei care trăiesc printre ghețurile de la miazănoapte ?

A mormăit ursul cei de treabă, s-a sucit și s-a scărpinat, ca și cum l-ar fi pișcat nouă viespi, dar până la urmă n-a avut ce face și a mărturisit :

— Tu, fiule Mladen, nu ești din neamul nostru. Ești un pui de om.

Tare s-a amărât Mladen auzind una ca asta. Vezi că se obișnuise să creadă că ursul e cel mai chipeș, mai înțelept și mai viteaz locuitor al pădurii. Iar acum afla așa, dintr-o dată, că nu era urs.

— Atunci, a spus îmbufnat, mă duc la oameni.

— Nu se poate !

— Mă duc.

A văzut ursul că nu-i chip să-l oprească.

— Vezi fagul care crește în fața bârlogului nostru ? Dacă-l smulgi din pământ, îți dau voie să pleci, a mormăit ursul.

Fagul era înalt și gros. S-a apropiat Mladen, a încercat să-l cuprindă în brațe, s-a opintit și s-a smucit. Fagul nici nu se clintise.

— Mai stai să prinzi putere, a hotărât ursul.

Și a rămas Mladen mai departe în bârlog și s-a jucat mai departe cu cei trei frați, care tot neastâmpărați rămăseseră, și a ieșit la vânătoare cu ei. Dar ursuleții i-au spus :

— Frate Mladen, dac-o fi să părăsești bârlogul nostru, să știi că tata o să te-ntrebe ce dorință ai, că n-o să te lase să pleci fără un

³ Citap – cod (în limba sârbă).

⁴ Mladen – tânăr (în limba sârbă).

dar. Ascultă-ne pe noi, cere să-ți dea *limba mută*. Ei n-o să vrea, o să te roage să primești altceva, dar tu să nu te îndupleci.

A mai trecut un an. La capătul anului, din nou s-a rugat Mladen :

— Lasă-mă, tată, să plec la oameni.

— Smulge fagul.

S-a dus Mladen la fagul cel gros și, când l-a apucat în brațe, odată l-a smuls din pământ, cu rădăcină cu tot. S-a bucurat ursul cel de treabă dacă a văzut ce voinic crescuse Mladen și l-a învățat să curețe trunchiul de ramuri și să-și facă din el o măciucă. A săltat Mladen trunchiul pe umeri și a vrut să-și ia rămas bun.

— Acuma pleci în lume, fiule Mladen, și cine știe dacă ne-om mai vedea vreodată, a grăit ursul cel de treabă. Eu vreau să-ți dăruiesc ceva. Spune-ți dorința și, pe citapul pădurii, jur s-o împlinesc.

— Vreau limba mută, a răspuns Mladen.

A rămas încurcat ursul :

— Asta nu-i de tine, fiule ! Cere-mi altceva.

— Nu, eu numai limba mută o vreau.

N-a mai avut ce face ursul, că doar făgăduise.

— Scoate limba, fiule Mladen.

A scos Mladen limba, și la fel a făcut și ursul de treabă. Ursul și-a smuls apoi un fir de păr din blană și l-a pus pe limba flăcăului, i-a smuls un fir din cap și l-a pus pe limba lui.

— Așa, fiule Mladen. Acum ai căpătat limba mută.

A mulțumit Mladen, și-a luat rămas bun de la neamul urșilor și, cu măciuca de fag pe umeri, a pornit-o spre capătul pădurii.

Și iată că pe dram a întâlnit doi iepuri.

— Ei, spunea primul iepure, dacă voinicul ăsta ar ști ce-l așteaptă, ar lua cu el o ghindă.

— Adevărat, răspunse celălalt iepure, fără ghindă n-o să facă nimic.

S-a mirat Mladen și a cules o ghindă. Și a înțeles că limba mută îi îngăduia să înțeleagă limbile tuturor viețuitoarelor. Limba urșilor o știa el, nu-i vorbă, dar limbile celelalte, de unde ?

A ieșit Mladen, fiul ursului, din pădure. Și cum a ieșit, cum a dat peste o ceată de boieri care fuseseră la vânătoare. Nimic nu

vânaseră boierii, dar erau veseli pentru că băuseră două damigene pline-ochi.

— Bună ziua, cinstiți boieri.

— Unde ți-i drumul, voinice ?

— Unde-am să gădesc mâncare și-un butoi din cel mai mare.

Au început boierii să râdă de cuvintele și de măciuca lui Mladen.

— Stai că ne vine acuși un convoi cu mâncare, spuse unul dintre ei, și-om venea ce poți. Dacă te lauzi și nu mănânci tot ce-ți punem în față, să știi că-ți luăm măciuca.

— Și dacă nu mă laud? a întrebat Mladen. Atunci vă iau tot fierul.

— Fierul ? Ia-l, băiete.

Și iar au râs boierii. Ce fier să le ia ? Bre, prost flăcău !

Abia au contenit din râs, că s-a arătat o căruță, și încă o căruță, și alta după ea, un convoi întreg de căruțe pline cu mâncare și băutură pentru boieri.

— Să te vedem la treabă !

S-a dus Mladen la prima căruță și a mâncat doi viței fripți, după care a început să strige :

— Asta-i tot ?

S-a dus la a doua și a mâncat cincizeci de găște.

— Mai aveți ceva, boieri dumneavoastră ?

Într-a treia căruță a găsit o sută de pui și i-a înghițit cât ai clipi.

Au început boierii să-și dea coate și să se neliniștească :

— Destul ! Să nu ți se aplece... Nu ni-i de noi, de tine ni-e !

Ți-ai găsit ! A mai înfulecat Mladen la repezeală niște rațe, câțiva porci și două sute de pâini. Apoi s-a pus și a golit toate poloboacele cu rachiu. Și încă-i mai era foame ! De sete nici nu mai vorbesc...

Au rămas boierii cu buzele umflate, și Mladen a cules toate bucățile de fier aflătoare la armele și carele lor. A strâns o grămadă cât toate zilele, și drept la un fierar a nimerit.

— Topește grămada, fierăriile, și făurește-mi o ghioagă, s-o prind de fagul ăsta !

Fierarul i-a spus să vină a doua zi, și s-a pus pe treabă. Dar ce

și-a zis ? Păcat de tot mormanul de fier. Câte n-ar putea el să facă — pluguri, și sape, și belciuge, și câte altele — să lucreze o lună întreagă și să câștige bani buni.

A făcut ghioaga numai din jumătatea grămezii.

— Gata, fierarule ? a întrebat Mladen a doua zi.

— Gata, voinice.

A luat Mladen ghioaga și a azvârlit-o pân' la soare. Apoi s-a întins pe burtă și-a așteptat să primească ghioaga în spinare. S-a spart ghioaga, s-a făcut fărâme. A înțeles Mladen că fierarul îl furase. Dă necaz, a adunat sfărâmăturile ghioagei, a răscolit până a găsit și fierul dosit, apoi a dat un bobârnac în ziduri și a prăbușit întreaga clădire.

— Așa să pățească toți hoții, a zis Mladen și a plecat fluierând, în timp ce fierarul își smulgea părul din cap.

Și a nimerit voinicul la un alt fierar, care auzise de cele pățite de fierarul necinstit. Fără să crâcnească, a muncit, a suflat în foaie și a izbit în nicovală ca mânat de o mie de draci, de-a scos până la urmă o ghioagă de toată frumusețea. A încercat-o Mladen zvârlind-o până dincolo de soare și, când a primit ghioaga în spinare, nu s-a mai spart, ci a săltat numai de câteva ori, de parc-ar fi căzut pe arcuri, și nu pe spinare de om.

— Așa, fierarule !

A plecat Mladen mulțumit și, cum a plecat, cum s-a întâlnit cu un popă.

— Încotro, voinice ?

— În lumea largă, bre.

S-a uitat fața bisericască : voinic flăcău. Și-a făcut popa îndată socoteala că un argat ca ăsta îl scutește de cei cinci pe care îi are și face mai multă treabă decât toți la un loc.

— Nu vii la mine, voinice? Cu ce-ai să te alegi umblând teleleu pe drumuri ? Pe când eu te hrănesc și te îmbrac și, pentru că sunt om de omenie, îți dau și cinci dinari pe an. Ia, ai să faci și tu puțină treabă acolo, de ochii lumii: spargi lemnișoare, măhuri și cureți, iei aer ducând văcuțele la păscut, ari, semeni, seceri, treieri, ce să mai vorbim ? Faci și tu câte ceva, să nu zică lumea că te învăț leneș...

A primit Mladen. S-a dus cu popa și, cum se întunecase; s-a culcat în grajd. În zori sforăia sfinția sa cum nu mai sforăise de

mult. Visa că Mladen muncește, muncește... Numai văzîndu-l, obosise popa atît de tare, că nu-i mai venea să se scoale.

Până la urmă, spre prînz, s-a sculat. A ieșit somnoros în curte.

— Unde-i sluga cea nouă ?

— Ce slugă ? a întreat preoteasa. N-am văzut nici o slugă.

Alargă popa la grajd. Mladen dormea cu poftă, cu și mai multă poftă decît dormise popa. Asta l-a necăjit pe popă cel mai tare.

— Ce faci, netrebnicule ?

Mladen a căscat un ochi.

— Cum îndrăznești să dormi la ora asta ? a răcnit popa, cu mare mînie.

A căscat Mladen și ochiul al doilea.

— Ce strigi, bre ? Ai spus că ai să mă hrănești și ai să mă îmbraci. Păi de cînd tot aștept să vii să mă hrănești și să mă îmbraci, am adormit de o sută de ori !

S-a lipsit popa de așa argat, și Mladen a pornit iar la drum, cu fagul pe umeri. Merge ce merge, numai ce vede pe cîmp o fată frumoasă, care plîngea.

— De ce plîngi, fată frumoasă ?

— Cum să nu plîng, că acuși vine Mustăciosul...

— Și ce-i dacă vine ?

— Of, voinice, a gemut fata, tare de departe vii, dacă n-ai auzit că Mustăciosul pe toți ai noștri-i canonește și tuturor le ia bir. Pe mine m-a ales să-i caut în cap, și n-o să mă ucidă decît cînd s-o plictisi de bine... Fugi, fugi degrabă, a mai strigat fata, mîntuiește-ți zilișoarele și mulțumește că ai scăpat la vreme.

S-a mirat Mladen de vorbele fetei și s-a așezat lângă ea. Ce-o fi cu Mustăciosul ăsta ?

— Dar vine ? Să n-aștept degeaba...

N-a sfârșit de vorbit, că fata a țipat o dată :

— Uite-l! Fugi, că vine...

De după un deal s-a văzut întâi o jumătate de mustață. Dar ce mustață ? Trei sute șazeci și cinci de cuiburi duraseră păsările în jumătatea aceea de mustață și încă mai rămăsese loc pentru altele. Mladen s-a pitit după un tufiș, și de acolo a văzut răsărind și

cealaltă jumătate de mustață, cu alte trei sute șazeci și cinci de cuiburi, de toata mâna. Iar Mustăciosul, care ducea atât de falnică podoabă, călca apăsător de se cutremura cerul și groapă rămânea unde punea piciorul.

Cum a venit, namila și-a pus capul pe un mușuroi uriaș, lângă genunchii fetei, și a adormit. Atunci Mladen s-a repezit și l-a izbit cu ghioaga.

— Vezi că mă înțeapă țânțarii, a bombănit Mustăciosul, iar fata s-a speriat că se trezește.

A izbit Mladen cât a putut de tare, Mustăciosul a deschis ochii și i-a văzut.

— Tu erai țânțarul ?

Când l-a văzut Mladen că se ridică de jos, n-a mai așteptat și a fugit ca din pușcă. Ce era să facă, dacă dihaniei nici ghioaga nu-i venea de hac?

Mustăciosul, după el. A fugit Mladen până a ajuns la un râu mare de unde începea țara unor uriași cu inimă bună. Un uriaș tocmai își săpa grădina, lângă mal.

— Cum trec dincolo, frate-meu ?

— Suie pe sapă.

S-a suit Mladen pe sapă și omul l-a zvârlit pe celălalt mal. Dar Mustăciosul numai un pas a făcut și a trecut apa. Alerga Mladen, de ziceai că-i cerb. Și a văzut acum un semănător din neamul uriașilor. Din sacul atârnat de gât scotea cu mâna semințele, mai zdrobea câteva între dinți, dar pe cele mai multe le zvârlea în brazdă.

— Vine Mustăciosul, a strigat Mladen. Unde să m-ascund ?

— Intră în sac.

A intrat Mladen în sac și s-a pitit printre semințe. Abia s-a pitit că Mustăciosul a răsărit lângă semănător.

— Pe unde a trecut un om cu ghioaga pe umăr ?

— Uite, încolo, a răspuns semănătorul, și Mustăciosul a luat-o la goană.

A scăpat Mladen de primejdie. Dar altă primejdie îl pândea. Semănătorul a pornit să semene și, când și-a vârât mâna în sac, l-a scos și pe Mladen odată cu un pumn de semințe. După obicei, a aruncat câteva semințe în gură și Mladen s-a nimerit tocmai printre

semințele cu pricina.

În gura semănătorului era cam întuneric. S-a apucat Mladen să-și caute adăpost între două măsele, și de-acolo a văzut cum toate semințele trec în goană prin gâtlejul semănătorului. Dacă apuca să-l înghită și pe el, dus ar fi fost, că semănătorul era un înghițitor strașnic.

— Oprește! Oprește! striga Mladen, cât îl țineau puterile.

„Ia te uită, frate ! și-a spus semănătorul. Abia am început semănatul și să mă opresc ?“

I se părea că el singur se gândise să se oprească. Dar Mladen strigă din nou în gura mare :

— Stai ! Stai !

Uimit, semănătorul se opri și căzu pe gânduri :

„M-am prostit de-a binelea. Cum să stau ? Păi ce, am ieșit în câmp să stau ?“

N-a fost chip să-l aducă Mladen să înțeleagă. Ce era de făcut ?

Atunci și-a amintit voinicul de sfatul iepurilor, cărora le înțelesese cuvintele mulțumită limbii mute. A scos ghinda din buzunar și a vârât-o între alte două măsele ale semănătorului. Și ghinda s-a dovedit harnică, și o tulpiniță a început să crească dintr-însa. Pe seară, un smoc de frunze ieși printre buzele semănătorului.

„Ce-o mai fi și asta ?“

Supărat, semănătorul smulse frunzele, cu tulpiniță cu tot, și așa scăpă din închisoare și Mladen, care se agățase de stejărelul crescut din ghindă.

— Tu erai ? strigă semănătorul. Uitasem de tine, uita-te-ar relele să te uite !

I-a mulțumit Mladen și a pornit-o repejor, că nu mai voia să întârzie în preajma uriașului. A trecut nouă munți, nouă văi și nouăzeci și opt de vâlcele, iar într-a nouăzeci și noua a dat peste un cal.

—Călătorule, nu știi când o să vină pe aici Mladen, fiul ursului ? l-a întrebat calul.

— Eu sunt Mladen. Dar ce-i ? s-a mirat flăcăul.

Calul s-a bucurat și a răspuns :

— De o sută de ani te aștept, voinice. Eu, așa cum mă vezi, am

fost un om rău. Am avut un pobratin⁵ și într-un rând, certându-ne, l-am ucis. Pe loc am fost schimbat în cal, și cal mi-e dat să rămân până ce Mladen, fiul ursului, își va face curele din pielea mea. Acum, că ai venit, croiește rogu-te din pielea mea câte curele vrei și izbăvește-mă !

S-a mirat Mladen din nou și a răspuns :

—Cum să fac curele ? înseamnă să teucid...

— Ucide-mă, ucide-mă, l-a rugat calul. De ce pregeți să faci o faptă bună ?

— Ia lasă-mă în pace! a strigat Mladen și a vrut să-și vadă de drum.

Dar calul a început să plângă și, văzând că nu-l înduplecă să-i facă voia, l-a rugat să-l ia măcar cu el. Mladen s-a învoit. A încălecat și-a pornit mai departe. Și numai puțin a mers, că, ridicând ochii, a văzut, în nori, un castel. Era un castel minunat, cu ziduri tari și drepte, dar nici o scară nu ducea de la pământ la Castelul-din-Nori. A simțit Mladen o dorință nestăvilită de a intra în Castelul-din-Nori.

— Ei, Mladen voinice, a grăit calul, vezi că uneori și răul e spre bine ? Fă curele din pielea mea, leagă-le cap la cap, prinde curelele de coada unei săgeți și zvârle săgeata în castel. Cățărându-te pe curele, ai să ajungi unde te cere inima, și eu am să fiu izbăvit...

A șovăit Mladen să asculte sfatul calului, dar acesta îl ruga atât de fierbinte, și dorul lui creștea atât de nestăvilit, încât, până la urmă, s-a învoit. A tăiat două crăci de și-a cioplit un arc și o săgeată ; apoi a făcut curele din pielea calului, le-a legat unele de altele, le-a prins de săgeată și a trimis săgeata drept în zid, lângă o fereastră. Dar, când să se cațere pe frânghia de curele, un tânăr s-a apropiat de el.

— Cine ești ?

— Mă numesc Lubomir și am fost calul din pielea căruia ai tăiat curelele, i-a vorbit bucuros tânărul. Acum sunt iarăși om și, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te slujesc cu credință.

S-au suit pe frânghia de curele și-au intrat în Castelul-din-Nori. Dar cine să povestească minunile pe care le-au văzut acolo ?

⁵ Pobratin – frate de cruce (în limba sârbă).

Erau paturi aurite și covoare groase, în care piciorul se afunda, încăperi înalte, cu tipsii și vase de preț, și o sală mare, mare, în care masa era pusă și, pe masă, înșirate tot soiul de mâncări și băuturi. Dacă au văzut că nu dau peste nimeni în tot castelul, s-au pus Mladen și Lubomir la masă și au început lupta cu bunătățile din fața lor. Goleau tăvile de aur și sticlele de cristal, de-ai fi zis că nu mai mâncaseră de când sunt!

Dar zgomotul cuțitelor lovite de tăvi și clinchetul paharelor au deșteptat un glas în liniștea castelului.

— Om bun, fie-ți milă și dă-mi un pahar cu apă !

S-a uitat Mladen la Lubomir, s-a uitat Lubomir la Mladen. Cine vorbise ? S-au sculat amândoi și au găsit în încăperea vecină un butoi mare cu trei doage de fier.

— Om bun, toarnă peste butoi un pahar cu apă ! Mă usuc de sete...

A turnat Mladen un pahar și, cum l-a turnat, cum a sărit prima doagă de fier.

— Mai toarnă un pahar, om bun ! Tare mi-e sete...

A turnat Mladen al doilea pahar și a sărit și a doua doagă.

— Încă un pahar, om bun. Strașnică sete...

A sărit și doaga a treia, butoiul a plesnit, iar din butoiul cel mare a țâșnit, în mijlocul unui nor de fum, un balaur cumplit.

— Nu vă speriați, oamenilor, a strigat cu glas tunător balaurul. Și în lumea noastră, a balaurilor, sunt balauri buni și răi, măcar că voi nu-i prea deosebiți și v-a cășunat că trebuie să ne tăiați neapărat capetele, cum dați cu ochii de noi.

— Și tu... ești un balaur cumsecade ? a întrebat Lubomir.

— Cumsecade, cumsecade, a răcnit balaurul. Dacă vă întâlnea frate-meu, Mustăciosul, pe loc vă înghițea pe amândoi. Dar eu sunt bun, am inima milostivă și de dragul vostru mă mulțumesc acum cu unul singur și vă las plăcerea de a hotărî chiar voi pe care să-l înghit astăzi și pe care mâine.

— Asta ți-i inima bună ? a strigat mâniaș Mladen.

Și unde nu l-a pocnit odată cu ghioaga, de i-a și fărâmat unul din capete (că, uitai să vă spun, balaurul cel milostiv avea trei căpățâni).

A început în Castelul-din-Nori o luptă cumplită. Balaurul se

zvârcolea, spârgea cu coada paturile aurite și vasele de preț, dar Mladen și Lubomir nu-i dădeau răgaz să răsuflă. Din încăpere-n încăpere-l urmăreau. Răcnea balaurul și blestema cu cele două guri care-i rămăseseră, că, închis de ani de zile în butoiul cel mare, îi scăzuseră puterile și-și dădea seama că le cam încurcase...

Dacă i-a sfărâmat Mladen și capul al doilea, a început balaurul să strige :

— Iertați-mă, fraților, fie-vă milă de un biet balaur cu un singur cap. Iertați-mă și am să mă călugăresc, petrecându-mi zilele în post și rugăciune...

— Ba nu, i-a răspuns Mladen, n-o să te iertăm, ca să nu mai poți înșela în vecii vecilor !

Și cum a zis, cum i-a zdrobit și ultima căpățână.

S-au opintit, voinicii de-au zvârlit trupul balaurului de la una dintre ferestrele Castelului-din-Nori. A căzut timp de o zi întreagă și, când a ajuns pe pământ, praf s-a făcut. Numai oasele mai mari i s-au păstrat, și ele se mai văd și azi acolo, ca o grămadă de stânci acoperite cu mușchi.

— Acum ce facem ? a întrebat Lubomir.

— N-ai auzit că spurcăciunea asta era fratele Mustăciosului ? i-a răspuns Mladen. Multe blestemății mai fac și balaurii ăștia... N-am să mă las până nu-l răpun și pe Mustăcios.

Au mai rămas trei zile și trei noți în Castelul-din-Nori, să prindă puteri iar a patra zi au coborât pe pământ și au ascuns bine frânghia din curele, ca s-o poată găsi dacă or mai voi să pătrundă în castel. Apoi s-au dus și s-au tot dus, până au ajuns la câmpul pe care plângea fata pe care Mustăciosul o puneă să-i caute în cap.

Mai plângea și acum. De atâtea lacrimi, crescuse acolo un râu care-și avea izvorul în ochii fetei, și râul avea apa sărată ca apa mării.

— Nu mai plânge, fată frumoasă, spuse Mladen. Mai bine ajută-mă să-l răpunem pe Mustăcios.

Fata își ridică privirile și-l recunoscă :

—Iar ai venit pe la noi, voinice ? Ai văzut că te-a biruit afurisitul!

— E tare al dracului, rosti înciudat Mladen, dar omul trebuie să fie mai isteț decât o spurcăciune de balaur. Dacă nu-l putem

doborî cu puterea, să-l doborâm cu viclenia. Mă ajuți ?

— Voinice, voinice, oftă fata, mare bine ți-ai face cu lumea întreagă dacă l-ai birui. Am să te ajut cât oi fi în stare.

S-a bucurat Mladen, și deodată parcă i-a fost dragă fata.

— Întreabă-l unde-și ține puterea. Dacă-mi spui asta, știu eu ce-mi rămâne de făcut...

S-a învoit fata, și voinicii s-au ascuns în scorbura unei sălcii bătrâne. Abia s-au ascuns, că pământul a început să tremure și de după el s-a ivit o jumătate de mustață, apoi cealaltă jumătate, și după ea și Mustăciosul, care adulmeca văzduhul și răcnea cât îl ținea gura :

— Simt miros de om străin ! Unde-i, să-l pun pe-o măsea ?

— Ce miros, Mustăciosule ? i-a răspuns fata. Cale de nouă poște n-a mai rămas picior de om pe aici, că pe toți i-ai înghițit. Ți se năzare...

S-a frământat dihania o vreme, în cele din urmă s-a potolit și și-a lăsat capul pe mușuroiul uriaș, lângă genunchii fetei. Când l-a văzut ea toropit, a prins a grăi :

— Vai, Mustăciosule, de atâta amar de vreme te caut în cap și până azi nici o vorbă bună n-am auzit de Ia tine...

— Ce vorbă ? a mârâit zmeul. Ce s-auzi ?

— Ia, să-mi arăți și mie puțină încredere, să-mi spui, de pildă, cum de ești atât de puternic...

— Ce ? a răcnit zmeul. Cum de sunt puternic ? și unde-a început să rădă în hohote, de săltau norii pe cer ca niște perne azvârlite de colo-colo. L-a lăsat fata să rădă în voie și, când s-a liniștit, a prins a-i vorbi din nou :

— Ce bine că poți râde cu atâta poftă ! cum să nu râzi, dacă te știi atât de tare... Ce-am mai râde noi amândoi, dacă aș pricepe și eu de unde ți se trage puterea ! Ne-am bate joc de toți prostănacii care-ar râvni să-ți vină de hac...

Mustăciosul mai râse o dată, stârnind un vânt aprig de era să doboare salcia în scorbura căreia se pitiseră Mladen și Lubomir.

— Ei, află că puterea mea e bine ascunsă, strigă el. Am un castel în nori, unde nimeni nu poate sui. Acolo, în castel, e un butoi mare cu trei doage de fier, și-n butoi îmi stă puterea, sub chipul unui frate al meu, balaur. L-am închis, că poftea să mă doboare...

Cine l-o ucide, mă are în mâna lui. Dar asta, fetico, n-o să se întâmple, n-ai grijă !

I-a mulțumit fata pentru încredere, și Mustăciosul a adormit. Atunci a ieșit Mladen din scorbură și s-a apropiat.

— Am auzit ce ți-a spus. Minte, șopti el. Balaurul din butoi e mort, și pe el îl văd puternic ca mai-nainte.

— Acu' nu-l mai pot întreba, răspuse tot în șoaptă fata. Am să-l mai iscodesc mâine...

A intrat din nou în scorbură Mladen. Mustăciosul a dormit cât a dormit, apoi a plecat la treburile lui și nu s-a întors decât a doua zi.

— M-ai mințit, i-a spus fata când namila și-a lăsat capul pe mușuroi. Balaurul din butoi e mort, și tu ești la fel de tare ca mai-nainte.

Mustăciosul nu știa că frate-său fusese ucis. Anume îi spusese fetei că puterea lui e ascunsă în butoi, pentru că era prevăzător și nădăjduia că balaurul l-ar înghiți pe cel care ar fi fost în stare să ajungă în Castelul-din-Nori. Auzind însă vorbele fetei, sări în picioare, atât de tulburat, încât uită și s-o întrebe de unde aflate că fratele lui murise. Se repezi până la castel și văzu că totul era adevărat. Acum, de balaur nu-i părea lui rău, că doar singur îl pusese la-nchisoare după o ceartă, dar se întreba cum și cine izbutise să urce până la castel. Era mânios foc.

Numai că, întorcându-se la fata de pe câmp, atât de bine se pricepu ea să-l liniștească, să-i abată gândurile și să-l încânte, încât Mustăciosul îi spuse :

— Ei bine, puterea mea — dacă vrei să știi — e ascunsă într-o fântână. Fântâna se află în mijlocul pământului, de aia i se și spune Fântâna Buricul-Pământului.

De unde să știe fata că Mustăciosul anume îi răspuse așa, pentru că în fântâna aceea locuia fratele lui mezin, și pentru că nădăjduia că balaurul se va pricepe să ia viața oricui ar coborî în fântână ?

Dar Mladen și cu Lubomir nu știau nici ei ce-i așteaptă. Au pornit la drum de îndată și, după cale lungă, au găsit Fântâna Buricul-Pământului, ascunsă într-o pădurice de brazi.

— Eu am să cobor întâi, a spus Lubomir.

— Să tragem la sorți, a răspuns Mladen.

Sorții l-au arătat pe Lubomir. Flăcăul și-a vârat picioarele în găleată și a coborât încetișor încetișor până-n fund. Acolo, drept în gura balaurului a nimerit.

Afară, Mladen aștepta să-i dea tovarășul semn. A așteptat, a așteptat, degeaba.

— Să știi că Lubomir a pățit ceva !

Dacă a văzut că tovarășul nu se mai arată, și-a făcut o făclie dintr-un brad și a coborât și el. Făclia lumina pereții de piatră ai fântânii și, la strălucirea ei, se vedeau șopârlele țâșnind speriate și mistuindu-se printre pietrele jilave. Era adâncă fântâna, răspundea tocmai pe celălalt tărâm, de sub pământ. Mirat, Mladen a înălțat făclia și a privit în jos. Când colo, balaurul stătea cu botul căscat, bucuros de noua pradă.

— Tu l-ai înghițit pe Lubomir ?

— Și ce ? a rânjit dihania. Acum te înghit pe tine...

A început Mladen lupta cu balaurul, acolo, pe tărâmul de sub pământ. Întâi a zvârlit făclia în singurul lui ochi și l-a orbit. Apoi, fără să-i lase timp să se dezmeticească, l-a pălit în creștet. A pierit balaurul, și Mladen i-a spintecat burta din care Lubomir a țâșnit, viu și nevătămat. În clipa aceea s-a auzit un tunet năpraznic, iar voinicii s-au trezit afară, în păduricea de brazi. De fântână, nici urmă. Pierise de parcă n-ar fi fost.

S-au întors ei atunci la fata de pe câmp și i-au povestit totul, apoi s-au ascuns în scorbură, așteptându-l pe Mustăcios. Și dihania a venit și și-a lăsat capul pe mușuroi, dar era tot atât de în putere ca mai-nainte.

— N-ai încredere în mine, a prins să se tângueie fata. M-ai mințit și de astă dată...

Atâta l-a dondănit ea, cum că ar vrea să-i dovedească dragostea pe care i-o poartă, atâta l-a ciocănit, că n-a mai răbdat Mustăciosul și și-a deschis inima :

— Puterea mea hapsână stă în păsările oploșite în strașnicele mele mustăți. Așa-i că n-ai crede ?... Dar dacă m-ar părăsi păsările, n-aș mai fi bun de nimic.

Atâta i-a trebuit lui Mladen. Cum a auzit, cum a început să strige în limba păsărească, pe care o știa mulțumită limbii mute :

— Păsări surioare, veniți la mine și lăsați-l pe Mustăcios! Am să vă găsesc loc bun pentru cuiburi și am să vă dau o sută de saci cu mei. Mustăciosul e un tâlhar, ajutați-mă să mântui lumea de fărădelegile lui.

Paserile l-au ascultat, pentru că Mustăciosul nu fusese niciodată în stare să le vorbească pe limba lor și, sfrf! ca un nor s-au desprins de sub nasul lui și s-au lăsat pe crengile sălciei. Iar strașnicele mustăți ale Mustăciosului odată s-au pleoștit, și dihania a sărit în picioare, speriată.

— Valeu, ce s-a-ntâmplat ?

Mladen ieșise din scorbură și alerga spre el. Și atunci s-a petrecut un fapt de mirare : Mustăciosul, namila nesățioasă care chinuise oamenii ucigându-i și zdrobindu-le casele, care înspăimântase și jefuise o țară, Mustăciosul se sperie și o luă la fugă, țipând ca din gură de șarpe :

— Ajutor ! Săriți i Ajutor !

De bună seamă, nimeni nu răspunse la chemarea nelegiuitului și, apucând o piatră, Mladen o zvârli în urma Mustăciosului. Piatra îl lovi în spinare și-i ieși prin piept lăsând în urmă o gaură — atât de tare slăbise zmeul.

Așa a murit Mustăciosul. Și, cum a murit, cum s-au ivit ca din pământ, în jurul lui, oamenii pe care-i ucisese. Cântau, se bucurau și-i mulțumeau lui Mladen, fiul ursului, că-i întorsese la viață.

Mladen s-a însurat cu fata de pe câmp și, însoțiți de credinciosul Lubomir, s-au mutat cu toții în Castelul-din-Nori. Dar, cum nu voia să trăiască despărțit de oameni, a zidit Mladen o scară de piatră de la pământ și până la poarta castelului, iar cum neîncetat se găseau oameni care voiau să-l vadă, era pe scara aceea un du-te-vino, ceva de speriat.

Odată cu oamenii am urcat și eu, am privit și-am ascultat. Dacă scara de piatră nu mai e azi la locul ei, or fi tocit-o tălpile atâtor oaspeți câți au suit la Mladen, că așa-i cu scările astea: de lemn sau de piatră, te lasă când ți-e lumea mai dragă !

Puterea dragostei

A fost cineva, ba n-a fost nimeni, ba a fost — zice-se — un băiat.. Și nu un băiat oarecare, ci cel mai frumos băiat pe care soarele l-a văzut vreodată. Atât era de frumos, că până și pereții începeau să strălucească dacă intra într-un bordei, cât de sărăcăcios. Dar băiatul era orfan și trăia undeva, în munți, împreună cu o vacă ce-i rămăsese de la părinți. Vaca era năzdrăvană. Îl hrănea cu unt și cu miere. Dacă-i sugea cornul drept, căpăta unt, iar dacă-i sugea cornul stâng, curgea din el miere.

Așa a dus-o băiatul, până a crescut flăcău în putere. Atunci s-a rătăcit prin ținutul acela un lup și, după ce-a sfâșiat zeci de oi și de căprioare, a sfâșiat și vaca năzdrăvană. Bine-a zis cine a zis că lupul nu știe să numere !

A umblat flăcăul mult, până a găsit, într-un luminiș, oasele vacii. Le-a adunat cu grijă și le-a îngropat lângă căsuța lui, iar peste noapte a crescut acolo o floare, care a început să grăiască :

Dragul meu, susura floarea, a sosit vremea să-ți cauți și tu o soție, că omul nu-i făcut să trăiască singur, ca huhurezii...

Flăcăul asculta cu capul plecat și era tare amărât de pierderea vacii. Atâta făptură apropiată avusese și el, iar acum se trezea singur, aidoma copacului bătrân care se înălța stingher în vârful muntelui.

— Du-te, dragul meu, du-te la copacul cel bătrân și roagă-l din partea mea să-ți dea o soție, mai spuse floarea. Prin multe ai să treci și multe ai să-ntâmpini, dar până la urmă vei izbândi. Și să nu uiți niciodată că dragostea adevărată nu cunoaște piedici.

A sfârșit floarea de cuvântat și, cum a sfârșit, cum s-a plecat pe tulpină, s-a uscat și a pierit, de parcă n-ar fi fost. Flăcăul a plâns, a oftat, dar până la urmă a suit până la copacul bătrân. Ajuns acolo, s-a descoperit și a grăit cuviincios :

— Viață lungă, cinstite copac ! Binevoiește și apleacă-ți urechea la rugămintea mea...

A foșnit atunci frunzișul bogat și ramurile groase cât trunchiul unui om s-au clătinat deșteptând un vuiet ca vuietul mării: Iar în vuietul acela s-a auzit un glas năprasnic :

— Cine îndrăznește să tulbure veacurile pe care le port în spinare ?

— Eu, Arrá, răspunse flăcăul, fără să se sperie. Iar rugămintea mea e și ruga vacii năzdrăvane, de care-ți amintești, poate...

Copacul se burzului și strigă mânios :

— Dacă mi-o amintesc ? Dar ce, socoți că mi-am pierdut mințile ?... Spune mai bine dacă prietena mea năzdrăvana e sănătoasă, mai întrebă copacul, după ce i se mai domoli mânia.

Cu lacrimi în ochi îi povesti Arrá despre sfârșitul vacii, iar, ascultându-i povestea, copacul lăcrăma și el câteva frunze.

— Și prietena credincioasă m-a învățat să te rog să-mi dai o soție, sfârși Arrá. Vei voi oare să-i îndeplinești ultima dorință?

— Fiule, fiule, spuse copacul, soția pe care ți-o voi da va deschide pentru tine poarta primejdiilor, și cine știe dacă dragostea îți va fi de ajuns de puternică...

— Prietena credincioasă m-a învățat că dragostea adevărată nu cunoaște piedici, strigă Arrá. O, copacule, îndeplinește-mi rugămintea!

— Bine, grăi copacul, Dar să știi că, dacă-ți vei pierde soția, nu ți-o voi înapoia decât cu prețul unor grele încercări. Te-nvoiești ?

— Mă-nvoiesc.

— Caută atunci în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi.

A căutat Arrá în scorbura, și iată că din scorbura a ieșit o față cu pletele negre ca sămânța de mac, cu sprâncenele asemeni arcului unui voinic, cu o față pe care luna părea că răsare în fiecare clipă.

— Fiule, a grăit copacul, îți place aleasa ?

Mut de încântare, Arrá apucă de mână fata și amândoi își îndoară genunchii în fața bătrânului, care, plecând două crengi groase, îi binecuvântă. Arrá își duse apoi soția în căsuța părintească. Ea nu-și mai desprindea privirile de privirile lui, el nu îndrăznea să răsufle de fericire. Și așa, într-o bucurie neîntreruptă, trecu ziua.

Noaptea, lumina lunii pătrunzând prin fereastră îl deșteptă pe Arrá. Fata dormea liniștit. În somn era parcă și mai frumoasă decât o știa. Dar iată că, privind-o, flăcăul văzu că are la gât un lăntșor

de aur, de care atârna un lăcățel de aur, lângă care se afla o cheiță de aur. Mirat, apucă încetișor lacătul micuț, vârî cheia într-însul și-l deschise. O, ce-i văzură ochii!

În lacătul de aur era o lume întreagă : se vedea un lac cu trestii, câmpii însoțite, sălcii pletoase... Iar în mijlocul lacului, într-o luntre, un vânător adormise cu arcul pe genunchi, în timp ce șiruri de rațe sălbatice îi zburau pe dinaintea nasului. Vânătorul era lung cât un braț de om, barba albă i se târa pe fundul luntrei, iar trupul îi era cocoșat.

— Ei, vânătorule ! strigă Arrá. Trezește-te...

În clipa aceea, lacătul de aur căzu de la gâtul fetei și, trezindu-se din somn, mireasa lui Arrá scoase un țipăt :

— Vai, ce-ai făcut! Acum cine știe dacă ne-om mai vedea...

Și, rostind cuvintele cu mare durere, pieri cum pierie fumul în văzduh.

Buimăcit, Arrá alergă la fereastră. Afară, noaptea era liniștită și nimic nu se mișca, nimic nu era altfel decât de obicei.

Luă tânărul lacătul și cheița, le băgă în buzunar și, fără să piardă vremea, urcă până-n vârful muntelui, unde creștea copacul bătrân.

— Viață lungă, cinstite copac ! strigă Arrá.

Frunzișul foșni, crengile se clătinară și-n vuietul cel mare se auzi glasul adânc al bătrânului :

— Fiule, fiule, iată că încercările au început mai devreme decât credeai...

— Cere-mi ce vrei, încearcă-mă cum vrei, răspuse Arrá, dar dă-mi înapoi soția !

— Bine. Adă-mi fluierul care cântă cele mai frumoase cântece, vorbi copacul. Apoi, om vedea... Dar, pentru că mi-e milă de tine, mai spuse bătrânul, iată, drumul trece prin lacătul de aur pe care-l porți în buzunar.

Se potoli vuietul cel mare, se liniștiră crengile, tăcură frunzele. Arrá deschise din nou lacătul și din nou se ivi în fața lui lacul cu trestii, câmpiile însoțite și sălciile pletoase. Numai vânătorul se făcuse nevăzut. Dar, înainte de a se mira, flăcăul văzu că ușița cutiuței, nu mai mare decât unghia degetului mic, începe să crească. Crescu, crescu.. până ajunse cât o poartă de cetate. Arrá

păși peste prag și intră în lumea necunoscută a cutiutei de aur.

Rătăci multă vreme pe malul lacului, fără să întâlnească țipenie de om și, într-un târziu, istovit, ajunsese la o casă făcută din pietre mari. În prag stătea o bătrână, cumplită la înfățișare, cu o buză înălțată la cer și alta răsfrântă la pământ.

— Seara bună, mătușă, grăi cuviincios Arrá.

— Bună să-ți fie inima, voinice, răspunse baba. Dar nu te miră nimic la chipul meu ?

— Nu mă miră, vorbi Arrá.

Fața babei se luminează, și ea îl rugă pe flăcău să-i caute în cap. Deși era trudit, Arrá se așeză pe prag și primi pe genunchi capul babei.

— O să ațipesc, îl vesti ea. Tu, voinice, ia seama, și să mă trezești când or trece Marea Albă, Marea Verde și Marea Roșie...

În țara aceea, la anume ceas, cele trei mări treceau pe drum, de pare-ar fi fost trei călători. Mările, acolo, erau ca niște cețuri.

Baba adormi. Și nu peste mult timp totul fu scaldat într-o culoare albă, lăptoasă, și Arrá înțelese că trecea Marea Albă.

— Scoală, mătușă !

Baba se trezi și, intrând în casă, veni cu un năvod. Arrá o ajută să-l întindă de-a curmezișul drumului și, când îl strânseseră, îl găsiră plin cu mărgăritare cât nucile.

— Nu te miri ? întrebă baba.

Și iar răspunse Arrá:

— Nu mă mir.

Adormi baba din nou. Curând totul fu scaldat într-o culoare verde, de parcă o frunză uriașă ar fi căzut peste lume.

— Scoală, mătușă, spuse Arrá, că trece Marea Verde.

Din nou pescuiră cu năvodul pe uscat și se umplu de astă dată năvodul cu smaralde cât pumnul.

— Tot nu te miri ? întrebă baba.

— Tot nu mă mir, răspunse Arrá.

Și la fel răspunse și când, trecând Marea Roșie, pescuiră rubine cât șamamii⁶.

— Ești un flăcău de ispravă, spuse atunci baba, nu te vâri

⁶ Șamam — pepene (în limba armeană).

unde nu-ți fierbe oala. Cere-mi ceva, să te răsplătesc pentru osteneala pe care ți-ai dat-o.

— Vreau fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

A stat baba și s-a gândit, s-a tot gândit — dar dacă nu știa de asemenea fluier ?

— Nu știu, a mărturisit, întristându-se. Poate feciorii mei să știe ceva...

S-a rugat atunci Arrá să-i îngăduie să măie peste noapte la ea și să aștepte venirea feciorilor.

— Ce spui, voinice ? s-a speriat baba. Tu nu știi că feciorii mei sunt deveri⁷ ?

Dar s-a rugat Arrá, atât s-a rugat, încât baba s-a-nduplecat. I-a dat o palmă, l-a prefăcut într-o mătură și l-a pitit după ușă. N-a trecut mult, că cei trei deveri, feciorii babei, s-au întors acasă.

— A ce miroase ? întrebă devul cel mare, adulmecând cu un nas lung și subțire ca un șarpe.

— A om . Om ! răspunseră ceilalți doi deveri, frații lui.

— De unde om, păcatele mele ? se minună baba. Ia, apucați mai bine și gustați din berbecii pe care vi i-am fript cum știu eu !

Dar parcă poți înșela nasul unui dev ? Atâta larmă au făcut deverii, că baba s-a văzut nevoită să mărturisească :

— Ei da, afurisiților, a fost aici un om. A fost. Ei și ?

— Cum, ei și ? răcni devul cel mare. Și nu l-ai făcut friptură ?... Atunci l-ai gătit poate cu smântână sau cu usturoi ?

Numai auzindu-l vorbind, se pomeniră ceilalți doi deveri că le sticlesc privirile. Dar baba le arată trei lăzi pline cu mărgăritare, smaralde și rubine.

— Iată ce mi-a adus omul pe care voi vreți să-l înghițiți, le spuse ea. Nu vă e rușine? Sau vreți să se spună că deverii au uitat cu totul de buna-cuviință și calcă-n picioare orice datorie de recunoștință ?

Încurcați, deverii se priviră între ei.

— Of, și bun ar fi fost omul ăsta ! se vaită mezinul. Măcar la frigare, gândiți-vă...

Oftară din băieri și frații lui, dar până la urmă devul cel mare

⁷ Dev – plural deveri – căpcăun (în limba armeană)

grăi:

— Ei, ce să-i faci? Norocul lui și pace... Hai, mamă, arată-ne omul, că nu-i facem nimic. Ba o să ne călcăm pe inimă și o să-i îndeplinim și o dorință, fire-ar el să fie !

Dac-a auzit așa, s-a dus degrabă baba după ușă, a dat o palmă măturii, și Arrá s-a ivit în fața deverilor.

Și tare bine-i făcut! șopti cu părere de rău devul cel mic, înghițind în sec.

— Ei, tăcere, porunci încrunțat devul cel mare. Omule, ne-ai adus atâta bogăție, că se cuvine să te răsplătim. Cere-ne ce-ți pofteste inima.

— Vă mulțumesc, răspuse Arrá. Tot ce-mi trebuie e fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

Au căzut deverii pe gânduri, s-au sfătuit între ei, iar devul cel mare a zis :

— Omule, ce vrei tu se găsește numai la Ohannés-cel-strâmb, unde încă n-a călcat picior de om !

S-a rugat Arrá de cei trei deveri să-l ajute și, cum apucaseră să-i tăgăduiască împlinirea unei dorințe, n-au avut ce face : i-au împrumutat un măgar șchiop.

— Încalecă pe măgar și lasă-te-n grija lui, îl povățuiră, dar ia bine seama : când îi ajunge la Ohannés-cel-strâmb, să nu descaleci nici în ruptul capului, că va fi rău de tine...

Le-a mulțumit Arrá și a plecat călare pe măgarul șchiop, iar dobitocul l-a dus șontâc-șontâc prin locuri răpoase, ba l-a trecut și peste mări adânci și involburate, că avea puterea să calce peste valurile mării așa cum am călca noi pe dealuri și câmpii. Într-un târziu, au ajuns la un palat strălucitor.

Un rând de scări largi, de piatră, ducea la intrare și, amintindu-și de sfatul deverilor, Arrá îndemnă măgarul șchiop pe treptele albe. Ajuns în fața porții bātu cu putere, și poarta se deschise singură. Tot călare, pătrunse într-o încăpere mare, ai cărei pereți erau acoperiți de sus și până jos cu oglinzi limpezi. Ai fi zis că intraseră în încăpere sute de Arrá, călare pe sute de măgari șchiopi.

— Ei, Ohannés !

Ca și cum abia i-ar fi așteptat strigătul, un omuleț se ivi fără veste. Era lung cât un braț de om, barba albă i se târa pe jos, iar

trupul îi era cocoșat. Arrá recunoscuse, plin de mirare, că era vânătorul pe care-l zărise când deschisese pentru prima dată lăcășelul de aur.

— Bun venit, Arrá, spuse mios Ohannés. Descalca și te odihnește.

— Iartă-mă, dar nu pot descăleca...

— Vai de mine, cum așa? Îi fi trudit... Ți-am pregătit un pat moale, în care-ai să dormi cum n-ai dormit de când ești.

— Ți foarte mulțumesc, răspunse Arrá, dar nu pot zăbovi nici o clipă. Am venit numai să te rog să-mi dai fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

— Ți-l dau, cum de nu, ți-l dau cu plăcere, strigă Ohannés. Doar să descaleci...

Ohannés se frământa, sărea pe loc și Arrá văzu că omulețul se ferește să privească în față măgarul șchiop. Ca să-l încerce, își împinse măgarul spre Ohannés, dar acesta se dădu înapoi înspăimântat și începu să strige :

— Stai, stai, ține-ți dihania ; Apoi, făcând un semn prin aer, întinse spre flăcău mâna dreaptă, în care se ivise un fluier verde, dăltuit dintr-o singură nestemată. Ia-l, mai strigă Ohannés, ia-l și scoate-ți dihania din casa mea !

Apucă Arrá fluierul, mulțumi bucuros și-și întoarse măgarul spre poartă. Când să iasă însă, îi ajunseră la urechi vorbele lui Ohannés :

— Bagă de seamă, a doua oară să nu mai vii la mine !

— Bine, n-am să mai vin, îi spuse Arrá. Dacă am fluierul, ce să mai caut la tine ?

Dorind să-l încerce, duse fluierul la buze. Dar, înainte de a sufla în el, fluierul minunat începu să cânte singur. Cele mai frumoase cântece țâșneau din fluier, și cântecele se urmau fără întrerupere, unul după altul, unul după altul. Bucuros, Arrá luă fluierul de la buze și cântecele se opriră.

Și iată că măgarul șchiop îl purtă înapoi la casa deverilor. Aceștia duseră măgarul în grajd, după care flăcăul le mulțumi și porni mai departe, cale lungă, până ajunse la malul lacului. Mai merse și de-a lungul lacului o vreme, apoi ajunse în fața porții celei mari. Scoase cheia din buzunar, desfăcu lacătul și, deschizând

poarta, se pomeni în vârful muntelui, la picioarele copacului bătrân. Privind în urmă, văzu că poarta cea mare se micșorase, ajungând din nou cât unghia degetului mic, astfel că putu lua cutiuța de aur și-o vârî în buzunar.

— Ei, fiule, te-ai întors cu izbândă ? întrebă copacul făcând să-i vuiască frunzișul și clătinându-și ramurile.

— Cu izbândă, cinstite copac, strigă triumfător Arrá întinzându-i fluierul care cânta cele mai frumoase cântece.

— Bine-a zis cine a zis că leul nu aleargă după muște, grăi atunci copacul. Văd că se poate avea încredere în tine, fiule, și că nu-ți va fi greu să-mi aduci oglinda în care se văd toate orașele din lume...

— Cum, strigă Arrá, nu-mi dai înapoi soția ?

— De ce te grăbești ? mai spuse copacul. Bine-a zis cine-a zis și că nu toate ouăle au două gălbenușuri... Trebuie să mă încredințez că nu din întâmplare ai putut aduce fluierul. Dovedește-ți încă o dată vrednicia !

Și-a lăsat Arrá capul în piept și, încet, s-a răsucit pe călcâie. A scos din buzunar cutiuța de aur și a pus-o binișor pe pământ. Iar ușița îndată a început să crească și, când a ajuns cât poarta unei cetăți, din nou a deschis-o Arrá și a pășit în lumea cutiuței de aur.

Pașii l-au purtat degrabă la locuința deverilor, care s-au înduplecat să-i mai împrumute o dată măgarul șchiop. Așa a ajuns din nou la Ohannés-cel-strâmb, care se frământa, sărea pe loc și se ferea să privească măgarul în față. De teamă, Ohannés i-a dăruit oglinda în care se pot vedea toate orașele din lume, dar i-a strigat iarăși să nu cumva să mai vină la el.

Și oglinda era într-adevăr minunată ! Numai ce te gândeai la Erzerum, la Bagdad sau la Bizanț, că cetățile se și oglindeau în luciul ei, cu case și uliți, cu oameni și grădini, ca și cum te-ai fi plimbat între zidurile lor, aievea.

Ai fi zis că Arrá are aripi la picioare, atât de repede străbătu calea la înapoiere. Copacul bătrân îl întâmpină cu bucurie, dar când, peste vuietul frunzelor, i se auzi glasul, cuvintele lui îl izbiră pe flăcău ca tot atâtea măciuci :

— De, orice grăunte nu-i mărgăritar — și asta a zis-o bine cine-a zis-o... Dar dacă n-o mai nimerești a treia oară? Fiule, adu-

mi-l pe Ohannés-cel-strâmb, și atunci îți înapoiez și eu soția...

Ce putea face Arrá? Drag ca praful în ochi îi era drumul cel lung, dar își spunea și el ca să mai prindă inimă : „Lasă, unde trece acul, trece și ața ! Am să-l aduc și pe Ohannés, așa strâmb cum e...”

Ajungând însă la casa deverilor, află că măgarul cel șchiop murise de bătrânețe.

— L-ai istovit cu cele două drumuri, îl muștră baba. Și nici măcar bun la gust n-a fost... așa mi-au spus feciorii.

S-a hotărât Arrá să meargă pe jos până la Ohannés, dar baba și deverii au sărit care mai de care să-l împiedice.

— Să nu faci una ca asta, spuse devul cel mare, că nu te mai întorci !

— Dacă vrei să mori, rămâi încălce la noi, îl sfătui devul cel mic. De ce să se bucure Ohannés, când am putea și noi să prânzim ca lumea ?

Dar Arrá nu se lăsă înduplecat. I-a dat atunci baba două bucăți din pielea măgarului șchiop, de și-a croit Arrá o pereche de tălpi. Apoi a pornit-o fără zăbavă.

Și tălpile croite din pielea măgarului l-au purtat peste ținuturile răpoase și peste valurile mării, în care nu se scufunda. Treceau pe sub picioarele lui Arrá peștii și-i zburau pescărușii pe lângă urechi, și nici peștii, nici pescărușii n-au înțeles până-n ziua de azi cum a putut străbate flăcăul atâta întindere de apă, fără să se ude cât de cât!

A ajuns Arrá la palatul lui Ohannés și, urcând scările de piatră, a pătruns în încăperea cu oglinzi.

— Iar ai venit ? a strigat omulețul cu mare mânie, dar, văzând că flăcăul nu mai era călare pe măgarul năzdrăvan, și-a frecat mânuțele subțiri.

— Am venit să te iau și să te duc la copacul cel bătrân, spuse Arrá.

— Așa ? Numai că eu te-am vestit de două ori să nu mai dai pe la mine. Află, băiete, că doar dac-ai să mori și-ai să învii o să plec de bună voie de aici...

Și, nici una, nici două, îi trase o palmă și-l schimbă într-o stană de piatră, pe care o așeză la el, în grădină. A rămas bietul

Arrá în grădina, și Ohannés s-a dus la ale lui. Și plângea sărmanul flăcău întruna, că, deși era stană de piatră, gândurile și simțurile nu le pierduse. Și din lacrimile lui s-a alcătuit un izvor în care veneau să se scalde toate păsările din grădină. Și păsările zburau și ciripeau fără încetare :

— Ce păcat, ce păcat că oamenii nu pricep ! Dacă cineva ar pune o frunză peste stana asta, ar învia și s-ar face om ca mai înainte.

Luni de zile au tot ciripit păsările așa, până a trecut pe acolo un cioban care cunoștea limba zburătoarelor. A luat o frunză, a pus-o peste stană, și Arrá a înviat și a început să-și miște mădularele amorțite.

Dacă l-a văzut Ohannés, n-a mai avut ce zice : Arrá murise și înviase. Și-a încărcat Ohannés palatul într-un car așternut cu catifea roșie împodobit cu aur și mărgăritare și, împreună cu Arrá, a pornit la drum.

— Nădăjduiesc că n-ai de gând să mă pui să trec mările cu carul spuse Ohannés de la o vreme.

Arrá se opri locului, nedumerit. Da, omulețul avea dreptate. El își pusese tălpile croite din pielea măgarului șchiop, dar cum să treacă Ohannés mările, mai ales că ducea și carul cu el ?

— Ce-i de făcut ? întrebă Arrá.

— E de făcut așa, răspunse Ohannés. Om lua-o pe drumul scurt, pe care-l știu eu.

Bucuros, Arrá nu se împotrivi, iar omulețul îl duse, pe o cale netedă, până la marginea unei alte grădini. Drumul trecea prin mijlocul grădinii.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, și Arrá pătrunse în grădină.

Îndată îl năpădi o boare înmiresmată și picioarele începură să i se împleticească. Grădina gema de flori cât roata carului, și toate erau verzi. Suia din ele o mireasmă amețitoare. Cine o trăgea în piept uita de toate, uita și cine era.

Buimac, Arrá se împleticea pe drumul șerpuint prin grădină și, când se obișnuie cu mireasma puternică, uitase și de soție, și de bătrânul copac. Uimit, străbătea grădina în lung și-n lat, privind la multele ei ciudățenii.

Creșteau acolo pomi stufoși, dar Arrá băgă de seamă că rodiseră capete omenești. Și toate erau dimineața capete de copii, la amiază ajungeau capete de flăcăi, iar seara îmbătrâneau și o barbă albă le acoperea bărbile.

— Așa-i că-i frumos ? întreba întruna Ohannés, și sclipiri viclene i se aprindeau în priviri.

— Frumos, tare frumos, răspundea flăcăul.

Într-un rând, cum se plimba prin grădină, vârî mâna în buzunar și scoase cheița de aur. Dar, uitând cu desăvârșire ce fel de cheie era, o scăpă în iarbă. Atrasă de strălucirea aurului, o coțofană se repezi, luă cheița în cioc și zbură cu ea.

— Așa-i că-i frumos aici ? întrebă cu răutate Ohannés.

— Frumos, tare frumos! spuse Arrá.

În grădina uitării flăcăul tânjea, se vestejea în mijlocul ciudatelor flori și printre pomii nemaivăzuți. Puterile îi scădeau și se topea pe picioare.

— Culcă-te, șoptea Ohannés, culcă-te și ai să dormi lin, mult...

Arrá însă se ferea să se culce, de parcă cineva i-ar fi șoptit că, odată adormit, n-avea să se mai trezească. Pășind încet, ajunse într-un rând la marginea grădinii. Afară, dincolo de gard, un pui de căprioară îl privea cu ochi catifelati, blânzi. Fără să-și dea seama ce face, Arrá ieși din grădină și încercă să prindă puiul. Dar în clipa în care aerul proaspăt îl izbi în față, amăgitoarea mireasmă se risipi și flăcăul se trezi ca dintr-un vis. Pe loc își aminti de soția cu plete-de culoarea seminței de mac, își aminti de copacul bătrân care-i ceruse să i-l aducă pe Ohannés.

— Ei, Ohannés ! strigă atunci mânios.

— Ce-i, flăcăule ? răspunse vocea subțirică a lui Ohannés. Ai ieșit din grădină ? Ia vino să-ți arăt o floare care s-a deschis tocmai acum...

— Ieși afară, strigă Arrá, tot mai înfuriat. Din pricina grădinii tale blestemate am prăpădit atâta vreme !

A înțeles Ohannés că Arrá se trezise. Înciudat, a izbit cu piciorușele în pământ și, apucându-se de barba lui lungă, a strigat batjocoritor :

— Vino să mă iei, dacă-ți dă mâna...

Dar, odată intrat Arrá în grădină, miresmele amăgitoare l-ar fi înșelat din nou. Ce era de făcut ?

— Ascultă, Ohannés, a vorbit atunci flăcăul. Ieși de bună voie, altminteri dau foc grădinii și ai să arzi acolo ca un șoarece !

Dacă a auzit așa, s-a înspăimântat Ohannés. Într-o clipită s-a ivit cu carul în care-și încărcase palatul și, bombănind, a pornit în urma lui Arrá. Și iar au mers ei cât au mers, străbătând câmpii line, până au ajuns în dreptul unei mlaștini.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, dar Arrá, care văzuse aburi grei plutind deasupra mlaștinii, nu voi să pățească din nou ce pățise în grădina uitării.

Făcând un ocol, se depărtă în grabă de aburii veninoși, în timp ce Ohannés mormăia în ciudat și se trăgea de barbă.

Și multe piedici a încercat omulețul să-i mai ridice în cale, dar pe toate le-a ocolit Arrá și, iată, sosi ceasul când se treziră amândoi în fața porții celei mari. Flăcăul își vârî mâna în buzunar căutând cheia, dar ia-o de unde nu-i ! Și cum era s-o găsească, dacă i-o furase hoța de coțofană ?

Numai că Arrá uitase de pierderea cheii, așa cum în grădina blestemată uitase de toate.

Și, cum stătea amărât, frământându-și mintea să afle vreo ieșire, odată auzi țipete în văzduh. Un erete alerga după o coțofană, care încerca să scape zburând cotit. Eretele o ajunse, își încleștă ghearele în trupul coțofenei și aceasta, speriată, scăpă din cioc ceva ce străluci căzând la pământ, chiar în fața lui Arrá. Ohannés se repezi, dar flăcăul i-o luă înainte și, fericit, ridică din iarbă cheia de aur. De bucurie, începu să chiuie, iar eretele se sperie. Lăsând coțofana în pace, pieri în inima unui nor.

Dar Arrá nu stătu să piardă vremea. Deschise poarta și, împreună cu Ohannés, se pomeni în fața bătrânului copac. Carul omulețului abia izbuti să se strecoare pe poartă.

— Gânditu-te-ai, Ohannés, că vei fi nevoit să mă privești odată în față ? întrebă cu vuiet mare copacul.

Ohannés își ridică barba, ascunzându-și chipul în perii lungi și albi. De acolo, înăbușit, abia i se auzi răspunsul :

— Mai știi eu acum ce gândeam...?

— Să-ți spun eu ce gândeai, vorbi din nou copacul. După ce

mi-ai furat fluierul și oglinda, gândeai să-mi furi și fata, asta gândeai !

Ohannés își tot ascundea fața în barbă, și strigătul i se auzi anevoie :

— Iartă-mă !

— Fiule, grăi atunci copacul întorcându-și ramurile către Arrá, nu s-a înșelat prietena noastră, vaca năzdrăvană, când m-a rugat să ți-o dau pe fiica mea de soție ! Pentru că pot acum să-ți mărturisesc că e fiica mea... Cu bine ai dus la capăt toate încercările și drept e, de aceea, să te rog să vezi ce găsești în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi...

Bucuros, Arrá scoase din scorbura o fată cu pletele negre ca sămânța de mac, cu sprâncenele asemeni arcului unui voinic, cu o față pe care luna părea că răsare în fiecă clipă.

— Arrá! strigă fata, întinzându-și brațele spre flăcău.

Tinerii se îmbrățișară, dar ochii fetei se opriră asupra lui Ohannés.

— Tu ? șopti ea, cu spaimă.

— Iartă-mă, gemu Ohannés, am vrut să te fur, m-am ținut de blestemății, dar mă căiesc...

— Târzie căință, grăi cu asprime copacul și, plecând o ramură, îl ridică pe Ohannés cât ai clipi.

Barba omulețului se încurcă printre crengi, și el rămase spânzurat în copac. Eretele ascuns în nor mai pândeau, pesemne, că odată se năpusti din albastrul cerului și, înșfăcându-l, pieri cu Ohannés în văzduh.

— De mult pusese ochii pe mine, spuse fata către Arrá, și tot ce a putut face tata a fost să-l închidă în cutiuța de aur. Acum înțelegi de ce m-am speriat și am fugit când ai deschis cutiuța ? Știam că Ohannés mă pândește cu vrăjile lui și că, nimerind în ghearele piticului, nimeni nu m-ar mai fi putut scăpa...

Fata îi dădu apoi lui Arrá fluierul care cântă cele mai frumoase cântece și oglinda în care poți vedea toate orașele de pe pământ, iar copacul le spuse bucuros :

— Intrați în palatul lui Ohannés, copiii mei, de astăzi asta vi-i casa!

Și au intrat tinerii în palatul lui Ohannés și s-au minunat de

toate câte adunase hoțomanul în încăperile lui, și anii pe care i-au trăit împreună nu se pot socoti. Fluierul le cânta cele mai frumoase cântece și în oglinda minunată se plimbau pe ulițele tuturor orașelor din lume. Iar când au închis poarta după ei, au căzut din văzduh trei mere : unul pentru mine, altul pentru cine ascultă și al treilea pentru cine povestește. Și așa se sfârșește povestea !

Slava, fiica pământului

A fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească. A fost odată un moș și o babă, atât de bătrâni, că nu-și mai puteau aminti de câți ani se află pe lume și atât de săraci, că n-aveau în bordeiul lor nici o ulcică din care să bea apă. Tot ce aveau și ei era un dor, și dorul ăsta nu li se-mplinise.

— Of, moșnege, moșnege, pustiu e bordeiul nostru, săracul...

— Of, babă, babă, nu mă mai amări și tu de pomană...

N-aveau bieții bătrâni nici un copil, n-aveau măcar un câine sau o pisică, măcar o găină, măcar o broască de care să vadă și care să le umple inimile de bucurie, nimic n-aveau. Nimic.

Ce-i veni moșului într-o bună dimineată, că se sculă și-i spuse babei:

— Ascultă, babo, de-amu s-a isprăvit. Da' cât o să mai răbdăm noi să stăm tot singuri ca două cucuvăi și să ne plângem de milă ? Află că eu voiesc să aud glăscior de copil în bordei și poftesc ca glăsciorul să-mi strige: „Tătucă, fă așa! Tătucă, fă altminteri!“ Dacă stai să te gândești, ce, mare lucru cer și eu, la urma urmei ?

— Dar ce, moșnege, te-ai scrântit de cap ? i-a răspuns baba. De unde copil ? De unde glăscior ?

— De unde, de neunde, am hotărât.

Și cu vorba asta mare a plecat moșneagul și s-a pus să strângă — cum s-a priceput — te miri ce. Apoi s-a apucat să meșterească și a făcut o fetiță de lut. I-a pus două foițe de trandafir în chip de obrăjori, i-a făcut din lână și pene de corb niște plete de toată frumusețea, din două albăstrele i-a croit o pereche de ochișori și, uite-așa, încet, încet, a isprăvit un chip.

Dacă l-a văzut baba, întâi a dat să rădă, apoi și-a luat seama. De ce adică să n-aibă ei o fetiță, chiar așa, mică și tăcută ? A luat-o și a legănat-o, i-a făcut un culcuș și a pus-o să se culce.

— Bine, tătucă, dar noi nu mâncăm ? a întrebat fetița de lut.

Bătrânii au înlemnit. Cel mai speriat era moșneagul, că de ! el plămădisese cu mâinile lui făptura mititică, și glas n-avusese de unde să-i dea.

— Nu, fetița tatii, a răspuns el în cele din urmă. Nu mâncăm chiar în toate zilele, că n-aveam de nici unele...

Dar baba nu-și mai venea în fire. Se apropiase de culcușul fetei și o privea cu mina la gură, necutezând s-o atingă.

— De ce nu mă iubești și tu, mămucă ? Nu vrei să mă iei în brațe ?

Dacă a auzit așa, a simțit baba că s-a sfârșit, se topește, și mai multe nu ! A luat-o în brațe, a strâns-o, a sărutat-o, și avea în ochi lacrimi cât cireșele. Apoi a luat-o moșul, apoi iară baba, apoi moșul din nou...

— Uite, așa-mi place, a grăit atunci fetița. Dar nu-i bine să ne culcăm flămânzi...

Se da baba de ceasul morții și-i venea să intre în pământ de rușine.

Dar dacă nu-i, nu-i, ce să facă ?

— De ce nu luați să fierbeți legumele mari și albe care cresc în apă ?

Că trecea o gărlă pe lângă bordeiul moșneagului. Dar ce folos, dacă n-avea pește !

— Păi cum să le fierbem, fetița tatii, s-a amestecat moșul în vorbă, alea-s pietre de râu... Nu le pot mânca oamenii cu dinți zdraveni, darmite niște hârburi ca noi, care mai mult morfolim cu gingiile decât mușcăm ?

— Eu zic să încercăm.

Și atâta s-a ținut fetița de capul lor, că ce și-au zis bătrânii ? Vezi bine, copila n-are de unde ști de rosturile noastre. O să-i fierbem pietrele, să vadă și ea cum stau lucrurile.

A aprins baba focul, a pus o oală la fiert, și s-a dus moșul după pietre. Când a dat apa în clocot, a turnat pietrele și, după o vreme, le-a scos. Da' moi, moi cum e cartoful și aburind cum nu bănuiseră bătrânii că poate aburi o fiertură, fie ea și de orice-o fi, nu numai de pietre netrebnice !

Bătrânii, ce să zică ? N-au mai zis nimic. Au mâncat, a mâncat și fetița, și s-au culcat. Dar de-aici înainte nu-și mai frământau mintea. Fierbeau pietrele, și pietrele aveau de fiece dată alt gust, după cum le poruncea fetița cu ochi de albastrele, cu obraji de trandafiri, cu plete de lână și pene de corb.

— Da' mie nu-mi dați un nume ? i-a întrebat într-un rând.

— Să-ți dăm, cum să nu...

I-au zis Slava. Și era vrednică, și înțeleaptă, și cuminte, cum nu se mai poate. Numai că nu creștea. Rămăsese de-o palmă. Dacă a văzut așa, i-a spus moșul într-o bună zi :

— Fetița tatii, fă-mă să înțeleg. Tu, care le știi pe toate, se poate să nu cunoști un leac să te facă să mai salți oleacă ?

— Vrei matale să mă vezi mai mare ? a întrebat Slava. Uite, nu mă gândisem... Dar, dacă vrei, așa să fie. Când o ploaie, să mă stropești cu apă de ploaie.

A plouat curând. Moșul a stropit-o, și Slava a prins să crească. A crescut într-o zi cât alții-n zece ani.

— Să mai cresc ?

— Încă puțin, fata tatii. Uite, până la cuiul din tocul ușii.

— Bine.

A crescut Slava cât dorise. Era acum o codană subțirică, frumoasă foc.

— Destul așa ?

— Destul, fetița tatii.

De bucurie, nu mai știau bătrânii unde pun piciorul. Ca Slava lor nu mai era nici una în toată țara. Te miri că i s-a dus vestea ? S-a dus, s-a tot dus și-a ajuns până la palatul țarului. Acum, țarul taman rămăsese văduv.

„Uite-așa țarină-mi trebuie mie !“ și-a zis el.

Zis și făcut. S-a suit în caleașcă, vizitiul a dat bice cailor și în trei zile a ajuns țarul la bordeiul bătrânilor. Slava atârna niște rufe pe frânghie. Dacă a văzut-o, i s-a tăiat țarului răsuflarea.

— Slava, i-a zis el, a dat norocul peste tine. Nu mă uit că ești de neam prost. Bucură-te, ai să fii țarină....

Numai că Slava, nu s-a bucurat defel. De ce să se bucure ? Țarul era bătrân, șchiop și gângav.

— Țarule, i-a răspuns ea, caută-ți țarină printre țarine. Lasă-mă pe mine cu bătrânii mei...

Vai de mine ! Foc s-a făcut hodorogul de țar. Din ce se arăta Slava mai îndărătnică, din ce se înflăcăra el și-ncerca s-o înduplece.

— Ai să ai tot ce-ți pofteste inima, ai să te plimbi în rădvane aurite, mii de slugi au să-ți împlinescă poruncile...

Dar dacă Slava nu voia să-l asculte? A stat țarul cât a stat și, când a văzut că începe să se strângă lumea și să-și rădă de el, s-a

suit în caleașcă și a plecat. Dar nu departe. Nu, că nu-l răbda inima. A mers doar o bucată de drum, și-apoi a dat poruncă să i se ridice un palat acolo, în apropierea bordeiului în care locuia Slava. Au venit săpători, au venit dulgheri și zidari și, cum s-au străduit cu toții pe întrecute, palatul s-a înălțat văzând cu ochii. Și în tot timpul trimitea țarul boieri cu daruri, pentru Slava, și fata pe toți îi întorcea din drum, fără să primească nimic. Dacă-a văzut așa, a poruncit țarul ca moșul să-i fie adus la palat.

— Ascultă, moșule, de ce nu mă vrea Slava ?

— Știu și eu, măria ta... nu i-oi fi pe plac.

Tare s-a mai supărat țarul. Striga, bătea din mâini și, cum era bătrân, l-a încercat o pârdașnică de tuse, din pricina căreia i-au dat și lacrimile. Când s-a potolit, a vorbit cu mânie :

— Moșule, ține treizeci de ouă fierte. Să i le duci Slavei și să-i spui că porunca mea împărătească e să le pună sub cloșcă și să scoată din ele treizeci de pui. Dacă nu-i scoate, să știi că vă tai capul la amândoi.

A dat bătrânul să plece, dar l-a chemat țarul din urmă și i-a strigat :

— Auzi ? Mi se pare că ai pe-acasă și o babă... Dacă Slava nu-mplinește porunca să știi că-i tai și babei capul! Cum a plecat moșul de la palat, numai el știe. Vai de inima lui !

Dacă a ajuns la bordei, l-a întâmpinat Slava :

— Ce-a vrut proclerul de țar, tătucă ?

— Of și of, fetița mea, uite-așa și-așa... Gata, s-a isprăvit cu noi !

Amarnică bătrânețe ne-a fost dată, dar nu de ea îmi pare rău. Mă gândesc la tine, porumbița mea, și nu știu ce să-ncep...

A zâmbit Slava și l-a învățat :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că n-avem cu ce hrăni cloșca. Du-i doi știuleți de porumb fiert și roagă-l să semene boabele. Cum or crește din ele știuleți tineri, cum om scoate și noi pui din ouăle fierte...

Bucuria moșului! Ca un prâsnel s-a răsucit și într-o fugă a dus-o până la palat. Acolo, cum a ajuns la țar, i-a spus ce-l învățase Slava.

— Bine te-a învățat cine te-a învățat, a scrâșnit țarul. Dar lasă,

am eu ac de cojocul vostru !

I-a dat atunci moșului un fuior de in, cu porunca să-i facă Slava din el frânghii și pânze pentru o corabie mare. Dacă nu le face, să știe că la toți trei le taie capetele !

Bietul moșneag, de unde venise bucuros, s-a-ntors acasă mai deznădăjduit decât deunăzi.

— L-ai văzut pe țar, tătucă ? I-a întâmpinat Slava.

— Nu l-aș mai fi văzut, a oftat moșul. Arde-l-ar focul să-l ardă ! Ia te uită ce-a mai scornit, blestematul...

Îi spune moșul tot, și Slava din nou zâmbește :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că n-avem nici fus, nici furcă, nici război de țesut. Du-i o bucățică de lemn și roagă-l să ne facă din ea fusul furca și războiul. Dacă le face, îi întocmim și noi frânghiile și pânza...

S-a-nseninat iarăși moșneagul. Într-un suflet a alergat la țar :

— Mărite țar, uite-așa și-așa...

S-a încruntat țarul. Și-a chemat sfetnicul și, ce-au vorbit, ce-au uneltit, destul că-i dă moșului o ulcică și porunca să sece cu ea marea, ca să rămână șes.

Da' moșul, să-i dea lacrimile, nu alta ! A priceput că vrea țarul cu tot dinadinsul să-i scurteze de capete pe câteștrei, pe Slava, pe babă și pe el.

„O mai născoci ceva fetița tatii ?“ se-ntreba el cu spaimă, întorcându-se la bordei.

Cum dădu cu ochii de el, Slava îl cercetă :

— L-ai potolit pe țar, tătucă ?

— Tii, mare ticălos și țarul ăsta ! Ascultă numai ce-a născocit... și-i spune tot.

Dar Slava din nou zâmbește și-l învață așa :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că suntem gata să-i împlinim porunca. Numai să oprească toate, râurile. Să nu se mai verse în mare, ca să avem și noi o socoteală...

Dac-a auzit-o și pe asta, a turbat țarul de mânie și, de prima dată, i-a tăiat capul sfetnicului care-l povățuise fără folos. Apoi a chemat alt sfetnic și au mormăit ei amândoi, cât or fi mormăit. Destul că l-au trimis pe moș acasă, fără a-i mai da nici o poruncă.

— Ei, tătucă, de astă dată, măcar, l-ai potolit pe țar ? a

întrebat Slava.

Moșul strălucea tot de bucurie :

— Gata, fetița tatii, l-am dat gata! N-a mai îndrăznit proclletul să scornească nimic.

Și-a încrunțat Slava sprâncenele, și albăstrelele ochilor i s-au întunecat :

— Asta nu-i a bună, tătucă. Nu se lasă țarul cu una, cu două...

Dar moșul nu mai voia să audă de nici o primejdie și, de hatârul bucuriei lui, a fiert baba un tain înđoit de pietre, din care s-au ospătat mai bine decât toți țarii de pe lume — arză-i-ar focul să-i ardă !

Acum, dacă s-a lăsat noaptea, s-au culcat bătrânii. Slava însă nu putea dormi. Vezi, ea știa că nu se poate să nu pună țarul la cale vreo nouă uneltire, și gândul ăsta o ținea trează. A ieșit atunci din bordei, și-n calea ei licuricii și-au aprins lumânărelele.

— Nu, licurici, a șoptit Slava, stingeți-vă lumânărelele, rogu-vă, că te pomenești că ne vede țarul...

Pe dată au ascultat-o licuricii, și fata s-a afundat în beznă. Iar acolo a pândit ea o, vreme, până a zărit în depărtare făclii și a auzit zăngănit de arme.

— Țarule, țarule, a spus atunci Slava, clătinând din cap, se vede treaba că ești tare păcătos !

Și, cum a rostit vorbele astea, cum s-a furișat în bordei și s-a îmbrăcat în niște țoale vechi de-ale moșului. Apoi a ieșit afară și a chemat un cărăbuș. A suflat peste el, și cărăbușul s-a prefăcut într-un armăsar focos, negru ca noaptea. Iar dacă l-a încălecat Slava, s-au schimbat și țoalele zdrențăroase de pe ea în straie de voinic. A rupt o nuiă dintr-o răchită, și nuiaua odată s-a făcut spadă.

Și unde nu s-a repezit Slava spre trimișii țarului. Dacă au văzut ei voinic străin năpustindu-se asupra-le fără veste, nici nu s-au mai încumetat să scoată săbiile. Țarul, pricepi, le poruncise s-o fure pe fată, dar nu le spusese că au să fie nevoiți să lupte, și nu se așteptau la una ca asta...

I-a risipit Slava cum ai risipi o turmă de oi, apoi, mânioasă, a gonit spre palatul țarului. Țarul se plimba de colo, colo, rozându-și degetele de nerăbdare și tot trăgea cu urechea să-i audă pe slujitori

întorcându-se. Dacă a văzut un voinic străin sărind călare pe fereastră și drept în încăperea lui nimerind, s-a speriat strașnic.

— Ce... ci... cine ești ? a bâiguit.

— Pân-aici ți-a fost, țarule ! i-a strigat Slava. Am tot răbdat și-am răbdat, socotind că ți-or veni mințile la cap, dar tu, nu și nu, te ții de strâmbătăți înainte... Privește afară, țarule, că lumea n-o vei mai vedea ! și, grăind așa, a sărit Slava din nou pe fereastră, cu cal cu tot, mistuindu-se în noapte.

Și unde n-a-nceput să-mi călărească în jurul palatului, întâi la pas, apoi repede, tot mai repede, până a prins palatul să se-nvrtească de-ai fi zis că-i sfârlează. Se auzeau dinăuntru țipetele țarului, dar palatul se rotea, se rotea, și deodată, de parc-ar fi avut la temelie un sfredel, începu să se afunde în pământ. Cobora tot învârtindu-se, și tot învârtindu-se a coborât până la cea mai mare adâncime. Dacă priveai de sus, vedeai un puț fără fund, și atâta tot.

— Așa, a zis Slava și, întorcându-și calul, a dat fuga până la bordeiul bătrânilor.

Dormeau bătrânii în pace, habar n-aveau de câte se petrecuseră. A zâmbit Slava și i-a lăsat să doarmă în pace. Dar în zori, când s-au deșteptat, le-a vorbit așa :

— Mămucă și tătucă, ascultați ce vă spun. De azi înainte împărăția asta e a voastră și voi o să împărțiți dreptatea, că țarul cel rău a pierit.

Nu i-a lăsat Slava să se dezmeticească, nu le-a dat răgazul să scoată un cuvânt. A luat o coajă de nucă, niște fire de păianjen și patru cărăbuși, a suflat peste toate, și în fața bordeiului răsări o caleașcă trasă de patru cai. A mai luat o piatră albă, din cele pe care le tot fierbea baba, a suflat și peste piatră, și pe capra caleștii se ivi un vizitiu grăsan, în straie albe.

I-a suit Slava pe bătrâni în caleașcă și i-a dus la palatul cel mare al țarului, în cetatea lui de scaun, unde i-a uns țar și țarină.

— Fetița tatii, a șoptit moșul, când i-a mai venit inima la loc, cum o să ne pricepem noi la treaba asta?

— Tătucă, i-a răspuns Slava, de veacuri au fost țari tot trântorii și leneșii, iar oamenii li s-au închinat lor. Lasă să fie o dată țar și un om de treabă !

A rămas moșul țar și baba țarină. Și tare bine a fost, zău așa !

Dar dacă erau bătrâni ? După moartea lor s-a ridicat în locul moșului trântorul cel mai afurisit, și țarii iar au fost țari, lacomi și hrăpăreți ca mai înainte.

Numai că asta a fost mult mai târziu. Acum toți erau deocamdată mulțumiți, iar Slava-năzdrăvana, călare pe calul ei negru, o porni prin lume să facă alte isprăvi cum nu s-au mai văzut. Zi-i, poveste, că-nainte mult mai este !

Și a străbătut Slava țări și mări și a bătut câmpii și munți, iar când și când, amintindu-și pasămite că fusese cărăbuș, calul cel negru desfăcea aripi strașnice cu care se ridica deasupra norilor. Dar nu întotdeauna zbura peste nori. Uneori o ducea pe Slava drept în inima norului, și fata chiuia atunci, iar șuvițele de ceață fluturau pe lângă amândoi ca niște flamuri.

Și iată că-ntr-un rând, când armăsarul cel negru se ridicase în văzduh, văzură în fața lor un nor mare și negru ca o halcă de noapte.

— Pe el! strigă Slava, apoi, dând pinteni armăsarului, pătrunse în norul negru.

Dar peste o clipă privi în jur cu uimire. Văzut dinăuntru, norul nu mai era nor. Era o cetate cu ziduri groase, cu case de piatră, cu ulițe drepte. De o parte și de alta a ulițelor se vedeau tot soiul de dughene, dar hainele din dughene erau de o croială ciudată și învechită, mâncărurile din dughene se stricaseră de mult, și nici un om nu se vedea în cetatea cufundată în tăcere. Întorcând capul, Slava înțelese că întâmplarea făcuse să intre chiar pe poarta cea mare a cetății.

Armăsarul nu mai zbura, ci, uimit și el, izbea cu copitele în lespezile de piatră, deșteptând sunete înfundate, de clopot.

— Unde-or fi pierit locuitorii ? se întrebă Slava.

Și tocmai atunci, ca și când ar fi vrut să-i răspundă, un om se ivi în fața ei, venind de după colțul unei case.

Era un bărbat înalt, tânăr și puternic, iar hainele lui aveau croiala ciudată a celor părăsite prin dughene.

— Oprește ! Oprește ! strigă el de departe, alergând în întâmpinarea Slavei. Apoi, când ajunse lângă ea, întrebă tulburat : Cum de-ai nimerit aici ? Sunt veacuri de când nimeni n-a mai alungat liniștea de pe ulițele noastre !

— Unde sunt oamenii ? întrebă Slava. Ce fel de cetate-i asta ?

Dar, ca și cum vorbele ei i-ar fi amintit de o datorie uitată, tânărul se posomori.

— Descalecă, porunci el încruntat. O să ne luptăm pe viață și pe moarte !

Slava pricepu că, din pricina veșmintelor, voinicul o ia drept bărbat. Dar se feri să-l lămurească.

— De ce m-aș bate cu tine ? răspuse. Doar nu mi-ai făcut nimic...

O mare durere se zugrăvi pe fața tânărului, care strigă deznădăjduit:

— Descalecă ! Doar n-ai să-mi spui că nu vrei să te lupți cu mine ?

— Chiar așa, răsese Slava. Mă lupt numai cu cine mă supără.

Tânărul tăcu o vreme, chibzuind. Apoi, fără veste, începu să vorbească batjocoritor :

— Se vede treaba că-n țara ta, străine, voinicii îngrijesc de prunci și țes scutece. Încaltea spune deschis că te temi de-o luptă dreaptă !

Dacă l-a auzit, s-au întunecat ca la poruncă albăstrelele din ochii Slavei. Mânioasă, a descălecat și a spus scurt:

— Cum să ne luptăm ?

— Cum poftești! a strigat bucuros voinicul. Ce-ai zice de o trântă pe cinste ?

S-au încleștat ei atunci, strângându-se cu putere. În strânsoarea fiecăruia și-ar fi putut da sufletul un urs dintre cei mari, dar Slava și voinicul străin se strângeau, se-ncleștau, și nici unul nu-l dovedea pe celălalt, nu izbutea să-l îndoiaie. A trecut așa o zi, și a trecut și-o noapte.

A doua zi, în zori, voinicul a spus :

— Nu-i bine-așa! La trântă suntem tari deopotrivă. Hai să ne încercăm în săbii.

— Bine, a răspuns Slava.

A intrat voinicul în prima casă, de unde s-a întors cu o spadă grea cât greutatea lui. Și-a scos și Slava spada din teacă și-au început să lupte. Se ciocneau săbiile tunând și fulgere țâșneau din ele, de se speriară oamenii de pe pământ, jurând că asemenea

furtună nu mai pomeniseră.

Nici una dintre săbii nu se rupea, și de fiecare dată când unul dintre luptători gândea să-i dea celuilalt lovitura din urmă, îi întâlnea spada în cale. A mai trecut așa o zi, și-a mai trecut și-o noapte.

— Vai, nici așa nu-i bine, a gemut voinicul străin. La săbii suntem tari deopotrivă. Hai să ne-ntrecem la fugă!

— Bine, a răspuns Slava și s-au înțeles să fugă din piața cea mare a cetății până-n locul unde aștepta armăsarul.

Alergau amândoi atât de repede că vântul le fluiera pe la urechi și rămânea în urmă. La câțiva pași de sosire, voinicul o întrecu pe Slava cu o palmă, dar fata-și luă vânt și-n dreptul armăsarului ajunseră în același timp.

— Ce să facem ? întrebă deznădăjduit tânărul. Ești primul om care vine după veacuri, și suntem deopotrivă de tari.

— Nu-i nimic, zâmbi Slava. Să ne mai încercăm o dată puterile...

A chibzuit voinicul și-a zis :

— Bine. Să ne-ntrecem în agerimea minții... Ce se aude cel mai departe ?

— Tunetul și minciuna, a răspuns Slava, fără să stea pe gânduri. Dar cine sunt eu ?

— Voinicul voinicilor, a răspuns celălalt, fără a se gândi nici el prea mult.

A început Slava să râdă și și-a scos coiful. Șuvițele negre ale pletelor i s-au revărsat pe umeri.

— O fată ? a șoptit uluit voinicul. Apoi, înțelegând cine-l învinsese și că se înșelase, a strigat fericit: Ai biruit! Ai biruit!

În clipa aceea s-au umplut de oameni ulițele cetății, s-au umplut de oameni casele și dughenele, iar oamenii alergau cu flori și cu flamuri, cântau, o înconjurau pe Slava și i se aruncau la picioare.

— Ce-i asta ?... De unde s-au ivit cu toții ? întreba ea, și voinicul cu care luptase îi povesti că cetatea lui fusese blestemată de un maghiosnic⁸.

⁸ Maghiosnic — vrăjitor (în limba bulgară)

— Cu vrăjile lui a prefăcut cetatea într-un nor și a ridicat-o la cer, iar pe locuitori i-a blestemat să trăiască printre pietrele zidurilor, schimbându-i în șopârle. Doar eu, cel mai puternic din cetate, am rămas să aștept un voinic străin cu oare trebuia să mă lupt. Dacă-l biruiam, toate rămâneau așa cum erau. Dacă mă biruia, blestemul era spulberat. Tu, Slava, ne-ai mântuit, și niciodată nu-ți vom putea mulțumi îndeajuns...

Pe când vorbeau, cetatea începu să coboare lin, plutind prin văzduh, și tot lin se lăsă pe pământ, în locul unde fusese întemeiată. Oamenii deschiseră porțile zidurilor și mulțimea se revărsă pe câmp.

— Iarbă... copaci... șopti voinicul. De când n-am mai văzut verdeața câmpului !

Nici n-apucase bine să sfârșească vorba, că un tunet înspăimântător zgudui pereții cetății și maghiosnicul, călare pe un balaur, se ivi în văzduh.

— Ai scăpat cetatea, blestematele, răcni el mâniaș, aruncându-se asupra voinicului, dar n-ai să scapi nepedepsit!

Și, cât ai clipi, balaurul suflă pe nări un fum gros, iar voinicul fu preschimbat într-o broască. Apoi tunetul se auzi din nou, și maghiosnicul pieri de parcă n-ar fi fost.

Slava însă nu pierdu vremea. Apucând broasca, o vâri în buzunar și, încălecând, își întrebă armăsarul :

— Putea-vom să-l ajungem pe maghiosnic ?

— Nu știu, zău, răspunse armăsarul, desfăcându-și aripile și avântându-se în văzduh.

Zbura atât de repede, încât peste puțin Slava zări în fața ei, departe, ceva ca o musculiță.

— Îl ajungem ! strigă ea.

Armăsarul își strânse toate puterile și mai zbură o vreme, până ce trupul balaurului începu să se zărească în zare cât un viermișor.

— Încă puțin, își îndemnă Slava armăsarul, dar acesta se lăsă plutind până la pământ.

— Nu te supăra, stăpână, dar dacă mai zburam oleacă îmi plesnea inima...

Ce să facă Slava ? A descălecat și, cu palma streășină la ochi,

s-a străduit să-și urmărească dușmanul în nemărginirea văzduhului. Dar nu vedea decât un vultur, care se rotea încetșor.

— Nu te supăra, i-a mai vorbit armăsarul. Pe mine m-ai făcut dintr-un biet cărăbuș, și socot că te-am slujit destul de bine. Dar, dacă ți-ai face armăsar din vulturul de pe cer, să știi că nu va fi dușman să-ți stea împotriva...

S-a întristat Slava ascultându-i cuvintele, că multă cale bătuseră împreună și buni tovarăși fuseseră.

— Nu te întrista, stăpână, a mai zis armăsarul. Ascultă și această povață a mea...

— Vultur, vulturaș, a strigat atunci Slava de voie, de nevoie, nu te mai roti degeaba!

Vulturul a coborât, Slava numai ce-a suflat peste el și l-a prefăcut într-un armăsar cum n-a mai fost pe lume. Și ce era cărăbușul pe lângă vultur ? Nu era nimic.

S-a întors atunci fata spre armăsarul care o purtase cu credință, cu lacrimi în ochi l-a mângâiat pe grumaz și armăsarul s-a făcut din nou cărăbuș și, luându-și rămas bun, a pierit în văzduh.

— Vultur, vulturaș, n-ai văzut încotro s-a îndreptat maghiosnicul călare pe balaur ? a întrebat atunci Slava, încălecând.

Armăsarul a dat din cap, a izbit cu copita și-a răspuns jignit :

— Poate fi pe lumea asta ceva care să scape unui ochi de vultur ?

Maghiosnicul a coborât în peștera lui de sub pământ... Adică, nu chiar de sub pământ, ci de sub Marea-de-Sânge...

— La Marea-de-Sânge ! a strigat atunci Slava și armăsarul a pornit ca gândul, mai repede ca vântul, ocolind pământul.

Iar, dacă au mers cât au mers, au ajuns la Marea-de-Sânge. Cât vedeai cu ochii se zbuciumau valurile roșii, și nici o pasăre nu zbura peste ele, nici un pește nu sărea din apele blestemate.

Armăsarul se opri la țărniș și, întorcând capul spre Slava, spuse :

— Pân-aici am mers cum am mers, dar cum o să străbatem Marea-de-Sânge, asta — drept să-ți spun — nu știu nici eu...

Și de, nu era ușor lucru să ajungă pe fundul mării, să găsească intrarea și să pătrundă în peștera de sub pământ a maghiosnicului !

— Nici corăbiile nu pot pluti peste Marea-de-Sânge, mai spuse armăsarul, că în apa asta lemnul se duce la fund ca fierul... Eu zic, stăpână, să-mi chem frații. Poate or fi știind să ne dea vreun sfat!

Și cum Slava nu se-mpotrivi, armăsarul necheză de trei ori, atât de puternic, că valurile Mării-de-Sânge săltară până la cer. Într-o clipă se arătară în văzduh nouă vulturi, care strigară mânioși :

— Cine ne cheamă pe nepusă masă ?

— Eu, frații mei, spuse armăsarul.

Dar vulturii se supărară și mai abitir și, rotindu-se ca turbați, strigară :

— Și de când sunt vulturii înălțimilor frații cailor de pe pământ ?

Armăsarul le destăinuie că e fratele lor bun, schimbat de Slava în armăsar, ca s-o ajute să-l biruie pe maghiosnic.

— Tu erai ? râseră vulturii. Ne miram și noi cum de ne poate chema un cal... Ei, atunci se schimbă treaba, firește. Ce vrei de la noi ?

Le povesti armăsarul nevoia în care se aflau el și stăpâna lui.

Vulturii se priviră, din nou pufniră râzând, și de atâta râs li se înfoiară penele :

— Te-ai cam prostit, frățioare, de când ești armăsar, îi spuseră, dacă se mai potoliră.

Apoi, fără să mai adauge vreun cuvânt, toți nouă dădură roate peste Marea-de-Sânge. Au colindat cât era marea de largă și după o vreme s-au întors la țarm.

— Nimic nu scapă unui ochi de vultur ! Intrarea peșterii de sub pământ a maghiosnicului se vede limpede... De zburat, măcar, mai știi să zbori ?

Armăsarul își desfăcu aripile și vulturii îi arătară locul unde trebuia să se cufunde, pentru a ajunge chiar la intrarea peșterii. De văzut, acum n-o mai putea vedea, că dacă ochii îi erau pătrunzători, nu mai avea totuși ochi de vultur.

— Aici ?

—Aici.

— Cu bine, fraților. Și nu-mi purtați pică.

Vorbind așa, armăsarul își strânse aripile și, cu Slava în

spinare, se lăsă să cadă ca un bolovan.

Când pătrunseră în valuri stropii roșii se ridicară până la cer, iar câțiva pătără și penele vulturilor. În apa de sânge, armăsarul și Slava se prăbușiră până dădură de fund. Copitele armăsarului izbiră lespede de fier care închidea peștera maghiosnicului și, descălecând, Slava găsi un belciug. Armăsarul o ajută să tragă. Peste o clipă pătrundeau amândoi în peșteră.

Tare era întuneric și frig! Căutându-și drumul, armăsarul se împiedica de pietre ascuțite, iar Slava se izbea cu coiful de boltă.

— Cuvântul de trecere ! șuieră un glas. Care-i cuvântul de trecere ?

În bezna prin care nu puteau vedea la doi pași, Slava puse mâna pe sabia. De unde era să știe cuvântul de trecere ?

— Caută-n urechea mea dreaptă, șopti armăsarul.

Slava îl ascultă și scoase din urechea lui o faclă, care se aprinse de îndată ce o ridică în pumn. Atunci văzură că cel care le cerea cuvântul de trecere era un liliac, uriaș cât un om.

Orbit de lumină, liliacul scoase un țipăt, apoi — închizând ochii — se repezi spre Slava, încercând s-o prindă cu cârligele ghearelor. Aripile de piele îl purtau fără zgomot și-și căsca botul cu dinți ascuțiți.

Slava îl străpunse cu spada. Țipând, liliacul se făcu nevăzut.

Au mai mers cât au mers prin peștera lungă și îngustă și au auzit un alt glas :

— Cuvântul de trecere ! Care-i cuvântul de trecere ?

Două ferestre rotunde se aprinseră în întuneric și, ridicând facla, Slava văzu o bufniță, mare cât un om, care se repezi cu ciocul ei încovoiat și-i izbi coiful.

Rău ar fi fost de Slava dacă nu l-ar fi avut, că bufnița găuri coiful ca pe-o coajă de ou. Dar spada fetei străpunse și bufnița, care pieri aidoma liliacului.

— Nu-i prea plăcut aici, zise armăsarul, înaintând în adâncurile peșterii. Nici nu știa ce bine zice ! Cum tăcu, cum se desfăcură pietrele deasupra capetelor lor, și abia avură vreme să se ferească. Bolovani mari se prăbușeau de pe boltă și, odată cu ei, țâșni un șuvoi de apă clocotită care ridică nori de aburi în întunecimea peșterii. Șuvoiul se scurse înaintea lor, și totul se

liniști ca prin farmec. Ținându-și armăsarul de căpăstru, Slava se afundă în peșteră.

Și iată, n-au mai mers mult, că pereții de piatră începură să se îndepărteze și locul se făcu mai larg. Ridicând facla, Slava nu izbuti să mai vadă bolta de stâncă nici când încălecă, deși întunericul nu mai era de nepătruns. Din ce în ce se lumina mai tare.

Slava trase de hățuri și armăsarul se opri. În fața lor se ridica un palat strașnic, și fata recunoscu, plină de mirare, palatul țarului pe care ea îl cufundase în pământ. Ferestrele palatului erau luminate. Se apropie și, ocrotită de umbrele care mai dăinuiau, privi înăuntru.

Țarul și maghiosnicul stăteau la o masă încărcată cu mâncăruri și băuturi. Râdeau amândoi ciocnind pahare, și Slava pricepu ce se-ntâmplase. Tot umblând pe sub pământ, maghiosnicul dăduse peste palatul cufundat. Și, cum țarul era tot un nelegiuit, se împrieteniseră de minune.

Mânioasă, izbi cu spada și făcu geamul țândări. Apoi, fără să lase celor doi vreme să se dezmeticească, se avântă călare și pătrunse pe fereastră-n încăpere.

— Tu ? răcni înspăimântat țarul, recunoscând în Slava pe voinicul care-i vârâse palatul în inima pământului.

Dar maghiosnicul, măcar că înverzise, șuieră o dată cu putere. Tunând cumplit, balaurul se ivi în încăpere.

— Pe el ! porunci maghiosnicul, arătându-i-o pe Slava.

Balaurul se năpusti, dar Slava îl primi cu spada ridicată.

N-avu vreme dihania să caște botul, că-i și zbură căpățana pe masă, printre farfuriile de aur ale țarului!

Maghiosnicul pocni atunci din degete și un cerc de foc îl împrejmuie.

Slava suflă și stinse focul.

— Caută în urechea mea dreaptă, șopti armăsarul, iar Slava scoase din urechea lui un arcan, cu care-l prinse pe maghiosnic.

Dar el atinse arcanul cu degetul și-l prefăcu într-un șarpe care se răsuci și se aruncă asupra Slavei. Abia avu vreme fata să-l despice cu sabia.

Numai că țarul se dezmeticise și, furișându-se pe la spatele ei, încercă s-o doboare de pe armăsar. Rău i-a prins, că armăsarul izbi

cu copita, strivindu-l de perete.

Atunci se năpusti Slava asupra maghiosnicului care, văzându-se la ananghie, încercă ultima apărare. Dându-se peste cap, se prefăcu într-o cucuvea și zbură pe fereastră. Armăsarul își desfăcu aripile și se luă după el.

Zbura cucuveaua de colo-colo în jurul palatului, se ridica și se zvârlea într-o latură, dar armăsarul o urmărea întruna, și Slava înstrună o săgeată. Zbârâni coarda arcului și chiui săgeata când se repezi și străpunse cucuveaua. O pată de sânge căzu pe jos, și din pată se iscă un soi rău de muscă roșie, care porni ca zănatecă, bâzâind. Armăsarul — după ea. Se ferea musca, se ascundea când prin crăpăturile stâncilor, când intra în palat și se pitea pe după vreun scaun, dar Slava o urmărea fără cruțare și, înghesuind-o într-un colț, o prinse în căușul palmei.

— Și, mă rog, ce poștești la urma urmelor ? bâzâi musca în palma fetei, și glasul i se auzi înfundat.

— Întâi, să te faci om la loc, răspunse Slava, care apucase musca de o aripă.

Se dădu musca de trei ori peste cap și maghiosnicul se ivi în încăpere.

Numai că, ținând Slava musca de aripă, se pomeni și maghiosnicul strâns de mână, ca într-o cătușă.

— Poftim, bombăni maghiosnicul. Acum ce mai poștești ?

Slava scoase broasca din buzunar :

— Să-i dai și broaștei chipul de om pe care l-a avut.

Maghiosnicul înghițea noduri-noduri, dar ce să facă ? Și-a vârat în sân mâna slobodă și a scos de acolo un șip verde ca iarba, din care a picurat o licoare peste capul broaștei. A tresărit broasca, s-a cutremurat, și voinicul din cetatea blestemată s-a ridicat în fața Slavei, privind rătăcit în jur și frecându-se la ochi.

— Tii, ciudat vis am avut, a zis el încet. Se făcea că eram o broască verde și nu puteam vorbi...

— Și broască ai fi fost mult și bine, șuieră maghiosnicul. Dar s-a nimerit să te ajute flăcăul ăsta afurisit, de care nici vrăjile nu se prind...

Auzindu-i vorbele, se dezmetici voinicul de-a binelea. Când îl cuprinse o dată pe maghiosnic în brațe, îl strânse de-i pocniră

oasele. Iar când își desfăcu brațele, căzu nelegiuitul ca un sac cu făină.

În clipa aceea detună de șapte ori, pământul fu răscolit și se frământă, iar Slava, voinicul și armăsarul se treziră sub albastrul cerului, pe un câmp fără sfârșit, plin cu trandafiri roșii. Marea-de-Sânge pierise.

— Cum să-ți mulțumesc pentru toate ? strigă voinicul, îngenunchind în fața Slavei.

Armăsarul necheză bucuros și-i șopti :

— Ia-o în brațe și-ncălecați amândoi.

Flăcăul îl ascultă, iar armăsarul își desfăcu aripile avântându-se spre bolta albastră. Au zburat un an, au zburat trei, au zburat nouă, au zburat nouăzeci și nouă. Zic unii că armăsarul năzdrăvan mai zboară și azi purtând-o în spinare pe Slava și pe voinicul din cetatea blestemată. Și mai zic că, unde se petrec strâmbătăți, armăsarul se ivește ca o nălucă, iar Slava-i izbește pe tâlhari dintr-o parte, în timp ce voinicul îi strânge din cealaltă.

Dacă stai să te gândești, o fi și-așa. Nu degeaba se zice c-a fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească.

Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte

A fost odată un bei bogat, dar știi, putred de bogat. Nu era lucru pe care să nu-l aibă și mâncare căreia să nu-i știe gustul. Pământurile lui se-ntindeau cât două țări, puse cap la cap. În grajduri îi băteau din copite herghelii de cai arăbești, cu picioare subțiri și părul mătăsos, iar cirezile, turmele și orătăniile lui, dacă le-ai fi scos pe câmp laolaltă, ți-ar fi părut multe ca nisipul mării. Atât de bogat era beiul Muslim ! Și avea un palat cum nu se mai văzuse, și în palat un odor fără preț ; pe feciorul lui, Agim.

Pentru Agim nimic nu i se părea beiului prea scump. Îl îmbrăca în catifele țesute cu fir și tivite cu blănuri scumpe, îl plimba pe un cal negru ca pana corbului, cu podoabe de argint la șa și la frâie. Cei mai mari dascăli au fost chemați să-și treacă înțelepciunea în mintea crudă a lui Agim, cele mai frumoase roabe îi cântau și-l slujeau la masă. Nimic nu făcea Agim toată ziua. Dacă se trezea din somn, bătea din palme, și roabele veneau de-l spălau, îl îmbrăcau și-l puneau la masă ; dacă voia să se plimbe, bătea din palme și-i sosea gata înșăuat calul negru, cu podoabe de argint; dacă voia să vâneze, bătea din palme și gonacii îi aduceau vânatul în bătaia arcului, aproape în curtea palatului. Atât făcea Agim : bătea din palme !

Și anii treceau și în palatul beiului Muslim nu se schimba nimic. Doar Agim se făcuse bărbat în putere, iar beiul se gârbovise de tot. Dacă a văzut așa, l-a chemat într-o bună zi bătrânul și i-a vorbit astfel:

— Feciorul meu, Agim, câte bunuri sunt pe lumea asta toate ți le-am adunat, ca să nu te mai obosești cu nimic și zilele vieții tale să curgă liniștite ca apele râului Drin... Dar un lucru nu m-am priceput să-ți agonisesc, fiule, și fără bunul ăsta tot ce ai să stăpânești după moartea mea nu face nici o para. Fără bunul ăsta ai să te desparți de toate celelalte, așa cum și eu o să mă despart de ele curând. Fiule, îți lipsește tineretea fără bătrânețe și viața fără de moarte...

Cum auzi Agim cuvintele tătâne-su beiul, un dor aprins îi cuprinse inima.

— Și unde se găsește tineretea fără bătrânețe și viața fără de

moarte, tată ? strigă el. La capătul lumii mă duc după ea!

— Feciorule, feciorule, oftă beiul Muslim, dacă știam unde se găsește, ți-o aduceam de mult...

N-a mai vrut Agim să asculte nimic. Tulburat, a bătut din palme și a cerut să i se pregătească armele și calul. Dar, înainte de a porni la lungul drum care-l aștepta, a pus să se cioplească un sicriu de piatră, și în sicriul de piatră a ascuns galbeni strălucitori și pietre scumpe, să le găsească la înapoiere. Apoi, robii au cărat sicriul într-un loc anume ales de Agim, unde l-au îngropat. Și, ca semn de cunoaștere a locului, au înălțat un stâlp de piatră, înalt cât palatul beiului. Și, ca nimeni să nu afle taina, a pus Agim de i-a tăiat pe robii care i-au muncit și sângele lor a curs la poalele stâlpului. Iar astea toate odată împlinite, a încălecat Agim, și-a luat rămas bun de la bătrânul bei și a plecat.

Din om în om, din țară în țară a întrebat de locul unde se află tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte, și nici un om din nici o țară n-a fost în stare să-i dea răspuns. Și mergea Agim mai departe...

A ajuns odată la marginea lumii, acolo unde nu se află decât nesfârșite întinderi de nisip. Să înainteze ? Să se întoarcă din drum ? I se păru că deslușește ceva în zare și atunci, îmbărbătat, porni înainte.

Era greu drumul peste nisipul fierbinte și, când trăgea aer în piept, i se părea că înghite flăcări, dar se apropia tot mai mult de ceea ce zărise nedeslușit, iar când ajunsese la țintă, văzu că se află în fața unui stâlp de piatră și că pe stâlp erau săpate niște cuvinte : *„Dacă o iei la stânga, ai să mori de sete; dacă o iei la dreapta, ai să mori de teamă; dacă te-ntorci, ai să-ți blestemi zilele; dacă mergi înainte, ai să te alegi cu o învățătură”*. Agim chibzui o clipă și-și îndemna calul înainte. Îl mai duse calul câțiva pași, apoi, istovit, căzu pe nisip. Încercă Agim să-l facă să se ridice, dar truda îi fu în zadar. Sfârșit de puteri, calul se stinse în pustiu.

Și porni atunci Agim mai departe afundându-se în deșertul fără viață și, când se întoarse să-și vadă pentru ultima oară tovarășul de drum, un vultur cobora în cercuri tot mai strânse peste leșul părăsit. Cu capul în piept, Agim se depărtă.

Și merse așa vreme îndelungată și, într-un târziu, ajunsese la un

munte golaș. Sui muntele târându-se în patru labe pe brâie înguste de piatră, sui fără să-și îngăduie nici răgaz, nici somn, și în zorii unei zile de aur ajunse în vârf. Un strigăt de uimire îi scăpă printre buzele arse de sete.

De cealaltă parte, în vale, un rai i se deschidea în fața ochilor. Vedea o mare de verdeață, arbori bătrâni cu coroanele îmbinate se oglindeau în ape albastre și în mijlocul codrilor se înălțau zidurile albe ale unui palat.

Înviorat, se năpusti în vale, căzu, se ridică, alergă și ajunse în colțul de rai. Dar care nu-i fu mirarea când văzu că zidurile albe erau crăpate, tufe verzi crescuseră printre pietre și nenumărate ierburi agățătoare țesuseră o perdea deasă în fața porții mari a palatului.

Cu sabia tăie hățişul verde, iar după ce înlătură ierburile, văzu, prins în poarta cea grea, un belciug. Îl ridică și izbi rar, de trei ori. Cât de ciudat au răsunat izbiturile în poarta întunecată de vreme !

La zgomotul înfundat răspunseră numai cârcăiri speriate și stoluri de păsări se ridicară, învărtindu-se neliniștite pe deasupra zidurilor. Mirat, Agim apăsă ivărul mare ; poarta se deschise încet, scârțâind.

Curtea palatului era pustie. Printre lespezile de piatră crescuseră nu numai ierburi, ci și copaci cu trunchiuri groase, ale căror rădăcini sfărâmaseră nenumărate lespezi albe. Păsările se liniștiseră acum, și peste tot palatul domnea o liniște apăsătoare.

— Nu-i nimeni aici ? strigă Agim.

— ...Aici... aici... aici, îi răspunse din toate laturile ecoul.

Tânărul se îndreptă atunci spre intrarea năpădită de trandafiri roșii. Nu crescuseră în cele două laturi, așa cum cresc trandafirii pe la oasele oamenilor, ci astupaseră cu desăvârșire ușa, ca un covor sângeri. Oricât i-ar fi fost milă de florile cu mireasmă dulce, Agim scoase iarăși sabia și tăie tulpinele înțesate de ghimpi. Când trandafirii căzură risipindu-și petalele, văzu niște cuvinte săpate pe ușă : „*Străinule, am avut palate și bogății și am crezut că numele meu va înfrunta veacurile. Dacă n-ai auzit de mine, e pentru că faptele mele n-au fost bune și amintirea oamenilor nu m-a păstrat*”

Gânditor, Agim împinse ușa și intră. Colbul era gros de trei

palme și în încăperile cu oglinzi întunecate de vreme pașii lui deșteptau nori de praf. În mijlocul unei săli înalte se aflau nenumărate lăzi de piatră, încercă să ridice capacul uneia și, mișcându-l, înlătură praful. În piatră citi: „*Nemurirea am căutat-o în aur, dar pentru frații mei oameni ce-am făcut ? La nepăsarea mea au răspuns cu nepăsare, și aurul acum la ce mi-ar folosi ?*“ Aceleași cuvinte se aflau pe capul fiecărei lăzi și în fiecare dormeau mormane de aur.

Rătăci mult timp Agim prin încăperile palatului și citi încă multe însemnări din care se desprindea aceeași învățătură.

„Dar dacă ar fi avut tinerețea fără bătrânețe și viața fără moarte ? se întrebă el. I-ar mai fi păsat de oameni ?“ Și, împietrindu-și inima, hotărî să caute mai departe taina pe care i-o descoperise tatăl lui, beiful Muslim.

Se culcă în patul părăsit, iar în zori o porni la drum. Pe măsură ce întâlnea noi priveliști, în cugetul lui amintirea cuvintelor săpate în piatră pălea.

Și, tot mergând, ajunse într-un codru care părea să nu aibă capăt. Din loc în loc dădea peste poieni cu iarbă fragedă și atunci se întindea pe covorul verde, bucurându-se de liniștea străbătută de cântecele păsărilor.

Într-un rând adormi așa, într-o poiană. Când se deșteptă, rămase incremenit. În fața lui stătea o femeie nespus de frumoasă, într-o haină din pene și frunze.

— Cine ești ? întrebă Agim, sărind în picioare.

— Împărăteasa Codrului, răspunse femeia.

Îl întrebă ce caută în țara ei, unde picior de om nu mai călcase, și îi povesti Agim că a plecat în căutarea tinereții fără bătrânețe și a vieții fără moarte.

— Asta-i tot ce cauți ? zâmbi împărăteasa Codrului. Atunci bucură-te, Agim, că ai găsit ce cauți.

— Aici ?

— Vezi codrul ăsta ? mai spuse împărăteasa. Luni în șir poți umbla prin el fără să-i dai de capăt. Și numai când ultima crenguță de pe ultimul pom se va usca va veni moartea și pe meleagurile mele... Oprește-te aici, Agim. Vrăbiuțele au să-ți coasă o haină de pene și frunze și ai să domnești cu mine în codru până la sfârșitul

veacurilor, împărțind dreptatea !

Agim rămase pe gânduri și ceru trei zile de răgaz, până să dea răspunsul. În primele două învăță graiul vrăbiilor și le ascultă poveștile, iar în cea de a treia umblă prin codru, încercând să-și cunoască viitoarea împărăție. Dar, pe când se plimba aflând mereu noi frumuseți, întâlni un stejar bătrân.

Crengile stejarului erau înnegrite și lipsite de frunze, iar în trunchiul gros se adâncea o scorbură. Agim îngălbeni.

— Rămâi cu bine, îi spuse Împărătesei Codrului. Moartea se apropie de ținutul tău și nu pot zăbovi nici o clipă...

În ciuda rugămintilor ei, Agim se depărtă grăbit și apucă pe prima potecă. După o jumătate de an ieși din codru.

„Uf, își spuse ștergându-și sudoarea de pe frunte, bine c-am scăpat la vreme ! “

Acum mergea mai liniștit. Pașii îl duseră curând într-o vale largă, imprejmuită de munți înalți. În vale află un lac, iar, pe jumătate cufundate în unde, niște curți de aramă. Ca aurul strălucea în soare arama și de mândrețea curților pe care le vedea rămase Agim cu gura căscată. Ce erau bogățiile beiului Muslim pe lângă curțile de aramă!

În mijlocul lor se înălța un turn de aramă, iar la o fereastră a turnului ședea o fată și mai frumoasă parcă decât împărăteasa Codrului. Era Lubia⁹, jumătate femeie și jumătate pește.

— Ce cauți pe aici, flăcăule ? întrebă Lubia.

— Tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte,

— Asta-i tot ? zâmbi Lubia. Atunci bucură-te, călătorule, că ai găsit ce cauți.

Privi Agim în jur. Îi plăceau curțile de aramă, și nici Lubia nu era urâtă. Ce bine ar fi să rămână pe loc ! Călătorea de atât amar de vreme...

— Vezi munții de colo ? mai întrebă Lubia. Când s-or roade și s-or teși ajungând cât niște mușuroaie, atunci va veni pe meleagurile astea bătrânețea, cu moartea... Oprește-te, călătorule, și curțile de aramă au să capete, în sfârșit, un stăpân.

Rămase pe gânduri Agim și ceru trei zile răgaz până să dea

⁹ Lubia — personaj fantastic din basmele albaneze.

răspuns. În primele două cercetă curțile de aramă și se minună de strălucirea și trăinicia lor fără pereche, iar în a treia se îndreptă spre munții cei înalți. Rătăci pe potecile lor prăpăstioase, privi în fundul râpelor și trase în piept aerul tare cu iz de cetină. Dar ajungând în vârful unui munte se așeză să se odihnească și, cum se așeză, un bolovan se desprinse și lunecă în vale. Agim cercetă locul și băgă de seamă că piatra se fărâmițează. Atunci îngălbeni.

Coborî îndărăt la curțile de aramă și se depărtă fără multă vorbă de stăpâna lor.

— Rămâi cu bine, îi spuse el Lubiei. Moartea se apropie de munții cei mari, și nu pot zăbovi nici o clipă...

Îl rugă fata să mai chibzuiască, îl rugă să-și schimbe gândul, dar Agim se depărta în grabă și, după un an de drum, întorcând capul nu mai văzu nici munții, nici curțile de aramă.

„Aici chiar că era s-o pățesc, își spuse. Noroc c-am înțeles la vreme !“

Istovit, se opri. Mult avea să mai rătăcească din țară în țară, mult avea să se mai chinuie pe drumurile fără capăt ale pământului ? Amărât, mergea unde-l duceau ochii, și într-o bună dimineată se pomeni pe un câmp presărat cu fel de fel de flori. Fluturii se fugăreau în soare și în depărtare se ridica un crâng de migdali. În mijlocul câmpului văzu un bordei. Se apropie, și un băiețaș ieși din bordei.

— Cine ești ? întrebă Agim.

— Eu ? Vântul.

— Tu ? se miră Agim. Atât de tânăr ?

— De mii și mii de ani sunt tânăr, răspunse Vântul, și tânăr am să rămân până la sfârșitul lumii...

Agim răsufală adânc, și o mare fericire îl năpădi.

— Tinerete fără bătrânețe și viață fără moarte, șopti el. În sfârșit ! Am găsit-o !

Vântul răsese, scuturându-și pletele negre.

— Intră în bordei și rămâi cât îți pofteste inima. Din clipa asta, timpul s-a oprit pentru tine ! Aici n-ai nimic de făcut...

Așa rămase Agim în bordeiul Vântului, care lipsea uneori mai mult, alte ori mai puțin, alerga prin lume scuturându-și pletele, dar până la urmă se-ntorcea acasă. Și, fără ca nici unul să le țină

socoteala, anii treceau cu grămada. De palatul beiului Muslim uitase Agim cu desăvârșire, așa cum uitase de toate. Nici o cută nu-i brăzda fruntea albă, nici un fir alb nu-i împetrița părul negru.

— Ia seama, Agim, îi spusese Vântul, chiar în ziua în care-l primise la el în bordei. Plimbă-te cât vrei și umblă unde vrei, dar pe Dealul-cu-Dor și în Valea-cu-Jale să nu te duci, că rău îți va fi.

Și Agim îl ascultase și-i fusese bine. Senin, își urma viața cu care fusese obișnuit de mic, adică nu făcea nimic. Nici măcar din palme nu mai bătea, neavând de ce bate: slugi nu se găseau în bordeiul Vântului, în schimb, nu se aflau acolo nici nevoi. De când sosise, Agim nu mai pusese hrană în gură, și nu-i era foame. Nu-și schimbase hainele, și hainele-i păreau nou-nouțe. Nimic nu îmbătrânea în țara Vântului, nimic nu se schimba. Agim trăia fără griji.

Într-o zi, Vântul plecă pentru mai multă vreme. Avea de gând să sufle aer cald peste țările înghețate de la miazănoapte, și trebuia asta cerea răbdare și iscusință. Agim îl petrecu o bucată de loc, apoi urmă să se plimbe.

Florile erau la fel de frumoase ca de mult, când le văzuse pentru prima oară, în razele soarelui fluturii se fugăreau la fel.

„Dar de ce să nu mă duc pe Dealul-cu-Dor ? își spuse deodată Agim. Cine îndrăznește să mă împiedice ?“ și se îndreptă spre Valea-cu-Jale.

Deodată, cum mergea așa, își aminti de beiul Muslim. Ca fulgerat, se opri locului și o ceață îi căzu de pe priviri.

— Tată, strigă el, unde ești ?

Lacrimi mari îi picurau din ochi, când se trânti în iarbă. Ca un cuțit în inimă îl sfâșia dorul după bătrânul bei, după palatul părintesc și locurile în care copilărise, și plânse multă vreme, cu lacrimi fierbinți. Agim, Agim, crezi că plânsul te mai poate ajuta ? Plângând, se întoarse împleticit la bordei să-și aștepte tovarășul.

Și iată că Vântul fusese mai harnic de astă dată și-și isprăvisese treaba mai degrabă. Râzând, se întoarse acasă și deschise ușa.

Agim îl privea fără o vorbă și lacrimi grele îi picurau din ochi.

— Nenorocitul, strigă Vântul, ai fost pe Dealul-cu-Dor, în Valea-cu-Jale !

— Nu știi, răspunse Agim, din nebăgare de seamă...

Vântul își clătină pletele și rămase tăcut.

— Vreau să mă-ntorc acasă, șopti Agim.

— Acasă ? Vântul dădea din cap. Ce mai poți face acum ? Du-te...

Și astfel părăsi Agim bordeiul Vântului și, cu inima sfâșiată de dor, se îndreptă spre palatul beiului Muslim.

Multă vreme a umblat, mult pământ a colindat, până la urmă a ajuns la țintă.

Dar ce durere-l aștepta acasă ! Din palatul beiului nu rămăsese nici urmă și pe locurile unde se înălțaseră cândva ziduri tari, hambare și grajduri, se întindea acum o bostănărie. Iar un țăran bătrân, bătrân, păzea bostănăria.

— Moșule, unde-i palatul beiului ? răcni Agim.

— Al cui ?

— Al beiului Muslim.

Moșneagul se gândi, se gândi, până la urmă spuse :

— Beiul Muslim ? Cât sunt eu de bătrân, de numele ăsta n-am auzit. Și-o fi având curțile prin alte locuri...

— Dar de Agim, vestitul, ai auzit ?

— Agim ?... Care, tăietorul de lemne ?

Simțind că-i tremură genunchii, Agim se lăsă pe lavița bătrânului. Pierise tot, tot, tot...

Deodată sări în picioare :

— Minți ! Și ca să-ți dovedesc că minți, uite !

Îl luă Agim pe moșneag de mână și îl duse până la un ciot acoperit de mușchi. Era tot ce mai rămăsese din stâlpul de piatră pe care-l ridicase înaintea plecării..

— Vezi ?

Apucă o sapă și se puse pe treabă. Săpă o zi și o noapte, și iar o zi, și iar o noapte și, în sfârșit, ajunse la sicriul de piatră. Îl deschise.

Ghemuită, în stânga, ședea Bătrânețea, iar în dreapta, chircită, aștepta Moartea. Între ele — grămada de aur pe care Agim o îngropase odinioară.

— O-of! gemu Bătrânețea. Ai venit, până la urmă ? Ia-l tu, Moarte, că eu am obosit de când îl tot aștept !

— Ia-l tu, strigă Moartea, ridicându-se în picioare.

Îl luă întâi Bătrânețea și-i albi părul, și-i frânse spinarea, și-i boți fața. Apoi, când îl văzu așa, îl luă și Moartea.

Țăranul cel bătrân deșertă aurul și-l așeză pe Agim în sicriul de piatră. Cu aurul de demult au trăit liniștiți până la sfârșitul zilelor lor, și moșneagul, și copiii, și copiii copiilor lui. Iar Agim, care n-a ținut seama de oameni și s-a iubit pe sine peste măsură, n-a avut parte de ceea ce râvnise.

Singura tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte e a vitejilor, ale căror fapte nu se uită nicicând.

Corabia sălbăticiunilor

Trăia odată în Deltă, într-un ostrov înverzit, o femeie bătrână. Nici o fiară nu-și putea aminti s-o fi văzut când neîncovoiată și cu părul de aur ; nici un pui nu făcea ochi și nici un boboc nu ieșea din ou fără să primească de îndată de la părinți întâia învățătură :

— La trei pași de buturuga trăsniță, fiule, e o mlaștină, dar la doi pași de scaunul babușcăi e apă dulce...

Din zori și până-n asfințit veneau sălbăticiunile să bea din apa dulce, și bătrâna le urmărea cu ochii ei încețoșați, spunându-le vorbe blajine.

Da, era tare bătrână. Vai, vai, cât era de bătrână ! Dacă vidra nu i-ar fi adus din timp în timp vreun peștișor, dacă iepurele nu i-ar fi cules ierburi fragede, dacă veverița nu i-ar fi lăsat în poală castane de baltă, cu ce și-ar fi dus ea zilele ? Moș Breb, neobositul dulgher din ostrov, se înspăimânta la gândul ăsta. De aceea, când și când se apuca să bată toaca, și toate sălbăticiunile se adunau la sfat, cu puii lor, pe neamuri și seminții.

— Are de toate babușca ? întreba moș Breb, maimarele sfatului.

— Babușca are, are tot ce-i pofteste inima, scâncea atunci vulpea. Sunt alte biete bătrâne care se chinuie cum numai ele știu, și nimeni nu le duce câte un boboc mai gras...

Abia izbutea moș Breb să curme larma zburătoarelor, care cârâiau pe întrecute :

— Rușine !

— Boboc, hai ? Boboc gras, da ?

— Pofta-n cui !

Când sfada se potolea și vulpea ofta, jeluindu-se că a fost rău înțeleasă ca de-obicei, moș Breb se ducea la coliba babușcăi de mai proptea ici un stâlp, mai întărea colo o împletitură. Dar le făcea pe toate cu atâta mânie, că bătrâna îl întreba întotdeauna :

— Ce ai, meștere Breb ? Ce supărare a dat peste tine ?

Moșul mai izbea o dată cu coada într-un lemn, apoi, netezindu-și mustățile, mormăia înfundat:

— Nu se mai poate. Așa nu se mai poate ! Matale, babușca, să nu te superi, dar în ultima vreme mi s-a părut că bag de seamă...

da, da, cred că... Of, ai îmbătrânit oleacă, asta-i!

— Crezi, moș Breb ? zâmbea bătrâna.

— Nu te supăra, babușca, rostea încurcat meșterul. Așa mi se pare mie... Oleacă ! Ce-i drept, nu mult, dar de îmbătrânit toți se întâmplă să îmbătrânim. Și noi avem nevoie de un conducător în putere, care să pună bună rânduială în viața de pe ostrov.

— De unde să-l luăm, moș Brebule ?

— Hei, dac-ai fi avut matale un fecior...

La vorba asta se amăra bătrâna și prindea să ofteze.

— Ce-i, babușca ? se auzea îndată glasul unei broscuțe speriate.

Și într-o clipă stârcul alb își scutura moțul de pene scumpe și zbura neliniștit de colo-colo, dând de veste :

— Oftează babușca ! Sălbăticiuni, babușca oftează !

Ca din pământ se strângeau lângă scaunul bătrânei

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bătlanii,
Rațe, lupi și cerbi semeți,
Și șoimi vineți și sticleți,

Întrebând cu teamă mare:

— Ce te doare ? Ce te doare ?

Plângea bătrâna văzând dragostea tuturor, plângea moș Breb și, din una-alta, se lua cu vorba. Dar azi așa, mâine tot așa, a înțeles bătrâna că trebuie să nascocască ceva.

L-a chemat atunci pe meșterul Breb și i-a dat poruncă să înjghebe o corabie strașnică, o corabie în stare să înfrunte mările și furtunile. Moșul s-a scărpinat la ceafă, s-a sucit, a chibzuit, apoi s-a dus cu mare grabă la cetatea brebilor, unde a lămurit porunca babușcâi.

Și s-au pus brebii pe treabă și cu dinții au ros de la rădăcină copacii trebuincioși, au socotit, au meșterit, iar într-o lună se ridicase în cetatea brebilor o mândrețe de corabie cum nici țarul n-avea printre corăbiile lui.

Bun! A pornit moșul de i-a dus babușcăi vestea. Atunci a adunat ea toate păsările meștere la întărit cuiburi și le-a poruncit să împletească frânghii pentru corabie, iar păianjenilor cu multe brațe le-a cerut să-i țeasă pânzele. Și dacă babușca a dat poruncă, nu s-a dat în lături nimeni de la muncă. A mai trecut o lună, și corabia era gata, cu pânze și frânghii, ba și cu-o flamură care fâlfăia la catargul cel mare.

— Dragii mei, a cuvântat bătrâna la soborul din ostrov, unde toaca lui moș Breb adunase toate jivinele cu două, cu patru, cu opt picioare, ba și pe târătoare, care — se știe — nu prea au picioare, dragii mei, ascultați vorba mea : cei mai iscusiți dintre voi să urce pe corabie și să pornească în lume. Vă dau o oglindă minunată. Dacă ajungeți în fața celui pe care-l socotiți vrednic să împartă dreptatea aici, în ostrov, priviți în oglindă. Neagră ca noaptea se va face dacă alegerea voastră nu va fi bună și în întunecimea oglinzii veți vedea meteahna ascunsă a alesului. Iar dacă se va face albastră ca cerul senin, veți avea semn că ați chibzuit bine. Faceți cum v-am spus, și n-o să vă căiți !

Îndemnul bătrânei a fost primit cu bucurie. Și pe dată i s-a încredințat Vidrei conducerea corăbiei, ca una ce era pricepută la călătoriile pe apă, în timp ce moș Breb a primit sarcina de cărmaci, la care-l îndreptăța coada lată și groasă.

Și corabia sălbăticunilor a prins să lunece pe unde. Ce să lunece, că zbura, și mai multe nu ! Ca să vezi dumneata ce meșteri erau brebii de demult, fără a mai vorbi de păianjeni ! Dimineața, când soarele privea în bobیțele de rouă prinse de urzeala lor minunată scânteiau pânzele corăbiei ca niște pânze de sticlă...

Așa trecea ca gândul corabia pe ape și curând la curtea țarului se adunară căpitani vestiți, clătînându-și bărbile.

— Ce-i, căpitani vestiți, de ce vă clătinați bărbile ? a întreat țarul..

— Cum să nu le clătinam, măria ta, a răspuns cel mai bătrân dintre ei, când pe mare s-a ivit o corabie fermecată, condusă de o vidră, iar pe scările de frânghie suie și coboară marinari cum nu s-au mai văzut ?

— Cum ?

— Da, măria ta, l-a încredințat bătrânul căpitan pe țar. Sunt

veverițe, șobolani și câte altele, iar corabia are pânze strălucitoare și gonește mai ceva ca vântul...

Parcă nu știi dumneata ce inimă au țarii ? Pe dată lăcomia s-a trezit în inima țarului și a poruncit să i se aducă lui corabia fermecată, iar căpitanul cel bătrân, ca mai iscusit, a primit porunca. S-au făcut pregătiri mari, ce crezi ? Glumă e să lupți cu cine știe câte jigăanii ? Iar pregătirile odată isprăvite, corabia țarului a purces la drum.

În vremea asta, Vidra cerceta zările. Vezi că de săptămâni de zile tot rătăceau pe mare, așa că li se făcuse lehamite sălbăticiunilor de pustietatea apelor negre și tare ar fi poftit să mai zburde printre ierburi și sa tragă pe nări mirosul reavăn de pământ. Pricepi acum de ce-a fost bucuria Vidrei zărind în depărtare ceva, ca o musculiță.

— Pământ ! Pământ! chițăiră șobolanii, începând să se dea peste cap de plăcere.

— Nu-i pământ, îi potoli însă Vidra, pricepând cea dintâi că se-nșelaseră.

Într-adevăr, nu trecu mult și putură să-și dea seama cu toții că musculița se prefăcuse într-o corabie mare, care se apropia de ei.

— Cine sunteți ? strigă Vidra către cei de pe corabie.

— Oamenii țarului, răspunse căpitanul bărbos. Dați-vă robi !

Când au auzit sălbăticiunile una ca asta, au văzut negru înaintea ochilor, că dragă le era libertatea. Apoi s-au mirat.

— Dar cine-i și țarul ăsta ? a mai întrebat Vidra.

— E maimarele nostru, i-a dat răspuns căpitanul. La glasul lui tremură munții!

Vidra s-a gândit ce s-a gândit, și-a privit tovarășii, apoi a strigat cu mirare :

— Ce tot spuneți voi, cei de pe corabie ? Nu pricep nimic... Maimarea noastră e babușca, dar noi o iubim și nimeni nu tremură când îi aude glasul...

A urmat o clipă de tăcere, și în clipa asta căpitanul bărbos a stat și a cugetat.

— Prindeți cu cângile corabia jivinelor ! a poruncit apoi, vădind cam de ce soi îi era cugetarea, iar luptătorii țarului s-au apropiat și și-au înfipt cângile în corabie și-au năvălit pe punte, cu săbiile

trase.

Când i-au văzut atât de înspăimântători, veverițele. — ce-i drept — s-au repezit taman în vârful catargelor, dar Vidra a dat porunci și nouă mistreți tineri au sărit asupra oștenilor. Năpraznic le luceau colții albi și crunt le străluceau privirile. Până să înțeleagă oștenii ce li se întâmplă, s-au trezit cu toții zvârliți în mare, iar cei nouă mistreți au năvălit pe corabia țarului unde au început să facă prăpăd. Zburau oameni și scuturi care încotro, se auzeau strigăte de spaimă și durere, iar căpitanul bărbos zadarnic își smulgea barba, cu mare mânie.

— Izbiți cu sulile ! răcnea când și când. Străpungeți! Zdrobiți !

Ce să facă sulile, zvârlite cu brațe tremurătoare, în fața celor nouă mistreți cât niște viței ? Până la urmă și-a dat seama și căpitanul că degeaba strigă. Cât ai bate din palme, se făcuse gol în jurul lui. Corabia țarului fusese cucerită.

— Duceți-mă la căpitanul vostru, ceru atunci căpitanul țarului, și pe dată îl împresurară cei nouă mistreți și-l petrecură, mișcându-și pe-ntrecute codițele.

Iar odată ajunși în fața Vidrei, bărbosul se închină și, scoțându-și sabia, i-o înmână.

— Și-acum, întrebă el, ce-aveți de gând ?

— Ce-aveam de gând și până a vă întâlni, răspunse Vidra, povestindu-i pricina pentru oare plecaseră din ostrovul înverzit și pentru care cutreierau mările.

Numai despre oglinda fermecată nu-i spuse nimic.

— Așa ? strigă bucuros căpitanul bărbos. Păi bine, cinstită Vidră, ce conducător mai vrednic puteți găsi în lumea asta decât pe luminatul meu stăpân, preaputernicul țar ?

— Cel la glasul căruia tremură munții ? se-ncruntă moș Breb, care era de față.

— Ei, tremură... Asta a fost așa, o vorbă... Cum să tremure ? prinse să vorbească repezit căpitanul.

Mă rog, ce s-o mai lungim ! Atâta a stăruit căpitanul țarului, atâta s-a bătut cu pumnii în piept și s-a jurat că stăpân mai bun nu cunoaște, încât sălbăticiunile au început să-l asculte. Auzindu-l, ai fi zis că țarul e blajin ca o clătită rumenă și că se sfârșește de dor

să-i fie babușcăi sprijin la bătrânețe. Bietele sălbăticiuni, care nu-și scosese rădăcina din ostrov, se înduplecară să-l cerceteze și pe țar, măcar că moș Breb își clătina mustățile cu mare îndoială.

Așa s-a făcut că Vidra a dat poruncă să se înalțe pânzele și, trăgând după ea corabia bărbosului, corabia durată în cetatea brebilor s-a îndreptat spre orașul țarului. Și tot așa s-a făcut că orașenii au putut vedea curând pe ulițele lor un preaciudat alai. În frunte pășea țanțoșă Vidra, urmată de căpitanul bărbos împresurat de cei nouă mistreți, iar după ei veneau la rând moș Breb

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bătlani,
Rațe, lupi și cerbi semeți,
Și șoimi vineți și sticleți,

fără a mai vorbi de câte alte lighioane ale ostrovului înverzit.

Când au văzut străjerii palatului alaiul care se apropia, s-au uitat unii la alții schimbând fețe-fețe. Dar țarul, care privea pe fereastră, a început să strige :

— Deschideți porțile ! Deschideți porțile !

S-au deschis porțile în fața sălbăticiunilor, de parc-ar fi fost niscai trimiși ai altor țări cu strașnică putere. Într-o clipă s-a umplut palatul de scheunături, de grohăituri, de cârâieli și clămpăneli, de-ai fi zis că e sfârșitul lumii.

— Ai biruit ? l-a întrebat țarul pe căpitanul lui bărbos, atunci când alaiul a pătruns în încăperea cea mare, în mijlocul căreia se ridica scaunul lui de abanos.

— Să vezi, luminate... a dat să bâiguie căpitanul și i se mișca barba mai abitir ca o flamură pe catarg.

— Ai biruit ?

— Nu, măria ta. Preacinstita Vidră, aici de față, m-a biruit ea pe mine...

Și-a răsfânt țarul buzele de necaz și nasul i s-a înroșit :

— Așa ?

— De, măria ta...

Țarul se întoarse către un boier care gemea de căldură din pricina mulțimii blănurilor pe oare le purta și porunci scurt :

— Căpitanul... în țeapă !

— În țeapă, măria ta, gemu boierul. Am priceput.

Dar, când să îndeplinească porunca țarului și să se apropie de căpitanul bărbos, pentru a-l aduce la locul de pedeapsă, boierul se dădu cu un pas îndărăt: cei nouă mistreți îl impresuraseră din nou pe căpitan, și colții le luceau amenințător. Vezi că mistreții, cât erau de mistreți, tot aveau mai multă inimă decât țarul și nu puteau suferi să-l vadă pe bărbos în țeapă.

— Măria ta... începu boierul.

Țarul plesnea de necaz.

— Ce-i, purcelușilor ? Ce-i, drăgălașilor ? întrebă el cu glasul pițigăiat de mânie. V-a supărat careva, porumbeilor ?

Cel mai mare mistreț răspunse cu vocea lui groasă, care-i băgă în răcori până și pe străjeri :

— Ce porcei?... Ce porumbei?... Lasă-l în pace pe căpitan!

Țarul își mușcă buzele, își apucă bărbuța rară, o mușcă și pe ea, se făcu vânăt la fața, apoi verde și, când grăi, parcă scârțâiră niște uși neunse :

— Căpitanul ?... I-auzi, boierule, cinstiții oaspeți te întrebă ce ai cu căpitanul... Dar ce, ți-a făcut ceva, de-ți veni să-l ameninți cu țeapa ?

— Măria ta, gemu deznădăjduit boierul, eu...

— Las-o pe măria mea deoparte ! strigă țarul, regăsindu-și măreția. Și așa, lung și slab cum era, se ridică de pe scaun și, despuindu-l pe boier de blănuri, le așeză pe toate în spinarea căpitanului, care le primi buimăcit și îndată începu să geamă de căldură. Să-nsemne grămăticiei cum știe țarul să împartă dreptatea ! mai spuse stăpânul. Apoi, întorcându-se către mistrețul cel mare, șopti mios : Ei, porumbe... asta, falnice mistreț, e bună judecata țarului ?

Mistrețul grohăi înveselit și-l întrebă pe căpitanul bărbos, care nădușea sub povara blănurilor :

— E bună judecata ?

— Trăiască țarul! gemu căpitanul. Cum ar fi, judecata lui tot bună-i, până la urmă...

Atunci păși înainte Vidra.

— Ascultă, țarul, începu ea. Noi avem nevoie de un conducător în ostrovul înverzit. Ai pe cineva care ar face treaba ?

— Am, am, cum să nu, răspuse de îndată țarul. Vi-l dau pe Țarevici... Ei, căpitane, aleargă la Țarevici și poștește-l degrabă !

Veni Țareviciul. Era un prostălău mic și gras, care de cum păși în încăpere se împiedică și căzu drept în ghimpii ariciului, bucătar pe corabia sălbăticiunilor. Ariciul nu păți nimic, firește, dar prostălăul începu să schiaune ca din gură de șarpe.

— Da' mai taci odată ! spuse plictisit ariciul.

Cu chiu, cu vai, se potoli Prostovan-Țarevici.

— Iată-vă conducătorul, grăi atunci țarul. Mai bun n-o să găsiți în lumea-ntreagă...

Vidra schimbă o privire cu moș Breb, și amândoi se înțeleseră de minune: cu prostălăul țarului nici nu făcea să mai încerce oglinda ! Când colo, ariciul prinse să vorbească :

— Ești viteaz ? îl întrebă pe Țarevici.

— Tare viteaz, răspuse țarul în locul prostălăului, care-și holba ochii și se trăgea înapoi din fața ariciului.

— Și deștept ?

— Mai ales deștept, se grăbi tot țarul să încredințeze.

Ariciul se apropie de Prostovan-Țarevici, care începu să fugă de-a-ndaratele. Calcă un bătlan pe picior, se agăță de colții unui mistreț, nimeri între labele lui moș Breb și căzu printre șopârlele uimite. Râdeau sălbăticiunile cum nu mai răsaseră de mult, iar țarul tremura de mânie, și mai multe nu!

— Dă-l afară pe Țarevici, strigă în cele din urmă văzând că, și fără să vorbească, prostul tot se dăduse pe față ; iar căpitanul bărbos se grăbi să-l scoată din încăpere pe Prostovan-Țarevici.

Acu, nici vorbă să-l mai ia Vidra pe Țarevici în ostrov. Dacă a văzut așa, s-a gândit țarul să le facă de petrecanie dihaniilor. Le-a poftit să mâie peste noapte într-o clădire mare, și pe dată a împărțit strașnice porunci. Au pregătit slujbașii munți de vreascuri și lemne uscate, apoi, așezându-le în jurul clădirii, le-au dat foc. A privit țarul limbile roșii ale flăcărilor, a privit cât a privit și s-a dus la culcare.

Dar bieteke jivine ce-mi făceau ? Cum au simțit căldura și

mirosul fumului, au schimbat între ele priviri nedumerite. Numai cârțița și-a păstrat firea și degrabă s-a apucat să sape sub dușumele. Săpă, scobește — a săpat pân-a făcut drum de trecere sub pământ. Jivinele, după ea, că le goneau flăcările din urmă. Și uite cum s-au potrivit lucrurile, că drumul de sub pământ al cârțiței taman în iatacul lui Prostovan-Țarevici a nimerit.

Sforăia prostul, în patul lui, de se zgâlțâiau pereții auriți. Una câte una, sălbăticiunile s-au adunat în încăpere. Au stat acolo liniștite o vreme, apoi Vidra a făcut semn, doi mistreți l-au apucat pe Prostovan-Țarevici, l-au purtat cu băgare de seamă și, luând drumul de sub pământ pe care veniseră, l-au așezat peste cenușa răcită de pe locul unde se înălțase casa aprinsă din porunca țarului. Prostălăul dormea ca dușii de pe lume, iar sălbăticiunile s-au ghemuit cum au putut pe patul Țareviciului, pe mese și pe scaune, ba și pe jos s-au ghemuit, și au mai și tras un pui de somn până la ziuă.

Acu, de dimineață, prima grijă a țarului a fost să dea o fugă acolo unde nădăjduia să găsească oasele arse ale sălbăticiunilor. De ars, clădirea arse. Dar pe așternutul de cenușă sforăia Prostovan-Țarevici, mai dihai decât dacă s-ar fi aflat în iatacul lui.

A stat țarul și a privit, scărmanându-și cu degetele bărbuța rară, a stat, a văzut și nimic n-a priceput. A dat atunci o fugă până la iatacul lui Prostovan-Țarevici, și acolo, cum a intrat, cum l-au întâmpinat sălbăticiunile :

— Bună dimineața, țarule !

— Cum ai dormit ?

— Așa grijă pentru oaspeți mai zic și eu ! Să ne dai chiar iatacul lui Țarevici...

Le-a răbdat țarul batjocurile și a tăcut mâlc, ce era să spună ? Țar, țar, dar de înțeles a înțeles și el că nu-i a bine să stârnească jivinele.

Ba dimpotrivă !

Mânios, a ieșit din iatacul lui Prostovan-Țarevici și a adunat îndată sfatul boierilor, care au venit găfâind de pe la casele lor, că strașnic îi zoriseră vătășeii țarului. Iar dacă i-a văzut strânși în jurul scaunului său de abanos, a izbucnit luminăția sa :

— Slugi ticăloase, așa mă slujiți, hai ? Mă lăsați să ajung de

râsul fiarelor ?

Oftau boierii și gemeau, simțind că-i ia cu frig în ciuda blănurilor groase de pe ei.

— Iartă-ne, mărite Țar !... îndură-te de noi, păcătoșii...

— Ascultați porunca mea, grăi atunci țarul, cumva îmbunat. Nu se va întâmpla să-și rădă vecinii de mine ! Pregătiți în noaptea asta toate ostile țării și așezați-le pe câmpul de la marginea orașului. Eu am să îndrept într-acolo blestematele dihăanii, și toată oastea să se năpustească și să le măcelărească... Dacă duceți treaba cu bine la capăt, vă împart moșii la toți!

O larmă bucuroasă se ridică din mijlocul boierilor, care începură să pupe mâinile țarului, ba câțiva, mai zeloși, îi pupară și picioarele.

Rău ar fi fost de sălbăticiunile din ostrov, dacă un cariu nu și-ar fi sfredelit de ani de zile căsuța în lemnul scaunului pe care sedea țarul.

Era un gândăcel înțelept și bun la inimă. Auzind cuvintele țarului, ieși în grabă din borta lui și, lăsându-i pe boieri să-și pupe țarul și să se pupe între ei, alergă într-un suflet până în iatacul lui Prostovan-Țarevici.

— Prăpăd ! Primejdie! strigă gândăcelul cu glas subțire, regăsindu-și cu greu răsufarea.

Apoi, întrebând de Vidră, povesti ce auzise.

— Ești un gândac de treabă, îi spuse Vidra, mulțumindu-i în numele tuturor. Știi ceva ? O vietate cumsecade n-are ce căuta în palatul țarului. Vino cu noi în ostrov și o să-ți dăm un trunchi uscat în care să-ți faci casa...

Se ținu apoi sfat și sălbăticiunile luară hotărâri de luptă. A doua zi dimineața, țarul veni devreme, și era tot numai lapte și miere.

— Scumpii mei oaspeți, dragii mei, astăzi vom face o plimbare minunată...

Dar cel mai mare mistreț nu-și putu stăpâni disprețul față de viclenia țarului.

— O să-ți arătăm noi plimbare, mormăi supărat.

— Poftim ? Ai spus ceva, drăguțele ?

— Spune că abia așteptăm să mergem la plimbare, strigă

repede Vidra, iar țarul își frecă mâinile.

Încet, încet, ajunseră la marginea orașului. Se întindea acolo un câmp mare, pe care se înălța acum o pădure de corturi : tabăra oastei țarului.

— Porniți, vitejilor! răzni țarul fluturând o năframă, și în clipa aceea se auziră trâmbițe, și ostașii se buluciră din corturi.

O parte se aruncă pe cai. Dar cum încălecau, cum se prăvăleau din șei, iar caii speriați începeau să-i izbească și să-i frământa sub copite.

Pedestrașii alergară și ei la locurile unde-și aveau îngrămădite armele și se întrecură să le apuce mai degrabă. Când colo, coardele arcurilor erau retezate și lemnul sulitelor frânt.

— Încotro vor s-o pornească vitejii ? întrebă cu nevinovăție Vidra.

După hotărârea luată în sfatul sălbăticiunilor, în timp ce ostile dormeau, iepurii, șobolanii și brebii se strecuraseră în tabără și roseseră chingile și frâiele cailor, coardele arcurilor și lemnul sulitelor.

Înspăimântat, țarul își smulgea bărbuța rară, neîndrăznind să-și dea pe față mânia. Toată oastea lui se făcuse de răs !

A priceput atunci că nu-i de glumit cu sălbăticiunile și că mai cuminte ar fi să le dea drumul, să plece cât mai curând. Pe dată a întors foaia și s-a grăbit să le ia cu binele.

Așa s-a făcut că s-a întins masă mare în palatul țarului și, pentru întâia dată de când simt țari pe lume, la masă au fost poftiți :

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bătlanii,
Rațe, brebi și porci mistreți,
Și șopârle și sticleți,

care cum s-au strâns laolaltă, cum s-au pus să mănânce din farfuriile de aur ale țarului. Ședea țarul în capul mesei, cu Vidra în dreapta și moș Breb în stânga, iar Prostovan-Țarevici făcea fețe-fețe, că avea în stânga un arici și în dreapta doi raci mici. Țarul înghițea

noduri văzând cum șopârlele, broaștele și celelalte dihănii mărunte se plimbau pe masă ca la ele-acasă, în timp ce păsările zburau în voie și ciuguleau de ici o firmitură și de colo o-mbucătură. Dar mai putea spune ceva ? Tăcea, răbda și se ruga la toți sfinții să-l scape de belea !

Ei, și-atunci s-a sculat Vidra și a prins să grăiască :

— Ascultă, țarule !

A tresărit țarul și si-a ridicat nasul din farfurie.

— Ascultă, țarule, a spus Vidra din nou. Până acum, ce-i drept, nu ne-am putut plânge de nimic. Tare bine ne-ai primit și nădăjduiesc că la buna ta primire am răspuns cum se cuvenea. (Aici a început țarul să tușească fără pricină și l-a ținut tusea o bucată bună de vreme...) Numai că noi am venit cu o treabă, a urmat Vidra când tusea țarului s-a potolit. E vorba de conducătorul nostru...

O lucire rea trecu prin ochii țarului, care răspunse cu mare grabă :

— Scumpi oaspeți, nici să nu vă doară capul. O să vă puteți alege în toată voia conducătorul și numai mulțumiri îmi veți aduce. Bizuiți-vă pe mine.

De bizuit, știau acum sălbăticiunile cum se puteau bizui pe cuvântul țarului. Dar cum voiau să vadă ce era în stare să mai născocească, l-au lăsat să facă ce-o ști.

Și cum ș-a sfârșit masa, cum și-a trimis din nou țarul vătășei, de i-a strâns din nou pe boieri la sfat:

— Ascultați, boieri, și destupați-vă urechile. Jivinele vor să-și aleagă un conducător, și eu m-am gândit la voi...

Uite, rău îmi pare că n-ai putut vedea și dumneata, cu ochii dumitale, spaima boierimii când a auzit cuvintele țarului.

— Vai și vai, măria ta ! De ce tocmai noi ?

— Nu ne da pradă fiarelor, măria ta, îndură-te.

— Avem case, moșii, acareturi... Fie-ți milă !

I-a ascultat țarul și, pe măsură ce-i asculta, strașnic se posomora.

— Tăceți, proștilor! a răcnit cu glas năprasnic, nemaiputându-le răbda vaietele. Știți voi că ostrovul înverzit, în care locuiesc jivinele, e cea mai frumoasă parte a lumii ? N-aș da ostrovul ăsta

nici pe zece moșii de-ale voastre !

Dac-au auzit așa, au tăcut boierii, ca la un semn. S-au privit cu coada ochilor unii pe alții, și-odată s-au pus pe strigat:

— Măria ta, mie mi se cuvine... Nu uita că ți-am dăruit un lanț de aur !

— Ce ? Ție ? s-a amestecat în vorbă un altul. Mie, mărite țar, mie mi se cuvine ostrovul! Feciorul meu l-a învățat pe Țarevici să prindă sticleți...

Mă rog dumitale, a fost în încăperea de sfat o gălăgie atât de cumplită, încât slujitorii palatului, care auziseră și văzuseră destule, au căzut pe gânduri, întrebându-se dacă nu cumva boierii îl ucid pe țar.

— Ei și ? a zis un slujitor. Mare brânză... Măine răsare altul, nu te teme !

În vremea asta, văzând zelul boierilor, țarul se înseninase de-a binelea. Se trăgeau boierii de păr, își sfășiau hainele, se băteau ca orbii, numai și numai să poată pune mâna pe ostrovul minunat.

— Gata, boieri ! strigă de la o vreme țarul. Degeaba vă certați, că de ales au să aleagă chiar jivinele !

La vorba asta, boierii tresăriră.

— Aoleu, măria ta, jivinele... Că bine zici! Ostrovul ca ostrovul, dar ce facem cu jivinele ? Păi astea, mărite țar, ce știi ele ? Sunt în stare să sfășie ditamai boierul, întocmai ca pe un mușic de rând...

A răs țarul în bărbuța lui rară și a catadicsit să-i lămurească :

— Mi se pare mie, cinstiți boieri, că ați uitat de răzbunarea mea. Păi de ce vreau să-l pun pe unul dintre voi mai mare peste ostrov ?... Împânzim ostrovul cu capcane, ucidem sălbăticiunile pe nesimțite, azi una, mâine alta, și în scurtă vreme curățim ostrovul. Nu vedeți, sunt tari numai când se află laolaltă...

S-au bucurat boierii, au chibzuit ce au chibzuit și s-au împrăștiat pe la casele lor, să se pregătească pentru alegerea vidrei. Că vestise țarul prin trâmbițași și oamenii de credință că sălbăticiunile aveau să-și aleagă a doua zi un conducător, și poftise tot ce era viță de boier să se adune în fața palatului. Ca să vezi dumneata ce putere căpătaseră dihanțiile în vremea aceea, și cum făcea acum țarul pentru ele tot ce făcuse și cu ani în urmă, când își măritase fata după un alt țar. Da, zău !

A doua zi toate sălbăticiunile luară loc în cerdacul cel mare al palatului. Se cam înghesuiau ele, că oricât de încăpător părea cerdacul, tot mic era pentru mulțimea lor. Pe sub colții mistreților își scosese ră capetele iepurii, pe ciocurile bătlanilor se așezaseră, sticleții și licuricii — era acolo o învălmășeală de trupuri și gâturi, de cozi și de ciocuri, de blăni și de boturi, cum nu-ți poți închipui. Uite, de-asta și zic că-mi pare rău : tare păcat că n-ai fost și dumneata acolo, să vezi și să nu crezi !

Că stătea în mijlocul dihăniilor Vidra cea făloasă și-n laba dreaptă ținea o pietricică, pe care trebuia s-o zvârle în cel pe care l-ar fi ales. Mă rog, întocmai ca o fată de țar, ochindu-și mirele în mulțimea pețitorilor.

Apoi și când au început să treacă pe sub cerdac boierii îmblăniți și încotoșmănați, încinși cu lanțuri și lăntuțele de aur, sau feciorii de boieri strânși în zale lucitoare și cu pene roșii deasupra coifurilor, n-ai mai fi știut ce să crezi. Că aruncau cu toții priviri galeșe spre vidra din cerdac și se fuduleau și mi se strâmbau, de-ai fi zis că-i acolo frumoasa pământului, nu o sălbăticiune cu blană, și încă una dintre cele pe care mulți o purtau în chip de guler sau de căciuliță.

Și au trecut așa toți boierii din oraș, cu fii, cu nepoți și strănepoți, au trecut moșnegi sprijiniți subsuori, de nu mai ieșiseră cu anii din casă, și tineri, de încă nu le dăduseră tuleiele și, care cum trecea, trecea fără să știe și prin fața oglinzii babușcăi, pe oare Vidra o așezase cu meșteșug pe cerdac, la loc ferit. Și neagră ca bezna cea mai neagră s-a făcut oglinda în tot timpul perindării boierilor și s-au răsfrânt în ea toate păcatele lor ascunse. Câți se buluciseră prin fața oglinzii erau lacomi, cruzi, desfrânați, zgârciți, hoți, leneși, cum numai boierii pot fi. Că, vezi dumneata, lacomi, zgârciți sau leneși se întâmplă să găsești și printre oameni, dar să te ferească sfântul de păcatele boierilor ! Nici leac n-au și nici cu ale noastre nu seamănă.

Acum, trecuse prin piața din fața palatului și ultimul picior de boier.

— Măi, a zis Vidra, afurisit neam de oameni!... Și, cum vorbea așa, numai ce vede că oglinda se face albastră, aidoma cerului în nopțile de vâra din ostrovul înverzit.

A rămas Vidra fără grai și, dacă și-a aruncat privirile în piață, ce să vadă ? Un biet fecior de pescar nimerise și el acolo, când locul se golise de boieri. El, vezi tu, habar n-avea de cele ce se petreceau, pentru că, om nevoiaș, nu-l vestise nimeni de nimic. Prinsese și el niște pești dis-de-dimineată și se grăbea să-i dea la bucătăria țarului, nădăjduind să capete niscai copeici cu care să-și mai împlinească din nevoi. Și uite că, pășind în dreptul cerdacului, se pomenește izbit de-o pietricică.

— Ian ascultă ! strigă pescarul supărat, întorcându-se să vadă cine-și bate joc de el.

Ți-ai găsit să vadă ceva! Piața era goală. A ridicat atunci fruntea și a dat de soborul dihăniilor bulucite-n cerdac, care-i făceau semne și-l chemau care mai de care :

— Suie, pescarule, suie degrabă !

Un bătlan își desfăcu aripile și se lăsă ușurel lângă pescarul buimăcit. Se închină cuviincios arcuindu-și gâtul lung și subțire, apoi îl îndemnă să-l urmeze.

Scatii, sticleții, pitulicile și toate celelalte zburătoare își dădură și ele drumul de sus și începură să zboare în jurul pescarului, bucurându-se și ciripind.

„Ia te uită, frate, își spunea bietul om, mi-am găsit beleaua cu păsările astea ! Dar și țarul, dacă stai să te gândești, ce le-o fi adunat acolo, ca la pomană ? Acu, numai să nu se supere și să se răzbune pe scrumbiile mele...”

Dac-ar fi fost vorba numai de scrumbii! Nu știa bietul ce-l paște. Că numai ce înțelese țarul că nici unul dintre boierii lui n-a fost pe placul Vidrei și că dihăniile se opriseră la un om de rând, că și-a și văzut planurile risipite ca fumu-n vânt. Și asta l-a făcut să dea din mâini și să strige :

— Cu ce-i pescarul ăsta zdrențăros mai bun decât boierii mei cu blănuri ?

— Asta, țarule, ne privește pe noi, au răspuns într-un glas cei nouă mistreți, și pe dată țarul și-a înghițit potopul de vorbe rele care se băteau să-i țâșnească din gură.

În vremea asta, petrecut cu alai de păsările care se țineau de el scai, pescarul ajunsese în încăperea unde sălbăticiunile se ciorovăiau cu țarul. Cum îl văzură

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bătlani,
Rațe, brebi și porci mistreți,
Și șopârle și sticleți

preasmerit i se-nchinară, la mulți ani toți îi urară și-l poftiră-nsufletit în ostrovul înverzit.

Dacă înțelese pescarul ce vor de la el sălbăticiunile, nu șovăi nici o clipă. Dragi îi erau feluritele vietăți ale apei, ale cerului și ale pământului.

— Dar repede te mai hotărăști! rânji cu răutate țarul. Al cui ești tu ?

— Al căpitanului mării tale, tresări pescarul, privind cu durere în ochii Vidrei.

— Și pe boier l-ai întrebat dacă te slobozește și-ți îngăduie să pleci așa, teleleu prin lume ? mai întrebă țarul.

— Pe boier o să-l întrebăm chiar noi, răspunse mândioasă Vidra. Să fie chemat pe dată la palat!

Plecă într-un suflet un sticlete să-l aducă pe căpitanul bărbos, care se încuiase în casă și, de supărare că nu fusese ales să stăpânească ostrovul înverzit, se pusese pe băut de unul singur. Când îl vesti sticletele că e chemat de Vidră, deșertase tocmai al zecelea stacan.

— Vin îndată, strigă căpitanul bărbos, crezând că sălbăticiunile se răzgândiseră și că până la urmă se opriseră la el. Vezi bine, vorbi împleticit către sticlete, și-au dat seama că om ca mine nu mai află !

Apoi, clătînându-se, se urni din loc și, tot clătînându-se, își făcu intrarea în încăperea în care toți îl așteptau.

— Ascultă, căpitane, spuse Vidra, noi te-am scăpat de la grea primejdie. Iată, îți cerem în schimb să-l slobozești pe pescarul ăsta, cu care avem noi o treabă.

— Tu... ești al meu ? întrebă fălos căpitanul, abia ținându-se pe picioare.

— Da, boierule...

— Ei, dracu să te ia. Te slobozesc, na !

Mult s-au bucurat atunci sălbăticiunile și, împresurându-l pe pescar, au început să joace și să țopăie. Dar țarul s-a apropiat de căpitanul bărbos și i-a șoptit cu mânie :

— Prostule, ai stricat tot! Acum au să-l ia pe pescar în ostrov.

— Ce ? Pe pescar ?... Cum așa ? a bâiguit căpitanul. Eu credeam că m-au ales pe mine...

Și atâta supărare l-a cuprins, că pe dată i s-au risipit aburii vinului și a început să strige cât îl țineau puterile :

— Stați, stați! N-am știut... îmi iau cuvântul înapoi... Pescarule, nu te mai slobozesc ! Nu, cum să fac una ca asta ? Mai degrabă te pun în lanțuri...

Cât ai clipi, s-a oprit jocul sălbăticiunilor.

— Boierule, a strigat pescarul, cine a fost slobod măcar o clipă nu se mai întoarce în robie... câtu-i lumea !

Și, cum a strigat, cum s-a apropiat de căpitan, cu pumnul ridicat.

Iar, în urma lui, cei nouă mistreți au prins a-și zbârli perii. Atunci țarul și căpitanul au început să tremure de le sunau măselele în gură, în timp ce Vidra și moș Breb schimbau priviri pline de mândrie. Iacă, alesul lor se dovedea a fi așa cum trebuie, nu se lăsa călcat pe coadă.

— Să mergem, a poruncit cu glas tunător pescarul și sălbăticiunile îl urmară îndată, lăsându-i încremeniți pe țar și pe boieri.

Au străbătut încăperile palatului în care nimeni n-a îndrăznit să-i oprească și au ieșit în piață.

— Opriți ! Opriți-i! a strigat într-un târziu țarul, scoțându-și bărbuța pe fereastră.

S-au frământat străjile și, la porunca maimarelui lor, au dat năvală.

Dar s-a întors pescarul și, repezindu-se asupra maimarelui, i-a smuls sabia. Și când a început s-o rotească, au prins străjerii a răcni între ei, ca besmetici :

— Da' ce-avem noi cu el ? Ia lăsați-l să plece...

Așa au ajuns sălbăticiunile la țărnul mării, unde corabia li se legăna pe valuri. Și vânturile au umflat pânzele păianjenilor și

corabia a început să gonească pe mare, și a gonit, a tot gonit, până ce în dreptul ostrovului s-a oprit.

L-au dus sălbăticiunile pe pescar la coliba babușcăi, și-n fața bătrânei pescarul s-a sfiit și și-a înclinat fruntea.

— Da, a grăit cu blândețe babușca, bine ați ales...

Și au trecut zile după zile și ani după ani, iar când babușca s-a culcat ca să nu se mai scoale, pescarul i-a luat locul și a cârmuit cu vrednicie peste sălbăticiuni. Și dacă ai s-ajungi dumneata în ostrovul înverzit, să știi c-ai să-l găsești tot acolo, oleacă îmbătrânit, dar în putere. Și du-i un butoiăș cu miere. Iar dacă ți-i teamă că nu-l vei găsi, dă-mi mie butoiul — și gata !

Acul și foarfeca

Am să-ți spun că a fost odată un croitor și că era bătrân, tare bătrân. De bătrân ce era nici ața în ac nu mai vedea s-o vâre, și rar dacă avea ce să mănânce în fiecare zi. Avea bătrânul trei băieți. Dar, dacă avea trei băieți, crezi că asta îl ajuta la ceva ?

Băiatul mai mare lucra la un bogătaș, și nu degeaba se zice că, *decât slugă la bogat, mai bine mort și-ngropat*. Al doilea era dascăl la heider¹⁰ și, dacă ai văzut vreodată un dascăl sătul, să mi-l arăți și mie ! Al treilea îl ajuta pe bătrân, dar dacă nu era de lucru, te rog să-mi spui cum putea să-l ajute ? Vrednicia lui se prăpădea de pomană.

A înțeles bătrânul că destul a făcut umbră pământului. Într-o seară s-a culcat și și-a strâns feciorii lângă pat.

— Eu, băieții mei, a rostit cu amărăciune, am trăit nouăzeci de ani și-mi ajunge. Am hotărât să mă culc și să nu mă mai scol. Dar, înainte de a închide ochii pentru totdeauna, vreau să vă las câte ceva, să mă pomeniți cu drag când n-oi mai fi.

Degeaba au strigat feciorii, degeaba au plâns. Bătrânul i-a ascultat liniștit, apoi a spus :

— Ție, fiul meu cel mare, îți las toate lucrurile din casă. Multe nu sunt, bune nu sunt, dar, decât nimic, tot mai bine cu ele ! Dacă te însori, ai să te ajuți și tu cu ce-ai să poți.

I-a sărutat mâna fiul cel mare, i-a mulțumit și s-a dat cu un pas îndărăt.

— Ție, fiul meu mijlociu, îți las ce brumă de țoale mi-au rămas. Multe nu sunt, întregi nu sunt, dar poate tot alegi ceva din ele...

I-a sărutat mâna și mijlociul, i-a mulțumit și s-a dat cu un pas îndărăt.

—Ție, fiul meu cel mic, a început pentru a treia oară bătrânul... dar s-a oprit îndată. Ce putea să-i mai lase băiatului, când tot ce avusese împărțise celor mai mari ?

— Nu-i nimic, tată, a rostit plângând mezinul, dacă i-a înțeles încurcătura, să fi fost matale sănătos...

¹⁰ Heider — școală (în limba idiș).

S-a gândit bătrânul, s-a tot gândit... Nu-i venea să-și lase băiatul fără partea lui de avere, mult-puțină, câtă va fi fost, mai cu seamă că era feciorul cel mai vrednic și cel mai drag. Deodată s-a luminat la față.

— Am găsit! Ție, fiul meu cel mic, îți las acul și foarfeca. Să le păzești cum și eu le-am păzit și să știi că, în mâna unui om harnic, darul ăsta e mai de preț decât tot ce-au primit frații tăi.

I-a sărutat mezinul mâna și i-a mulțumit plângând, dar n-a mai apucat să se dea îndărăt. Bătrânul a închis ochii și și-a dat sufletul.

L-au plâns ce-au plâns feciorii, l-au îngropat cu cinste, și-a luat fiecare partea lui de moștenire, iar fratele cel mare a vorbit astfel:

— Frații mei, la un loc o să ne vină tare greu să ne descurcăm. Uite, eu am să mă mut la bogătașul meu, tu să te duci la heider, iar tu, cel mai mic dintre noi...

— Nu vă îngrijiți de mine, mă descurc eu...

— Ei, dacă te descurci, cu atât mai bine !

Au plecat frații cu câte o bocceluță în spinare, și mezinul a rămas singur în casă. S-a uitat la pereții goi, s-a uitat pe-afară... Ce să facă în cocioaba pustie ? Și-a înfipt acul în cămașă, a vârât foarfecă în buzunar și, haida-hai, a pornit la drum. Merge o zi, merge două, merge nouăzeci și nouă. Într-a suta zi ajunge la un palat împăralesc. A început să se plimbe pe sub ferești, răcnind cât îl ținea gura :

— Meșter croitor ! Meșter croitor !

În ziua aceea împăratul se sculase tare supărat. O bruftuluise pe împărăteasă, țipase la sfetnici și-acuma ședea încrunțat pe scaunul lui de aur, întrebându-se pe cine să-și verse mânia ca să se răcorească de-a binelea. Și, cum se întreba el așa, numai bine aude strigătele croitorului.

— Strigă ? Cine cutează să strige sub ferestrele mele ?

— Un croitor, măria-ta.

Din verde cum era de obicei, într-o clipă s-a făcut roșu împăratul și, când a țipat o dată, au zăngănit decorațiile pe piepturile sfetnicilor.

— Ce ? Un croitor ? Și de ce strigă ? Cu ce-i el mai breaz decât

cei două sute de croitori ai mei care lucrează în tăcere ?

— Nu știm, măria ta...

— Cine l-a pus să strige ? Vai de zilele noastre ! se jeluiau curtenii.

Dar împăratul nu și-a plecat înalta lui ureche la șoaptele speriate ale sfetnicilor și a poruncit cu glas tunător :

— Aduceți-l aici, viu sau mort! Am să-l învăț eu minte...

Strigăte, înghesuială, zăngănit de fiare... Ai fi crezut că se pregătește o oaste pentru cine știe ce bătălie împotriva vreunui Gog-Magog¹¹. Dar toate erau numai pentru bietul croitor care, nebănuind ce-l paște, striga mai departe pe sub ferestre :

— Meșter croitor ! Cine are ceva de cusut, de cârpit, de prefăcut sau de întors pe dos ?

S-au deschis porțile palatului și slujitori turnați în oțel s-au repezit buluc, îndemnându-se între ei cu mare mulțime de strigăte :

— Prinde-l !

— Pune mâna pe croitor !

— Să nu ne scape !

„Pe cine-or fi căutând ?“ se întrebă croitorul privind mirat în jur.

Într-o clipă fu împresurat, legat burduf, dus pe sus cu falnic-alai și zvârlit pe lespezile de piatră din încăperea de Scaun a împăratului. Totul sa petrecuse atât de repede, că n-avusese vreme să înțeleagă nimic.

— De ce strigi, ticălosule ? îl întrebă împăratul. Te lauzi că ești meșter mare ? Ei bine, te voi pune la-ncercare ! Până mâine dimineată să-mi faci un veșmânt de oțel, prin care săgeata să nu treacă și pe care sulița să nu-l străpungă. Și să nu te pună dracul să-l faci din zale sau din mai știu eu ce... Vreau un veșmânt de oțel tot, croit aidoma acestui veșmânt pe care-l port. Dacă-l faci, îți dau voie să te numești croitor al luminăției mele. Dacă nu, îi dau voie călăului să te scurteze cu un cap. Am zis !

Încă buimăcit, croitorul se simți apucat, ridicat și purtat către ieșire.

— Și să nu uiți buzunarele, mai strigă împăratul în urma lui.

¹¹ Gog — regele țării Magog (în Vechiul Testament).

Am nevoie de cât mai multe buzunare !

Îmbrâncit, înghesuit, croitorul s-a trezit într-o încăpere plină cu foi mari din tablă de oțel. Slujbașii l-au încuiat înăuntru și au plecat, iar croitorul a rămas să se perpelească, încercând zadarnic să caute o ieșire din buclucul în care nimerise.

„Ce mi-a venit să strig tocmai pe sub ferestrele nebunului ? se întreba el. Parcă dacă strigam în piață nu era bine ?... Așa, cu ce m-am ales ?“

Uite-așa se certa și se perpelea, în timp ce orele treceau ca să nu se mai întoarcă. În încăperea cu table de oțel se tot întuneca și, obosit, flămând, croitorul adormi.

Atunci foarfecă sări din buzunarul lui și începu să taie foile de tablă cum ai tăia dumneata dintr-un postav. Și bag seamă că nu le tăia oricum, ci în așa fel încât să alcătuiască mâneci, un spate și o față de surtuc, pantaloni, tot ce se cerea pentru întregirea veșmântului cerut de împărat.

A muncit foarfecă în tăcere cât a muncit și, isprăvind treaba, s-a întors cuminte în buzunarul croitorului, care dormea dus. Atunci a sărit acul de la locul lui și a început să coasă bucățile de tablă. Alerga prin aer; de nu-l puteai urmări cu privirea și, cât te-ai șterge la ochi, veșmântul, împăratului era încheiat. Și nu țepăn, cum ai putea crede, ci moale ca o haină de postav, măcar că era de oțel și, fiind lucrat cu chibzuială, avea tot soiul de buzunare : și mari, și potrivite, și mici de tot.

În zori s-au auzit bocăneli înaintea ușii și, însoțiți de călău, slujbașii au venit să-l ducă pe croitor la împărat. Dar în fața veșmântului de oțel au rămas fără grai, că asemenea haină nici nu se văzuse, nici nu se pomenise. Iar croitorul dormea într-un colț, fără habar.

— Meștere, scoală, spuse într-un târziu un slujitor.

Croitorul deschise întâi un ochi, apoi al doilea, apoi pe amândoi dintr-o dată, și primul chip pe care-l zări fu al călăului care-l privea mânios la gândul că nu-i va mai tăia capul. Dar croitorul n-avea cum să știe asta. Supărat, îi strigă în față :

— Păcătoasă slujbă, ți-ai ales, călăule !

— Așa ? îți bați joc de mine ? strigă călăul. A doua oară nu-mi mai scapi, nu te teme...

Mirat, croitorul se uită la ceilalți și, cum își rotea privirile prin încăpere, văzu haina de oțel. Era întocmai cum o ceruse împăratul. Copleșit de o nouă mirare, deschise gura, voi să întrebe ceva, dar nu izbuti să găsească nici un cuvânt și rămase cu gura căscată.

— Poftește la împărat, cinstite meșter, grăi un slujbaș.

Fără să înțeleagă nimic, croitorul se ridică și, îndreptat de ceilalți, o porni spre încăperea de sfat a împăratului. În frunte, pășea un slujbaș care purta haina de oțel, iar în urmă venea călăul rumegând planuri de răzbunare.

Când dădu cu ochii de veșmântul cerut, împăratul îl pipăi, apoi îl încercă. Hainele de oțel i se potriveau, ca turnate.

— Mda, mârâi împăratul, ai făcut treaba. Îți dau voie să te numești croitorul luminății mele.

„Mulțumesc și pentru atât, își spuse croitorul. Mai bine al luminății lui, decât al călăului...”

De atunci dregătorii începură să vină la el să-și coasă haine, și veniră cu nevestele, ba și cu copiii. Avea de lucru croitorul până peste cap, dar cine se plânge de lucru ?

Călăul, însă, zi și nopte se gândea cum să-l piardă. De aceea se aruncă într-o zi la picioarele împăratului, strigând din adâncul rărunchilor :

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac !

— Vorbește, dar pe scurt, îi îngădui împăratul.

— Măria ta, croitorului i s-a suit cinstea la cap. Dacă a făcut haina de oțel, acu se laudă peste tot că ar ști să facă o haină și mai și, o haină de aur,

— O haină de aur? strigă împăratul și ochii prinseră să-i lucească.

— Cu totul și cu totul de aur, măria ta. Iar nasturii i-ar face din pietre scumpe...

— Să vină croitorul, răcni împăratul. Ce, își bate joc de bunătatea mea ?

Într-un suflet a alergat călăul și l-a înfățișat pe croitor.

— Te-ai lăudat că ai ști să faci o haină de aur? întrebă împăratul.

— Nu m-am lăudat în nici un fel, răspunse croitorul, speriat.

— Taci. Îți bați joc de bunătatea mea ? Până mâine dimineață haina să fie gata. Și nasturii să fie de nestemate ! Altminteri, călăul te învață minte... Am zis !

A plecat amărât croitorul și s-a închis în casă, blestemând clipa în care sosise în orașul împăratului. Dar ce folos că o blestema ? Călăul abia aștepta să-i zboare capul...

Cum sta el așa, cu durerea în suflet, odată aude un glas subțire, mai subțire ca firul de ață :

— Ce-i, croitorașule ? De ce ești trist ?

Se uită croitorul în dreapta, în stânga, se uită în sus și în jos. Cine vorbise ?

— Nu căuta atât de departe, râse glăsciorul, Croitorașule, caută mai aproape.

Ai ghicit! Vorbea acul. Și foarfecă a râs și ea și a vorbit cu glas gros :

— Mai aproape, croitorașule, caută mai aproape !

— Spune-ne ce te doare, l-a îndemnat acul, și croitorul le povesti toată întâmplarea.

— Asta-i tot ? Păi dacă am cusut noi o haină de oțel, o s-o coasem și pe a de aur, nu te teme. De ce crezi că ne-a lăsat tatăl tău să-ți purtăm de grijă ? Du-te la împărat și cere-i aurul, că de ce urmează ne îngrijim noi singuri.

Vai, cât s-a bucurat croitorul! Și cum le-a mulțumit prietenilor buni, moșteniți de la bătrânul lui tată ! Îndată a alergat la palat, de unde a adus tot ce era de trebuință.

— Așa. Acum culcă-te, și lasă-ne pe noi să facem treaba.

Fericit, croitorul n-a stat să lungească vorba și, ca omul fără griji, cum, a pus capul jos, cum a adormit. Dar vezi că afurisitul de călău nu putea să doarmă, de teamă să nu-i scape din nou capul croitorului. A venit tiptil, tiptil, s-a apropiat de fereastra casei în care trăia meșterul luminăției sale și s-a uitat pe geam. Acolo,, minune mare !

Lucrau acul și foarfecă așa cum nu s-ar fi priceput să lucreze douăzeci de meșteri la un loc, iar croitorul dormea dus, cu mâinile după ceafă.

— Țsta mi-ai fost ? s-a bucurat călăul. Meștere, te am în buzunar.

A doua zi dimineață și-a îmbrăcat împăratul haina de aur cu nasturi de pietre scumpe și, de mulțumit ce era, a binevoit să-l plătească pe croitor cu un zâmbet. Dar abia plecase croitorul, că în încăperea de sfat s-a și înfățișat călăul. S-a aruncat la picioarele împăratului și a răcnit ca scos din minți :

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac !

— Vorbește, i-a răspuns împăratul netezind cu palma haina de aur care sclipea de parcă soarele însuși coborâse de pe cer și intrase în încăperea împărătească.

— Măria ta, am aflat taina croitorului. Hoțomanul are un ac și o foarfecă, amândouă descântate în așa fel, încât lucrează singure...

— Singure ? s-a mirat împăratul.

— Singure, măria ta. Dacă le-ai avea în stăpânire, ai putea să le pui să-ți coasă sute de haine de aur și de argint și ai fi cel mai bogat împărat de pe fața pământului.

— Să vină croitorul! a răcnit împăratul. Nu cumva își bate joc de mine ? Îndrăznește să ascundă asemenea scule nemaivăzute ?

A alergat călăul repede de i s-a tăiat răsufarea și într-o clipă l-a adus pe croitor la palat.

— Unde-i acul ? Unde-i foarfecele ? a strigat împăratul.

Croitorul s-a îngălbenit de supărare. Cum să-i dea împăratului acul și foarfecă moștenite de la tatăl lui ?

— Măria ta, îți fac câte haine poftesti, îi fac și împărătesei, și cui poruncești, dar acul și foarfecă nu le dau !

— Nu le dai ?

— Nu le dau !

S-a învinețit de furie împăratul. Ca un cocoș sărea în scaun, și un timp nici n-a putut vorbi de supărare. Apoi a poruncit cu strașnică mânie :

— Călăule, ia-i capul!

— Îndată, măria ta ! a strigat ticălosul și, ridicând spada, s-a năpustit asupra croitorului.

Cum să se mai împotrivescă bietul om ? Dragi îi erau sculele moștenite, dar și mai dragă viața...

— Bine, împărate, a spus croitorul. Dacă așa ți-i vorba, poftim...

A scos acul și foarfecă și le-a pus înaintea măriei sale, în timp ce călăul fierbea și spumega : capul croitorului îi scăpase din nou.

A poruncit împăratul să se aducă mătăsuri și catifele, purpură, atlas și blănuri de hermină, iar dacă toate au fost adunate înaintea lui a strigat cu glas de tunet :

— Tu, ac, și tu, foarfecă, puneți-vă pe treabă !

Nici acul, nici foarfecă nu s-au speriat de tunetele lui. Ca și cum n-ar fi auzit nimic, stăteau la locul lor, de-ai fi zis că-s niște scule proaste și lipsite de preț.

— N-auziți ? Vreau să-mi faceți cele mai frumoase haine din lume ! a mai strigat împăratul.

Dar acul și foarfecă nu voiau să muncească pentru el, așa că nu se clinteau. S-a înciudat atunci împăratul și, cât era el de împărat, a pus mâna pe ac, pasămite să-l îndemne la treabă. Numai că acul odată s-a smucit și, cât ai zice pește, a cusut buzele împăratului, de n-a mai putut deschide gura și scoate o vorbă. Iar foarfecă s-a năpustit asupra călăului și hârști ! i-a tăiat capul. Acul și foarfecă s-au întors apoi în buzunarul croitorului, care a ajuns liniștit în piață, fără ca nimeni să cuteze a-l opri. Repede, repede, s-a depărtat de palat, a ieșit din orașul împărătesc și a pornit pe câmp, înainte, cale lungă să-i ajungă.

Pe seară zărește niște focuri și, în jurul lor, un pâlț de oameni fugari. Stăteau amărâți lângă bocceluțele lor și tăceau.

— Ce-i cu voi, oameni buni ?

— Vai și vai, răspunse o femeie. Pacoste și blestem au căzut pe capetele noastre, silindu-ne să fugim din țara în care trăim din moși-strămoși...

S-a dat croitorul mai aproape, și femeia i-a povestit:

— În țara noastră a năvălit Omul-de-Fier. Izbește cu pumnul, și pereții se năruie de parcă ar fi de cocă. Strivește pruncii în picioare. Ucide, pradă și sfarmă. A intrat în cel mai depărtat sat de la hotare și l-a pustiit. Apoi a trecut la al doilea, de acolo la o cetate, la alta... Au plecat oștile să lupte cu el, dar Omul-de-Fier își râde de paloș și de săgeată. Necruțător, pășește înainte și lasă în urmă moarte și paragină. Noi am fugit cum am putut din calea lui, dar cine știe dacă nu ne-a și zorbit casele, făcându-le una cu pământul...

Plângea femeia, ascultându-i povestea începură să plângă și

ceilalți fugari, iar cu ei plângea și croitorul. I-a îmbărbătat cât a putut, dar ce să le spună ? Amărât, și-a luat rămas bun și a pornit mai departe.

A mers până a dat de o pădure. Dar credeți că era o pădure ca toate pădurile ? În pădurea asta copacii creșteau atât de apropiați, că nici o pasăre n-avea loc să zboare printre ei. S-a oprit croitorul și a stat la sfat cu tovarășii lui.

— De, spuse acul, aici nu prea știu cum te-aș putea ajuta...

— Dar eu unde sunt ? a strigat foarfecă. Pe mine nu mă puneți la socoteală ?

Și într-o clipă s-a repezit și, țac ! țac ! a început să taie copacii uriași, de parcă ar fi avut în față snopi de paie.

A muncit bine foarfeca și a deschis potecă prin pădure, de a putut înainta croitorul până în inima codrului, unde a găsit o colibă. Acolo locuia un țadic¹² .

— Croitorule, știam că ai să ajungi la mine, în ciuda copacilor, a grăit țadicul. Dar tu, foarfecă, n-ai obosit ?

— Aș mai tăia încă două păduri ca astea!

Țadicul și-a mângâiat barba albă, a zâmbit și și-a clătinat fruntea :

— Buni tovarăși ți-a lăsat tatăl tău, croitorule ! Cu ei ai să ajungi acolo unde picior de om n-a ajuns și-ai să-i poți ajuta pe fugarii cu care te-ai întâlnit.

S-a mirat croitorul auzind vorbele țadicului. De unde știa el că un biet croitor avea să nimerească în codrul lui, și de unde știa cu cine se întâlnește pe drum ? Dar țadicul vorbea mai departe, așa că-și ciuli urechile.

Află, croitorule, spuse țadicul, că deasupra capului nostru, acolo sus, e poarta cea mare a cerului. Ai să te sui la cer, iar Soarele te va ajuta să-i vii de hac Omului-de-Fier !

S-a cam speriat croitorul nostru auzindu-i vorbele ! Toate ca toate, dar să se cațere până-n cer și să mai stea și cu Soarele de vorbă, asta i s-a părut prea din cale-afară ! S-a uitat cu mirare la foarfecă, și foarfecă a grăit, șovăind :

— De, croitorașule, aici nu prea știu cum te-aș putea ajuta...

¹² Țadic – înțelept (în limba idiș).

— Dar eu unde sunt ? a strigat acul. Pe mine nu mă puneți la socoteală ?

Și într-o clipă, țâști ! a început să sară prin aer. Și a băgat atunci de seamă croitorul că acul lucrează o scară minunată, o scară cum nu s-a mai văzut, o scară de mătasă. Și scara suia drept, drept sus.

— Ihi-hii, stingă acul cu glăsciorul lui subțire. După mine, croitorașule ! Ihi-hii!

— Du-te, fiule, și nu te teme, a vorbit țadicul. Tu nu ceri nimic pentru tine...

A răsuflat adânc croitorul și s-a apucat de scara de mătasă, a mai răsuflat o dată și a început să suie. Acul striga mereu deasupra capului lui, și scara sporea crescând în înălțime. A urcat croitorul nițel și, când a privit în jos, se și afla deasupra coroanelor verzi ale copacilor.

— Mai sus, croitorule, mai sus ! i-a strigat un șoim avântându-se în văzduhul fără hotar.

Și croitorul urca, urca mereu. Când obosea, se oprea și privea în jos. Pământul rămăsese departe și se făcea mic, tot mai mic. Nici șoimul nu mai cuteza să zboare în jurul croitorului, ci se mulțumea să descrie cercuri largi, plutind în hăul albastru.

Se înfiora croitorul de singurătatea prin care trecea, agățat de scara de mătasă. Îl cuprinse un dor fierbinte de oameni, de râsul copiilor.

„Și dacă se rupe scara ?“ îi trecu prin minte, și sângele îi îngheță în vine.

Dar în clipa aceea auzi glasul subțirel al acului :.

— Ihi-hii ! Mai sus, croitorașule, mai sus !

Îmbărbătat, sui mai departe. Cine știe cât a suit ? Unii spun un an, alții șapte. Până la urmă, ridicând fruntea, a văzut zidul alb al norilor și, în mijlocul zidului, o poartă mare, deschisă. S-a apucat cu amândouă mâinile de toartele cerului și, hop ! a sărit înăuntru.

Mai întâi a închis ochii, orbit de strălucirea din cer. Luceau stelele mai ceva ca nasturii de diamant ai împăratului și o horă de stele tinere juca și cânta. Când s-a mai obișnuit cu lumina fără seamăn, a început să calce pe podeaua de nori. Parcă mergea pe arcuri! Apoi a dat peste un loc unde încetau norii și începea o

întindere nesfârșită, așternută cu praf de stele. Atâta a mers prin praful scâpărător, că tălpile lui l-au butucit și au croit un drum oare se mai vede și azi. A trecut pe lângă butoaie cu ploaie și grindină, a văzut mormane de zăpadă pregătite pentru iarnă și, într-un hambar mare, a dat de fulgerele care-și ascuțeau dinții. A văzut lăzile cu tunete și peștera furtunilor, peste intrarea căreia era prăvălită o lespede grea, a văzut visteria curcubeielor și magazia cu purpură pentru vopsit amurguri. Peste tot stăteau de pază stele care-l priveau cu mirare, dar care nu scoteau o vorbă: ca și cele de pe pământ, străjile din cer n-au voie să se întindă la taifas !

Tot mergând așa, ajunsese la un palat cu pereții de aur. În jurul palatului, mare forfotă de stele. Toate se înghesuiau, iar niște stele-polițai le împingeau pe cele care ieșeau prea în față.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă croitorul.

— Iese Soarele ! Iese Soarele ! răspunseră în același timp vreo patru stele, înghesuindu-se să vadă mai bine.

Porțile se deschiseră într-adevăr, și Soarele ieși din palat. Era un tânăr de aur, frumos cum croitorul nici în vis nu visase. Pletele de aur îi fluturau pe umeri, ochii-i aruncau sclipiri de peruzea. De îndată ce ieși din palat, se făcu și mai multă lumină, iar câteva stele prinseră să vopsească norii cu purpură de la magazie. Croitorul înțelese că, pe pământ, toate astea se numeau răsărit.

Soarele trecea încet printre șirurile de stele.

Îl iubesc, îl iubesc, șopti o steluță cu cărlionți la urechea altei stele, prietena ei. Ieri s-a uitat la mine și am fost atât de fericită...

— Taci, prostuțo, o certă prietena. Parcă n-ai ști că n-are ochi decât pentru Luna, cu care nu se poate întâlni...

Iar Soarele trecu încet, fără să bage de seamă privirile steluței care se înroșise de parcă s-ar fi atins de purpura norilor. Vezi că și acolo, în cer, sunt dureri, ca și pe pământ...

Privirile Soarelui căzură însă asupra croitorului, încremenit de toate câte vedea.

— Un om ? Și de când se plimbă oamenii prin cer ? întrebă Soarele.

Croitorului i se încleștaseră fălcile și nu putea rosti o vorbă.

— Vorbește, șopti din buzunar foarfecă. Doar n-ai venit să taci

!

— Mărite... Mărite... bâigui croitorul, pierit.

— Apropie-te, omule, grăi Soarele. Dacă ai ajuns pân-aici, nu te mai poate tulbura nimic. Vrei să te ajut cu ceva ?

— Nu pe mine, slăvite Soare, îngăimă, în sfârșit, croitorul. Nu pentru mine te rog, ci pentru oamenii năpăstuiți de Omul-de-Fier...

— Care Om-de-Fier ? Vorbește lămurit...

Îi povesti croitorul fărădelegile Omului-de-Fier și ochii Soarelui zvârliră tăișe albastre. Apoi se îndreptă spre o fereastră și privi lung spre Pământ.

— Îl văd, rosti Soarele. Trece pe strada mare a unei cetăți pustii.

— El a pustiit-o ! strigă croitorul.

Se apropie la rândul lui de o fereastră, încercând să vadă cetatea. Dar cum să vezi ? Pământul se zărea de acolo cât o mărgică și trebuia să ai ochii Soarelui ca să poți desluși câte ceva.

— Ei, strigă Soarele, dar ce are de gând... ? A găsit, printre, dărâmături, doi copii. Acum l-a ridicat pe unul. Poate că vrea să-l sărute ?... Vai! L-a dat de pământ, l-a zdrobit ! Și vrea să-l apuce și pe al doilea... Ei bine, asta n-o să se întâmple !

Două spade de foc albastru țâșniră din ochii Soarelui, se năpustiră spre pământ și, străbătând cât ai bate din palme văzduhul, îl izbiră, pe Omul-de-Fier. Năprasnică trebuie să le fi fost căldura ! Omul-de-Fier n-apucă să crâcnească : se topi într-o clipă.

— Așa, spuse Soarele. Răii să nu mai apuce să-mi vadă lumina !

Tii, mare bucurie a fost atunci în cer ! Croitorul plângea de fericire, gândindu-se la fugarii care se puteau întoarce acasă, stelele cântau, iar steluța cu cârlionți se zvârli de gâtul Soarelui să-l sărute, strigând cât o ținea gura :

— Uite, de-asta te iubesc ! Că ești bun, bun, bun...

Apoi alergă să se ascundă tocmai în visteria curcubeielor, care-i dăruiră o diademă țesută în șapte culori, rugând-o să se arate cu ea pe cer, ca să se știe că era zi de sărbătoare.

Dar Soarele fu primul care-și dădu seama că răsăritul întârziase din pricina Omului-de-Fier. Grăbind să urce în carul lui de foc, își îndemnă armăsarii la drum și porni să cutreiere nesfârșitele câmpii albastra ale cerului. Numai că sunt lucruri pe

care nici Soarele, cât e el de Soare, nu le poate face. În ziua aceea s-a întârziat cu răsăritul, și nimeni până astăzi n-a aflat de ce. Iaca, vă dau dezlegare să lămurii pe cine v-o-ntreba !

Cât despre croitor, s-a întors frumușel pe calea bătucită de tălpile lui prin câmpul cu praf de stele și a ajuns la poarta cerului. Acul se înfipsea în pervazul porții, și aștepta acolo cuminte, cu scara după el.

— Ai izbutit ?

— Izbutit, acule, izbutit, strigă croitorul, începând să coboare scara de mătasă.

Și a tot coborât, preț de un an sau de trei, sigur nu știu. Ce știu e că n-a avut nevoie de mai mult, pentru că la coborâre i-a trebuit mai puțină vreme decât la suit. Și pe măsură ce cobora, strica și acul scara de mătasă, așa că atunci când croitorul s-a pomenit în fața colibei țadicului din pădure, acul i s-a înfipt în cămașă, la locul lui.

N-a rămas multă vreme croitorul în coliba din pădure, ci s-a grăbit să-i ajungă din urmă pe fugari. Când au auzit vestea cea bună, n-au mai știut cum să se bucure și cum să-i mulțumească. Până la urmă, l-au poftit în țara lor.

Și s-a dus croitorul cu ei, și acul și foarfeca au început să facă haine de toate culorile și de toate mărimile, așa că oamenii din țara aceea purtau întotdeauna veșminte nou-nouțe, ca scoase din cutie. Numai că de la o vreme l-a răzbit dorul de casă, și nici o rugămintă de a mai zăbovi nu l-a putut îndupleca.

— Rămâneți cu bine, a spus, mă duc la ai mei.

Iar acul și foarfecă au strigat și ele într-un glas :

— Acasă ! Ne ducem acasă !

Așa a plecat croitorul și a început să lucreze pentru cei din orașul în care se născuse. Se spune că cele mai frumoase haine din lume se fac și azi acolo, dar eu n-am văzut cu ochii mei, așa că nu vă pot lămuri. Cine vrea, să se ducă să vadă ! Și, dacă se duce, să-mi aducă și mie o haină, chiar mai puțin frumoasă, ca răsplată pentru povestea pe care v-am spus-o.

Povestea fericirii

A fost, n-a fost, unii zic c-a fost. Într-o colibă, la malul mării, trăia bătrânul Cadâr. Era un bătrân de treabă, dar veșnic amărât. Și cum să nu fie, dacă baba îi murise și nu-i lăsase urmași? Cadâr era tot mai gârbov și, pe seară, când se așeza cu picioarele încrucișate sub el, nu avea pe nimeni să-l ajute să se scoale, sprijinindu-l de subsuori. Greu îi venea lui Cadâr să se ridice de jos, și trist își fuma luleaua, privind jocul valurilor.

„Vai, vai, bătrânețea e ca un scaiete! Își spunea adese. Oriunde ai apuca-o, te-nțeapă și doare...”

Într-o noapte se dezlănțui o furtună. Marea mugea ca o cireadă de bivoli și vântul șuiera fără încetare. Fulgerele se repezeau bezmetice. În coliba lui, Cadâr asculta vuietul furtunii și se gândea: ” Dacă ies în zori, am să găsesc pe țarm lemne și pești zvârliți pe nisip. O să fie bine! ”

Dar nu găsi pe țarm decât un stâlp de piatră. Înfașurat în ierburi de mare, stâlpul părea împodobit cu haine de mătase.

„Mare noroc, spuse Cadâr. Lemnele le arzi, peștii îi mănânci, dar cu piatra asta ce faci? Pentru o casă n-ajunge, pentru greutatea de năvod e prea mare...”

Dar Cadâr era un bătrân cu nărav, și năravul lui era dorința de-a afla toate cele. Scărmanându-și cu degetele bărbuța ascuțită, se apropie de stâlpul de piatră și începu să înlătore ierburile care-l acopereau.

— Allah!

Stâlpul nu era stâlp, era un om de piatră. Și frumos ca o lună nouă, și drept ca o trestie, și tânăr ca feciorul pe care-l dorise Cadâr. La gândul feciorului, lacrimi începură să picure din ochii bătrânului, și o lacrimă căzu peste fruntea albă a omului de piatră. Iar unde căzu lacrima piatra se făcu trandafir. Dar Cadâr nu vedea nimic, pentru că plângea și mormăia:

— Vai, vai, bătrânețea e ca un scaiete! Unde să mai găsesc un fecior? Uite că marea îmi trimite unul, și-i mort, și-i de piatră...

Lacrimile lui Cadâr curgeau pe fruntea de piatră și, unde cădeau, piatra se muia și se făcea trandafir, ca pielea de om.

A stat Cadâr din plâns și a văzut: omul de piatră era alb și numai fruntea i se făcuse trandafirie. A pus atunci Cadâr mâna și a simțit: omul de piatră era rece și numai fruntea i se încălzise. De bucurie a prins Cadâr să sară și să țopăie, până a început să sufle greu și a căzut pe nisip. Liniștindu-se, a vrut să ducă la capăt schimbarea omului de piatră, dar s-a trezit că nu mai are lacrimi. De unde lacrimi, dacă-i fericit cum n-a fost demult?

A stat de-a chibzuit, apoi a alergat șontâc, șontâc la bordeiul lui, a luat o ceapă și a început să se frece la ochi. Se freca fără șovăială, așa că lacrimile au început să-i curgă din nou, dar de astă dată avea grijă să picure toate pe omul de piatră, că de prima dată căzuseră pe nisip și se irosiseră degeaba!

Când pleoapele i s-au umezit de lacrimile lui Cadâr, a deschis omul de piatră doi ochi negri și strălucitori, iar când lacrimile i-au picurat pe buze, a deschis gura și a spus:

— Plângi, bătrân de treabă, plângi, că nu ți-o fi plânsul în zadar!

Cadâr cu gura râdea de fericire și cu ochii plângea, din pricina cepii. Și cu mirare se uita la omul de piatră care avea acum un cap viu, frumos cum nu se mai văzuse. S-a oprit atunci Cadâr și a întrebat bănuitor:

— Dar ai să vrei să-mi fii fecior? Ca să știu, să nu mă ostenesc de pomană.

A zâmbit omul de piatră și a răspuns:

— Vreau. Plângi înainte...

L-a scăldat Cadâr în lacrimi, până s-a ridicat din nisip omul de piatră, și s-a întins de i se auziră oasele trosnind.

— Tare-am înțepenit!...

A tras aer în piept și a sărutat mâna zbârcită a lui Cadâr, șoptind:

— Tată...

Din nou l-a cuprins pe Cadâr o fericire nebunească, din nou a prins să sară pe nisip, ca un țap. Când s-a mai liniștit, a întrebat:

— Cum te cheamă, feciorul tatii?

— Tasin, a răspuns omul de piatră. Mama mea e Aișé, fiica mării, și neamul nostru nemuritor. Dar un vraci dușman m-a prefăcut în stană de piatră, și stană trebuie să rămân până ce un

om s-ar fi milostivit de mine și, cu lacrimile lui, m-ar fi dezlegat. Vraciul dinadins mi-a legat soarta de lacrimile unui om, pentru că pe fundul mării, unde trăim noi, nu se află oameni, mai lămuri tânărul. Dar mama mea, Aișé, s-a folosit de furtuna de azi noapte și m-a trimis pe pământ, unde tu, tată, m-ai mântuit.

Tasin se întoarce apoi cu fața spre mare și strigă de trei ori:

— Ibadulá, deschide poarta!

La al treilea strigăt apele se mișcă, se desfăcură ca două canaturi, iar Cadâr văzu fundul mării. Pe o pernă de catifea ședea o femeie înaltă și albastră ca marea. Femeia zâmbi și-și întinse brațele spre Tasin.

— Vino, spuse omul de piatră și, luându-l pe Cadâr de mână, pășiră pe fundul apei, acolo unde nisipul auriu strălucea ca soarele. Iată, mamă, cine m-a dezlegat de blestem, adăugă tânărul, împingându-l înainte pe Cadâr.

Femeia albastră se ridică în picioare și, sărutând mâna bătrânului, rosti câteva vorbe care semănau cu foșnetul valurilor liniștite:

— Nu suntem bogați, Cadâr, dar cere-ne ce vrei. Pentru binele pe care ni l-ai făcut, aproape că nu poți căpăta răsplată...

— Ce să cer? răspunse Cadâr. Doar să găsim un cadiu¹³ și să scriem un contract de căsătorie...

— De căsătorie? Cu cine?

— Cu cine, dacă nu cu tine, femeie albastră? râse Cadâr. Tasin e fiul tău, și-acum e și al meu...

Au râs de gândul năstrușnic al bătrânului, și Cadâr a râs cel mai tare.

— N-am nevoie de altă răsplată, vorbi el apoi. Feciorul meu Tasin îmi ajunge.

Femeia albastră îl rugă pe Cadâr să-i îngăduie lui Tasin să vină din când în când s-o vadă și bătrânul nu se împotrivi. Aișé, fiica mării, îi dăruie atunci lui Cadâr o cevré¹⁴, cusută cu fir scump, după care-i lăsă să plece.

— Arată-mi casa noastră, spuse Tasin când ajunseră la țarm,

¹³ Cadiu – judeător (în limba tătară).

¹⁴ Cevré – năframă (în limba tătară).

iar porțile mării se închiseră în urma lor.

Cadâr îl duse la bordeiul lui, în care intrară după ce își scoaseră încălțările. Bordeiul lui Cadâr era sărac, și pe jos se afla o singură rogojină. Încolo, nimic...

— Ei, tătucă, spuse Tasin, văd că trebuie să mă apuc de treabă... Dar mai întâi dă-mi de mâncare, să prind puteri.

Îi aduse Cadâr o ceapă, soră cu ceapa cu care se frecase la ochi, îi aduse un bostan.

— Asta-i mâncare? întrebă Tasin. Nu văd pilaf, nu văd salmá¹⁵... și luând frumoasă năframă pe care fiica mării i-o dăduse lui Cadâr o scutură peste rogojină.

Care nu fu mirarea bătrânului, văzând și pilaf și salmá! Fără multă vorbă, se apucă să mănânce. Tatăl și fiul aveau în față două străchinii cu mâncare, dar cu cât luau din pilaf, cu atât creștea muntele de orez din strachină. Au mâncat o zi și o noapte, fără să sfârșească nici pilaful, nici salmáua...

— Te-ai săturat? întrebă Tasin.

Cadâr apucă un ultim bob de orez, îl înghiți și spuse mulțumit:

— Acum, cu bobul ăsta, m-am săturat.

Tasin acoperi atunci străchinuțele cu frumoasa năframă dăruită de fiica mării, și străchinuțele pieriră de parcă n-ar fi fost. Cadâr începu să caște, dar Tasin îi vorbi așa:

— Tătucă, văd că ți-e somn. Culcă-te. Eu sunt pus pe fapte mari, așa că nu pot dormi.. Ce-ți dorește inima?

— Feciorul meu Tasin, bucuria mea, răspunse Cadâr, inima-mi dorește un singur lucru, dar se spune că nu-i ușor de găsit. Inima-mi dorește fericirea.

Tasin rămase pe gânduri. Pe vremea aceea nu se auzise de fericire, că viața oamenilor era tare ticăloasă. Cererea bătrânului îl umplu de mirare.

— Ce este fericirea? întrebă el.

— Se spune, cuvântă Cadâr, că fericirea e tot ce-și poate dori omul mai de preț. Dacă are fericirea asta, nu mai dorește nimic...

— Și unde se află fericirea? mai întrebă Tasin.

¹⁵ Salmá - un fel de mâncare tătarască.

— Vezi, oftă Cadâr, asta n-aș putea spune. Poate că știe padișahul...

— Și unde stă padișahul? întrebă pentru a treia oară Tasin.

— În Cetatea Veche, dincolo de Marea Albastră, pe Insula Galbenă. Dar, feciorul meu Tasin, padișahul e hain, nu primește pe oricine, iar dacă-l primește nu-i spune decât ce vrea el...

Își luă rămas bun Tasin și Cadâr se culcă pe rogojină, iar, cum se culcă, pe dată adormi. Dar Tasin nu dormea.

Se duse la malul Mării Albastre și strigă de trei ori, așa cum mai strigase:

— Ibadulá, deschide poarta!

Porțile mării se deschisera și Tasin începu să pășească pe nisipul moale de pe fund. Mama lui, Aișé cea albastră, dormea, așa că n-o deranja. Merse o noapte, o zi, și încă o noapte, și încă o zi. Dar cine-ar putea povesti câte-a văzut în drumul lui? A văzut pești mari și pești mici, a văzut delfinii negri, arapii mărilor, a văzut meduze moi și colorate, a văzut stele de mare. Și câte, câte altele n-a văzut! Pe seară a ajuns la Insula Galbenă.

Era o insulă de piatră, o insulă care semăna cu o lămâie uriașă. Iar în vârful insulei se vedea Cetatea Verde, iar în Cetatea Verde, zidit din piatră verde, se înălța palatul padișahului.

Se învârti Tasin în jurul insulei, pereții de piatră erau netezi ca niște oglinzi și nu putea urca pe ei. Ce era de făcut?

Ocolind pentru a doua oară insula, zări o crăpătură chiar acolo unde se izbeau valurile, spărgându-se într-o fremătare înspumată. Își vârî degetele în crăpătura de piatră și îndată se simți apucat. O putere uriașă îl trăgea în crăpătura îngustă. Se miră când își dădu seama că trupul lui trecea prin pereții care i se păruă atât de apropiați, iar mult timp să se mire nu avu. Se trezi curând într-o încăpere cât o moschee.

Era toată de piatră galbenă și piatra strălucea și arunca focuri galbene, luminând ca zece sori la un loc. De teamă să nu orbească, Tasin închise ochii și-i deschise iar, puțin câte puțin.

Încăperea era goală. Dar în mijlocul ei, pe pardoseala de piatră, se afla un câine mare, cu blana albă.

— Tu m-ai adus aici? strigă Tasin, și câinele își mișcă bucuros coada, dând din cap.

Voinicului i se păru că dulăul e gata să-i spună ceva, dar se auzi un sunet de gong. Câinele tresări și pieri.

Rămas singur, Tasin cercetă încăperea de piatră și, găsind o ușă, o deschise. Merse printr-un coridor, urcă și coborî nenumărate scări, până la urmă se opri în dreptul unei uși. Auzea cântece însoțite de daulă¹⁶. Deschise ușa.

Se afla într-una din încăperile padișahului. Sultanul ședea pe o pernă de catifea verde, alături de vizirul lui, iar în fața lor jucau patru roabe aduse din țări îndepărtate, o roabă albă, o roabă galbenă, una neagră și o alta roșie.

La zgomotul ușii deschise de Tasin, sultanul se întoarse.

— Cine ești? strigă padișahul scoțând hangerul.

— Am de spus o taină padișahului, pentru care am să capăt de la el o lămurire, grăi cu îndrăzneală Tasin.

— Nu-l crede, lumină a luminilor, strigă vizirul, care era un om rău. Poruncește mai degrabă să vină gădea.

Padișahul era spanchiu. Îl privi pe vizir, dar ochiul lui era ațintit asupra lui Tasin.

— Bine, spuse el. Taie-i capul!

Într-o clipă se repezi Tasin și, cu paloșul reteză căpățâna vizirului. De spaimă, sultanul se făcu verde la față ca perna pe care ședea, în timp ce roabele țipau ascuțit.

— Ce... ce-ai făcut, ticălosule?

— Am îndeplinit porunca padișahului, răspunse liniștit Tasin.

— Ție trebuia să-ți taie capul! strigă mânios sultanul. Unde mai gălesc acum un vizir?

Tasin râse și în încăpere se făcu deodată multă lumină.

— Viziri se gălesc pe toate drumurile! Dar, dacă vrei, taie-mi capul.

Voinicul veni lângă sultan și-și plecă fruntea. Sultanul scoase hangerul și izbi o dată, de două ori, de trei ori. Apoi aruncă hangerul, care se strâmbase și se turtise la vârf.

— Ce-i asta? bălbâi padișahul. De ce nu mori?

Tasin râdea.

— Ai carnea tare, băiete, se uimi sultanul. Piatră, nu alta.

¹⁶ Daulă – tobă (în limba tătară).

Dacă ar fi știut că Tasin e chiar un om de piatră, nemuritor, s-ar fi mirat mai puțin.

Să lăsăm asta, grăi voinicul. Taina pe care voiam să ți-o dezvălui e că vizirul uneltea să te ucidă, chiar adineauri. De asta l-am și pedepsit.

— De unde știi? strigă sultanul.

Tasin se plecă, scoase un sul din buzunarul hainei scumpe a vizirului și i-l întinse.

— Într-adevăr, spuse sultanul, după ce citi rândurile scrise. Blestematul pregătise firmanul care-l numea padișah... Ce vrei ca răsplată?

— Atât: să-mi spui unde se află fericirea.

Sultanul se foi pe perna lui verde și se uită ciudos:

— Cere-mi ce vrei. Îți dau aur și pietre scumpe, îți dau o raia întreagă, îți dau roabele astea și tot ce cuprinde palatul meu, dar unde se află fericirea nu-ți spun.

— Nu-mi trebuie nimic, răspunse Tasin. Unde se află fericirea?

— Nu-ți spun, n-auzi?

Tasin se apropie de sultan și-i atinse brațul drept. Brațul i se împietri.

— Unde este fericirea?

— Nu-ți spun!

Tasin făcu de piatră și brațul stâng al sultanului, dar padișahul nu se dădu bătut. Sfârși prin a ajunge om de piatră. Tasin îl lăsă în sala frumos împodobită și se întoarse în încăperea de piatră galbenă, unde găsi din nou câinele cu blană albă. Câinele dădu din coadă și-l apucă de mână, încercând să-l tragă după el.

— Unde mă duci?

Câinele lătră vesel și-l trase mai departe. Luându-se după el, trecu prin săli unde nu se afla picior de om, dar care erau pline de fel de fel de minunății, și ajunse în grădina palatului. Trecu printre pomi de toate soiurile și se opriră sub un măr uriaș. Câinele începu să scurme cu labele și scoase la lumină un belciug mare, de fier. Tasin apucă belciugul, trase cu putere, și un chepeng se deschise. După ce coborâră niște trepte de lemn, aproape putrezite, intrară într-un gârlici întunecat. Strecurându-se prin chepeng, o rază luci undeva în beznă. Câinele lătră și se repezi înainte, apoi se auzi un

clipocit:

— Așteaptă afară!

Supunându-se poruncii rostite în șoaptă, voinicul ieși din gârlici, măcar că nu înțelesese cine vorbea. Nu așteptă prea mult. O fată nespus de frumoasă se arată în gura chepengului și urcă treptele.

— Cine ești! întrebă uimit Tasin.

— Mă cheamă Umié, răspuse fata. Și-i povesti cum padișahul o furase voind s-o vâre în haremul lui, cum se împotrivi și vizirul cel rău o preschimbă în câine. În gârliciul ăsta e Lacul-de-sub-pământ-care-nu-minte, mai spuse fata. În apa lui toate arată așa cum sunt, și eu m-am prefăcut în Umié.

Tasin o ascultă și-i fremătă inima. Frumoasă era Umié!

Se plimbară tăcuți prin grădina palatului, depărtându-se de sultanul împietrit pe perna lui verde. Ajunseră la un lac umbrat de sălcii și găsiră lângă țărm o barcă cu vâsle de aur. Se urcară în barcă și trecură pe celălalt mal. Acolo se sfârșea grădina.

— Umié, vorbi Tasin, va trebui oare să ne despărțim? Abia te-am întâlnit...

Fata râse și frumoasa ei salbă de la gât sună ușurel.

— Ai uitat pentru ce ai venit în Cetatea Verde?

— N-am uitat, răspuse Tasin. Dar afurisitul de sultan nu mi-a destăinuit unde pot găsi fericirea...

— Și, dacă știi eu?

Voinicul o strânse în brațe.

— Umié...

— Da, cred că știi unde se află fericirea. Numai în țara Van, spuse fata, desprinzându-se din brațele lui Tasin. Acolo e patria mea... E departe țara Van, Tasin, dar cu papucii de fier putem ajunge într-un ceas.

— Dar de unde luăm papucii?

— Papucii, răspuse Umié, îi putem lua numai de la bătrânul Ali-ochi-zgârcit, care are singura pereche aflătoare în lumea întreagă. Să vedem ce ne-o cere în schimb...

Așa au plecat să-l caute pe Ali-ochi-zgârcit. Era acesta un moșneag care se purta calic, cu o cămașă ruptă, șalvari peticiți și un turban bun mai degrabă de cuib de ciori decât de turban. Și se

purta calic, deși avea saci cu aur și pivnițe cu bogății adunate din lumea întreagă. Papucii de fier se numărau printre ele.

Când l-au găsit, zgârcitul tocmai sfârșise masa alcătuită din două coji de pâine uscată și două pahare cu apă.

— Saleam¹⁷! spuseră cuviincios tinerii.

— Saleam! mormăi Ali, aruncându-le o privire rea.

Altminteri nu se osteni să-i întrebe ce doresc, și nici nu-i pofti la masă, cum ar fi făcut un om de treabă.

Tasin însă nu mai părea stânjenit.

— Cinstite Ali, spuse el, am venit la tine pentru o treabă însemnată. Avem nevoie de papucii de fier.

— Papucii? strigă zgârcitul. Care papuci? Și de ce îmi vorbești mie de papuci?

— Pentru că numai tu ai singura pereche de papuci de fier care ne trebuie.

Supărat, Ali dădu din mâini:

— Am... n-am nimic! Sunt sărac, sărac lipit... Toată lumea spune: "Ali are! Du-te și cere-i lui Ali". De unde să aibă Ali? Îi dă cineva de pomană?... Măcar de s-ar milostivi careva și-ar veni cu vorbe plăcute: „Poftim, cinstite Ali, am venit să-ți dau...” Dar nu! Toți cer, cer, ca și cum aș fi Allah sau cel puțin Profetul lui, binecuvântată-i fie amintirea... N-am! N-am papuci, n-am nimic, vai de bătrânețile mele...

Umié zâmbi. Tasin râse din toată inima.

— Cinstite Ali, vorbi el, eu am venit să-ți dau... ce-ai să-mi ceri pe papuci!

— Nu s-ar putea să-mi dai, fără să ceri nimic? întrebă plin de nădejde Ali. Fie-ți milă de un biet bătrân...

— Asta nu, răspunse Tasin. Dar am să-ți dau mai mult decât aștepți.

— O, dacă mi-ai da tot ce se poate da, strigă însuflețit bătrânul, dacă mi-ai da marea cu sarea! Eu să am tot și ceilalți nimic. Să moară de foame... Ce frumos ar fi!

— Bine, spuse încruntat Tasin. Și, bătând din palme, strigă de trei ori: Ibadulá, poștește-ncoa!

¹⁷ Saleam – pace (în limba tătară).

Se auzi un muget înspăimântător. La chemarea fiului albastrei Aișé, marea ieșea din matca ei năpustindu-se spre locuința lui Ali-ochi-zgârcit. Se rostogolea val după val și fiecare-l încăleca pe cel dinainte, grăbind să-l întreacă. Și ajunseră la țintă. Îl luară pe Ali pe sus, atât de repede, încât îi căzu turbanul, dar nu destul de repede ca o cioară să nu aibă vreme să-l apuce, cu gândul să-și facă din el cuib pentru pui.

— Destul, Ibadulá! strigă iarăși de trei ori Tasin, iar vuietul se potoli fără veste și marea se întoarse în adâncurile ei, târându-l cu ea pe Ali, care se putu în sfârșit sătura.

Întovărășit de Umié, Tasin sparse lacătul atârnat la poarta pivniței bătrânului zgârcit, și tinerii intrară. Ce nu le văzură ochii! Saci cu aur, saci cu pietre scumpe așezate cu socoteală – un sac cu safire, altul cu rubine, altul cu smaralde, și tot așa, câte un sac pentru fiecare nestemată – apoi lăzi cu haine, cu blănuri, cu mătăsuri. Găsiră saci cu grâu mucegăit, pentru că Ali n-avea ce face cu grâul pe care-l avea, dar nu se îndura să-l dea nimănui, găsiră tot ce mintea poate închipui și, pe o coloană de piatră, găsiră și papucii de fier.

Tasin îi puse îndată în picioare, apoi chemă lumea și începu să împartă bogățiile din pivniță. Împărți cu atâta dreptate, că nimeni n-avu pricini să plângă afară de o babă care căpătase printre altele, niște șalvari negri, în timp ce i-ar fi dorit roșii. Se găsi cu cine să facă schimb, așa că plecă și baba mulțumită!

— Acum, spuse Umié, la drum.

Tasin o luă în brațe și șopti:

— În țara Van.

Abia rostise cele trei cuvinte, că se pomeni ridicat în văzduh împreună cu Umié. Zburau amândoi, întrecând în iuțea rândunicile, zburau peste orașe, peste ape, zburau peste păduri și peste câmpii, și priveliștea pe care o vedeau era nespus de frumoasă. Numai că Umié ameți când privi de sus o turmă de elefanți, care de acolo nu păreau mai mari decât niște purici. Își lăsă fruntea pe pieptul lui Tasin și – ce să spun? – nici ea și nici voinicul nu s-au plâns de întâmplarea cu elefanții.

Au zburat deci, când deasupra și când dedesubtul norilor, preț de un ceas. Iar când s-a împlinit ceasul, au început să coboare

ușurel, ușurel, și s-au oprit drept în mijlocul unui câmp cu maci. Încotro te uital, vedeai numai flori roșii fremătând ca o haină de mătăasă pe trupul pământului.

— Unde suntem? întrebă Tasin.

— În țara mea, răspunse Umié.

— Și unde-i fericirea, Umié?

Fata îl privi zâmbind și tăcu.

— Spune, o rugă din nou Tasin.

— Unde anume, n-aș putea să-ți spun. Dar fericirea, Tasin, e lângă tine, aproape s-o atingi cu mâna...

O lumină neașteptată se făcu în mintea voinicului. Repezindu-se, o cuprinse în brațe pe Umié.

— Tu, strigă el, tu! Cum de nu mi-am dat seama? Tu ești fericirea, Umié?

Fata tăcea, zâmbindu-i tot atât de neînțeles.

— Am ghicit?

— Trebui să știi, Tasin, că fericirea nu se capătă pe ghicite...

Tasin era însă sigur de ceea ce descoperise. Și când fata îi spuse că nu avea părinți, și că deci nu avea unde se duce, se apucă de lucru. Alergă în pădure și, cu un topor împrumutat de la un tăietor de lemne, începu să doboare copacii, apoi se apucă să-i curețe și să-i cioplească. Din bârne ridică pe dată o căsuță, alcătui un gard și începu să lucreze un pat, o masă, scaune. Curând, casa fu gata.

— O, Umié, niciodată n-am fost atât de bucuros, strigă Tasin. Asta e, desigur, fericirea...

Iscăliră apoi în fața cadiului și a martorilor contractul de căsătorie și se mutară în locuință. Totul mergea cum nu se poate mai bine. Tasin se trezea în zori și o privea pe Umié. Apoi se duceau la hamam¹⁸, de unde ieșeau proaspeți și plini de voie bună. Dădeau o raită prin suk¹⁹ și se întorceau la căsuța lor. Umié pregătea prânzul și Tasin o privea. Ca două turturele se așezau apoi și mâncau, arătându-și unul altuia bucățile mai gustoase. Se culcau. Se plimbau. Iar seara Umié lua în brațe un luth și cânta:

¹⁸ Hamam - baie (în limba arabă).

¹⁹ Suk – piață (în limba arabă).

Decât mesteacănul alb, mai drept e trupul dragului meu,
Decât șoimul, mai viteaz e cugetul dragului meu,
Decât luna rotundă, mai rotundă e fața dragului meu,
Decât pâinea cea caldă, mai caldă e inima dragului meu.

Tasin asculta și privea. Ciudat! Într-a treia seară începu să se frământa. Umié îl văzu căscând și acoperindu-și gura cu palma.

— Ți-e somn, Tasin?

— Nu, deloc, băigui voinicul. Eu...

— N-ai găsit fericirea, Tasin? mai întrebă Umié, cu un zâmbet.

Tasin o privi, tuși, dar, cum minciuna nu-și putea face loc între ei, spuse:

— Umié, sufletul meu e plin, dar... parcă-mi lipsește ceva, Umié!

— Caută, Tasin. Poate că fericirea nu stă numai în iubire.

Nerăbdător, voinicul ieși din casă. Pe cerul plin de stele strălucea o lună mare cât un lighean de aramă.

— Fericirea, mormăi Tasin, unde să caut fericirea?

Se duse către câmpul cu maci. Umblă încet printre florile roșii, intră apoi în pădure. În pădure era întuneric și numai ici colo străluceau făcliile micuților licurici, de parcă un roi de stele s-ar fi desprins de pe boltă și ar fi căzut pe pământ. Deodată ajunsese într-un luminiș, și luna lumina cu razele ei ceva ce i se păru un mac uriaș. Se apropie. Și, care nu-i fu mirarea găsind o piatră roșie. Nu era o piatră de rând, ci una de preț.

— Un rubin!

Încercă să-l ridice, dar nu izbuti. Rubinul era pe jumătate îngropat în pământ, iar partea care se putea vedea era de mărimea unui vițel.

Tasin alergă spre casă, luă o sapă, împrumută o căruță și se întoarse cu rubinul uriaș, care lumina ca un foc mare, cu toate că îl acoperise cu crengi, să nu fie văzut. Ai fi zis că toți macii de pe câmp se strânseseră la un loc și împrăștiaseră, sclipind. Într-adevăr, câmpul era acum gol și trist.

Tasin duse cu greu rubinul în odaie:

— Umié, bogăția e singura fericire. De astă dată am ghicit!

— Amintește-ți, Tasin, răspunse cu blândețe Umié, că fericirea

nu se capătă pe ghicite...

Dar Tasin n-o auzea. Cu priviri înflăcărâte se uita la minunata piatră scumpă, și piatra părea că-i răspunde aruncând focuri sângerii prin încăpere.

— Înțelegi, vorbi după o vreme Tasin, acum suntem bogați. Putem face tot ce vrem. Am să sparg o bucată de rubin, care pentru mine nu va însemna mai nimic și care va fi totuși mai de preț decât toate averile padișahilor de pe pământ. Umié, s-ar părea că sunt fericit!

Într-adevăr, Tasin apucă în zori un ciocan și desprinse din rubinul uriaș o bucată cât un cap de om. Potrivind stânca prețioasă adusă din pădure, văzu cu bucurie că lipsa nici nu se cunoștea.

Înfășură bucata într-o pânză, o puse în coș și se duse la suk, îndreptându-se către dugheana celui mai de seamă giuvaergiu. Negustorul îl pofti înăuntru, îl așeză pe o pernă, îi dădu dulceața și-l întrebă ce pofteste.

— Am de vânzare un rubin, spuse Tasin.

Ochii negustorului scânteiară. Dar când Tasin deschise coșul și scoase piatra din pânza în care era înfășurată, giuvaergiuului îi scăpă un strigăt și căzu pe spate, fără suflare. Tasin îl stropi cu apă rece, și omul deschise ochii.

— Frumosule tânăr, oftă negustorul, de cincizeci de an sunt giuvaergiu aici, în suk, mii de nestemate mi-au trecut prin mână, dar un rubin cât un cap de om n-am mai văzut, nici n-am auzit să fi fost vreodată! Îngăduie să-i chem pe ceilalți giuvaergii din suk...

Peste o clipă negustorul și alți nouă giuvaergii intrară în dugheană. Văzând rubinul, unii se pierdură cu firea, alții cântară, alții plânsură, alții se mulțumiră să-și frece mâinile. Hotărâră să-și pună laolaltă averile și să cumpere nestemata în tovărășie. Chiar puse la un loc, averile lor nu plăteau decât o parte din rubin, dar Tasin încheie târgul și se întoarse acasă cu o căruță care gema de povara sacilor cu aur.

O îmbracă pe Umié în cămăși cu fir și șalvari de mătase, mâncară de câte zece ori pe zi, aveau cirezi și turme de nu le mai puteau socoti, iar sacii de aur erau parcă neatinși, și neatinsă părea și nestemata cea mare. Tasin se îngrășă și se plictisea.

— Nu, Umié, spuse el într-o seară. Nici bogăția nu înseamnă

fericire...

— Caută, Tasin, caută...

Luă Tasin un ciocan și sparse în nenumărate cioburi rubinul cel mare. Împărți aurul pe care-l mai avea și, adunând cioburile în saci, le zvârli pe câmp. Unde sărea un ciob înflorea un mac, și câmpul se acoperea din nou de covorul florilor.

— E mai frumos așa, spuse Tasin. Dar fericirea unde s-o caut?

Și porni din nou la drum. Pășea gânditor, nu lua seama nici la zborul păsărilor, nici la jocul copiilor.

„Într-adevăr, își spuse Tasin, bine a zis tata Cadâr: greu e de aflat ce-ți dorește. Uite că fericirea e ca o șopârlă. Alergi după ea și, când o prinzi, rămâi în mână doar cu o bucată de coadă. Și cu coada asta n-ai ce face și fericirea rămâne tot departe...”

Gândind astfel, umbla Tasin pe câmpie, depărtându-se tot mai mult de casă. Ajunse la un râu care-și rostogolea apele între maluri umbrite de sălcii. Acolo, lângă apă, văzu o colibă. În pragul ei ședea un bătrân cu fruntea înaltă, umbrită de un turban mare, și bătrânul ținea pe genunchi un sul desfăcut, din care citea. Tasin fu mirat de liniștea și pacea care plutea în jurul bătrânului. Mișcat, îl întâmpină cu multă cuviință.

— Ce te aduce, fiule, prin aceste locuri unde numai liniștea se întâlnește?

— Caut fericirea, cinstitele înțelept, răspunse Tasin. Dar acum am ghicit. Fericirea se află, desigur, în învățătură. Dacă știi cât mai multe lucruri, nu se poate să nu fii fericit.

Bătrânul zâmbi și Tasin alergă spre casă, unde începu să strângă tot soiul de însemnări ale înțelepților din țările lumii. A adunat însemnări ale unor oameni de mult pieriți de pe fața pământului, a adunat scrieri ale celor mai de seamă gânditori ai timpului. Umié nu mai făcea decât să șteargă praful și să rânduiască sulurile prețioase, peste care Tasin sta aplecat zi și noapte. Un an de zile încheiat a sta și a tot învățat și, pe măsură ce învăța i se părea că știe tot mai puțin. Fericirea, de care se credea aproape, îi fugea iară printre degete.

— Umié, strigă el într-o zi, ești sigură că fericirea se află aici, în țara Van? Am încercat s-o aflu în toate felurile și, iată, sunt tot atât de departe de ea ca la început...

— Viteazul meu Tasin, răspunse Umié, fericirea e hărăzită omului și el o poate găsi oriunde. Dacă te-am chemat în țara Van, era doar pentru că o cunoșteam mai bine și știam că aici vei găsi mai ușor ceea ce cauți.

— Dar unde? întrebă Tasin? Unde?

Își luă toiagul și plecă din nou pe drumurile fără capăt ale țării Van. Merse vreme îndelungată, așa că toiagul i se toci, ajungând la jumătate. Își căută alt toiag, și-l toci și pe al doilea.

Ajunse în creierii unor munți stâncoși. Unde își întorcea privirea întâlnea numai colți de piatră, goi și crăpați de vreme. Și tocmai când se întreba cum să facă rost de un al treilea toiag, văzu că se află lângă un sat. Se întunecase. Ceru găzduire la prima colibă.

Omul care-i deschise era slab și pielea de cerb pe care o purta se rosese de mult. Privi cu teamă spre Tasin.

— De o viață de om trăiesc aici, printre Munții Albi, și om dintr-alt sat decât al nostru n-am mai văzut, spuse el cu mirare. Numai în poveștile bătrânilor noștri se spune că ar mai fi pe lume și alți oameni, dar niciodată nu i-am crezut...

Se minună voinicul și întrebă:

— Dar în vale nu coborâți niciodată?

— Ce să căutăm în vale? răspunse bărbatul slab. Aici e loc destul... Dar intră, călătorule. De odihnit ai să te odihnești, doar de mâncat n-ai să mănânci, că nimeni din satul nostru nu mai are de ale gurii.

Îi mulțumi Tasin și, cum era istovit, se culcă de-a dreptul pe pământ. Dar o mare mirare îl aștepta în zori. Oamenii din satul în care poposise nu cunoșteau focul. Aveau topoare de piatră și râșnițe de piatră, pluguri de lemn și ace de os. Află Tasin că în satul lor nu nimerise niciun străin de la începutul începuturilor și că oamenii trăiau acolo cum se trăise cu mii și mii de ani în urmă.

Atunci apucă un băț, îl ascuți și-i înfipse capătul ascuțit în gaura unui lemn uscat. Luă apoi bățul între palmele pe care începu să le frece, bățul se roti și, după o vreme, o șuviță de fum se ridică din scobitură. Spre marea mirare a oamenilor adunați, Tasin suflă asupra primelor scânteii și le acoperi cu frunze uscate. Peste puțin se ivi o flacăra, frunzele se aprinseră, și Tasin le acoperi cu vrescuri.

Curând în satul pierdut flăcările unui foc adevărat se ridicară pentru prima oară spre cerul albastru.

Atras de strălucirea focului, un copil își întinse mâna spre limbile roșii, dar scoase un țipăt și începu să plângă. De unde să știe că focul arde, dacă niciunul dintre părinții, bunicii și străbunicii lui nu cunoscuseră focul?

Îi învătă Tasin pe oamenii din satul pierdut să fiarbă legumele, îi învătă să frigă carnea, dar mai ales îi învătă meșteșugul topirii fierului. Învățătura pe care o adunase în anul cât se chinuise cu scrierile înțelepților se dovedea aici de trebuință.

Cunoscând fierul, oamenii izbutiră să-și facă scule bune și vârfuri de săgeată cu care doborau mai mult vânat. Nici plugul de fier nu semăna cu crăcana pe care o folosiseră înainte și care abia zgăria pământul. Acum nu se mai întâmpla ca satul să rămână fără făină. Femeile cântau și scoteau din cuptoare pâini rumene, copiii se jucau fără griji, bărbații munceau cu spor și voie bună.

— Binefăcătorul nostru Tasin, rosti într-o seară omul care-l găzduise pe voinic, de când ai venit la noi, totul e altfel decât a fost. Cum să-ți mulțumim?

Tasin se gândi o clipă, întrebându-se ce și-ar putea dori. Apoi, tresărind, își aminti de pricina venirii lui în satul din creierul munților și spuse cu un soi de mirare:

— Prietenii mei, dacă vreți să mă răsplătiți, spuneți-mi unde se poate găsi fericirea?

Dar, în timp ce oamenii se sfătuiau între ei, își dădu seama că de la o vreme uitase ce căuta și înțelese că acolo, printre oamenii aceia, se simțea fericit. „Atunci, își spuse el, nu cumva...?”

— O, Tasin, binefăcătorul nostru, vorbi gazda, noi nu pricepem întrebarea ta. Fericirea noastră ești tu, că tu ne-ai adus fericirea! De când ai venit printre noi, femeile care plâneau au învățat să cânte, copiii care se stingeau de foame zburdă, bătrânii care-și blestemau soarta se strâng în pace, iar bărbații muncesc mai spornic și mai ușor...

Pricepu atunci Tasin că, dând oamenilor fericirea, găsisese fericirea și pentru el. Bucuros, își luă rămas bun și se îndreptă spre casă. Toci un toiag pe drum, îl toci și pe al doilea, iar când să-și caute un al treilea se trezi în fața casei sale. În prag îl aștepta Umié:

— Ai găsit fericirea, Tasin?

Voinicul o strânse în brațe. Apoi își încălță papucii de fier ai lui Ali-ochi-zgârcit și amândoi se ridică în văzduh, plutind în zbor către bordeiul bătrânului Cadâr.

Îl găsiră mai gârbov și mai bătrân. Ochii lui slăbiți îl recunoscuseră cu greu pe Tasin, dar când o văzu pe Umié, strălucitoare ca luna plină, începu să vadă binișor.

— Unde se află fericirea, Tasin? întrebă Cadâr.

— Lângă tine, tată.

— Așa ți-a spus padișahul?

Tasin zâmbi.

— Știa padișahul de ce nu vrea să-mi destăinuie taina. Când își făuresc fericirea, oamenii nu mai au nevoie de niciun padișah. Fericirea omului, tată, stă în fericirea tuturor oamenilor!

Și Tasin îl întrebă care era cea mai mare durere a oamenilor din partea locului.

— Padișahul din Cetatea Verde și Gârla Neagră, spuse fără șovăială Cadâr. De când mă știu, în toată vremea slugile padișahului fură de sting, iar în primăvară și în toamnă apele se umflă și se revarsă peste maluri, acoperind câmpuri, târând oameni și înecând bordeie...

Tasin luă o daulă și, bătând în ea, adună sfatul obștii. Povesti cum îl schimbase pe padișah în stană de piatră și îi învăță pe oameni să facă un zăgaz înalt, ca să împiedice mânia Gârlei Negre. Iar oamenii se apucară de treabă și, muncind fiecare pentru toți, aflară fericirea. Atunci s-au născut cele mai frumoase cântece.

Când după ani și ani Cadâr muri împăcat, Tasin se întoarse cu Umié în adâncurile mării, la Aișe cea albastră, și acolo au rămas până în ziua de azi. Dacă te uiți bine în nopțile cu lună, și dacă apa mării este limpede, se întâmplă să-l vezi pe Tasin, care-și împărtășește înțelepciunea ființelor care trăiesc în mare. Dar fericirea a poposit pe pământ, și pentru asta oamenii nu-l vor uita pe voinicul de piatră însuflețit de bătrânul Cadâr. Nu, niciodată!

Iani palicarul

A fost odată — scoală-n picioare și ascultă cuminte — a fost odată un palicar²⁰ — stai jos și destupă-ți urechile !

Povestea are fir bogat,
Cu ață roșie-i legat Și pe un fus înfășurat.
Repede-te și-un brânci îi scapă,
C-atunci povestea o să-ncepă !

Seară bună vă poftesc tuturor câți vreți să petreceți o oră plăcută ! Și-acu, puneți-vă pe ascultat, că-i dau drumul:

A fost odată pe lumea asta un vestit palicar, ale cărui isprăvi au umplut popoarele de mirare. Cu cine nu s-a luptat palicarul ? Cu toți răii pământului s-a luptat! Și numai după nenumărate fapte fără seamăn s-a hotărât și el să pună capul jos și să adoarmă pentru totdeauna și a fost îngropat la picioarele unui stejar, pe o înălțime.

Acu, palicarul avea doi feciori și nu-i semănau feciorii între ei, cum nu seamănă un sâmbure de măslină cu măslina întregă, de soi bun. Sâmburele era Iorgu, feciorul cel mare, un cărpănos posac și rău la suflet. Măslina de soi era Iani, feciorul cel mic.

Și dacă a murit palicarul bătrân, l-a plâns Iani cu lacrimi amare, în vreme ce Iorgu nu dovedi nici un fel de părere de rău. Ba dimpotrivă !

— Ei, frate, a grăit într-o seară Iani, la puțină vreme de la moartea bătrânului, greu ne e fără tata... Cum zici dumneata să facem ? Ne împărțim averea părintească, ori rămânem să gospodărim laolaltă ?

— Laolaltă ? a strigat Iorgu. Și de ce, mă rog, laolaltă ? Să-și ia fiecare ce are-n seamă și să nu-l stânjenească pe celălalt cu nimic...

— Bine, frate, a răspuns împăciuitor Iani, cum ți-o fi voia...

A rămas Iorgu pe gânduri și s-a tot tras de mustață, apoi a vorbit:

— Mie, ca frate mai mare, mi se cuvine casa.

— Așa să fie, cum zici dumneata, a încuviințat Iani.

²⁰ Palicar — voinic (în limba greacă).

— Apoi, pe bună dreptate, mi se cuvin pământurile cele bune de lângă gărlă...

— Pământurile ? Bine...

— Ca să le pot munci, vezi bine, mi se cuvin boii și plugul...

— Văd...

— Și așa mai avea nevoie și de oi, că fără ele...

— Da.

— Atunci, ce mai vrei ? a spus Iorgu. Iaca, s-a făcut împărțeala !

Iani și-a ridicat fruntea și l-a privit drept în față. Sub privirea lui limpede s-a tulburat până și Iorgu.

— Hm!... Da, da, înțeleg, a mormăit el. Vrei să-ntrebi de partea ta... Dar ce să-ți mai dau, când singur ai văzut că toate mi se cuvin, pe bună dreptate ?

— Într-adevăr, pe bună dreptate, a rostit cu amărăciune Iani.

Atunci Iorgu s-a plesnit peste frunte și a vorbit înseninat:

— Cum de-am putut uita?... Știi ce! Am uitat de sfoara de pământ de lângă Râpa-Harapului. Acu, dacă stai și socoti pe bună dreptate, îndată vezi că mi s-ar cuveni mie, dar de hatârul tău, uite, ți-o dăruiesc. Ei, te poți plânde de fratele tău ?

A mai încercat Iani să schimbe împărțeala, dar cât s-a străduit, cât s-a târguit, n-a fost chip să moaie inima lui Iorgu. Atunci, amărât, a adunat și el ce a putut — un topor, o sapă, un cuțit, vechi și ruginite ca vai de ele, și-a pornit într-o bună dimineață să-și ia în stăpânire sfoara de pământ.

Și era în dimineața aceea tare cald și tare lung era drumul. A mers Iani, a mers și, din ce mergea, dintr-atât se întrista. Când a ajuns la sfoara lui de pământ era mai trist decât se poate spune. Și cum să nu fi fost ?

Că nu era numai mic pământul, dar era și plin de pietre și mărăcini, și sălbatic, întocmai ca Râpa-Harapului, în care se oprea. Iar râpa era adâncă și neagră, tăcută și înfricoșătoare.

— Vai și amar ! a oftat Iani, văzând pustietatea aceea. Of, of, săracul de mine!

Dar bine n-a apucat să sfârșească vorba, că odată s-a pomenit cu un harap bătrân, care s-a închinat în fața lui, spunând :

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă !

Înspăimântat, Iani s-a tras înapoi și și-a rotit privirile în jur, căutând scăpare. Dar ce scăpare putea aștepta în singurătățile în care se afla ?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă, a spus din nou harapul.

Atunci, mai mult mort decât viu, Iani a șoptit :

— Scoate pietrele și mărăcinii...

— Doar atâta-mi ceri ? Privește, că porunca se-mplinește !

Și Iani a văzut cu uimire ceva ca un nor coborând peste sfoara de pământ. Într-o clipă s-a întunecat strașnic, și peste altă clipă norul se făcu nevăzut. Dar —și Iani se frecă la ochi și se ciupi de mină ea să se încredințeze că nu visează — dar cu el pierise și harapul, și pieriseră și bolovanii, și spinii, iar locul era acum neted ca-n palmă, numai bun de arat.

— Bre, își spuse Iani, asta-i încă una !

Începu să măsoare pământul în lung și-n lat, cercetă cu luare-aminte, dar, cât se strădui, nu izbuti să găsească un singur bolovan. Cât despre ciulini, parcă nici n-ar fi fost!

A căpătat atunci flăcăul oleacă de inimă și a cutezat să șoptească, mai mult ca pentru el, decât cu glas tare :

— Harapule !...

Ți-ai găsit ! Nu s-a ivit nici un fel de harap, nici picior, de harap, nimic care să semene măcar cu umbra unui picior de harap.

Și-a întărit Iani cugetul și unde n-a răcnit o dată, ea un leu flămând :

— Harapule !

Aș ! Harapul pierise și pace bună.

Ce era să facă Iani ?

A apucat sapa ruginită, că plug n-avea, și a început să-și sape bucata de pământ.

De cald, cald. Curgeau apele pe bietul Iani și, cât se muncea, vezi bine că spor n-avea. A, să fi avut un plug și doi boi buni... Chiar proști să-i fi avut, și tot isprăvea curând. Dar cu sapa...

— Tare mi-e dat să mă mai chinuiesc, a oftat Iani. Of, of, săracul de mine !

Dar n-a isprăvit de oftat, că îndată s-a și pomenit lingă el harapul!

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă !

— De ce nu ziseși de la-nceput, frate ? se bucură Iani. Ia ară matala ce-i de arat...

— Doar atâta-mi ceri ? Privește, că porunca se-plinește ! strigă harapul și, cât ai zice pește, norul cel întunecat coborî din nou asupra ogorului.

Iar când se destrămă, nu se mai văzu nici mama harapului, în schimb pământul era arat, cum nu se poate mai bine.

— Bre, taina asta trebuie s-o pătrund, că altminteri nu știu ce fac, își spuse Iani. Și atunci, hotărându-se, oftă din rărunchi : Of, of, săracul de mine !

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! ceru îndată harapul, ivit lângă el fără veste și, de unde, numai el știa.

Iani își luă inima în dinți.

— Ascultă, harapule, vorbi el, de mulțumit îți mulțumesc, dar tare aș vrea să știu de ce vii tocmai când oftez și de ce mă ajuți tocmai pe mine...

Harapul zâmbi cu mare mirare : '

— Se poate să nu știi ? Mult bine mi-a făcut mie tatăl tău, palicarul. Și i-am făgăduit atunci că, ori de câte ori el sau urmașii lui vor veni întristați și vor ofta aici, lângă râpa care-mi poartă numele, chiar și la capătul celălalt al lumii de-aș fi, tot am să vin să dau o mână de-ajutor. Cere-mi deci ce-ți pofteste inima, nu te sfii !

— Bunule harap, răspunse Iani, o casă mi-ai putea înălța pe locul ăsta ? Nu prea mare, dar trainică și frumoasă, și pe dinăuntru orânduită cum știi mai bine...

— Doar atâta-mi ceri ! Privește, că porunca se-plinește ! zâmbi harapul.

Norul se grăbi să coboare și, când se risipi, Iani se trezi în fața unei case cum nici Iorgu n-avea.

Se pricepea harapul să facă treaba ! În jurul casei ciuguleau orătării, iar înăuntru...

Când văzu Iani masa întinsă care-l aștepta, când văzu mâncărurile din care suiau aburi înmiresmați, îl cuprinse o bucurie și o recunoștință atât de puternică, încât începu să sară și să joace ca un copil, strigând cât îl ținea gura :

— Dragul meu harap, dragul meu harap, fericirea mi-a suit la cap !

Și a Țopăit Iani cât a Țopăit, iar când a obosit s-a așezat la masă. Apoi s-a întins pe pat și a tras un pui de somn. Apoi a ieșit să trebăluiască pe lângă casă. Apoi s-a dus pe câmp. Apoi... au trecut zile după zile și Iani le-a uitat șirul. Nici o clipă nu i-a dat prin minte să-i ceară harapului bogății, averi sau alte asemenea. Era mulțumit cu cât avea, muncea slobod cât voia și, când nu voia, cânta.

Dar de la o vreme singurătatea începu să-l apese. La Iorgu nu se ducea, că pricepuse ce fel de om era, iar Iorgu nu venea la el, de teamă să nu-i ceară fratele ceva. Ce era de făcut ?

Se duse Iani pe câmp și oftă, cum știa că se cuvine.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! spuse îndată harapul, ivit lângă el cât ai clipi.

— Dragă harapule, i se plânse Iani, ce ai făcut tu pentru mine nici nu se poate spune în cuvinte. Dar dacă te mai rog ceva, te superi ?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! se repezi harapul.

Dacă-l văzu atât de nerăbdător, prinse Iani să-și spună păsul. Cum să pună capăt singurătății ? Oare nu crede harapul că ar trebui să se însoare ? Ei, și nu știe el vreo fată potrivită ?

— Doar atâta-mi ceri ? Privește că porunca se-mplinește !

Și pe dată norul negru îl cuprinse pe Iani în îmbrățișarea lui, apoi îl ridică de la pământ. Cu nor cu tot zbură cu iuțeala vântului, apoi norul coborî binișor, binișor, lăsându-l pe Iani într-o încăpere scaldată în beznă. Trecând prin fereastră, lumina lunii scotea din întuneric chipul unei fete care dormea și, văzând-o, Iani înțelese că harapul nu se înșelase. Într-adevăr, altă soție nu și-ar fi dorit.

— E Marica, cea mai bună și mai frumoasă fată din țară, îi șopti harapul.

— Și ce facem acum ? întrebă Iani, tot în șoaptă.

— Dacă-ți place, mergem s-o pețim. Dacă nu, plecăm să vedem altă fată.

— Nu, aproape că strigă Iani, nu-i nevoie ! Mă duc s-o pețesc.

Cu greu îl hotărî harapul să amâne pețitul până la ziuă. De

grăbit ce era, Iani l-ar fi deșteptat pe tatăl fetei chiar atunci, în, puterea nopții. Până la urmă se-nvoi să aștepte, și harapul îl scoase din încăpere.

Abia se lumină însă de-a binelea, că Iani bătu la ușa casei și ceru să-i vorbească stăpânului. Îl primi cu bunăvoință un bărbat gros, care întâi își bătu palmele cu strașnică mirare aflând de pricina venirii lui, apoi începu să-l cerceteze. Îl descusu cât îl descusu — Iani, se vede treaba, îi fu pe plac. Iar dacă află că flăcăul era fiul vestitului palicar, nici prin minte nu-i dădu să se împotrivescă.

— Numai că, dragul meu, spuse el într-un târziu, eu pe fiica mea n-o silesc la nimic. Câștigă-i dragostea și vă dau și eu binecuvântarea...

Cine era mai fericit decât Iani ? Cu ajutorul harapului luă înfățișarea unui negustor de nimicuri femeiești, gândind că așa va pătrunde mai lesne la Marica, și începu să se plimbe pe uliță, laudându-și marfa.

În încăperea ei, fata țesea. Auzind strigătele negustorului, scoase capul pe fereastră și, văzând-o, Iani nu mai fu în stare să strige felul acelor și-al panglicelor pe oare le avea de vânzare.

— Hei, negustorule, îl chemă Marica.

Apoi, făcându-i semn să aștepte, ieși în poartă și începu să aleagă nimicurile de care avea nevoie. Iani o sorbea din ochi.

Mirată că nu-l aude turuind întruna, după obiceiul negustorilor, fata îl privi și ea, iar dragostea pentru flăcăul sprâncenat îi năvăli dintr-o dată în inimă. Așa, tăcând, stăteau unul în fața celuilalt și gătelile fură date uitării.

— De unde vii, străine ? întrebă Marica.

— De tare departe... Mă cheamă Iani...

Pe nesimțite trecură să-și spună vorbe de dragoste. Dar Marica era înțeleaptă și nu voia să-și dea inima decât unui om vrednic.

— Ce păcat că ești negustor ! oftă de la o vreme, și Iani blestemă în minte gândul prost care-l făcuse să i se înfățișeze în chip de vânzător de panglici și nasturi.

— De ce, Marica ?... Poate că nici nu sunt negustor...

— Vezi tu, vorbi mai departe fata, negustorii nu se prea îndeamnă la fapte mari, li-e gândul tot la bani: și tot la marfă...

Alesul meu ar trebui să dovedească vitejie, să pot fi mândră de el, să-l prețuiesc...

Inima lui Iani bătea ca un clopot.

— Marica, draga mea, cere-mi ce vrei, poruncește... sunt gata să plec și în împărăția ghețurilor veșnice... Pune-mă la încercare !

Dac-ați ști cum a zâmbit atunci Marica ! Nici soarele nu zâmbește, așa, nu, nimeni. Cu glas de strună dulce a grăit, privind la Iani lung, lung :

— Mama bolește de ani de zile și nici un vraci n-a fost în stare să-i afle boala. Acum, ascultă !... La capătul lumii, așa mi-a spus o bătrână care știe multe, la capătul lumii se înalță un turn falnic. Și turnul are, în vârf o terasă, și pe terasa din vârful turnului crește un măr care face numai un singur măr pe an. Dar mărul e de aur. Cine-l miroase nu se mai îmbolnăvește, cătu-i lumea...

— Mă duc ! a strigat Iani simțind că se trezește în el sângele fierbinte al părintelui său, palicarul.

— Ia năframa asta, a mai șoptit Marica. Leagă-te cu ea și, când ți-o fi greu, amintește-ți că te aștept...

Și-a întocmit Iani niște încălțări de fier, a luat o desagă cu merinde, a luat un cuțit mare și a pornit la drum. Și a tot mers bine de tot, cale de vreo nouă luni de zile, până a ajuns într-un codru întunecat. Abia făcuse câțiva pași, când zări o biată vrabie care sărea anevoie printre frunzele căzute la pământ.

Iani o prinse, o cercetă și văzu că are un picioruș frânt. Își rupse o fâșie din cămașă, legă piciorușul vrabiei și o puse în desagă, să se vindece. Apoi o porni din nou la drum, și mergi, mergi — de la o vreme a simțit că nu mai poate de picioare. Vezi că încălțările de fier or fi fost ele trainice, dar ușor nu era să le porți!

„Bre, tare-i negru codrul ăsta“, își spuse flăcăul, că se lăsase un întuneric ca-n miez de noapte.

Dac-a văzut așa, s-a oprit sub un copac mare și s-a culcat. Și numai ce-a adormit că s-au adunat în jurul copacului patruzeci de balauri, toți frați de la un tată și de la o mamă.

— Cine-i acolo, sub copac? a întrebat cel mai în vârstă, că de bezna din codru, nu deslușea mare lucru nici la doi pași.

— Știu și eu ? a răspuns un altul. Stai să văd...

Și, aplecându-se, a prins să pipăie, cu laba, căutând să-și dea

seama. Acu, norocul lui Iani, balaurul a dat peste încălțările de fier.

— E o bucată de fier, a spus balaurul. O fi pierdut-o careva...

Balaurul zicea că pipăise numai, dar Iani se trezise înspăimântat, că pentru un om atingerea balaurului face cât o izbitură zdravănă.

— Care ești acolo? a strigat prin beznă, cu inima strânsă.

Dacă i-au auzit glasul, au început balaurii să tremure și să se strângă unii într-alții ca oile speriate de lup.

— Ce bucată de fier ? a șoptit balaurul mai în vârstă. E un om de fier, fraților ! Să vedem pe unde scoatem cămașa...

— Bre, n-auzi ? a mai strigat Iani. Care ești acolo ?

— Nu te supăra, omule de fier, noi suntem... patruzeci de frați balauri, care ne rugăm de iertare, dacă te-am stânjenit...

Când a auzit așa, a cam sfeclit-o Iani. Patruzeci de balauri ! Cum să iasă el cu fața curată din asemenea întâlnire ?

— Și-ncotro mergeți voi, patruzeci de balauri ? a întrebat.

— Dacă n-ai nimic împotriva, i-a răspuns sfios balaurul cel vârstnic, noi toți patruzeci ne ducem să furăm mărul de aur de pe tumul de la capătul pământului...

„Hait ! și-a spus Iani. Uite ce-mi lipsea !“ Dar văzând că balaurii așteaptă un cuvânt de la el, s-a prefăcut supărat și a strigat:

— Tot acolo mă duc și eu. Dacă sunteți vrednici, vin să vă ajut, că singuri tot nu faceți nici o ispravă !... Deocamdată lăsați-mă să dorm și mâine-om sta de vorbă pe-ndelete.

— Numai să nu te superi, să nu te superi, i-a răspuns supus balaurul. Somn ușor !

Ți-ai găsit! N-a închis ochii Iani toată noaptea, pândind să nu-i sară balaurii în spinare și frământându-se cum să dezlege lucrurile.

Să se ducă la turn cu balaurii ? N-ar fi rău, mai ales dacă acolo l-ar fi așteptat primejdii. Dar cum să se întovărășească un om cu patruzeci de balauri! Și-apoi, la împărțeala mărului ce s-ar fi făcut ? S-a sucit, s-a perpelit, dar răspuns tot. n-a găsit. Atunci și-a amintit de năframa Maricăi, a pipăit-o și s-a simțit îmbărbătat.

„Ce-o fi, să fie!“

Acu, dacă s-a mai luminat, l-au putut vedea balaurii pe flăcău.

— Măi, parcă-ar fi om ca toți oamenii, s-a mirat cel în vârstă.

O stârpitură, acolo...

— Dacă-ți spun că l-am simțit de fier !

Auzindu-i șușotind între ei, Iani se făcu și el că se trezește.

— Ce mormăiți acolo, patruzeci de balauri ? întrebă el încruntat, de parcă ar fi fost cine știe cine, măcar că, văzându-i pe toți în lumină, simțise că-l trec fiori reci pe spinare.

— Vorbim și noi așa, îndrăzni unul dintre ei. Adevărat să fie că ești de fier ?

— De fier ? pufni Iani disprețuitor. De oțel sunt, măi, așa să știți !

„Lasă-i să creadă ! își spuse în gând. S-or mai teme și ei oleacă, ce, numai eu să mă tem ?“ Dar balaurul vârstnic prinse să vorbească bănuitor :

— Uite ce-i, omule de fier sau de oțel. Ca să știm dacă spui drept, noi te-om pune la încercare. Te prinzi ?

— Mă prind, firește. Numai să nu vă pară rău...

S-a aplecat atunci balaurul și a luat de jos o piatră. Când a strâns o dată laba, s-a făcut piatra fărâme și un colb subțire a prins a-i curge printre gheare.

— Vezi tu ? Asta-i puterea noastră, a grăit balaurul. S-o vedem și pe-a ta.

Iani a înghițit de două ori, apoi s-a pus pe răs.

— Bre, patruzeci de balauri, slabi mai sunteți ! Eu am să strâng o piatră până-oi face să curgă apă din ea...

Și s-a răsucit și, cum a știut, a scos din desagă o bucată de brânză. A strâns-o între degete și ce să vadă balaurii ? Din piatra omului de oțel curgea apă...

— Ești tare, a zis balaurul. Să te vedem la încercarea a doua !

A apucat el atunci o altă piatră și, opintindu-se, a zvârlit-o spre cer.

— Ai văzut când am zvârlit-o ? Abia peste jumătate de ceas ai să auzi că se-ntoarce !

Au stat toți acolo așteptând și, după jumătate de ceas, nici mai mult, nici mai puțin, s-a auzit un vâjâit și piatra a căzut pe pământ. Atât de departe o zvârlise balaurul!

— Asta-i tot ? a răs Iani. Bre, patruzeci de balauri, când am să arunc eu piatra, n-o să mai vină niciodată înapoi...

Și iar s-a răsucit flăcăul și a scos vrabia din desagă, A azvârlit-o în sus și pasărea s-a mistuit în văzduh.

Bar balaurii, încăpățânați, au stat să aștepte o jumătate de zi, o zi, două, trei. Dacă au văzut că piatra nu se-ntoarce nici după trei zile, au schimbat între ei priviri înspăimântate.

— Ești tare, a mărturisit din nou balaurul. Dacă învingi și la a treia încercare, te socotim conducătorul nostru și, sub porunca ta, plecăm să furăm mărul de aur.

Se întreba Iani ce au să mai născocească balaurii. Când colo, dihania cea mai mare îi arată ceva în depărtare :

— Vezi copacul care abia se zărește ?

— Îl văd, răspunse Iani.

Odată își umflă balaurul bucele obrazilor și, când suflă, ai fi zis că se stârnește o vijelie care o să mute pământul din loc. Cât ai clipi, copacul fu răsturnat.

— Bre, balaure, grăi atunci Iani, treaba asta o face și un copil. Ia să-mi spui tu mie : turnul pe care crește mărul de aur e mai departe decât copacul tău ?

— Este, răspunse balaurul.

— Mult mai departe ?

— Mult, bineînțeles, de vreme ce-i taman la capătul lumii.

— Așa. Și cu toate astea eu am să suflu de aici, am să-l dobor și praful o să se aleagă de el...

Auzind una ca asta, o băgară balaurii pe mâneacă.

— Păi are să se strice și mărul, strigă careva.

— Se strică, nu se strică, n-am ce-i face, grăi Iani. Dați-vă la o parte, să suflu...

Au început balaurii să-l roage să cruțe turnul. S-au rugat de el de dimineață până seara și abia pe seară s-a înduplecat flăcăul să nu-i mai năruie.

— Dar, pentru că sunt drept, le spuse el, am să suflu ușor, cu mare grijă. În loc să dărâm turnul, am să-i desprind doar o piatră din vârf. E bine ? Ca să vă dovedesc că v-am rămas și a treia oară...

Cu destulă teamă s-au învoit balaurii și l-au rugat să ia bine seama, nu care cumva să sufle prea tare. I-a liniștit Iani și a suflat ușurel, cum ai sufla peste un puf de păpădie.

— Da, s-au bucurat toți patruzeci de balauri, așa-i bine. Dintr-

atât, mărul nu pătește inimic...

— De, le răspunse Iani clătînând din cap, m-am stăpânit cât am putut, dar știu și eu...

Rămaseră balaurii încredințați că Iani e vrednic să-i conducă. Nu mai pierdură vremea, deci, și porniră la drum. Ieșiră din codru, trecură munți, străbătură ape, toate câte se cer la un drum voinicesc. Iar rânduiala mersului lor era că îl purtau balaurii pe Iani cu rîndul, până ajungeau la un loc de popas. Acolo alergau după vânat, făceau focul, frigeau vânatul și-i întindeau lui Iani bucățile mai gustoase. Intrase spaima în cele patruzeci de dihăanii, ce crezi !

Dar nici spaima asta n-a ținut cât lumea. Numai ce se apropiaseră de turnul de la capătul lumii, că Iani i-a și auzit într-o noapte ținând sfat.

— Ian ascultați, fraților, grăia balaurul cel vârstnic, vă place cum ne poruncește omul de oțel ?

— Nu ne place, au răspuns într-un glas cei treizeci și nouă de frați.

— Apoi, dacă vouă nu vă place, aflați că nici mie nu-mi place defel. Mult o să-l răbdăm ?

— Păi dacă-i de oțel! a oftat cel mai mic. Ce să-i facem ?

— Ascultați vorba mea, a vorbit iarăși balaurul cel vârstnic. Nu-i oțel cât de tare să ne stea împotriva când ne-om repezi odată, toți patruzeci. Să luăm numai mărul de aur, că apoi...

— Apoi ?

— Nici fărâme nu mai lăsăm din omul de oțel !

Iani se făcea că doarme mai la o parte și, când colo, asculta tot.

„Dintr-ăștia-mi sunteți, puișorilor ? și-a spus el. Ei, las' că vă bagă Iani mințile-n căpățâni !“

A doua zi s-a făcut că nu știe nimic și cu toții și-au urmat drumul. Și iată, cam pe la prânz, ajung ei la turnul cel mare. Nimeriseră tocmai la capătul lumii !

În jurul turnului zăceau fel de fel de pietre, mai mari și mai mici, care cum căzuseră din zidăria veche.

— Ai văzut ? s-au mirat cei patruzeci de balauri. O singură piatră zicea că dărâmă și, când colo, ia te uită ce prăpăd... Nu s-a putut stăpâni și a suflat mai tare decât făgăduise !

Vezi bine, pietrele căzuseră de vechime, și așa și socotise Iani, dar la ce să te aștepți din partea unor tigve seci, de balauri ?

Acum, trebuiau să pătrundă în turn. Poarta grea și groasă, cu totul și cu totul de fier, era încuiată. Cum să-i vină de hac ? I-a așezat Iani pe cei patruzeci de balauri în șir. Balaurii s-au dat îndărăt să-și ia vânt și, când s-au izbit apoi de poartă toți ca unul, au străpuns-o și au căzut claie peste grămadă. Mare le-a fost bucuria, și gata erau să năvălească pe scară, când Iani odată s-a încruntat și le-a poruncit :

— Stați, patruzeci de balauri ! Întâi intru eu.

Au mărâit balaurii și s-au întărit în hotărârea de a scăpa de flăcău, dar, până una alta, n-aveau ce face. Întâi să culeagă mărul, apoi s-or pricepe să-i închidă gura... Numai că nici Iani nu era prost. A suit val-vârtej scara de piatră și a ajuns sus, pe terasă. Oameni buni, dar și când a văzut mărul!

Era un pom falnic și rotat, și chiar în vârful lui strălucea ca soarele singurul măr care i se ținea de crengi, mărul de aur. Într-o clipă s-a suit Iani în pom și l-a cules. L-a mirosit și o undă de putere i-a înviorat inima.

— Hei, omule de oțel, ai luat mărul ? strigară de jos cei patruzeci de balauri.

— Veniți sus cu mare băgare de seamă, le răspunse Iani vârând mărul în desagă. Unul câte unul...

Nu trecu mult și primul balaur își vârî botul prin spărtura ușii. Iani apucă zdravăn cuțitul în mână și, nici una, nici două, hop ! îi reteză căpățana. Apoi se opinti și zvârli leșul în spatele turnului, unde se căsca o râpă. Dar se grăbi, că pașii celui de al doilea balaur se și auzeau pe treptele de piatră.

Oameni buni, ce s-o mai lungim fără folos ? I-a căsăpit Iani pe toți patruzeci de balauri și, când a coborât din turn, le-a tăiat limbile și le-a pus și pe ele în desagă. Iar cine ar putea ști câte noroade au scăpat atunci de asupra dihanțiilor cu care, până la el, sute și sute de voinici luptaseră zadarnic !

Apoi a început Iani drumul spre casă, și din nou a străbătut ape, a trecut munți și a umblat prin codri, iar după atâta trudă a ajuns pe seară la casa Maricăi. Încălțările de fier se făcuseră găuri-găuri, ca niște site.

A bătut în poartă, și i-a deschis fata. Când l-a văzut, o dată a strigat :

— Iani! și pe loc s-a îmbujorat toată.

A scos atunci flăcăul mărul de aur din desagă și i l-a arătat, iar Marica i-a dus mamei ei, care, cum l-a mirosit, cum s-a ridicat din pat, vindecată, de nu mai știa fata la ce să se uite mai întâi : la Iani, care i se întorsese viu și nevătămat, la mărul minunat, care strălucea de-ți lua privirile, sau la mama, veselă și plină de putere ? Până la urmă, tot la Iani s-a uitat. Și, când au mai văzut oamenii și cele patruzeci de limbi de balaur, s-au minunat și mai tare, și altfel decât Iani palicarul nu i-a mai spus nimeni flăcăului. Și așa i-a rămas numele !

Iar făcându-se nunta lui Iani cu Marica, au băut toți cât au băut, au jucat cât au jucat și s-au veselit cât s-au veselit. Până la urmă, Iani și-a luat aleasa și s-au mutat amândoi în casa harapului.

Acolo trăiau cumpătat și erau fericiți. Iar într-o zi, amintindu-și Iani că toate întâmplările lui minunate și toată fericirea i se trăgeau de la tovarășul tatălui său, s-a dus la câmp și a oftat, după cum ceru obiceiul.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! a strigat îndată harapul, cel bătrân.

— Dragul meu harap, i-a spus Iani, nu vreau să-ți cer nimic. Am vrut doar să-ți mulțumesc pentru toate câte le-ai făcut pentru mine...

S-a bucurat harapul dacă l-a auzit rostind vorbe plăcute, l-a îmbrățișat și a spus :

— Fiul meu, să știi că asta a fost cea din urmă oară când ne vedem. Am îmbătrânit și am inima slabă, iar ca să ajung până la tine mă istovesc din cale-afară. Am să-ți fac un ultim dar și, dacă vei fi chibzuit, să știi că de altceva nici nu vei avea nevoie cât timp vei trăi pe pământ. Când vei ajunge acasă, vei găsi darul acolo...

I-a mulțumit Iani cu lacrimi în ochi, s-au îmbrățișat încă o dată, și harapul a pierit la fel de repede cum obișnuia să se ivească.

— Iani, ai cumpărat tu un chiup ? l-a întrebat Marica atunci când da să intre în casă.

— Un chiup ? Ce chiup ?

— Uite-l colo, după ușă...

S-a dus Iani și a văzut, într-adevăr, după ușă, un chiup din cele mari în care se păstrează untdelemnul. Chiupul era gol. Și, deși a bănuțit că acesta era cel din urmă dar al harapului, n-a priceput defel, cum avea să-l scutească de orice grijă, până la sfârșitul vieții.

„De, își spuse Iani zâmbind, a îmbătrânit într-adevăr harapul, nu mai știe nici el ce vorbește...” Și, fără să se mai îngrijească de darul lui, și-a văzut de treabă.

A trecut așa o bucată de vreme, iar chiupul cel mare s-a acoperit cu pânze de păianjen. Dar Marica a așezat într-o zi pe o policioară, chiar deasupra oalei harapului, o pâine rumenă, taman scoasă din cuptor. Pisica a simțit mirosul și, cum a făcut, cum a izbutit, drept pe policioara de lemn a sărit și a aruncat pâinea în chiupul de dedesubt.

Auzind zgomot, a intrat Marica în încăperea și a priceput ce se întâmplase. S-a aplecat de a scos pâinea din oală. Dar i s-a părut că mai era ceva acolo, și atunci s-a mai aplecat o dată și, cu mare mirare, a mai scos o pâine, la fel de caldă, la fel de rumenă ca pâinea pe care-o copsese.

„Asta ce-o mai fi ?“

S-a uitat în fundul chiupului — să încremenească, și mai multe nu : în oala harapului a mai văzut o pâine, a treia.

Și, uite-așa, a început Marica să scoată din chiup o pâine după alta, una după alta, până s-a înspăimântat și ea. Ce să facă, frate, cu atâtea pâini?... Că se adunaseră lângă ea vreo douăzeci.

S-a mulțumit cu cât scosese și a așteptat să-i vină Iani de la câmp. Cum a venit, cum i-a povestit întâmplarea.

„Ehei, știa harapul, săracul, ce face !“ și-a spus bărbatul înțelegând abia atunci că chiupul era fermecat.

S-a uitat în el : pe fund aștepta o pâine.

„Dar oare numai pâinea s-o poată înmulți ?”

A aruncat Iani în chiup un dinar de argint și, când s-a aplecat să-l scoată, a mai găsit un dinar. Pâinea pierise.

„Acu i-am dat de rost! “ s-a bucurat Marica.

A curățat frumos chiupul și de astă dată l-a așezat la loc de cinste, în mijlocul odăii. Și s-a pus Iani pe trai cu Marica lui, fără să se lăcomească, fără să ceară chiupului mai mult decât le trebuia, și

n-au avut pricină să se plângă și au dus-o bine în căsuța harapului, zile și zile la rând.

Acu, nu știu dacă vă mai amintiți de hapsânul de Iorgu, că de mult n-a mai fost vorba de el. Dar să știți că, dacă s-a văzut stăpân pe toată averea tătâne-su, a intrat în el ceva, ca un soi de nebunie. Amarnic fusese și înainte, nu-i vorba, dar acu se făcuse de speriat. Jupuia pielea de pe om, își chinuia argații și abia le dădea să mănânce, împrumuta bani cu camătă... câte și mai câte, numai din lăcomia de a-și spori averile, ca să aibă mai mult, mereu mai mult. Și dacă a fost să se însoare, l-a căutat pe omul cel mai afurisit din ținut și i-a pețit fata.

Era acela un moșneguț cârcotaș și lacom și avea o fată croită pe măsura lui : rea, cicălitoare și zgârcită. Cum a văzut-o Iorgu, a înțeles că așa nevastă îi trebuie și, după nuntă, fata s-a mutat la el și l-a adus și pe moșneguț în casă.

Ei, și-atunci a început pentru Iorgu chinul cel mare. Că nu mai era de trăit din pricina moșneguțului cârcotaș, nemulțumit de dimineață până seara. Întruna voia câte ceva și, când i se aducea tot ce poftise, voia altceva. Din zori se trezea flămând și până noaptea târziu mânca întruna, rămânând la fel de pipernicit și de prizărit. În toate cele își vâra nasul și dădea porunci peste porunci, de înnebunea slugile și-l înnebunea și pe Iorgu, care nu mai știa unde-i e capul. Uite-așa viață duceau și certurile se țineau în casa lor lanț !

Dar într-o zi, ce-i vine lui Iorgu ? O cheamă pe femeia lui și-i zice :

— Nevastă, am avut eu un frate, un neisprăvit despre care nu mai știu nimic de ani de zile. Eu n-aș vrea să mă vadă, că de, te pomenești că se apucă și-mi cere te miri ce... Du-te tu, că nu te cunoaște, și află ce-i pe la el. Dacă-oi vedea și-oi vedea că prea o duce greu, m-oi milostivi, poate, să-l iau argat la noi, așa, de hatârul tatii.

— Argat ? a strigat femeia. De ce să-l iei argat ? Sau crezi că dacă ți-e frate, gata, ai să-l acoperi cu aur...

A potolit-o Iorgu lămurindu-i că asta fusese, așa, o vorbă aruncată și că, la drept vorbind, nici argat n-ar fi cu cale să-l ia pe frate-su, pentru că te pomenești că lumea ar începe să-l vorbească

de rău. Lasă-l așa, s-o ducă și el cum o ști...

S-a împlânzit femeia atunci și, dacă a aflat pe unde să-l caute, s-a dus către Râpa-Harapului. Și nu proastă i-a fost mirarea când a văzut acolo o căsuță frumoasă și curată, cu orătăni în bățatură, un câmp mic, dar pe care se legănau spice mari, măslini, tot ce alcătuia gospodăria lui Iani.

S-a dat ea mai lângă ferestre și-a privit înăuntru. Marica tocmai graia :

— Vai, Iani dragă, mi-a mai rămas un singur băț pentru foc...

— Nu-i nimic, vârlă-l în chiup și scoate câte poștești !

Și a văzut femeia lui Iorgu cum din chiupul acela a ieșit o grămadă de lemne, numai bune de pus pe foc.

— Ai sfârșit ? a întrebat atunci Iani. Că aș vrea să-mi umplu punga cu tutun...

Și s-a ridicat Iani, a turnat în chiup rămășița de tutun pe care-o avea, și a tot scos și scos la tutun, de și-a umplut-ochi punga cea mare, care atârna de un cui, pe perete.

Vănătă de mânie a ajuns acasă femeia lui Iorgu și a început să-și copleșească omul sub un potop de cuvinte :

— Neghiobule, nepricopsitul, ziceai că frate-tu moare de foame ? Du-te să vezi ce gospodărie are, du-te să vezi cum stă... Plesnea fierea în mine văzând cât de bine-s rânduite toate ! Și să știi tu că belșugul i se trage de la un chiup fermecat, din care poți scoate la nesfârșit tot ce-ți poștește inima...

I-a povestit ce văzuse și, de lăcomie, Iorgu pe dată s-a aprins tot.

— Așa ? Păi dac-am vârlă în chiup niște pungi cu aur, am face grămezi cum n-are nimeni și pe toți i-am ține din scurt!

— Și l-a cuprins pe Iorgu ura împotriva lui Iani, și îndată s-a gătit de drum. S-a îmbrăcat în straie ponosite și, prefăcându-se calic, s-a dus de-a bătut la ușa fratelui.

— Cine-i?

— Eu, Iorgu, vai de zilele mele...

A sărit Iani să-i deschidă și, dacă l-a văzut atât de zdrențaros, n-a mai știut ce să creadă :

— Păi știam că o duci bine, că ești bogat...

— Vai și vai, a gemut Iorgu, trăsnetul a căzut peste casă, nu

mai am nimic...

— Dar pământurile !

— Le-au pustiit lăcustele...

— Și vitele ?

— A dat o molimă și le-a ucis pe-un cap...

Ce era să mai spună Iani ? Să-i amintească de împărțeala averii părintești ? Să-l întrebe de ce nu-l căutase, cât fusese bogat ? Iani avea inimă bună. L-a așezat la masă, l-a ospătat și l-a întrebat cum socoate că l-ar putea ajuta.

— Îngăduie să mâi la tine peste noapte, sunt frânt de oboseală. Măine, dacă vrei, om sta și-om chibzui.

L-a culcat Iani în patul lui, iar el cu Marica și-au înjghebat culcușul în altă încăpere. Dar numai ce-a socotit Iorgu că adormiseră, c-a și înșfăcat chiupul și, cu el în brațe, a ieșit binișor din casă. La anume depărtare vorbise el să-l aștepte femeia, cu o căruță. Au pus chiupul în căruță și, dând bice cailor, au ajuns acasă.

Degrabă au dus chiupul în încăperea mare și au aruncat în el o pungă cu bani. Bucuria lor când au scos două, trei, patru... zornăia bănetul și strălucea aurul, de le lua ochii ! Au umplut încăperea cu pungi, și atunci, frânți de oboseală, s-au culcat cu gândul să ia a doua zi treaba de la capăt.

De unde să știe că moșneguțul cârcotaș îi pândise printr-o crăpătură a ușii ? Îl mânca nasul să priceapă cum de scot ei atâtea pungi din chiup. Tropăia pe loc și se fățâia de nerăbdare, iar dacă Iorgu și femeia s-au culcat, a deschis ușa binișor și a pășit în încăpere.

Iorgu suflase lumânarea. Moșneguțul a mers încet, pâșa-pâșa, iar ajungând la chiup, s-a plecat și și-a vârât nasul înăuntru. Dar, cum era micuț, nu-ș' cum s-a răsucit și s-a opintit că, până să zică ceva, a căzut în chiup.

De spaimă, a prins a răcni, iar Iorgu și femeia au sărit ca arși :

— Ce-i ? Ce s-a-ntâmpat ?

Răcnetele nu mai conteneau. A aprins Iorgu feștila. Răcnetele veneau din chiup. S-a repezit atunci și, vârându-și mâna, l-a tras afară pe moșneguț, care tuna și fulgera.

Dar, să vezi mirare, răcnetele nu conteneau. Și-a mai vârât

Iorgu mâna în chiup, și a mai scos de acolo un moșneguț, aidoma cu celălalt, tot cârcotaș, tot nemulțumit, și tot tunând și fulgerând. Apoi altul, și altul, și altul — nouă moșnegi care semănau ca nouă picături de apă și care țipau, se certau între ei, dădeau porunci, în timp ce din chiup se auzeau răcnetele unui al zecelea, pe care Iorgu nu cutezase să-l mai scoată la lumină.

Totul se petrecuse atât de repede, că nici nu-și dăduse seama ce face. Acum, înfricoșat, își privea femeia, căreia-i clănțăneau dinții în gură. Nici unul nu știa ce să înceapă, nici unul nu-și amintea în zăpăceala aceea cum poate fi oprită oala să nască mereu moșnegei cârcotași, ca cei nouă care tunau și fulgerau și ca al zecelea, care răcnea în chiup, de credeai că-i sfârșitul pământului.

— Mi-e foame ! țipa un moșneag.

— Mi-e sete ! vestea altul.

— Vreau să dorm ! cerea al treilea.

— Să vie lăutarii ! porunca al patrulea — și băteau din picior toți nouă, certându-se între ei, în timp ce Iorgu alerga de la unul la altul, iar al zecelea moșneag, rămas în chiup, urla de mama focului, cerând să fie scos și dus la plimbare.

Vai de noaptea aceea, că o s-o povestească Iorgu și la morți ! Noroc că de dimineață a venit Iani, care pricepuse că numai hainul de frate-su putea fi atât de căinos să-i fure chiupul, înșelându-l cu prefăcuta lui calicie.

— Zi așa, frate, a strigat Iani din prag, ai sărăcit tare, da?

Altădată, cine știe ce ar fi făcut Iorgu, dar acu i-a căzut lui Iani în genunchi:

— Frate, bate-mă, omoară-mă, dar oprește chiupul să mai fete moșnegi !

Când a priceput Iani cum stă treaba, să moară de răs. Cei nouă moșnegi păreau toți dintr-o mamă și dintr-un tată, aveau același glas pițigăiat, la fel erau îmbrăcați, numai de vrut vroiau fiecare altceva. Iar al zecelea răcnea în oală.

A scos Iani un dinar din buzunar, l-a aruncat în oală, și pe loc a pierit moșneguțul și au rămas în oală doi dinari. Și-a luat el atunci darul harapului și, fără a-l învrednici cu vreo privire pe Iorgu, care se zbătea cu femeia lui între cei nouă diavoli bătrâni, a plecat fluierând.

Oameni buni, mai mare pedeapsă nu i se putea da hapsânului de Iorgu! Cei nouă moșnegi i-au spulberat toată averea, l-au înnebunit de cap, și atâta l-au chinuit, că omul și-a luat într-o bună zi câmpii și până azi nimeni n-a mai auzit de numele lui. Iar asta numai din lăcomie și lipsă de omenie i s-a tras !

Dar Iani a trăit până la adânci bătrâneți, cu Marica lui și s-a bucurat și de copii, și de nepoți, și de strănepoți, iar dacă n-a murit cumva, de bună seamă că mai trăiește și azi. Numai de chiupul harapului mă tem că zile multe n-a avut, că l-or fi spart dracii de copii. Atâta rău ! Unde-s vrednicie și voie bună, vin bucuriile când și se-adună.

Fierarul năzdrăvan

Într-un sat dintr-o țară trăia un fierar. Și era atât de puternic fierarul Handac, că numai el putea urni barosul pe care și-l făcuse, un baros cât carul. Veneau de departe boieri, să vadă minunea și, cum veneau, își vârau nasul pe ușă întrebând :

— Unde-i barosul ?

Handac apuca scula de coadă și, când o ridica, o dată li se muiau boierilor picioarele, și nu mai poșteau să vadă nimic. Îi duceau slujitorii la rădvane, mai mult morți decât vii. Iac-așa era barosul cel mare al fierarului !

În țara aceea era un thagâr²¹ zgârcit, dar zgârcit cum n-a mai fost de atunci. Până și praful de pe uliți nu se îndura să-l prăpădească și punea slujbași anume ce-l adunau în lăzi mari și-l puneau la păstrare.

— Ce-ai să faci cu atâta praf, măria ta ? îl întreba uneori împărăteasa.

— Încă nu știu, răspundea zgârcitul. Dar mă doare inima când îl ia vântul și-l duce departe, într-altă țară... Cum să rămân eu fără praf ?

De aceea pusese thagâr un ispravnic peste praf, cu grija de a-l aduna și a-i păstra ca ochii din cap.

Ei, și a ajuns până la împărat vestea despre fierarul cel voinic și despre barosul lui.

— Pe dată să mi-l aduceți la palat, a poruncit zgârcitul.

În inima lui își zicea: „Cu barosul ăsta are să-mi facă lacăte cum nu s-au mai văzut! Nici un hoț să nu le spargă, nici un viclean să nu le descuie. Atunci am să pot dormi și eu în pace...”

Că uitai să vă spun, de grija comorilor sale nici nu dormea împăratul. Toată noaptea umbla însoțit de făclieri și de ostași cu sabia trasă, de-și cerceta hambarele, pivnițele, visteriile și câte locuri mai avea în care păstra averi.

S-au dus slujbașii la bordeiul fierarului și, când s-au apropiat ca la o bătaie de săgeată, au încremenit: li se zguduia pământul sub picioare. Au schimbat priviri înspăimântate și gata erau să facă

²¹ Thagâr — împărat (în limba țigănească).

întoarsă calea, când a ieșit dintr-o pădurice un băiat. Pășea liniștit și fluiera, măcar că pământul se clătina sub el, ca prins de friguri.

— Ce... ce-i ? strigară slujbașii. Prăpădul lumii ?

— Aș, răsă băietanul, sforăie Handac !

S-au rușinat slujbașii de teama lor și au pornit mai departe, măcar că încă le tremurau inimile. Și ce gândești mata? Sforăit ca acela... nu s-a mai pomenit pe lume asemenea sforăit!

Au ajuns pe seară la covălia fierarului. Handac se trezise, și acum, șezând pe prag, pufăia din lulea.

— Ce veste-poveste, oameni buni ?

— Ia-ți barosul, fierarule, și vino cu noi, să te înfățișezi slăvitului thagăr.

— Bine, neică.

S-a ridicat Handac în picioare, și au văzut slujbașii că era o matahală de om, mare și zdravăn cât un urs. Avea o barbă neagră, lăsată pe piept și-i jucau ochii în cap ca două veverițe.

Când a ieșit din bordei cu barosul cât carul pe umeri, slujbașii au înghițit de două ori în sec : coada barosului era făcută dintr-un trunchi de gorun.

— Țsta... ce-i drept... drăgălaș baros ! a clămpănit unul.

— Mda, spuse fierarul. Bunicel... și-o porni cu pași mari.

Slujbașii veneau după el, cu ochii la barosul cel falnic. Au mers așa, până au ajuns în pădure. Când a răsărit soarele, Handac s-a oprit și a făcut un semn cu brațul, ca și cum ar fi dat binețe soarelui. Unui slujbaș i se păru că soarele răspunde.

— Ce faci, fierarule ? întrebă maimarele slujbașilor.

— Am un cunoscut în soare, răspunse năzdrăvanul. E tot fierar...

S-au privit lung slujbașii și n-au mai zis nimic.

Iar au mers ce au mers, și numai ce au trecut pe lângă niște tufe de zmeură, că s-au pomenit față în față cu un urs. Dar ce urs ? Tatăl urșilor, mare cât o casă.

— Bună dimineața, fierarule !

— Bună dimineața, moș Martine ! Sănătoși băieții ?

— Sănătoși, sănătoși.

— Păi, s-auzim de bine !

— Noroc, noroc !

Din nou s-au privit lung slujbașii, și din nou n-au mai zis nimic. Și tot nimic n-au zis când fierarul a schimbat binețe cu coana Vulpe, cu dumnealui Vulturul și cumătrul Cerb și cu alte câte sălbăticiuni ale pădurii. Dar cum drumurile, cât ar fi de lungi, tot ajung unde se cere, au ajuns și ei la palat.

S-a înfățișat fierarul la thagâr. Ședea thagâr pe scaunul lui de aur, și în jur stăteau dregătorii și sfetnicii de taină, îmbrăcați în blănuri scumpe și catifele. Când a intrat Handac, barosul cel mare s-a nimerit tocmai în dreptul ferestrei, pe care a astupat-o atât de bine, că s-a făcut beznă în încăperea de sfat.

— Fugi de la fereastră ! a țipat cu spaimă maimarele dregătorilor.

S-a urnit Handac din loc, și soarele a pătruns din nou în încăpere.

— Închină-te slăvitului thagâr! a mai strigat maimarele.

Fierarul nu și-a coborât barosul de pe umeri. S-a aplecat oleacă, și ditai ciocanul a atins nițel tavanul. Cum l-a atins, cum a crăpat și s-au desprins din el pietre și cărămizi. O piatră l-a atins pe maimarele dregătorilor, o cărămidă pe maimarele oștilor. Amândoi s-au întins cât erau de lungi și de groși și au început să se vaite.

Spaimă, țipete...

— Nu te mai închina ! Destul, destul !

Au trecut cu toții în altă încăpere.

— Să fie jupuit de viu, răcnea un boier.

— Să fie jupuit de viu și spânzurat de limbă, cereau alții.

— Să fie jupuit de viu, spânzurat de limbă și biciuit cu o sută de bice, născociră ceilalți.

În gălăgia aceea se auzi deodată glasul zgârcitului thagâr:

— Ho !

Boierii tăcură. Fierarul stătea liniștit, de parcă nu el ar fi stârnit hărmălaia.

— Îl pedepsesc pe fierar să-mi facă o mie de lacăte, grăi thagâr.

Se mirară boierii, dar zgârcitul era zgârcit numai cu bogățiile, nu și cu sângele oamenilor lui. Ce-i păsa de cei doi dregători, dacă izbutea să nu-i plătească fierarului pentru munca lui ? „Iar după ce va fi făcut lacătele, se gândi thagâr, o să-i tăiem capul. Și nimeni pe

lume nu va avea lacăte ca ale mele...”

Îl duseră pe Handac la fierărie. Dar când pocni o dată cu barosul în nicovală, se afundă nicovala în pământ. O săptămână încheiată au căutat-o, și au dat de ea la o mie de stâneni !

I se făcu atunci fierarului o nicovală uriașă, cum nimeni nu mai văzuse. Douăzeci de oameni puteau dormi pe ea, și mai rămânea loc și pentru douăzeci de dulăi ciobănești.

Luă Handac o bucată de fier, o așeză pe nicovală și, când izbi o dată cu barosul, se prefăcu fierul într-un lacăt cât roata carului.

Veni thagăr și cercetă lacătul. Îi râdeau ochii în cap.

— Să-i fac și cheia, spuse Handac.

— Ce cheie ? Lasă cheia... Să-l încercăm degrabă !

— Unde să-l încercăm, măria ta ? întrebă careva.

— La magia cu praf, hotări zgârcitul.

Pe dată se alcătui un alai măreț, care porni pe ulițele orașului. În frunte venea rădvanul împărătesc în care stătea thagăr și, alături de el, pe o pernă frumoasă, lacătul cel mare. În urma rădvanului pășea tăcut Handac ținând barosul pe umeri, apoi boieri de toată mâna, înșirați după obraz. Și tot alaiul era împrejmuț de oșteni cu spada trasă.

Opri rădvanul în fața magaziei cu praf, și thagăr coborî.

— O clipă, măria ta ! strigă ispravnicul magaziei și, deschizând ușa, se repezi înăuntru să vadă dacă totul era în bună rânduială.

Dar dăduse, pesemne, peste ceva nelalocul lui și se trudea să mute singur lăzile cu praf, că vremea trecea și ispravnicul nu se mai ivera.

— Treaba lui! strigă mânios thagăr. Puneți lacătul.

Câțiva slujitori apuneară lacătul și-l potriviră la poarta magaziei, în timp ce boierii băteau din palme și strigau cât îi țineau bojocii : „Ura!“ și „Trăiască !“! Minunându-se de avântul boierimii, norodul privea cu mâna la gură.

— Să vină pe dată cel mai iscusit hoț al țării, porunci thagăr, iar slugile împărăției alergară la închisoare și-l aduseră de acolo pe cel mai dibaci hoț, osândit pe viață.

— Descuie lacătul, porunci thagăr.

I se dădură hoțului toate sculele pe care le avusese la el când fusese prins, și omul se puse pe treabă.

— Dacă desfaci lacătul, te iert de pedeapsă, strigă thagăr.
Dacă nu-l desfaci, pun să-ți taie capul!

Cât era de hoț, îi era dragă viața și hoțului. Se apucă de lucru cu nădejde și munci cât cincii, ciocăni, meșteri, dar lacătul rămase întreg.

— Poruncește, înălțate thagăr, să mi se aducă scula cea mai de preț. Fără ea nu pot desface lacătul.

— Ce sculă ? se încruntă thagăr.

— Iarba fiarelor, măria ta.

Au alergat slujbașii ca scăpați din arc, dar, cât au umblat și-au răscolit, de iarba fiarelor n-au dat.

— Fără ea nu se poate încerca lacătul, spuse hoțul, mulțumit că rămâne în viață.

În ușa magaziei se auziră bocănituri.

— Ce-i ? întrebă mânios thagăr.

— Măria ta, ispravnicul... îndrăzni un boier.

— Să-l ia dracul !... Pe hoț vârați-l la închisoare, porunci cu glas de tunet thagăr, și slugile îl târâră pe hoț și-l zvârliră în temniță. Acu, fierarule, mai spuse thagăr, ai să cauți iarba fiarelor și ai să mi-o aduci. Dacă n-o aduci, îți tai capul, că i-ai rănit pe maimarii dregătorilor și ai oștirii.

Handac spuse :

— Bine.

Și porni la drum. Ajunse în pădure. Se duse drept la tufișul de zmeură și-l găsi pe moș Martin. Avea botul roșu de zmeură și mormăia încântat, cât zece urși la un loc.

— Unde-i iarba fiarelor, moș Martine ?

Ursul se scărpină la ceafă cu laba lui groasă și răspunse încurcat:

— Nu te supăra, nu știu. Poate știe coana Vulpe...

Au plecat împreună și au găsit-o pe coana Vulpe dormind în scorbura ei. Numai vârful nasului i se vedea.

— Iarba fiarelor ? spuse ea căscând. Ce-o mai fi și asta ? Doar dacă știe cumătrul Cerb... ?

Porniră tustrei și îl găsiră pe cumătrul, care se lupta cu fratele-su pentru o poiană cu iarbă grasă. Îi despărțiră cu greu.

— Iarba fiarelor ? grăi și Cerbul. Câtă iarbă am păscut eu, dar

de iarba asta n-am dat. Hm !... poate jupânul Vultur s-o fi văzut vreodată...

Pe jupânul Vultur îl văzură plutind în înaltul cerului. Îl chemară, și coborî în roate line.

— Iarba fiarelor ? spuse el. Nu mă mir că n-o cunoașteți. A fost o vreme când pământul era plin de ea, dar acu nu se mai găesc decât câteva smocuri pe vârful muntelui Dad²².

— Și cum ajung eu acolo ? întrebă fierarul.

— De dus, te duc eu, dar, dacă nimerești tocmai când se pun norii cu munții la masă, să știi că nu scapi. Și mai e la mijloc și zmeul... Și-apoi numai aricii cunosc iarba asta...

Dar Handac n-avea de ales. Își lăsă barosul în paza lui moș Martin și încalecă, jupân Vulturul își desfăcu aripile și porni. Ursul, Vulpea și Cerbul îi priviră o vreme, până se topiră în albastrul cerului.

Jupânul zbură o lună încheiată, și, după o lună, începu să simtă un fel de sfârșeală. Îi era și foame. Atunci se opinti o dată și ajunse în lună.

— Bre, ce țară pustie ! spuse cu scârbă. Unde să ne ospătăm aici ?

Într-adevăr, cât vedeai cu ochii, numai gropi și pământ ars.

— Hai mai încolo, vorbi Handac. Nu se poate să nu dăm de un fierar.

Au mers cât au mers, numai ce-au auzit bang-bang-bang.

— Ei, vezi ?

Era o covălie de fierar. S-au apropiat de bordeiul singuratic ridicat la răspântie de drumuri și fierarul le-a ieșit în întâmpinare. S-a mirat Handac când i-a văzut fața. Fierarul din lună avea un singur ochi rotund, așezat în mijlocul frunții, încolo era om ca toți oamenii.

— Iha ! Dar de unde veniși, om bun ? întrebă el.

— Tocmai de pe pământ, fierarule...

— Așa? Acu mai vin și eu de acasă!... Că aici, în lună, suntem numai trei frați : eu fierar, altul plugar, și al treilea bucătar. Și cu noi e maica noastră, Luna cea bătrână. Mă miram eu, de unde alt

²² Dad — tată (în limba țigănească).

om ? Și cu doi ochi... Ei, dar cu ce treabă pe la noi ?

Când a auzit fierarul că Handac și jupânul Vultur sunt obosiți și flămânzi, pe dată i-a dus la casa maică-si, bătrâna Lună. Luna i-a pus la masă și i-a dat lui jupân Vulturul o oaie întreagă, pe care a înghițit-o cu lână cu tot.

— Acu, spuse Luna după ce le potolise foamea, mă iertați, dar trebuie să-mi aprind felinarul, că s-a lăsat noaptea. Altminteri intră la gânduri ai de pe pământ!

S-a dus Luna, șontâc-șontâc, de-a aprins un felinar cât toate zilele. Apoi a intrat în casă și, ridicând două scânduri din dușumea, a privit spre pământ. Se vedea de acolo lumea noastră, ca-n palmă !

— Ai ochi buni ? întrebă Luna.

— Buni, răspunse Handac, dar nu ca jupânul Vultur !

— Atunci pune-l pe el să vadă ce vrei.

S-a uitat jupânul Vultur și l-a văzut pe thagâr plimbându-se mânios în așteptarea lui Handac.

— De ce-i atât de mânios? a întreat Luna.

I-a zis Handac că thagâr aștepta de la el iarba fiarelor. Dar dacă numai aricii o cunosc...

— Atâta tot? și Luna l-a învățat pe dată tertipul cu care o putea culege.

Dacă a auzit ce l-a povățuit bătrâna, n-a mai răbdat Handac să stea locului. Și-a luat rămas bun, a mulțumit pentru toate și, încălecând pe jupânul Vultur, au pornit în zbor.

Au străbătut deci văzduhul luminat de felinarul Lunii și au zburat cale de nouă săptămâni, iar după nouă săptămâni s-au întors pe pământ și au ajuns pe vârful muntelui Dad. Creșteau acolo fel de fel de ierburi. Dacă n-ar fi avut învățătura Lunii, ce ș-ar fi făcut Handac?

Așa, l-a pus pe jupânul Vultur să stea de pază și a început să caute un cuib de arici. A căutat câteva ceasuri bune, până la urmă l-a găsit, îndată s-a apucat și a alcătuit un cotecior de nuiete, îngrădit bine peste tot. Apoi a făcut o ușcioară prinsă în balamale și a închis-o cu o verigă, de care a atârnat un lacăt. A măturat bine pământul în fața ușcioarei, a mutat unul câte unul puii de arici în coteț și s-a ascuns.

Nu trece mult, și aricioaica se întoarce la cuib.

— Copii, copii, unde sunteți ? Țeposule ! Ghimpatule, vin la mama ! Țepeluș !

Nu-i răspunde nimeni. Se sperie aricioaica și începe să-i caute. Caută, caută... Până la urmă dă de coteț.

— Aici erați ?

Numai că puii sunt încuiați.

— Stați nițel !

Fuge aricioaica într-un suflet, smulge un smoc de iarba fiarelor și, cu el în gură, se întoarce la ușcioara cu lacăt. Când iarba atinge fierul se aude un țăcănit, și lacătul cade desfăcut. Își ia aricioaica puii și-i duce la cuib, mulțumită că a scăpat cu atât. Dar Handac credeți că nu era mulțumit ?

A adunat smocul de iarbă roșie ca sângele, l-a vârat în buzunar — și gata era să plece, când jupânul Vultur l-a vestit:

— Păzea !

Venea zmeul, păzitorul muntelui Dad. Era bătrân, bătrân, cu genele și părul până la pământ, cu dinții ca lopețile și unghiile cât secerile.

— Ce-ai furat, tâlharule ?

— N-am furat nimic, a răspuns Handac. Am cules niște iarbă smulsă de aricioaica,

— Așa ? Ia să văd eu iarba aia, a grăit bănuitor zmeul.

Dar Handac nu i-o arătă. Supărat, zmeul pufăi fum negru pe nas.

S-au prins la trântă. Când l-a zvârlit zmeul pe Handac, a ajuns Handac până în dreptul norilor și, dacă s-a întors iar pe munte, s-a afundat în pământ până la glezne. Când l-a zvârlit Handac, a trecut zmeul de nori și, căzând tocmai de dincolo de nori, s-a afundat în pământ până la genunchi. Au stat să răsufle un pic, și iar s-au încăierat. De tari, tari amândoi. Nu se puteau dovedi.

— Încă puțin, vesti jupânul Vultur, și vin norii să se pună cu munții la masă...

Se opinti Handac și-l zvârli pe zmeu până aproape de casa Lunii. Căzând înapoi, se afundă zmeul în pământ până la mijloc. Se repezi atunci Handac să-l pălească în creștet, dar afurisitul de zmeu mușcase pământul cu dinții lui cât lopețile și ieșise din strânsoare.

— Vultur-vulturaș, strigă atunci zmeul, scoate-i ochii lui

Handac și-ți dau leșul lui să te ospătezi !

— Jupâne Vultur, scoate-i zmeului ochii, strigă și Handac, că prietenul bun la nevoie se cunoaște !

Jupânul Vultur ținea la prietenie. Fără să stea pe gânduri, se năpusti asupra zmeului și-l orbi, iar Handac îi veni de hac. Dar în clipa aceea se auziră niște tunete grozave, că veneau norii să se pună la masă cu munții.

— Încalecă degrabă ! strigă jupânul Vultur.

Handac i se aruncă în spinare, dar, cât de repede porni jupânul, un nor negru tot izbuti să-l izbească pe fierar în frunte. Jupânul Vultur îl purtă amețit multă vreme, și doar într-un târziu suflarea vântului îl dezmetici pe Handac. Pe drumul de întoarcere au întâmpinat ploi și zăpezi, viscol și furtună, dar de ajuns, până la urmă, tot au ajuns.

În palatul lui, thagâr își rodea unghiile de nerăbdare. Când îl vestiră slujbașii că un vultur îl lăsase pe Handac pe acoperișul palatului, își puse thagâr coroana și se așeză pe jilțul lui de aur.

Handac se sărută cu jupânul Vultur, îl mulțumi pentru ajutor, iar jupânul zbură spre pădure, să-și vestească prietenii că se întorseseră teferi. Fierarul fu dus apoi în încăperea de sfat.

— Unde-i iarba ?

— Uite-aici !

— Degrabă să-l scoateți pe hoț din închisoare, porunci thagâr, căruia de nerăbdare i se strâmbase coroana pe creștet.

Din nou a plecat alaiul la magazia cu praf a împărăției. Hoțul luă iarba fiarelor, o miroși, strănută și atinse lacătul cât roata carului. Îl atinse o dată, de două ori, de trei ori... Nimic! Lacătul se ținea mai zdravăn ca-nainte.

— Ce mai aștepți, ticălosule ? răcni thagâr, iar bietul hoț fu nevoit să mărturisească :

— Slăvite stăpâne, asemenea lacăt n-a fost pe lume și n-o să mai fie ! Nici iarba fiarelor nu-l descuie...

Bucuria împăratului!

— Hoțului să i se taie capul, porunci el și, cât ai clipi, hoțului îi zbură căpățâna de pe umeri. Iar tu, fierarule, pune-te pe treabă. Mai ai de făcut nouă sute nouăzeci și nouă de lacăte...

— Măria ta, îndrăzni un boier. Ispravnicul e încuiat înăuntru.

Să facă fierarul o cheie...

— Ce ? răcni thagâr și glasul îi răsună atât de cumplit că boierul începu să tremure ca frunza. Să piardă vremea ? Lacăte, să facă lacăte ! Ați vrea să mă fure toți tâlharii ?

Ispravnicul magaziei de praf rămase să se usuce în mijlocul lăzilor cu praf. Thagâr se întoarse la palat și Handac în pădure, de unde își luă barosul pe care-l lăsase în grija lui moș Martin.

Și începu Handac să facă lacăte, toate cât roata carului. Și cum era gata un lacăt, cum se alcătuia de îndată un alai sărbătoresc, și lacătul era pus cu mare cinste la o visterie, la un hambar sau la o pivniță. Dar, să vezi minune, ispravnicul visteriei, sau hambarului, sau pivniței, intra întotdeauna înăuntru, amintindu-și chipurile că are să cerceteze câte ceva ; adevărul e că voia să mai scoată câte ceva, știind că de aici înainte nu-l va mai putea fura pe thagâr. Și lacătul era pus la poartă, și ispravnicul rămânea înăuntru !

Uite-așa au fost încuiați nouă sute nouăzeci și nouă de ispravnici, care și-au plătit lăcomia cu viața. Unul mai rămăsese, de sămânță, și pe asta l-a mântuit o întâmplare.

Îi venise pasămite lui thagâr gândul să-și adune sfatul boieresc, ca să hotărască așezarea unui nou bir: pe degetele oamenilor. Cugetase el că, dacă unii săraci se vor schilodi dinadins, tot n-au să-și reteze toate degetele de la mâini și de la picioare. Ceva putea câștiga, oricum !

Dar, în încăperea de sfat, thagâr se trezi față în față cu un singur dregător : ultimul din cei o mie de ispravnici.

— Unde-s ceilalți ?

— Încuiați, care pe unde avea slujba, măria ta, șopti ispravnicul rămas în viață.

Pe thagâr îl cuprinse o mânie cumplită. Cei o mie de ispravnici erau tot o avere a lui! Și acu, din o mie, rămăsese cu unul singur, și cel mai bicisnic : ispravnicul magaziei cu pene de păun.

Încrunțat, porunci să-i fie înfățișat fierarul.

— Ticălosule, strigă thagâr când Handac fu adus în încăpere, m-ai lăsat fără ispravnici !

— Eu ? întrebă fierarul.

— Unde-s cheile lacătelor ?

— Mi-ai poruncit să nu fac chei. Zi și noapte am muncit la lacăte...

Thagâr își puse coroana pe cap și strigă, bătând din picior :

— Să vie rădvanul. Mergem la magazia cu praf.

Ți-era și milă să te uiți la bietul alai care ieșea acum din palat, să vadă dacă mai poate fi mântuit primul ispravnic închis. Era thagâr, era Handac cu barosul pe umeri, și mai era și ispravnicul cel bicisnic, cu doi-trei făclieri. Atât...

În fața magaziei se opriră.

— Sparge lacătul! porunci thagâr.

— Munca mea ? Nu sparg nimic.

— Așa ? răcni thagâr, înciudat. Să vină gădea!

Dar răbdarea lui Handac ajunsese la capăt.

— Asta ți-e răsplata ? strigă el, de se cutremurară casele. Ei bine, uite !

Și, rotind barosul numai o dată, izbi în zidul magaziei cu praf. Fraților, de atunci a ieșit vorba : praf și pulbere !

Că s-a sfărâmat zidul de piatră ca o coajă de ou, și s-au sfărâmat și lăzile cu praf, și a ieșit din magazie un nor de praf care a acoperit pământul. Și atât de mare era barosul, și atât de puternică lovitura lui Handac, că s-a stârnit un vânt care-a măturat totul și a înălțat norul de praf la cer.

Când s-au dezmeticit ispravnicul cel bicisnic și făclierii... nici urmă de thagâr! Caută-ncolo, caută-ncoace — nimic. Și-a ridicat din întâmplare ispravnicul privirea, și ce să vadă? Norul de praf se înălțase până la Lună și abia acolo se risipise, iar thagâr spânzura în colțul secerei de aur. Vârful secerei se înfipsese în fundul nădragilor lui de atlas, și thagâr cu stingă își ținea coroana pe cap, iar cu dreapta și cu cele două picioare vâslea ca un gândac. A vâslit așa până și-a sfâșiat nădragii și a căzut învărtindu-se, a tot căzut, de s-a oprit taman unde se ridicase magazia cu praf. Și praf s-a făcut!

Au dat strigăte bucuroase câți locuiau în oraș și l-au împresurat pe Handac, încercând să-l poarte pe sus. Dar, cum fierarul își ținea barosul pe umeri, n-a fost chip să-l clintească.

— Trăiască Handac! strigă careva. Trăiască thagâr Handac!

— Ia vedeți-vă de treabă, răspunse fierarul. Ce, asta-i meserie

pentru mine ?

Și a plecat Handac cel năzdrăvan, purtându-și barosul pe umeri, și s-a dus acasă, la bordeiul lui. De obosit ce era, s-a culcat. Iar dacă simțiți și azi că vă tremură pământul sub picioare când treceți pe drum, nu vă speriați. N-aveți de ce. E doar Handac fierarul, care de atunci sforăie. Aoleu, fraților, dar și când s-o trezi !...

Basmele omului (1958)

Cartea de Piatră

Un băiat și-a făcut odată un zmeu de hârtie, un zmeu mare, mare cât o casă și, dacă la-nălțat, s-a prins și el de coada zmeului care l-a purtat o săptămână pân-la a norilor țâțână, l-a purtat o lună-ntreagă peste-a mărilor viroagă, ba – pe câte înțeleg – l-a purtat și-un an întreg. Iar dacă se scurse anul, ameți băiatul și-și duse dreapta la ochi, iar zmeul odată cârmi spre dreapta. Lăsă mâna jos și-și ridică stânga, iar zmeul, ascultător, apucă spre stânga. Văzând cum vine treaba, își ridică băiatul amândouă mâinile deodată și zmeul porni să coboare lîn.

— Păi, zi așa! strigă băiatul, bucuros că-i prinsese meșteșugul.

— Dar tu cum credeai? răsună atunci un glas batjocoritor.

— Na-ți-o bună! se minună băiatul. Știi să și vorbești?

— Vezi bine – se răsti zmeul. Voi oamenii v-ați cam luat nasul la purtare și vă credeți mai deștepți decât găina...

Auzind una ca asta, se zăpăci băiatul.

— Iartă-mă – se rugă el. N-am voit să te jignesc...

— Asta ar mai lipsi! bombăni zmeul și, încurcat, băiatul nu mai știu pe unde să-și scoată cămașa.

— Eu, drept să-ți spun, am bănuț dîntotdeauna că zmeiele de hârtie grăiesc – vorbi el repede, încercând s-o dreagă. Ce poate fi mai înțelept decât un zmeu?

— Și mai frumos! îi aminti zmeul de hârtie, iar băiatul se grăbi să întărească:

— De bună seamă! Mai frumos și mai de preț... Ce ne-am face fără zmeie?

— De! Mă-ntreb și eu... zise zmeul, umflându-se în penele lui de lemn bătute pe la-ncheieturi. Da, da, mi se pare că ești mai isteț decât am bănuț – urmă el îmbunat.

— Atunci să coborâm, da? spuse băiatul și-și ridică palmele, iar

zmeul începu să coboare.

Din păcate, se cam pripise băiatul. Nu privise-n jos și, iacă, zmeul coborî binișor și se lăsă pe-un vârful de munte, pe-o culme unde doar norii albi și vineți se opreau uneori, de se rezemau istoviți în coate, unde vântul poposea când și când, să-și tragă sufletul și unde picior de om nu călcase din vremurile-ndepărtate ale începutului. Locul era neted ca sticla, alb ca spuma, uitat ca uitarea. De jur-împrejur se căscau hăuri neștiute, iar pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului nimic nu se zărea. Nici fir de iarbă, nici fir de colb.

— Nu-mi pasă – zise însă băiatul. Doar să-mi dezmoțesc oleacă picioarele și om porni mai departe...

Dar numai ce făcu trei pași, că totul prinse a se întuneca și cea mai lungă noapte de peste an se lăsă peste culmea netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea. Și culmea se acoperi fără veste cu o iarbă roșie, nemaivăzută.

— Să plecăm – spuse zmeul, dar băiatul se rugă:

— Nu, las' să mai stăm oleacă...

Atunci o toacă își ridică glasul, cântând nouăzeci și nouă de chemări și băiatul nu putu înțelege unde se afla toaca, nici cine o bătea.

„Poate că toaca-i ascunsă în inima muntelui“, își spuse. „Poate că muntele singur o bate...“.

O lumină lăptoasă scaldă atunci culmea și-n cer se aprinse Steaua Stelelor, cea care lucește doar o dată la o mie de ani. O liniște grea se lăsă peste culmea cu iarbă roșie, iar în liniștea aceea răsună deodată un tunet, care zgudui muntele. Ecourile purtară tunetul din depărtare-n depărtare și când larma se stinse, tună din nou, mai asurzitor, iar muntele se clătină din temelie. Al treilea tunet despică însă muntele și din străfundurile lui sui încet, sui și se opri pe iarba cea roșie, sui și se opri ca pe-o catifea roșie, o carte de piatră.

Era aceea Cartea Pământului și filele-i uriașe cât muntele erau groase de-un cot. Și, iacă, în tăcerea ce se așternu apoi, scoarțele de piatră se ridicară anevoie, descoperind întâia filă a cărții. Fără a sta pe gânduri, băiatul se repezi și sări pe fila aceea de piatră, dar nu izbuti să citească nimic. Fila era uriașă, slovele – mai mari decât el.

Și se frământă atunci o vreme, se frământă cât se frământă,

până ce odată se luminează la față și, agățându-se de coada zmeului de hârtie, se-nălță în văzduh, chiar deasupra cărții de piatră. Apoi, ridicându-și mâinile după cum voia să-l poarte zmeul, ca să poată urmări șirurile slovelor, așa, de sus, prinse a citi.

Și uită de tot și de toate și, răvășit, citi fără încetare. Fieele de piatră se ridicau încetișor, se lăsau pe stânga și, agățat de coada zmeului de hârtie, cocoțat năstrușnic peste culmea pustie, la lumina pe care Steaua Stelelor o răspândea, băiatul citi pe nerăsuflăte, citi una după alta, multe dintre fieele Cărții Pământului, pe care stăteau scrise Basmele Omului.

Noaptea se scurgea încet, dar cum cea mai lungă noapte de peste an are și ea un sfârșit, când o geană de lumină albi în zăre, Steaua Stelelor se stinse și tunete năprasnice zguduiră muntele. Cartea de Piatră se închise și prinse a se cufunda în golul de piatră, iar muntele se-nchise peste ea, ca o uriașă cutie; iarba cea roșie pieri ca prin farmec și culmea rămase din nou așa cum fusese, lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului, netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea.

— Vai, n-am citit nici un sfert din carte! oftă băiatul.

— Nu-i nimic – îl mângâie zmeul de hârtie. Peste o mie de ani ne-om întoarce și-ai să citești mai departe...

Iar băiatul își luă atunci rămas bun de la culmea pustie și zmeul de hârtie îl duse din nou pe pământ, începând a-l purta din țară în țară, ca lumea să poată afla Basmele Omului. Și-a colindat băiatul pământu-n lung și-n lat și de nouă sute nouăzeci și nouă de ani își spune poveștile. A albit, s-a gârbovit, dar zmeul de hârtie îl poartă mai departe. Vopseaua zmeului a cam ieșit la soare și zmeul suflă greu când e să zboare, dar nici unul, nici altul, nu se dau bătuți.

Acu, mai ieri s-a-mplinit mia de ani și Cartea Pământului a mai suit pentru o noapte pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului, iar băiatul-moșneag s-a agățat de zmeul lui de hârtie și-amândoi s-au dus, s-au dus și-au adus povești de sus...

Nu le știți?... Să vi le spun. De răbdare, am răbdare, dar vă rog să-mi dați tutun...

Fluierul Pădurii Adormite

Acu, vorbele umblă fără picioare, dar ajung departe, nu știi dumneata?... Iac-așa umblă o vorbă demult, tocmai de pe vremea boierilor, umblă și umblă și răzbate până-n zilele noastre. Ce zice vorba aceea? Zice că odată, de când s-a pierdut socoteala, un băiat și o fetiță au rămas orfani. Și mai zice că oamenii răi au venit, s-au încruntat, au pufnit, iar dacă li s-a tăiat suflarea de atâta răutate, i-au scos pe bieții orfani din casă și le-au strigat, înecându-se de mânie:

— Să nu vă mai prindem pe-aici, că n-are să vă meargă bine... Atâta vă spunem!

Fetița, sârmana, a prins a plânge, dar băiatul a luat-o de mână și-a ieșit cu ea din târg. Și-au mers ei așa, au mers ținându-se de mână, până ce noaptea i-a prins în pădure.

Era aceea o pădure bătrână, lăsată din vreme veche, și-n pădure zburau păsări mari și negre, cu ochi de foc. Picioarele copiilor intrau până dincolo de genunchi în covorul de frunze moarte, iar frunzele uscate foșneau, de parcă li s-ar fi târât pe sub ele mulțimi de șerpi.

— Lasă-lasă... lasă-lasă... șopteau glasurile amenințătoare ale copacilor.

Și copacii întindeau degete rășchirate, smulgând petice din hainele copiilor, și-și apropiau creștetele negre, de nu se mai vedea nici lună, nici stele; și noaptea era groasă și neagră, s-o tai cu cuțitul. Toate trosneau, iar în depărtare se puseră să urle lupii.

— Mi-e frică! scânci fetița și-ncepu să plângă.

Atunci intrară într-o poiană. Și numai ce intrară, că poiana se luminează fără veste. Din loc în loc înfloriră pe tulpini de aur niște flori de foc, mai frumoase decât toate florile știute. O rază de lună se furișă printre crengile copacilor și se lăsă pe creștetul fetiței, alcătuind o diademă scânteietoare, iar patru iepuri albi, ca muiți în lapte, se iviră umblând pe picioarele dindărăt și purtând din cele patru colțuri o pernă mare, o pernă de mușchi moale și verde. Pe perna aceea dormea un fluier. Un fluier de lemn. Și era vechi, vechi, vechi, și-avea lemnul înnegrit și luminos, ca ciaturile putregăite, și văzându-l așa nu l-ai fi învrednicit cu o privire.

— Cântă! spuseră cei patru iepuri albi, oprindu-se înaintea băiatului și-ntinzându-i perna de mușchi moale și verde.

De mirare, băiatul nu putu scoate o vorbă. Apucă fluierul și-l suci rușinat între degete, apoi mărturisi cu sfială:

— Dar eu... eu nu știu să cânt...

— Nu-i nimic! Nu-i nimic! strigară cu spaimă iepurii cei albi. Cântă cum știi. Dar cântă!

Și duse atunci băiatul fluierul la buze și suflă ușurel, așa, ca o părere. Vai, ce fuse asta? Un suspin adânc, un suspin al pădurii răsunase, de parcă pădurea s-ar fi deșteptat dintr-un somn de piatră. Tulpinile de aur se-ndreptară și diadema străluci ca mai-nainte.

— Cântă! Cântă! strigară iepurii cei albi bătând din lăbuțe. Nu te opri!

Și băiatul își duse din nou fluierul la buze și, măcar că sunetele pe care le scotea băiatul erau aspre și urâte, măcar că degetele-i tremurau și nu nimereau găurile fluierului, copacii se clătinară întâi încetșor, abia simțit, apoi mai tare, tot mai tare, brațele prinseră a le undui, iar frunzișul șopti, cântă, izbucni într-un cântec neasemuit de frumos. Era un cântec vechi, un cântec al ierbii și al frunzei, un cântec al rădăcinii cutezătoare, un cântec al vântului care răscolește pădurea, un cântec al ploii care hrănește pădurea, un cântec aprig și pătimaș, un cântec vechi...

Înfiorat, băiatul pricepu că nu el cânta, nici fluierul. Pădurea bătrână era cea care cânta și pădurea n-avea nevoie decât s-audă sunetele fluierului de lemn! De mirare, băiatul luă fluierul de la buze.

— Ce faci?... Cântă! strigară iepurii cei albi, înspăimântați că glasul pădurii încetează fără veste.

Și băiatul își luă atunci inima în dinți și suflă cu putere în fluierul de lemn. Cântecul pădurii creștea, se umfla ca o pânză în bătaia vântului, scădea până la șoptă și din nou izbucnea, mai viu, mai aprig, dezlănțuind puterile închise în trunchiurile copacilor bătrâni.

O ceată de licurici mari cât oul de porumbel năvăli atunci în poiană și așezându-se în chip iscusit, închipui pe iarba poienei, în mic, alcătuirea bolții cu stele. Doi copaci suflară apoi în două crengi

lungi și groase și se-nălță un sunet adânc, un sunet de bucium care-acoperi pentru o clipă cântecul pădurii. Un taraf de greieri țârâi tremurat pe niște strune subțiri și privighetoarea prinse a suna din pietricele de argint și clopoței de sticlă. Din nou se înălță buciumul copacilor și poiana se mări deodată, ca și cum copacii s-ar fi dat îndărăt, lărgind cercul.

În mijlocul poienei se afla o piatră mare și piatra începu a se umfla. Tot mai frumos cânta pădurea, și piatra se umflă, crescând, până ce-n locul pietrei se ridică un palat alb, fără uși și fără ferestre.

— Fetița – spuseră iepurii cei albi, apropiindu-se de fetița căreia i se părea că visează – atinge cu fruntea castelul de piatră!

Fetița se ridică și, tot ca-n vis, atinse castelul cu fruntea. În clipa aceea patru porți grele, de piatră, se deschiseră din patru părți, ca la un semn; nenumărate ferestre se căscară în pereții castelului și sticla ferestrelor se polei ca aurul. O șopârlă roșie se ivi ca din pământ.

— Vino după mine! spuse șopârta cea roșie, iar fetița o urmă fără a-și da seama, pași pragul și pătrunse în castelul de piatră.

În vremea asta băiatul sufla în fluierul de lemn, sufla cu putere și oboseala începu să-l biruie. Un cerc de fier îi strângea parcă tâmplele și-n coșul pieptului simțea o durere crâncenă. Istovite, brațele-i căzură și degetele-i scăpară fluierul de lemn, care se rostogoli în iarbă.

Un vaier înfioră pădurea și cântecul i se stinse, ca retezat.

— Ce faci? strigară cei patru iepuri albi. Fluierul!

Speriat, băiatul se repezi și începu să caute fluierul, în vreme ce florile de foc se plecau pe tulpinile lor de aur, în vreme ce licuricii păleau, în vreme ce greierii încurcau strunele, în vreme ce clopoțeii de sticlă ai privighetorii plesneau.

— Fluierul, fluierul! strigau tot mai înspăimântați iepurii, căutând și ei de zor. Caută, te rugăm, îți cădem la picioare, caută...

— Îndată, îndată – le răspundea băiatul, căutând înfrigorat prin iarba poienei.

Tulpinile de aur se frânseră și florile de foc se stinseră. Licuricii fugiră.

— De ce nu-l găsești? strigau acum cei patru iepuri albi. Fie-ți

milă și-l găsește!

Dar fluierul nu era nicăieri, de parcă-l înghițise pământul. Greierii tăcură, tăcu și privighetoarea. Scrâșnind și trosnind, copacii înaintară, cucerind palmă cu palmă bucata de poiană de pe care fuseseră nevoiți să se tragă-ndărăt și pe măsură ce înaintau castelul de piatră se micșora.

— Surioară! gemu băiatul, dar în clipa aceea chiar, poarta de piatră se-nchise și se făcu una cu zidul, ferestrele pieriră și în locul lor rămase piatra goală.

Castelul prinse a se micșora văzând cu ochii, iar când se repezi spre castel, băiatul nu mai dădu decât de piatra cea mare, pe care o văzuse încă de când pășise în poiană. Castelul pierise.

Bătu cu pumnii, strigă, încercă s-o urnească din loc, dar piatra rămânea neclintită, mută și rece, închizând trupul micuț al fetei.

— Caută fluierul... Fluierul! plâneau cei patru iepuri albi. Ce-o să ne facem acu' fără fluier?

Dar, de fluier, nici urmă. Băiatul se trânti deznădăjduit în iarba poienei și se puse pe un plâns cu lacrimi fierbinți, în vreme ce iepurii își încrețeau boturile și, plângând și ei, se pierdură printre copacii bătrâni.

Și-apoi iacă-așa a plâns băiatul, a plâns că a rămas de zbcium și de izbeliște, a plâns până s-a luminat de zi. Numai că plânsul nu te scoate din nevoi!

— Ia să mai caut eu o dată fluierul, își spuse el în cele din urmă. Îi luminează acu' și-am să văd mai degrabă... Nu se poate să nu dau de el!

Zis și făcut. Se pune și caută, caută prin poiană și nu lasă fir de iarbă necercetat. Când, taman pe locul unde scăpase fluierul, ce crezi că găsește? O bortă de șoarece, o bortă micuță, dar numai bună să înghită un fluier subțirel...

— Tii! Să știi că aici s-a vârat fluierul de lemn! și, înviorat deodată, băiatul se plecă mai tare să cerceteze borta.

Iar, cum își apropie fața de borta șoarecelui, odată se lărgi intrarea aceea îngustă și, fără a sta mult pe gânduri, băiatul se strecură înăuntru și se pomeni într-un soi de hrubă-ntunecată.

Se afundă el în hruba aceea și merse, merse fără odihnă, cale

de șapte zile și de încă una, iar când fu a opta se trezi față în față cu un șoarece. Dar ce șoarece!

Avea mustăți de-argint, pe care le-atingea când și când cu lăbuța dreaptă, cântând pe mustățile lui de-argint ca pe niște strune; avea o barbă de-argint în care-și sprijinea bărbia ca-ntr-un toiag; avea o stea de-argint în frunte și cizmulițe de-argint în picioare, iar mijlocu-i era încins cu o curea de-argint, de care spânzura un ciucure de-argint.

— Bine-ai venit, băiete! spuse șoarecele, cântând la repezeală un cântecel vesel, pe mustățile-i de-argint.

— Bine te-am găsit! rosti băiatul, holbând doi ochi cât ceștile.

— Logodnica te-așteaptă – mai spuse șoarecele.

— Pe mine? se înspăimântă băiatul.

— Doar nu pe mine! hohoti șoarecele. Ai cam făcut-o să aștepte, băiete – se-ncruntă el apoi. De șapte sute șaptezeci și șapte de ani trebuia să i te înfățișezi și, când colo, dumneata umbli hai-hui, te miri pe unde... Nu-i frumos, băiete, nu-i frumos defel! și-ndată cântă un cântecel de dojană, pe strunele de-argint ale mustăților.

Băiatul se dădu cu doi pași îndărăt și abia izbuti să șoptească:

— Știi?... Nu te supăra... e-o greșeală... Dar șoarecele râse cu bunătate.

— O greșeală?... Of, of, cine-mi ești, ștregarule! Auzi dumneata, o greșeală de șapte sute șaptezeci și șapte de ani!...

Râdea atât de strașnic, că ciucurele de-argint prins de curea îi sălta ca o minge și mustățile-i cântară un cântec de chef, fără măcar să le atingă cu lăbuța.

— Nu m-ai înțeles – strigă speriat băiatul. E-o greșeală... Nu-s cine crezi dumneata!

— Ha-ha – râse șoarecele – nu ești ștregar? Cu-atât mai bine! Să mergem, dar.

Și, apucându-l pe băiat de mână, îl duse pe un drum ocolit, în vreme ce mustățile-i cântau un marș. Buimăcit de-a binelea, băiatul se lăsă în voia lui și, nu peste multă vreme, se află în fața unei flori ciudate, o floare de pământ.

— Unde ești, fata tatii? strigă șoarecele.

— Aici, tăicuță! Și băiatul văzu că un șoricel se ivește din floarea de pământ.

Avea plete de aur, o stea de aur în frunte și conduri de aur în picioare. Acu băiatul le cam dase toate pe una, pricepând că aceea-i era logodnica.

— Mi l-ai adus! strigă șoricelul cu plete de aur.

Și urmă, întorcându-se către băiatul care nu știa pe unde s-o tuelească:

— Șapte sute șaptezeci și șapte de ani... cum de nu ți-a fost milă de mine?

— Cinstite fețe șoricești – spuse atunci băiatul, luându-și inima în dinți – n-am venit pentru nuntă, nu sunt logodnicul nimănu și tot ce vreau e fluierul de lemn!

— Fluierul? strigă șoarecele cu barbă de-argint.

— Fluierul? strigă și șoricelul cu plete de aur.

— Fluierul – încuviință băiatul.

Urmă o clipă de tăcere, în care până și mustățile de-argint ale șoarecelui cu cizme de-argint se pleoștiră. Din ochisorii șoricelului cu plete de aur începură să picure lacrimi grele.

— Nu plânge, șoricel cu plete de aur – spuse înduioșat băiatul. Fără fluier nu-mi pot găsi surioara...

Și povesti tot ce i se întâmplase în poiana din pădure.

Mustățile de-argint ale șoarecelui cu cizme de-argint cântară atunci un cântec trist și lacrimile curseră și mai amar din ochii șoricelului cu plete de aur.

— Va să zică, ai venit numai pentru fluier – spuse acesta plângând.

— Fluierul nu ți-l dăm! strigă șoarecele cu barbă de-argint. Cere-ne ce vrei, dar fluierul nu ți-l dăm!

— Nu putem să ți-l dăm – adăugă șoricelul cu plete de aur. Dar am să te ajut să-ți găsești surioara...

Mișcat, băiatul îi mulțumi cum știu mai frumos, și șoricelul cu plete de aur îl duse pe-un drum lung, lung, și nu se opri decât acolo unde drumul de sub pământ trecea pe dedesubtul pietrei celei albe din poiană.

— Iacă piatra – spuse șoricelul și arătă cu lăbuța spre boltă. Întinde arătătorul mâinii drepte!

Băiatul întinse degetul și șoricelul își apropie botișorul de unghia arătătorului, sărutând-o.

— Ce faci? spuse băiatul.

— Privește prin unghie, spre piatră.

Băiatul ridică degetul și privi prin unghia pe care șoricelul cu plete de aur i-o sărutase. Și ce-i fu dat să vadă? Unghia era străvezie ca sticla și, privind prin unghia arătătorului, văzu că piatra se face și ea străvezie.

Zări în piatră nenumărate cămăruțe cât un degetar, scări cât o casă de melc, iar prin cămăruțele acelea și pe scările cotite rătăcea o făptură mică-mititică, nu mai mare decât o furnică. Aci izbea cu pumnișorii cât două gămălii de ac în pereții de piatră, aci se oprea plângând și-și frângea mâinile subțiri, subțirele, aci pornea într-o goană deznădăjduită, străbătând cămăruța după cămăruță... Băiatul o privi o vreme, și doar într-un târziu strigă înspăimântat:

— Surioară, tu ești?... Tu?

— Așa nu te poate auzi – spuse șoricelul cu plete de aur. Pune unghia degetului arătător în dreptul buzelor.

Băiatul ascultă și, prin unghia străvezie, strigă din nou:

— Surioară! Surioară!... Sunt eu, eu!

Duse apoi repede unghia la ochi și văzu că fetița își întorcea capul, căutând mirată în jur. Buzele i se mișcau, dar nu-i putu auzi cuvintele.

— Pune unghia la ureche, îl povățui șoricelul.

— Frățiorul meu, unde ești?... Scapă-mă! auzi băiatul îndată ce-și duse degetul în dreptul urechii.

Așa, mulțumită unghiei străvezii, care-i îngăduia să vadă, să audă și să se facă auzit, află că surioara i se pomenise prinsă într-o capcană, fără să știe cum, în clipa în care castelul de piatră se micșorase. Nu văzuse nici o făptură în castel și nici acu nu se arătase nimeni.

— Șopârla cea roșie! șopti atunci șoricelul cu plete de aur. Întreab-o de șopârla cea roșie!

— N-ai văzut o șopârlă roșie? întrebă ascultător băiatul.

— Ba da, ba da – răspunse fetița. Ea m-a-ndemnat să intru în castel...

— Și-acu? șopti înfrigurat șoricelul cu plete de aur. Unde-i

acu?

— Unde-i acu șopârla? întrebă din nou băiatul.

— Nu știu... n-am mai văzut-o... Nu-i în castel... glăsui fetița și, auzindu-i vorbele, șoricelul cu plete de aur începu să plângă.

Nemaiînțelegând nimic, băiatul privea când spre surioara lui prinsă-n capcană, când spre șoricelul de lângă el și-și muncea mintea să priceapă cât de cât în ce lume de taine nimerise. Dar șoricelul cu plete de aur își stăpâni durerea și băiatul îl auzi șoptind:

— Nu, n-am să mă las așa, cu una, cu două. Am să-i vin eu de hac!

— Ce spui tu, șoricelule?

— Ascultă, băiete, vrei să-ți scapi surioara?

— Sunt gata să-mi dau și viața ca s-o scap – strigă băiatul.

— Și vrei să mă ajuți și pe mine?

— Vreau – mai spuse băiatul. Mi se rupe inima când te văd plângând... Lacrimi luciră din nou în ochii șoricelului cu plete de aur, dar de astă dată erau lacrimi de bucurie.

— Îți mulțumesc! – zise el. Și află că n-are să-ți pară rău... Spune-i fetiței să nu se teamă și să te aștepte liniștită. Curând ai s-o scoți din închisoarea de piatră!

Șoricelul cu plete de aur vorbea cu atâta încredințare, că băiatul nu șovăi nici o clipă. Prin unghia străvezie îi trimise surioarei cuvinte de îmbărbătare și-apoi, hotărât să facă și ce-o ști și ce n-o ști, se luă după șoricelul cu plete de aur, care și apucase să se îndepărteze.

Și-l duse șoricelul îndărăt, până la floarea de pământ, unde șoarecele cu barbă de-argint ședea amărât și-și cânta pe strunele de-argint ale mustăților un cântec de jale, îl duse, luând drumul ocolit pe care venise, și-l scoase la borta micuță, prin care pătrunsese sub pământ.

— Nu te teme de nimic – spuse atunci șoricelul cu plete de aur – nu te teme și vei izbândi.

Iar cum rosti aceste cuvinte, cum se cățără pe pieptul băiatului și-ndată i se opri pe umărul drept. Îi sărută umărul, așa cum îi sărutase cu puțin înainte unghia arătătorului, și-o aripă de piele, asemenea unei aripi de liliac, se desfăcu din umărul

băiatului. Îi sărută apoi umărul stâng, și umărul stâng i se mpodobi și el cu-o aripă de piele, o aripă de liliac.

— Șopârla cea roșie – spuse atunci șoricelul cu plete de aur – șopârla cea roșie nu-i o șopârlă, ci Cățelul-Pământului. El ți-a-nchis sora în piatra cea albă, cu vorbe descântate, pe care doar el le cunoaște și tu n-o poți scăpa decât cunoscând descântecul de piatră deschisă. Află deci că nici un cuvânt rostit pe pământ, de la începutul vremii, nu s-a pierdut. Cuvintele zboară și se-nalță, adunându-se în Deșertul-Vorbelor-Rostite, iar deșertul acesta se află dincolo de bolta soarelui. Cu aripile pe care le ai acu vei putea ajunge pân' la soare, iar ca să te poți înălța până unde picior de om n-a călcat și ca să prinzi vorbele descântecului, amestecate în noianul de vorbe rostite de oameni în curgerea vremii, îți vei stropi mai întâi fața cu apa de aur din ceaul soarelui.

Îi mai spuse șoricelul cu plete de aur ce și cum, iar inima băiatului se strânse, și el se cutremură aflând de încercările prin care avea să treacă. Își aminti însă de surioara închisă în bolovanul blestemat și spuse:

— Bine. Sunt gata!

— Întoarce-te cu izbândă – încheie șoricelul cu plete de aur și băiatul își desfăcu aripile și se avântă în văzduh.

Aripile de piele băteau tăcut, fâlfâind cu mișcări largi și săltându-l grabnic, așa că nu trecu mult și băiatul ajunsese în dreptul norilor. Se-avântă atunci mai sus și norii îl îmbrățișară cu brațele lor moi.

— Ia-o la dreapta... la dreapta... la dreapta...

— Ia-o la stânga... la stânga... la stânga...

Învăluitoare, glasurile norilor încercau să-l abată din drum, dar băiatul suia, suia mereu, bătând din aripile lui de piele. Atunci se porni o ploaie năprasnică.

Puhoai de apă năvăleau din toate părțile, mugind ca niște zimbri mânioși, izbeau în trupul mărunț al băiatului, izbeau în aripile lui, silind să le rupă din umeri; dar el suia, suia mereu, în vreme ce puhoaietele lunecau neputincioase pe aripile lui de piele.

Atunci ploaia încetă fără veste, așa cum se pornise, și norii sloboziră o grindină cât oul de găscă. Grindina ciocănea în aripile băiatului, încercând să le găurească, îl izbea în față, zgâriindu-i

obrajii; dar el suia mereu, suia, iar grindina încetă și ea, neputându-l birui.

— Spor la drum, băiete! strigau acum norii. Vrednic ești să treci de vama noastră!

Și norii se dădură-n lături, iar băiatul se-nălță prin văzduhul senin. Dar încercarea îl istovise, sângele-i șiroia pe față, și-atunci, ca să prindă puteri, se lăsa să plutească ușor, în roate largi, asemenea vulturilor. De acolo de sus vedea prin spărturile norilor pământul și mult se minună văzând că pământul odihnea pe patru pești uriași, iar peștii pe patru trestii. Și trestiile se legănau, legănând peștii, iar peștii legănau pământul, care dormea sub plapuma nopții, străjuț de stele.

Înțelese că jos, pe pământ, era noapte, dar sus văzduhul era luminat. Stelele se aprinseseră dedesubt, departe, și, înviorat, băiatul se avântă spre boltă. Acolo, atârnat de-o crăcană de aur, spânzura ceaunul Soarelui, sub care ardea un foc potolit. De aceea, pasămite, era lumină-n văzduh; dar cum focul nu ardea cu toată puterea, strălucirea nu-i ajungea până pe pământ, unde se lăsase noaptea. Focul acela, vezi bine, nu se stinge niciodată, dar numai peste zi pâlălăile-i cresc uriașe, luminând și pământul. Istovit de munca zilei, când ațâța focul întruna, Soarele se culcase și el sau plecase poate până la Lună, să-i țină de urât. Cum-necum, acolo, lângă ceaunul lui, nu era.

Băiatul se-nălță, așadar, și privi în ceaun. Clipea acolo o apă de aur viu și, urmând povața șoricelului, ar fi trebuit să-și stropească fața cu apa aceea. Dar, privind-o și ascultându-i clipocitul, băiatul se tulbură. O amețală ciudată îl cuprinse și, ca împins de-o mână nevăzută, se zvârli în apa de aur, scaldându-se așa, îmbrăcat cum era. Și, numai ce se cufundă în apa de aur viu, că un huiet înspăimântător se auzi, ca și cum șiruri de munți s-ar fi prăvălit, măcinându-se, ca și cum întreaga boltă a cerului ar fi răsunat de prăbușirea aceea năprasnică. Departe, dedesubt, stelele prinseră a tremura și fulgere de aur porniră să cutreiere văzduhul, pocnind ca niște uriașe bice de foc.

— Ce-ai făcut, nemernicule? răsună un glas, care bubui ca și cum tunete s-ar fi rostogolit în fiecă cuvânt al celui ce vorbea. Mi-ai pângărit apa! Și-o mână de aur se încleștă în ceafa băiatului, și-o

putere uriașă îl smulse din ceaun.

Zadarnic se zbătu, zadarnic bătu din aripi ca un pui de găină în ciocul uliului; strănsoarea era cumplită și abia când fu întors cu fața spre cel ce striga, văzu băiatul un om de aur, cu ochi scăpărători.

— Soarele! șopti el și bătăile inimii i se opriră parcă, de spaimă.

— Da, Soarele! Soarele care-ți va pedepsi cum se cuvine ticăloșia – strigă omul de aur. De ce? De ce mi-ai pângărit apa de aur viu?

— Iartă-mă, Soare! șopti băiatul.

— Iartă-mă e lesne-a spune – strigă însă Soarele. Acu trebuie să deșert ceaunul și să-l curăț și să-l umplu din nou. Știi tu ce-i apa asta de aur?... E sângele meu, băiete! Mi-am tăiat venele și-am lăsat să mi se scurgă-n ceaun picătură cu picătură sângele de aur viu, pentru ca aburii ieșiți din ceaun să se-mprăștie în lume și să poarte duhul vieții, până departe. Iar tu, tu, găză nemernică, mi-ai pângărit aburii vieții! În loc să se desfacă, albi și curați, crinii vor crește acu cenușii.

— N-am știut – strigă deznădăjduit băiatul. Vai, dacă aș fi știut... Soare, bunule, puternicule Soare, cum mi-aș putea răscumpăra vina?

— De ce te-ai scaldat în apa mea de aur? întrebă atunci Soarele, oleacă mai îmbunat de caința pe care-o deslușea în glasul băiatului.

— Ca să-mi scap sora – spuse acela și-ncepu a povesti toate câte ți le-am povestit și eu dumitale, de când am început a da din gură. Trebuia să-mi stropesc doar fața – încheie cu tristețe băiatul – dar apa m-a ispitit și m-am scaldat tot...

Rămase Soarele pe gânduri și multă vreme tăcu, iar băiatul îl privi cu sufletul la gură, așteptând să-i audă hotărârea.

— Dacă-mi cereai, scoteam eu cu mâna mea apă de aur și te scaldai fără a-mi pângări ceaunul. Acu, însă, ce-a fost a fost și vorbele nu ni-s de folos! Hai de-mi ajută să răstorn ceaunul – spuse în cele din urmă Soarele și nici o umbră de mânie nu i se mai răzvrătea în glas.

Și ridicară amândoi ceaunul și-l răsturnară și apa de aur viu

curse prin văzduh și se lăsă pe pământ, în chipul unei ploii de aur, care acoperi munți, livezi și câmpii. Oamenii se grăbiră să adune aurul acela și bătură din el galbeni, dar apa de aur a fost atât de multă, că astăzi se mai găsesc încă aici și colo pietre stropite de aurul răsturnat atunci din ceanul Soarelui.

Freacă apoi ceanul cu cenușă, de-l făcură să strălucească așa cum neam de neamul lui nu mai strălucise și cititorii în stele vestiră pe pământ că strălucirea fără seamăn ce se vede pe cer e semn că iarna va fi grea și lungă. Drept care împărații porniră să se războiască, gândind fiecare să-și umple hambarele pe seama celorlalți, iar când se-ntâmplă că iarna fu, dimpotrivă, blândă și scurtă, douăzeci de cititori în setele fură trași în țeapă, ca mincinoși și clevetitori. Asta, ca să vezi dumneata câte-au întâmpinat bieții oameni, numai pentru că Soarele și băiatul nostru se puseseră să frece cu cenușă, acolo în cer, ceanul cel mare al Soarelui. Vorba aceea, unde dai și unde crapă sau, cum zicea un cumătru din Prostești, întâmple-se ce s-o-ntâmpla, că eu toate le trag pe spuza mea...

Numai că noi să nu ne uităm vorba, dacă tot am început-o. Era acu ceanul curat, luminat ca aurul strecurat, și Soarele își întinse brațele peste cean.

— Ia taie-mi tu, băiete, venele – spuse Soarele, întinzând o brișcă de aur. Nu de alta, dar pe mine nu mă țin băierele să mă cretez singur...

Băiatul, căr că mâr, că una, că alta, că nu se poate, că n-are el inima aceea, și Soarele nu și nu, că să-i taie venele și alt nimic. Dac-a văzut și-a văzut băiatul că altminteri n-o scoate la cap, odată a înșfăcat brișca și, harști! s-a tăiat el la-ncheietura mâinii, de și-a deschis cu mâna lui vinișoarele. (Tii, uita-m-ar moartea cum am uitat și eu să vă spun: păi da, că dacă s-a scaldat el în apa de aur viu, s-a făcut și băiatul totului tot de aur. Cum de nu, dar ce socoți? Ehe! scaldă-te și dumneata în ceanul Soarelui, dacă-ți dă mâna, și-apoi vină de-mi povestește că așa și pe dincolo!).

Iar când a văzut Soarele că din venele băiatului se scurge în cean o apă de aur viu, odată s-a rușinat de slăbiciunea lui și, luând brișca, s-a crestat și el la braț, de-a-nceput a se amesteca în cean sângele de aur al băiatului cu sângele de aur al Soarelui. Și

iac-așa stăteau unul de-o parte și altul de partea cealaltă și-și zâmbeau și se priveau în ochi, în vreme ce încet-încet se umplea ceaunul...

Iar când apa de aur clipoci domol în ceaunul plin-plin, își ridicară amândoi brațele și pielea de aur li se lipi pe dată și creștăturile nu li se mai văzură. Și din ziua aceea tot ce trăiește pe pământ, și flori, și dihanii, și oameni, trăiește pe jumătate din sângele băiatului, căruia Soarele i-a spus acolo, în cer:

— Să trăiești, frățioare, căci frați suntem de azi înainte! Du-te cu bine și cu bine te-ntoarce. Ești bun și netemător și de aceea-ți vei mântui sora.

Și l-a îmbrățișat Soarele și băiatul și-a desfăcut aripile și s-a avântat dincolo de bolta cerului, cale de șapte luni, șapte zile, șapte ceasuri și șapte clipe, iar dacă a zburat voinicește, cum în basm se pomenește, a ajuns pe întinderea de nisip a Deșertului-Vorbelor-Rostite.

Cât vedeai cu ochii și mult dincolo de ceea ce puteau ochii vedea, se-ntindea, neted ca-n palmă, pustiul. O lumină ciudată, venită de nicăieri, scălda nisipul verde ca pielea de broască, iar peste întregul cuprins al nisipului verde goneau nevăzute, se-nfruntau și se ciocneau toate cuvintele rostite pe pământ din prima zi, toate șoaptele de dragoste, toate răcnetele de ură, toate vaietele celor căzuți pe câmpurile de luptă, toate blestemele, toate rugămintele și toate sudălmile, toate vorbele fără noimă, toate zicerile cu tâlc, strigătele copiilor nou-născuți și gemetele bolnavilor, poruncile-mpăraților, uralele soldaților, și cântece de chef, și cântece de jale, și tot ce mai râvnește inima matală, toate alergau de colo-colo fără odihnă, toate se-adunau într-o înspăimântătoare larmă, care-l năuci pe băiat, îl izbi cu putere de măciucă și-l doborî pe nisipul verde ca pielea de broască...

Se năpustea noianul de cuvinte, se-nvârtejea urlând, și măcar că larma era năprasnică, nimic nu se zărea pe-ntinderea pustie, scăldată-n lumina aceea ciudată. Și poate că pierdut ar fi fost băiatul și n-ar fi izbutit să se mai ridice și s-ar fi stins acolo, prăbușit pe nisipul verde, dacă-n cădere nu s-ar fi nimerit ca o ureche să i se-nfunde în nisip, iar în dreptul celeilalte să se afle unghia străvezie a degetului pe care i-l sărutase șoricelul cu plete

de aur. Încercând să se ferească de măciuca vorbelor, băiatul își acoperise capul cu mâna și așa se potrivise ca unghia descântată să-i vină în dreptul urechii.

Și-atunci, ca prin minune, vuietul amarnic se potoli, se limpezi și din noianul de cuvinte se-aleseră doar cele legate de el. Își auzi țipetele de copil și auzi cântecul de leagăn al mamei; glasul tatălui se-nălță, blând, și-ntr-o frântură de clipă ascultă toate cuvintele pe care părinții le spusese, tot ce le răspunsese, și se bucură pentru vorbele bune, și se căi pentru vorbele rele, și plânse pentru toate, pentru că toate erau legate de părinții duși prea curând pe ceea lume.

— Mamă – strigă el printre lacrimi – unde ești?... Tăicuțule!

Dar părinții nu-i puteau răspunde, și-n locul vorbelor așteptate auzi mai departe glasul surioarei, apoi glasurile celor patru iepuri albi, apoi glasurile șoarecilor cu podoabe de aur și argint. Apoi se făcu tăcere.

Și plânse băiatul, așa, prăbușit pe nisipul verde, plânse mult și inima i se strânse de dor și durere. Orele treceau...

„Șopârla roșie!“ își aminti el deodată și, ca de departe, auzi un glas necunoscut, un glas aspru și hârâit:

— Dacă se va afla cineva în castelul de piatră și va râde în vreme ce fluierul de lemn va cânta, fărâme se va face fluierul și-n vecii vecilor șoareci veți rămâne!

„Iacă deci de ce nu mi-au dat șoarecii fluierul, își spuse băiatul. Dar cum să-mi scot sora din castel? Cum să aflu descântecul?“.

Și, numai ce-și rostise întrebarea, că-ndată desluși din nou glasul aspru și hârâit, șoptind în mare taină:

— Descântecul de piatră deschisă nu-l știe nimeni:

Cățelul Pământului latră
Și patru porți de piatră
Din patru părți cad sparte,
Ca patru toarte moarte.

Glasul se stinse, dar băiatul știa acu ceea ce râvnise să știe. Ca scăpat din arc se repezi la marginea Deșertului-Vorbelor-Rostite

și-și dădu drumul în hăul de dedesubt. Aripile-l făcură să plutească lin până la bolta Soarelui, care ațâța de zor focul sub ceaunul cu apa de aur viu.

— Ai aflat ce voiai să afli? îl întrebă Soarele.

— Am aflat, mulțumesc de-ntrebare.

— Apăi, zboară, frățioare, sănătos și s-auzim numai de bine!

— Cu bine, Soare, și nu mă pomeni de rău!

Iar luându-și rămas bun de la Soare, se-ntoarse băiatul pe Pământ, alunecând prin văzduh, se-ntoarse plutind în roate largi, ca vulturii semeți, și se opri în poiana din pădure.

La fel de albă și de tăcută era piatra, la fel de verde iarba, dar parcă și mai posomorâți copacii bătrâni. Și-și ridică băiatul degetul cu unghie străvezie și prin unghia străvezie privi în inima pietrei. Surioara lui stătea abătută într-una din cămăruțele cât un degetar, și lacrimile i se uscaseră pe obraji și suspina, sărăcuța, de ți se rupea inima.

— Ridică-te, surioară, și te pregătește! îi strigă băiatul, ducând unghia străvezie la buze, și-ndată apoi rosti descântecul de piatră deschisă:

Cățelul Pământului latră
Și patru porți de piatră
Din patru părți cad sparte,
Ca patru toarte moarte.

Se auziră patru pocnituri și din patru părți patru găuri se căscară în piatra cea albă, iar pe una dintre ele țâșni o făptură mică-mititică, nu mai mare decât o furnică. Numai ce ieși însă din capcană, că prinse a crește, și creșcu, creșcu, până se făcu o fată-naltă și mlădioasă, frumoasă ca o crăiasă, care se rezezi și-l cuprinse pe băiatul nostru, sărutându-l și plângând de bucurie.

— Doamne, surioară, mare și mândră-ai mai crescut! spuse băiatul, după ce se potoliră ei întrucâtva.

— Dară tu! îi întoarse fata vorba. Erai un băiețel când ne-am despărțit, și-acu te-ai înălțat flăcău în lege...

Așa-i, că flăcăul (ce să-i mai spunem băiat, dacă flăcău ajunsese?!), flăcăul nu știa că lipsise șapte ani încheiați, că șapte

ani ținuse călătoria lui prin văzduh și, nevăzându-și chipul șapte ani, socotea că zburase doar șapte zile. Nici nu mai avu sora lui vreme să se minuneze de pielea care-i strălucea ca aurul că, din borta micuță, se auzi un glas subțirel:

— Care va să zică, de mine-ai uitat cu totul?

Se-ntoarse flăcăul și văzu în bortă capul șoricelului cu plete de aur.

— N-am uitat, șoricelule, cum era să uit? Dar abia mi-am mântuit sora... În clipa aceea poiana i se zgudui sub picioare. O grămadă de pământ sări și căzu în lături, iar din gaura căscată țâșni o dihanie pocită.

— Văzduhul mi-i închis – răcni dihania – și nu te-am putut ajunge-n văzduh, dar aici, pe pământ, n-ai să-mi mai scapi, om nesocotit, care ai cutezat să mă-nfrunți!

— Cățelul-Pământului! strigă șoricelul cu plete de aur. Ferește-te! Flăcăul însă se înfipse bine pe picioare:

— Să mă feresc?... De ce?

— Iacă de ce! răcni Cățelul-Pământului și, repezindu-se, își înfipse în gâtul flăcăului colții ascuțiți ca niște gheare.

Numai că, tot atât de grabnic cum sărise, căzu îndărăt urlând de durere, căci colții i se rupseră în pielea de aur a flăcăului. Și ce socoți? Doar brișca de aur a Soarelui putea cresta asemenea piele...

— Așa? hârâi dihania. Bine! Și cu un glas în care fierbea ura și mânia, rosti cel mai înfricoșător descântec pe care-l știa, descântecul de mort:

Uruie, moară de moarte,
Macină-i parte de parte!
Tu, năpârcă,
Alba hârcă
Ia-i în cârcă
Și pe cârmă mi-o atârnă
De cârligul prins în bârnă,
Colo, unde mân și râm,
Pe scâlâmb și rău tărâm.

Și rosti dihania descântecul de mort, și moara de moarte se

căscă sub picioarele flăcăului, ca o râșniță mare și neagră. Pietrele grele uruiau învârtindu-se și puteau măcina tot ce poșteau schimbând deopotrivă în pulbere făpturi și lucruri.

Dar flăcăul bătu din aripile lui și se-avântă ca de-un stângen în văzduh, scăpând de pietrele negre ale morii de moarte. Când voi să se lase însă din nou pe iarba poienii, moara pieri din locul unde uruia și mutându-se din nou i se căscă hulpavă sub picioare.

De șapte ori se-nălță flăcăul în văzduh, de șapte ori încercă să atingă pământul și tot de șapte ori își schimbă și moara locul. Dacă văzu așa, se năpusti din văzduh flăcăul, și-apucând Cățelul-Pământului cu amândouă mâinile, îl smulse de pe iarba poienii și se ridică odată cu dihania care se zbătea, mușca și urla. Apoi de-acolo, de sus, se-ntoarse-n poiană, și-n clipa când moara de moarte își frecă pietrele negre sub tălpile lui, zvârli Cățelul-Pământului între pietrele crunte. Pietrele scrâșniră, uruiră și măcinară dihania, alegând praf și pulbere din ea, iară dacă-și isprăvi treaba, se cufundară cu moara de moarte în măruntaiele pământului, acolo de unde descântecul de mort le chemase la lumină.

Atunci flăcăul se pomeni într-o clipă înconjurat de sora lui, de șoricelul ce plete de aur, cu stea de aur în frunte și conduri de aur în picioare, de șoarecele cu mustăți și barbă de-argint, cu stea de-argint în frunte, cu cizmulițe de-argint în picioare și cu o curea de-argint, de care spânzura un ciucure de-argint. Și cu toții săreau de bucurie și cântau, în vreme ce mustățile de-argint ale șoarecelui cu cizmulițe de-argint înălțau cel mai vesel cântec pe care stăpânul lor îl cântase vreodată. Șoricelul cu plete de aur se opri însă deodată și pieri în borta micuță, de unde se întoarse cu fluierul de lemn.

— Mai ții minte că ai făgăduit să mă ajuți? Iacă, rogu-te, acu poți cânta din fluier – spuse șoricelul.

Și-apucă flăcăul fluierul de lemn și-l duse la buze și suflă în el cu putere.

Pădurea suspină, așa cum mai suspinase cândva, cu ani în urmă, în noaptea când băiețelul și fetița pătrunseseră pentru întâia oară în poiană.

Și florile de foc se aprinseră pe tulpinile de aur, și diadema de raze înflori pe creștetul fetei, și frunzișul își cântă cântecul vechi, cântecul ierbii și-al frunzei, cântecul rădăcinii cutezătoare, cântecul

vântului care răscolește pădurea, cântecul ploii care hrănește pădurea, cântecul aprig și pătimaș, cântecul vechi. Licuricii cât oul de porumbel alcătuiră pe iarbă chipul bolții-nstelate, taraful greierilor țârâi pe strune subțiri, iar privighetoarea sună din pietricele de-argint și clopoței de sticlă. Buciumul copacilor se-nălță și piatra prinse-a crește, până ce castelul de piatră se ivi în poiană. Pășind ușor, fata atinse cu fruntea una dintre cele patru porți deschise de puterea descântecului și nenumărate ferestre se căscară în pereții castelului și sticla fereștilor se polei ca aurul.

Patru iepuri albi năvăliră atunci în poiană, cei patru iepuri care purtaseră odinioară perna mare de mușchi, pe care odihnise fluierul pădurii adormite. Se plecară adânc în fața flăcăului și-a fetei, apoi dădură-n genunchi înaintea celor doi șoareci cu stele-n frunte.

— Cântă mai departe, flăcăule – spuse mai-marele iepurilor albi – și, tot cântând, atinge stelele de-argint și de aur ce lucesc pe frunțile acestor cinstiți șoareci!

Și-i ascultă flăcăul îndemnul și, tot cântând, atinse steaua de-argint. Șoarecele se scutură o dată, pieri, și-n locul lui rămase un moșneag cu stea de-argint în frunte, cu barba și mustățile de-argint, cu cizme de-argint și-o curea de-argint, de care spânzura un ciucure de-argint. Atinse flăcăul și steaua de aur și șoricelul se scutură și el, pieri, și-n locul lui se-nălță o fată frumoasă ca visul și ca amintirea, și-avea o stea de aur în frunte, și plete de aur și conduri de aur în picioare.

Și veniră cei patru iepuri albi lângă moșneag și lângă fată și-i mângâie de trei ori moșneagul și fata de trei ori și pieriră și iepurii, rămânând în locu-le patru slujitori în straie de zăpadă. Doi dintre ei scoaseră din brâu două trâmbițe de aur și suflară în ele de trei ori.

Moșneagul luă apoi fata de braț și amândoi intrară-n castel, unde se așezară pe două jețuri, și numai ce se așezară că slujitorii trâmbițară din trâmbițe de aur, copacii buciumară din buciumele crengilor și-o mulțime de iepuri, veverițe, căprioare, vulpi, râși, lupi, mistreți și câte încă dintre sălbăticiunile pădurii năvăliră-n poiană și se-nghesuiră-n castel, intrând prin cele patru porți, în vreme ce stoluri de păsări pătrundeau în castel pe ferestre.

— Mulțumescu-ți, flăcăule! spuse atunci mai-marele slujitorilor. Poți înceta cântarea!

Flăcăul luă fluierul de la buze, și cum îl luă, cum se prefăcu fluierul într-un sceptru de abanos, pe care-nfloriră ghiocei de-argint.

— Vino, surioară – spuse flăcăul, apucându-și sora de mână; și-așa, de mână, intrară în castelul de piatră și-i dădură moșneagului sceptru de abanos, cu ghiocei de-argint.

Iar moșneagul se ridică și-i îmbrățișă cu lacrimi în ochi.

— Cum am să vă pot vreodată mulțumi? întrebă el. Iacă, de când se ține minte, sunt craiul sălbăticiunilor. N-am oropsit făpturile cu pene, cum nu le-am obidit pe cele cu blană. Am trăit în dreptate și nimeni n-a avut vreodată pricini a se plânga de judecata mea. Adevăr grăiesc, prieteni? întrebă craiul.

Și păsările și dihăniile răspunseră-ntr-un glas:

— Adevăr grăiești, craiule!

— Așa am trăit noi în bună pace – urmă moșneagul – până ce Cățelul-Pământului mi-a cerut mâna fetei. Eu n-am vrut să i-o dau, că-l știam solomonar și făcător de rele, și nici fetei nu i-a plăcut. Și ce-avea să-i placă? Acu, nu că zic, dar l-ai văzut și tu... Craiul oftă și dădu din cap: atât mi-a trebuit! Mă crezi? Nici nu știu când a bolborosit un descântec și-odată ne-am pomenit amândoi șoareci. „Și șoareci veți rămâne, a strigat Cățelul-Pământului, până ce un om s-o îndura să-ți ia fata de nevestă!“. Cum ai văzut, mi-a schimbat castelul în bolovan, sceptru în fluier și slujitorii în iepuri. Cu lacrimi în ochi l-am rugat să nu ne blesteme atât de rău... Care om ar fi voit să-și lege viața de un șoarece?

„Bine, a zis atunci Cățelul-Pământului. Dacă s-o găsi un suflet curat, un copil care să sufle din fluier, toate s-or face cum au fost. Dar dacă va pătrunde cineva în castelul de piatră în vreme ce fluierul de lemn va cânta, fărâme se va face fluierul și-n vecii vecilor șoareci veți rămâne!“. Și-a mai și ascuns fluierul te miri pe unde – c-au trecut ani și ani de zile până să-l afle slujitorii mei de credință...

— Lasă, tăicuțule – spuse atunci fata cu părul de aur – destul am plâns și-i timpul să mai uităm de rele!

— Zău așa, craiule! întăriră și sălbăticiunile. Mai bine cântă-

ne ceva, că tare multă vreme a trecut de când nu te-am mai auzit...

Și râse craiul și-și ciupi strunele mustăților de-argint, și-n castelul de piatră se-nălță un cântec vesel, pe care-l cântară și păsările cu pene, și fiarele cu blană.

Iar ce-a fost mai încolo nu-i greu de ghicit, că moșneagul lăsă locul de crai flăcăului și-i dădu și mâna fetei cu plete de aur care, pe câte știu, n-a avut nimic împotriva, ba după câte spun unii și alții ar fi avut multe de zis dacă nu i-ar fi dat-o. Cât despre sora flăcăului, nu-i duceți grijă, că i-au găsit și ei un mire pe măsură. Și-au rămas cu toții în castelul de piatră, unde am vești că au trăit atât amar de vreme, că parcă-parcă-aș crede că mai trăiesc și azi. Dar sigur nu-s, de ce să mint? N-am mai dat pe la ei cam de când bunicul juca leapșa pe ouate și de când bunica se purta cu cozi pe spate... Măi, tu, cela cu ochi mari! Ia dă tu o fugă până la castel și vin' de ne spune ce-ai aflat în el!

Mustățile fără pereche

Ala-bala portocala, uite cum îi socoteala: pe vremea când frunza dădea flori, și floarea rădăcini, toate arătau altminteri, vezi bine, numai mustățile erau tot mustăți. Și-apăi, cică trăia pe-atunci un ostaș, care mi se purta cu platoșă lucitoare, cu pinteni zornăitori, c-un săbioi cât toate zilele și cu-o pereche de mustăți strașnice din cale-afară, și-atât de țeapăn răsucite-n sus, că din pricina lor ostașul nici nu-și mai putea pune chipiul, Pricepi, dumneata? Dacă l-ar fi pus, vârfurile mustăților i-ar fi săltat chipiul de-o palmă și de bună-seamă că lumea s-ar fi prăpădit de răs. Dar ostașul fără chipiu e ca Făt-Frumos fără bidiviu...

Pe unde mergea, pe unde se-arăta, pentru ostaș era tot un drac, că oamenii odată-l întrebau:

— Ce fel de ostaș ai fi, de umbli fără chipiu? și, auzindu-le vorbele, ostașul nostru se-amăra că-n loc să se mire de mustăți n-aveau cu toții ochi decât pentru blestematul de chipiu.

Dar, să-și jertfească mustățile, iar nu se-ndura.

Acu, se cuvine să știi că ostașul nu mai era flăcău. Îmbătrânise la oaste și-n toată vremea cât slujise nu trăsesese măcar o dată din teacă săbioiul lui cât toate zilele, că-n anii aceia – cum, necum – se nimerise pace.

— Of, ce mai dușmani m-aș fi priceput să tai cu sabia! își spunea el uneori. I-aș fi sfârtecat ca pe altă aia! Dar n-am avut noroc, asta-i... Dacă aveam noroc, cu mustățile mele ajungeam pe puțin ghinărar, și-atunci aș fi poftit eu să-l văd pe neobrăzatul căruia i-ar mai fi dat mâna să mă-ntrebe de chipiu. Cine se pune-n vorbă cu ghinărarii cei mari?... În vreme ce de-un biet ostaș râd până și curcile...

Numai că dacă-și spuse de multe ori asemenea vorbe, se pătrunse și mai bine ostașul de adevărul lor și-atunci, adunând bruma de bănuți pe care și-o pusese deoparte, se duse la un croitor și-i porunci un strai de ghinărar. Își puse apoi straietele cele mândre și-o porni țanțoș pe uliță, fără a privi nici în dreapta, nici în stânga,

către oamenii care se grăbeau să-i facă loc.

Așa ajunsese la palatul regelui, unde straja bătu din călcâie, răcnind cât putu: „Să trăiți!“ și-l lăsă să treacă.

— Vreau să-l văd pe rege – spuse ostașul când un dregător îi ieși înainte.

— Îndată, domnule ghinărar – se ploconi acela și, ducându-se glonț la rege, îi vesti sosirea unui falnic ghinărar.

— Să poftească – spuse regele, așezându-se pe scaunul lui și potrivindu-și în grabă coroana.

Atunci ușile se dădură în lături și ostașul se apropie.

— Ghinărare, fii bine venit!

— Să trăiești, mărite rege!

— Ei, ce veste-poveste? întrebă regele, neputându-și lua ochii de la mustățile cele strașnice ale oaspelui.

— Apăi, de-ale noastre, ostășești...

Îl pofti regele să șadă, iar ostașul ghinărar prinse a grăi:

— Vin tocmai din țări îndepărtate și tare mă prinde mila de slăbiciunea oștii regești. Păi, știi dumneata că eu singur, așa cum mă vezi, aș fi în stare să-ți bat oștirea, ca pe-o nimica toată?

— Vai de mine! se înspăimântă regele.

— Chiar așa!... Dar zi mai bine: noroc că am sosit la vreme!

— Nu mă lăsa, ghinărare! se rugă regele. Știi, eu n-am purtat războaie, că am fost prins, ba cu țuculița, ba cu jocurile, așa că la războaie nu mă pricep neam...

— Mie-mi spui? oftă ostașul.

— Domnule dregător – șopti regele către mai-marele sfetnicilor. Văzuși ce mustăți are ghinărarul? E de bună seamă un viteaz cum rar întâlnești, trecut prin ciurul și dârmonul a sumedenie de războaie și numai bun să-l tocmim căpetenie a oștii noastre...

— Gând la gând cu măriia ta – șopti și mai-marele sfetnicilor. Nu cumva să-l scăpăm din mână... Numai când îi privesc mustățile și simt un fior pe șira spinării!

— Hai, rămâi la noi, ghinărare – vorbi atunci regele. Așa căpetenie de oști mi-am dorit de când mă știu...

— Eh, fie! De hatărul dumitale – răspunse ostașul.

Și rămase la palat, unde i se dădu locuință pe cinste. Se lăfăia el acu în straietele-i de ghinărar și cât era ziuca de mare își plimba

platoșa strălucitoare, zornăia din pinteni, se sprijinea în sabie și-și potrivea mustățile cele strașnice.

Cât despre chipiu, cine să-l mai întrebe de chipiu pe-un ghinărar falnic și semeț de te vâra-n răcori?

Mânca la masă cu regele și regele se-ncredință că avea de-a face cu un ghinărar cât se poate de iscusit în meșteșugul lui războinic. Atât de aprig se năpustea asupra purcelului fript, că numai gândind ce-ar fi pățit niscai dușmani aflați în locul fripturii de pe masă, și-și zâmbea regele în barbă; și rostogolea priviri atât de fioroase când năvălea asupra butiilor de vin, încât nu putea să nu te prindă mila pentru bietul dușman care i-ar fi-ncăput în gheare. Faima ghinărarului se răspândi astfel în țară și oamenii vorbeau pe seară despre faptele-i războinice, lăudându-i mustățile vitejești.

Iar dacă se mai întremă oleacă, se apucă ghinărarul de-adună oastea țării pe câmpul de la marginea târgului. Nu se temea că l-ar putea recunoaște vreo cătană, căci cei din leatul lui muriseră sau se răspândiseră pe la casele lor, isprăvindu-și slujba.

— Sunteți niște strâmbi! Niște năzgâmbi! își începu ghinărarul cuvântarea și vorbi multă vreme despre nepriceperea ostașilor, care-l ascultau minunându-se și neputându-și lua ochii de la mustățile lui fără pereche.

Atâta le vorbi, că oamenii, puși să stea smirna, simțiră cum amortesc și-ncepură să se lase ba pe un picior, ba pe celălalt, de se legănă în scurtă vreme întreaga oștire, ca o mare bătută de vânt. Iar ghinărarul vorbea și vorbea și, tot vorbind, se-ntreba de ce se leagănă oștirea.

Dacă se-ntrebă ce se-ntrebă, odată-i trecu prin minte că toată oastea regelui se clatină pentru că ostașii trăseseră la măsea.

— Așa? răcni el. V-am prins, strâmbilor și năzgâmbilor ce sunteți... Drepti! La poruncă, să sufle către mine tot ostașul, ca să văd care-ai băut. Un, doi, trei... Suflați!

Și suflară la poruncă toți ostașii, iar dacă suflară stârniră din miile lor de piepturi un vânt care se năpusti asupra ghinărarului și-l ridică de la pământ, cât ai clipi. Și nu mai apucă, bietul, să strige nici păs, că se pomeni în văzduh.

Înspăimântat, închise ochii și-și auzi mustățile cele strașnice

zbârnâind ca două cozi de zmeu...

„Ce-ntâmplare! Vai de capul meu de ghinărar“, își spuse viteazul.

Și tot zbura, zbura ca o ghiulea, zbura peste păduri și peste ape, zbura peste târguri, iar mustățile-i zbârnăiră atât de aprig, că oamenii dădeau buzna, țâșnind din case înspăimântați. Și-așa zbură trei zile și trei nopți, până ce vântul începu să piardă din putere. Ghinărarul mai zbura și-acu, dar din ce slăbea vântul, dintr-atât cobora, până se pomeni deasupra unei cetăți întinse. Mai zbură oleacă și-odată se opri cu fruntea la picioarele zidului.

Și, să vezi acu a naibii întâmplare, că zidul lângă care zăcea ghinărarul era tocmai zidul unui palat împărătesc. Purtat de vântul stârnit din piepturile ostașilor săi, ghinărarul zburase dincolo de hotarele regelui și se oprise taman în cetatea de scaun a împăratului din țara vecină!

Acolo murise, pasămite, împăratul bătrân, care uitase de războaie, și se-nălțase-n scaun feciorul lui, un zurbagiu cu mintea dusă numai la rezbil, la jaf și la măcel.

Într-o clipă se strânsesă atunci oamenii din cetate, care urmărisesă cu sufletul la gură zborul ghinărarului. Straja se repezi, îl legă burduf și-l duse pe sus, lepădându-l la picioarele tânărului împărat.

— Ce-i asta? întrebă împăratul.

— Ceva ce zbârnăie și zboară – dădu răspuns straja.

Se apropie împăratul și, dacă cercetă bine-aminte, se lumineă la față.

— D-apăi proștilor și nepricepuților – răsă luminăția sa – nu vedeți voi că acesta-i ghinărarul cel mare al regelui din țara vecină? Priviți-i straiile, priviți-i mustățile...

Priviră cei din încăperea împărătească, priviră la straiile, priviră la mustăți, și-ntr-un glas strigară:

— Așa-i! E ghinărarul regelui. De ce-o fi venit?

— Tare mai sunteți proști! zise împăratul. A venit să iscodească, afurisitul! O fi prins regele de veste că vrem să-i călcăm hotarul și l-a trimis pe cel mai viteaz ostaș, să afle ce și cum...

Auzind una ca asta, se minunară cu toții de vitejia ghinărarului și se cam și înspăimântară oleacă.

— Cumplit viteaz! șopti un dregător, înfiorându-se. A intrat el, așa, de bunăvoia lui, în gura lupului...

— Drept care se cuvine să-l cinstim ca pe-un ghinărar de seamă, întări și împăratul. Dezlegați-!

Și se repeziră cu toții să-l dezlege și-l așezară cu băgare de seamă pe-o laviță și-i potriviră sub cap o pernă moale.

— Smirna! răcni atunci ghinărarul, venindu-și în fire, și glasul îi sună atât de dârz, încât toți cei din încăpere, de la strajă și până la-mpărat, bătură din călcăie.

Doar că bietul ghinărar vorbise ca din somn. Că deschizând ochii și văzându-se întins printre atâția oameni necunoscuți, îmbrăcați care mai de care-n haine scumpe, odată se-nspăimântă.

— Unde mă aflu? întrebă el, buimăcit.

— Printre prieteni, viteazule – răspunse împăratul.

Ghinărarul își pipăi cucuiul din frunte (că, oricât îi era de tare capul, zidul de care se izbise fusese totuși mai tare, ca un zid de piatră ce se afla), își pipăi mustățile și le găsi frânte, atârnând jalnic. O lacrimă luci atunci în ochii lui.

— Nu plânge, viteazule – rosti împăratul, înduioșat. Te aflu, ce-i drept, în țară străină, dar îți prețuim cu toții bărbăția și ne vom purta cu tine cum te porți cu un viteaz fără pereche. Spune, ai vreo dorință? Cuvântul meu împărătesc stă chezașie că ți-o vom îndeplini, pe cât ne stă-n putere.

Iar auzindu-i vorbele se liniști ghinărarul și pricepu că acela-i împăratul.

— Întâi și-ntâi, împărate, voi să văz un bărbier, zise el.

— Strașnic om! șopti dregătorul care se mai înfiorase o dată.

— De fier! șopti un altul.

— Să vină bărbierul meu împărătesc! porunci împăratul. Și, cât ai bate din palme, bărbierul se și-nfățișă.

— Mi s-au frânt mustățile, îi spuse ghinărarul, iar bărbierul răspunse scurt:

— Am înțeles!

Și-unde nu se-apucă el să le ungă, să le oblojească și să le răsucescă, și le unse, le-obloji și le răsuci, până le făcu să stea din nou drepte ca niște sulii.

— Minunate mustăți! strigă atunci bărbierul. Mi-e sufletul atât

de plin de bucurie c-am fost găsit vrednic să le ating cu păcătoasele astea de mâini ale mele, încât... încât...

Dar glasul i se frânse. Lacrimi de fericire curgeau din ochii vrednicului bărbier.

— Îți mulțumesc, băiete – spuse cu bunătate ghinărarul. Pe loc repaus!

— Măria ta, lasă-ți mustăți – se rugă cu lacrimi în ochi bărbierul.

Privește chipul acestui mare ghinărar și spune dacă vitejia nu-i scrisă pe aprigele-i mustăți! De ce să n-avem și noi asemenea cinste? De ce să nu ne putem mândri și noi cu mustățile luminăției tale?

Împăratul căzu pe gânduri, ceea ce văzând, bărbierul scoase de sub haină o chitară și, înghițindu-și lacrimile, voi să cânte Cântecul de laudă a mustăților, care-ncepe, după cum fiecare știe:

Bărbatul cu mustăți
Slăvit e prin cetăți...

— Lasă – îl întrerupse însă împăratul. Am să mă mai gândesc... și-i făcu semn să iasă. Iar dacă ieși bărbierul, împăratul se-ntoarse către ghinărar:

— Ascultă, ghinărare – spuse el. Regele tău te-a trimis aici să iscodești...

— Ași!

— Nu tăgădui! Eu n-am să te pedepsesc, că-mi sunt dragi vitejii. Iar ca să vezi cât te cinstesc, iacă, te fac mai-marele oștii mele! Pentru-nceput, vom năvăli peste craiul din miazăzi. Cu regele tău ne-om răfui apoi...

Bietul ghinărar se uită la cei din încăpere și nu-ntâlnește decât căutături războinice.

— Du-ne la luptă, ghinărare! strigară dregătorii, iar împăratul întrebă:

— Ei, te-nvoiești?

— Ce să fac? spuse ghinărarul. Am să vă duc... Dar mai întâi să ne-așezăm la masă!

Și se-ntinse atunci o masă ca acelea și mâncară cu toții și

băură cu toții, iar în zori porniră la luptă. Călărea ghinărarul pe-un cal alb și atât era de amețit, că se legă de șaua calului, ca nu cumva să cadă și să se facă de răs și de batjocură.

— Cum o să luptăm? întrebă împăratul, dacă ajunseră la hotarul craiului de miazăzi.

— În draci! răspunse atât de vitejește ghinărarul, încât, privindu-i mustățile, hotărî pe dată împăratul să-și lase și el mustăți, ca măcar să pară neînfricat, dacă firea nu-l dăruise cu vitejia ghinărarului.

Și oastea cotropi țara craiului și oamenii-și părăsiră casele, în vreme ce ostașii jefuiau și dădeau foc, că se mânie de-a binelea norodul acela și se găti de luptă.

Sosi și ziua când oștile se pomeniră față-n față.

— În sfârșit! strigă împăratul și trase spada.

Ghinărarul voi să-și scoată și el din teacă săbioiul cât toate zilele, de care nu se folosise niciodată, dar trase o dată, trase de două, trase de nouă ori... Zadarnic. Ruginise, pesemne, într-atât amar de ani cât nu văzuse lumina și nici o putere din lume n-ar fi dovedit să-l scoată din teacă.

Dacă văzu așa, răcni ghinărarul:

— Săbiile-n teacă! și, în frunte cu împăratul, ostașii-și vârâră săbiile-n teacă.

— Are-un plan strașnic! șoptiră dregătorii. Vom câștiga lupta fără-a scoate măcar săbiile din teacă...

Iar ghinărarul își întinse dreapta și grăi potolit:

— Vezi smârcurile de colo, împărate?

— Le văz.

— Iacă de unde-l vom izbi pe dușman.

— Din smârcuri? se nedumeri împăratul. Păi au să ne-nghită smârcurile!

— Cine-i ghinărar aici? Eu sau tu? se mânie ghinărarul. Dacă te temi, întoarce-te la palat și nu-ncurca locul...

Și mustățile i se ridicară atât de țanțoș, că nu mai cuteză împăratul să-i întoarcă vorba. Cum să-l învețe el pe-un ghinărar hârșit, care trecuse printr-atâtea zeci de războaie?

Și-apăi, la porunca ghinărarului, întreaga oștire, în cap cu împăratul, se năpusti, trecând pe dinaintea mai-marelui ei și,

răcnind cu sete, se-nfundă în smârcuri. Și se-mpotmoliră acolo și cai și oameni, ceea ce-l făcu pe ghinărar să se repeadă și el, strigând de se cutremura văzduhul:

— Înainte, strâmbilor! Ce stați, năzgâmbilor?... Vă arde de joacă?

Dar smârcurile-i și-nghițiseră oștirea, iar calul lui prinse a se cufunda și el.

— Săriți! Ajutor! răcnea acu ghinărarul, holbându-și ochii pe cât putea de tare.

Norocul i-a fost că, dacă se trezi la fund, calul lui călcă peste trupurile celor înainte înghițiți de mâl și ghinărarul nu se afundă de tot. Îi rămăsese la fața smârcului capul, iar peste capul acela văzu craiul din miazăzi (care privise cu mirare la toate), văzu înălțându-se perechea de mustăți, strașnice din cale-afară.

— Asemenea mustăți nu poate avea decât un mare viteaz, spuse craiul. E păcat să-l lăsăm să piară...

Iar dacă-i auziră vorbele, se repeziră doi ostași călări și, cum făcură, cum nu făcură, izbutiră să prindă două frânghii de mustățile ghinărarului și-apoi, dând pinteni cailor, îl traseră de mustăți, îl traseră cu cele două frânghii și-l scoaseră din smârc...

— E un ghinărar! strigă ghinărarul craiului din miazăzi, privindu-i straietele, cam feștelite, ce-i drept...

Dar craiul se uită lung, lung, ca cel scăpat din smârc și, minunându-se foarte, grăi:

— Ian ascultă, ghinărare cu mustăți! Nu ești tu ghinărarul regelui?

— Sunt – răspunse acela.

— Ei, brava, acu mai vin și eu de-acasă – răsese craiul. Ai știut că ticălosul de-mpărat râvnește să-ți izbească regele și-atunci i-ai câștigat încrederea, l-ai făcut să-ți dea oastea pe mână și l-ai înecat, cu oaste cu tot... Așa-i?

Buimăcit, ghinărarul clipi de câteva ori și răcni:

— Așa, numaidecât așa!

Iar toți dregătorii craiului din miazăzi îi lăudară vitejia și istețimea fără seamăn, scrise pe mustățile-i țanțoșe, îl lăudară până într-atât încât ghinărarul craiului înverzi de ciudă. Pricepi dumneata, n-apucase bietul să ucidă nici un ostaș și-l durea inima

că celălalt avusese norocul să piardă ditai oaste, ba încă și c-un împărat în frunte...

Așa se potrive că-și împlini craiul moșia cu cea a împăratului, treabă ce-l bucură foarte, iar ghinărarul ieși basma curată din tărășenia aceea. Ba îl mai și încărcară slugile craiului cu daruri scumpe și-l petrecu oștirea cu alai până la hotar, unde-l aștepta regele cu dregătorii lui.

— Viteazule – spuse regele, îmbrățișându-l de față cu toți dregătorii. M-ai scăpat de-mpăratul dușman și pentru asta frate ai să-mi fii până la moarte...

Și se-nturnară cu toții la palatul regelui, unde se puseră pe-un chef de i se duse vestea și unde ghinărarul bău și bău, mîncă și mîncă, până căzu sub masă. Iar faima mustăților lui se-mprăștie în lume și, dacă aflară de vitejia ghinărarului, nu mai cutezară nici craii, nici împărații să calce hotarul regelui, iar ghinărarii pământului își lăsară cu toții mustăți de-un cot, să se vadă de departe că-s viteji de tot.

Și-apăi ghinărarul trăi atât de bine, că-l aflai mai toată vremea pe sub mese. Și-așa o duse el cât o mai duse, până într-o seară când căzu sub masă, căzu și nu se mai sculă. Și-l plânse regele, îl plânse cu lacrimi fierbinți și puse de-i turnă chipul în aramă, ca să rămână de pomină până-n zilele noastre. Chipul acela se-nalță și azi în grădina palatului regesc, iar vrăbiile poposesc pe sfârcurile mustăților de-aramă, ciripind între ele:

— Cip-cip, prost să fii, noroc să ai și numai de proști să dai!

Și-apoi, ala-bala portocala, asta fuse toată socoteala...

Marinarul fără teamă

Și-a mai fost printre oamenii cei mulți ai pământului, a fost odată un marinar fără teamă, care colindase toate mările, gustase din toate furtunile și-mblânzise sub talpa corăbiei toate talazurile câte vitregiile vremurilor i le deșteptaseră în cale... Hei, ce mai marinar fusese! Și-l smulgeau căpitanii din mână, că tare poșteau să-l vadă stăpânind roata cârmei pe corăbiile lor, încredințați că dacă marinarul e acolo, ei se pot întinde și dormi neîntorși. Dar, iacă, trecuseră anii gonind ca valurile înspumate, iar marinarul fără seamăn, cu-o ancoră albastră pe brațul stâng, cu-o inimă albastră pe brațul drept și cu două sirene albastre adormite pe piept, marinarul fără seamăn se-mpuținase parcă, și era acu un moșneguț fără putere. Căpitanii vestiți care și-l smulgeau din mână odinioară dormeau demult în sicrie, dormeau neîntorși, așa cum dormiseră în anii când el stăpânea roata cârmei pe corăbiile lor și nimeni, nici măcar căpitanii care căutau marinari fără teamă, nimeni nu-și mai amintea de marinarul ce colindase toate mările și gustase din toate furtunile, nimeni nu-l lua în seamă și nu-i arunca o privire.

Stătea bietul moșneguț zile și săptămâni de-a rândul la malul mării, cu ochii la corăbiile falnice care soseau și plecau, și numai privindu-le putea spune peste ce mări plutiseră și cum le fusese călătoria. Dar cui să-i spună? Și-n nepăsarea căpitanilor, în forfota marinarilor, moșneguțul strivea în gene câte o lacrimă, sărată, aidoma unui strop din mările sărate pe care le cutreierase cândva...

Dar într-o seară, cum sta la malul mării, moșneguțul simți că inima-i zvâcnește ca-n anii depărtatei tinereți. O corabie albă se oprise în dreptul lui și el o privi cu dragoste, dezmierdându-i parcă lemnăria, odgoanele și pânzele. La prova, cioplit într-un trunchi de stejar, un cap de femeie cu plete lungi se legăna, oglindindu-se-n valuri.

— Draga de ea! șopti înfiorat moșneguțul.

— Chiar așa – spuse careva lângă el. Ai ochi buni, moșule! E „Draga de ea“, care vine tocmai din țara lui Por-Împărat și pleacă mâine din nou...

Vai, nu mai era nevoie să-l încredințeze vecinul! Pe „Draga de ea“ își începuse marinarul ucenicia și, măcar că anii trecuți îl însemnaseră, corabia era tot mândră, tot albă ca-n vremea apusei tinereți. O sorbea din ochi moșneguțul și inima-i bătrână-i bătea, îi bătea...

Și-ncet, încet, iacă se potoli zarva din jur și toți cei de pe corabie coborâră pe uscat să-și îmbrățișeze femeile și copiii. Ca fermecat, moșneguțul privea mai departe corabia cea albă și amintirile-l purtau în trecut.

— O, marinarule – părea că șoptește „Draga de ea“ – o, marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră pe brațul stâng, cu-o inimă albastră pe brațul drept și cu două sirene albastre adormite pe piept... Pe unde ai zăbovit în toți anii aceștia și cum de-ai putut să mă dai uitării? Vino, marinarul meu fără seamăn, apropie-te, marinarul meu...

O nouă lacrimă luci în ochii marinarului și ca-ntr-un vis se auzi grăind:

— Nu te-am uitat, corabie albă, cum aș fi putut să te uit? Privește, suntem iar împreună... și, vorbind așa, fără să știe cum, se pomeni pe puntea lustruită de valuri.

Atunci îngenunche și-și lipi buzele de lemnul catargului, pe care-n atâtea rânduri se cățăraseră, vestind cu glas înfiorat tovarășilor: „Pământ! Se zărește pământ!“.

„Draga de ea“ i se legăna sub picioare și moșneguțul rămase multă vreme cu urechea ațintită părându-i-se că aude poruncile ce răsunaseră cândva pe puntea acu pustie, că deslușește mugetul mărilor și răcnetele vântului...

Așa, furat de amintiri, îl prinse răsăritul.

Și moșneguțul se trezi atunci din visare și se înspăimântă pentru întâia oară în lunga-i viață, se înspăimântă marinarul fără teamă la gândul că va trebui s-o părăsească pe „Draga de ea“.

— Nu, nu – strigă el, zvârlind priviri rătăcite în jur – n-am să mai cobor niciodată!

Și, cum cunoștea corabia ca nimeni altul. se ascunse undeva,

în tainițele ei și așteptă.

Curând auzi pașii marinarilor ce suiau pe punte, le ascultă glasurile, și nu trecu mult că lanțul ancorei scrâșni, iar „Draga de ea“ ieși în larg, cu pânzele întinse. Atunci mirosul sărat al mării se strecură în fiecare cotlon al corăbiei, atunci valurile începură să plescăie și vântul să șuiere, iar moșneguțul nu se mai putu stăpâni și, îmbătat de glasurile mării, năvăli pe punte, răcnind ca un bătrân lup de mare:

— Înainte, flăcăi!... Nouăzeci și nouă de fulgere și nouă sute nouăzeci și nouă de uragane!... Hei-rup!

Marinarii se strânseră îndată ciopor și căpitanul se răsti mânios:

— Ce-i cu tine? Ce cauți pe „Draga de ea“?

Trezit din beție, moșneguțul clipi nedumerit, privind în jur.

— Eu – spuse el – eu sunt marinarul fără teamă...

— Așa? se răsti căpitanul. Zvârliți-l în mare! N-am nevoie de moșnegi pe punte!

Și gata erau marinarii să-i împlinească porunca, îl și apucaseră vreo doi, când un glas lin se înalță, împletindu-și vorbele cu cântecul mării și-al vântului:

— În lături! spunea glasul cel lin. Cine cutează să se atingă de marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră pe brațul stâng, cu-o inimă albastră pe brațul drept și cu două sirene albastre adormite pe piept?

Marinarii se opriră, înspăimântați, iar căpitanul șopti, apucându-se de odgonul de lângă el:

— „Draga de ea“! Vorbește „Draga de ea“...

— Încă niciodată nu i-am auzit glasul – spuse un marinar tânăr, îngălbenindu-se la față ca șofranul.

Atunci marinarii se dădură în lături și căpitanul îngăimă:

— Bine, rămâi.

— Mulțumesc, corabie albă – spuse moșneguțul, și din clipa aceea i se îngădui să umble slobod unde poftea, ba să mai și dea o mână de ajutor cărmaciului.

Și-apăi pluti „Draga de ea“ pe Marea Neagră, pe Marea Roșie și pe Marea Galbenă, dar când ajunse pe Marea Verde se stârni o furtună cumplită. Marinarul fără teamă ținea de astă dată roata

cârmei, căci primejdia era mare și căpitanul se încredințase că numai moșneguțul i-ar fi putut scăpa. Valurile cât munții năvăleau și-l împrășcau, în vreme ce vântul îi biciuia fața și grindina răpăia ca o mie de mii de tobe. Iar „Draga de ea“ asculta de îndemnul cârmei și, încordându-și puterile, înfrunta urgia.

Fiece val era un braț al mării, care izbea năprasnic și, iacă, un braț mai dibaci decât toate celelalte apucă deodată catargul și-l frânse ca pe un fir de trestie.

— Vai! gemu catargul, prăbușindu-se în apa clocotitoare, care-l făcu fărâme.

— Așa, așa! urla marea. Nu vă lăsați!

— Nu-i nimic – spuse însă moșneguțul fără teamă – am mai biruit eu marea și fără catarg...

Auzind una ca asta se mânie marea și prinse-a șuiera și-a blestema strașnic. Un alt braț i se întinse și, cât ai clipi, brațul smulse hoțește cârma.

— Marinarule! — strigă deznădăjduită „Draga de ea“.

— Nu-i nimic, nu-i nimic – o îmbărbătă moșneguțul, deși i se strânsese inima.

Ce-i o corabie fără cârmă? O corabie fără cârmă nu mai e nimic, e o biată coajă de ou. Și, măcar că moșneguțul știa tare bine că fără cârmă nu se mai poate face vreo ispravă, nu-și pierdu firea și se rugă de „Draga de ea“:

— Ascultă-mă, corabie albă, ascultă-mă și nu te teme, că are să fie bine... Ce nevoie avem noi de cârmă? Nu ne înțelegem noi și fără ea?... Hai, binișor înainte!

Așa-i vorbi moșneguțul fără teamă și „Draga de ea“-l ascultă, silindu-se să-i împlinească sfatul. Furtuna însă se-ntețea și marea râdea în hohote:

— Ha-ha, am s-o înghit pe „Draga de ea“! Am s-o strivesc, s-o răsucesc, s-o risipesc... N-are să mai rămână așchie pe așchie! Pe ea, vântule! Ciocânește-o, grindină! Răstoarn-o, valule!

— Auzi? Auzi ce spune? striga înspăimântată „Draga de ea“. Vai, marinarul meu fără teamă!...

— Nu te teme, corabie albă, nu te teme... Ia-o frumușel la dreapta... așa... Am scăpat noi de multe furtuni, avem să scăpăm și de astă dată...

Așa-i vorba moșneguțul fără teamă și „Draga de ea“-l asculta și marea fierbea de ciudă că n-o poate răpune.

— Hai – scrâșnea marea – dacă nu-l aveai pe marinarul fără teamă, demult îți făceam eu seama... Dar lasă, nici așa n-ai să-mi scapi! și răcnea, și râdea și fluiera, și se zbuciuma, încercând să-i vină de hac.

Marinarii toți, în frunte cu căpitanul, se pitiseră în ungherul cel mai ferit și-acolo așteptau tremurând, căci neam de neamul lor nu pomeniseră atât de crâncenă furtună; iar moșneguțul rămăsese singur, îmbărbătând-o pe „Draga de ea“. Dar marea, care se vedea la un pas de izbândă, porunci vântului să facă ce-o ști și ce n-o ști, numai să-i trimită corabia la fund. Și vântul se năpusti cu nouă puteri și se înverșună atât de cumplit, că „Draga de ea“ nu mai izbuti să urmeze sfaturile moșneguțului. Vântul o împingea când înainte când înapoi, pentru ca s-o târască apoi fără veste. Se străduia „Draga de ea“ să i se împotrivească, și când socotea că izbutise, vântul viclean o împingea pe neașteptate, jucându-se cu ea ca pisica cu șoarecele.

O zi, o noapte și încă o zi se încăpățână vântul să-i vină de hac, iar dacă marinarul fără teamă n-ar fi ajutat-o cât de cât, vezi bine că „Draga de ea“ și-ar fi găsit sfârșitul. Așa însă, după o zi, o noapte și încă o zi, vântul osteni din cale-afară și, dându-se bătut, își luă tălpășița, cu coada-ntre picioare. Spumegând de ciudă, marea își luă și ea gândul de-a nimici corabia și adormi pe nisipul ei galben, somn greu și lipsit de vise...

— O, marinarul meu cu-o ancoră albastră pe brațul stâng, cu-o inimă albastră pe brațul drept și cu două sirene albastre adormite pe piept, cum ți-aș putea vreodată mulțumi? șopti „Draga de ea“, sfârșită de puteri.

— Nu-mi mulțumi, corabie albă – spuse însă moșneguțul. Așteaptă până-n zori, să vedem pe ce meleaguri am ajuns...

Și nici nu știa bietul ce bine grăise! Că numai ce răsări soarele și înțelese că furtuna-i târâse cale lungă să le-ajungă și că se aflau pe-o mare pe care talpă de corabie nu mai călcase nicicând. Căci marea aceea era alcătuită din nenumărate boabe străvezii, care luceau unele pe lângă altele, foșnind ca niște mărgăritare.

În clipa aceea prinse a se sui pe punte un bătrân încovoiat de

ani, purtând veșminte de căpitan, din care rămăseseră doar zdrențe. Marinarul fără teamă îl privi cu mirare, și nu apucase să-și vină în fire, când văzu suind după acesta un bătrânel cu barba colilie, apoi un moșneag falnic, apoi un bătrân care se sprijinea anevoie într-un toiag, apoi altul, și altul, și altul, o ceată întreagă de moși slăbănogi, târându-se ca vai de lume, în zdrențele ce le acopereau trupurile șubrede. Și, privindu-i uluit, înțelese că erau căpitanul și marinarii care ieșeau acum din cotlonul cel mai ferit al corăbiei, unde se pitiseră în vremea furtunii.

— Vai, vai, vai – se-nălță atunci glasul „Dragei de ea“ – , furtuna ne-a târât pe Marea-de-Lacrimi!

Pricepi? Tot amarul și toată durerea lumii se adunase acolo unde se strâneau toate lacrimile plânse de oameni, de când oamenii plângeau pe pământ, și nimeni nu putea trece peste Marea-de-Lacrimi fără a îmbătrâni, simțind pe umeri jalea omenirii întregi. Iar corabia moșnegilor luneca încetișor peste Marea-de-Lacrimi, în care lacrimile lor se adăugau lacrimilor plânse de veacuri...

Marinarul fără teamă fusese bătrân și nu mai îmbătrânise, căci lacrimile nu pot îmbătrâni o inimă vitează și era singurul în stare să se miște, ca unul deprins cu bătrânețea. Ceilalți însă, zăceau pe punte, vlăguiți și sleiți de puteri.

— Nu vă lăsați copleșiți – le spunea marinarul. Priviți-mă, eram bătrân și-nainte...

Dar tovarășii lui nu aveau putere nici să-l privească. Și corabia luneca pe Marea-de-Lacrimi, luneca, și din ce luneca, dintr-atât îmbătrâneau cei întinși pe punte, de-ajunseseră să se-nfășoare în șuvițele cărunte ale bărbilor și-n mantalele pletelor, care le măturau puntea.

— Corabie albă – spuse atunci marinarul fără teamă – hai să scăpăm de pe marea asta, că ne pier tovarășii cu zile!

Și „Draga de ea“-l ascultă și, plecându-se pe-o coastă, se pregăti să-și ia vânt și să sară peste Marea-de-Lacrimi. Dar căpitanul și marinarii lui erau atât de slăbiți de puteri, atât de istoviți, că nu se putură ține pe punte. Atunci când corabia li se plecă pe-o coastă, alunecară cu toții în Marea-de-Lacrimi și cât ai clipi se afundară în noianul de lacrimi, pierind de parcă n-ar fi fost. Zadarnic îi strigă moșneguțul fără teamă, zadarnic îi căută. În jalea

omenirii se-necaseră și nimeni nu le mai dădu de urmă...

Iar n-apucă marinarul să-i plângă, că „Draga de ea“ se și avântă și, ca o căpriță de munte, sări peste Marea-de-Lacrimi și nu se opri decât pe-o nouă mare, trandafirie și înmiresmată. Dacă se uită, văzu marinarul că marea aceea era alcătuită din valuri de foițe fragede, din valuri de foițe de trandafir. Marea-de-Trandafiri se legăna ușor, iar mireasma foițelor fragede îmbăta, ca un vin de demult.

— Scaldă-te, marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră pe brațul stâng, cu-o inimă albastră pe brațul drept și cu două sirene albastre adormite pe piept, scaldă-te în marea aceasta – spuse deodată „Draga de ea“, cu glasul cântător ca o șoaptă de fluier, și marinarul nu stătu pe gânduri și sări de pe punte.

Atunci brațele și picioarele lui îmbătrânite prinseră a se mișca repede și el înotă în marea foițelor de trandafir, înotă nouă zile și nouă nopți ca nouă clipe, iar când sui iarăși pe punte se simți tânăr și puternic ca niciodată. Și tânăr și puternic era într-adevăr, căci Marea-de-Trandafiri era marea veșnicei tinereți. Frumos fusese marinarul în anii când pornise la trântă cu viața, dar pe nouăzeci de părți mai frumos era acu, după scaldă. Iar ancora, inima și sirenele străluceau pe brațele și pieptul lui, albastre ca cerul senin.

— Doamne, corabie albă – strigă marinarul care nici nu bănuia că-ntinerise – Doamne, parcă mi-au sărit anii mulți din spinare!

Dar „Draga de ea“ nu-i răspunse și se mulțumi să lunece pe valurile domoale ale foițelor fragede, până ce ieși din Marea-de-Trandafiri și, printr-o strâmtoare, pătrunse într-o altă mare. Era marea aceasta tăcută și incremenită ca o mare moartă și-avea culoarea ruginie a aurului bătrân. Corabia plutea încet pe sub nori ruginii, îndărătul căroră un soare părea că apune în fiecă clipă și tăcerea se făcea parcă tot mai grea. „Draga de ea“ se opri în inima Mării-Ruginii.

— Să nu te temi, marinarule – se-nălță glasul ei cântător, și corabia se plecă deodată înainte și prinse a se scufunda în marea tăcută.

Era fără teamă marinarul, dar la una ca asta, ce să zic,

nu se așteptase. O viață de om se silise să nu se cufunde în valuri și-acu, iacă, înainta lin sub undele moarte ale unei mări ruginii ca aurul bătrân...

Își stăpâni bățile inimii și așteptă, în vreme ce „Draga de ea“ se lăsa tot mai afund, până ce se puse binișor pe nisipul ruginiu. Totul era acolo ruginiu – și pietrele acoperite cu mușchi, și iarba de mare, și peștii. Din când în când, o licărire fulgera prin apă, și pietrele, iarba și peștii străluceau atunci ca aurul.

— Coboară, marinarule – mai spuse „Draga de ea“ și marinarul coborî pe nisip, pe fundul ruginiu al mării.

Atunci corabia se dădu de trei ori peste cap și pieri ca topită în apă, iar în locul ei se ivi o femeie înaltă, cu fața femeii cioplită-n lemn ce străjuia la prova, și cu veșminte de aur. Iar, ciudat, femeia era străvezie. Prin brațele goale, prin fața ei neasemuit de frumoasă, puteai vedea ca prin apă.

— Tu ești? întrebă marinarul fără teamă. Tu, femeia de lemn de la prova?

— Sunt Draga – rosti ea cu glasul cântător pe care marinarul îl știa de ani de zile. Îți amintești de căpitanul Barbă-Roșie, sub mâna căruia ți-ai făcut pe vremuri ucenicia?

— Îmi amintesc – încuviință marinarul. Era un om rău, care mă bătea ori de câte ori îi dădeam prilejul, dar mai ales atunci când nu-i dădeam nici un prilej.

Femeia străvezie își clătină fruntea și urmă să grăiască:

— Barbă-Roșie a nimerit odată pe marea asta și m-a prins, pe când dormeam pe-un val. M-a pironit la prova corăbiei lui, unde-am luat chipul unei femei de lemn, căci cei din lumea noastră străvezie iau întotdeauna înfățișarea lucrurilor din jur. Puși lângă piatră, ne facem piatră...

— Piatră? strigă marinarul. Atunci chipurile de piatră pe care le aflăm uneori în pământ și despre care credem că-s cioplite de meșterii din vremea veche?...

— Nu sunt decât făpturi din lumea noastră, răspunse cu tristețe Draga. O, dacă le-ar zvârli careva în Marea-Ruginie, s-ar deștepta din somnul lor de piatră, precum și eu m-am deșteptat din somnul de lemn, în care Barbă-Roșie mă-nchisese!

Și vorbind astfel, Draga se plecă și culese de pe nisip o scoică

aurie. O duse la buze și suflă în scoica aceea care sună ușurel, și pe dată se iviră din nisip o mulțime de făpturi străvezii, înveșmântate în haine de aur.

— Draga noastră! Draga de ea! strigau făpturile străvezii. Ni s-a întors Draga!

— Iacă oamenii de apă – spuse Draga înduioșată, îmbrățișând făpturile acelea străvezii. Norodul meu, pierdusem nădejdea să te mai văd vreodată...

Făpturile străvezii se plecară și culeseră scoici de aur, iar dacă suflară în ele se înălță un cântec, frumos peste seamă. Pești de aur treceau ca niște păsări ciudate deasupra alaiului ce se alcătui, și alaiul îi petrecu pe Draga și pe marinarul fără teamă până la un palat de aur.

— Aici locuiesc – spuse Draga.

— În palat? se minună marinarul.

— Toți oamenii de apă locuiesc în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, căci toți suntem împărați și bogați ca marea...

Și păși marinarul peste pragul palatului de aur și se minună de strălucirea lui și se așeză pe un jeț de aur, pe care după cum știu mai șade și azi, în vreme ce departe peste țări și mări, departe, se spune că marinarul fără teamă s-ar fi înecat pe corabia cea albă, că ar fi pierit așa cum mulți marinari au pierit de-a lungul vremii, plecând pe corăbii și nemaiîntorcându-se nicicând...

Dar nu-i adevărat, nu credeți o vorbă din câte se spun, căci marinarii fără teamă, marinarii cu ancore, cu inimi albastre tipărite pe brațe și cu sirene albastre-adormite pe piept, marinarii fără teamă n-au murit. Cum ar putea muri?

Toți marinarii care nu s-au întors niciodată sunt oameni de apă și șed pe jețuri de aur în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, laolaltă cu Draga și marinarul nostru. Iar cândva vor ieși din palatul de aur și-n straie de aur se vor întoarce acasă. Atunci aurul va curge pe drumuri ca șuvoaiele de apă după ploaie, atunci va cădea din cer o grindină de galbeni strălucitori și toate acoperișurile se vor auri ca la un semn, atunci povestitorii își vor fi spus toate poveștile și totul va fi demult o poveste...

Ați auzit de marinarii fără teamă?... Plecați-vă, când trec, pân' la pământ.

Măria sa moșul

În urmă cu mulți, mulți ani, cam pe când furnicile mai erau cât buhaii și mugeau gros, bu-bu, iar buhaii cât furnicile susurau de-i auzeai abia-abia, în urmă cu mulți, mulți ani, zicu-ți, o tupilătură de bordei își ițăia coperișul de paie, uite colo. Trăiau în bordeiul cela, ca vai de lume, un moș și-o babă. Da' slabi, da' pungți, da' flenduroși, cum n-ai mai văzut și n-ai să mai vezi câte zile-i avea! Cum trăiau ei în bordeiul lor, nu mai întreba...

Moșul, ca moșul. Îi rămăsese un dinte în gură și se ținea strașnic de fudul în fața babei, care-i pierduse pe toți încă din iarnă.

— Babo, vezi tu ce fel de dinte am eu?

— Văz, moșnege...

— Stăi, nu așa! se mânia moșul. Cum vezi? Grăiește lămurit. Ofta baba, își înălța privirile și dădea răspuns:

— Îl văz alb, frumos și lucios.

— Așa, așa, se bucura moșul. Lucios... Și-apoi?

— Și-l mai văz, apoi, curat, zdravăn și tăios...

— Ho-ho – se umflă moșul în pene – tăios, cum de nu... tăios, de bună seamă. Și-apoi?

— Și-apoi... apoi nu-l mai văz nicicum – ofta baba. Lucește mai ceva ca soarele. La soare mă pot uita, la dintele tău, ba...

Să fi văzut atunci cum îi creștea moșului inima! O făcea de două parale pe biata babă, care-și pierduse ultimul dinte încă din iarnă, își mângâia dintele cu grijă și cu teamă, nu care cumva să-l smintească de la locul lui și ieșea din bordei să-și privească brusturele. (Uitai să-ți spui că la ușa bordeiului lor creștea un brusture, și brusturele cela le ținea și de varză și de păpușoi. Că, la sărăcia lor, de unde varză? de unde păpușoi?) Baba, săraca,

rămânea să plângă, vai de viața și de zilele ei!

Și iacă, ieși într-un rând moșneagul din bordei să-și cerceteze brusturele, și cum ieși, cum răcni ca scos din minți:

— Tu, babo! Vin' de te miră, că aiasta-i încă una!

— Ce-i, omule?

— Vină și nu mai întreba alt nimic!

Ieși baba din bordei și numai ce dădu cu ochii de brusture, că-și bătu palmele cu mare mirare și rămase cu gura căscată. D-apăi că și avea de ce!

Crede-mă, de vrei, dar una dintre frunzele de brusture se întinsese și se lățise într-atât, încât acoperea de-a binelea bordeiul și-i făcea umbră.

— Ce să fie asta, babo?

— D-apăi ce să știu eu, moșnege?

Priveau amândoi la frunza năzdrăvană și, privind-o, băgară de seamă că frunza tot mai crește; iar, pe măsură ce crește, i se lungea și coada. Până-n seară se înălțase frunza de-un stângen și se lățise cât o moșie.

S-au culcat ei doi, dar parcă mai puteau s-adoarmă? Toată noaptea au pândit să se facă zi mai degrabă și, iaca, zi nu se mai făcea.

— Lungă noapte! oftă moșul, de la o vreme.

— Adevărat, lungă – oftă și baba.

Se-ntoarseră pe partea cealaltă și din nou încercară să dea geană prin geană. Tăcură ce tăcură și numai ce oftă moșul:

— Tii, da' lungă noapte!

— Lungă, zău așa – îi ținu și baba isonul.

Nu mai răbdară și ieșiră din bordei. Noaptea, noapte. Când colo, își înalță moșul privirile și, ce să vază? Frunza lui de brusture se lățise peste lume și, punându-se-ntre lume și soare, făcea umbră pământului. Soarele, bietul, răsărise de mult, dar dacă brusturele nu-i îngăduia să alunge noaptea?

— Ce zici tu, babo?

— Nu mai zic nimic, se umili baba. Numai că mă tem.

— De ce te temi, babo?

— Nu știu.

— Uuu, cap de babă! se stropși moșul, tremurând și simțind

că de groază i se izbesc genunchii. Te temi, de cine? De brusturele nostru?

Începu baba să plângă. Și ce crezi? Atât de potop de beznă fără sfârșit, nu era de ici, de colo. Se suci moșul ce se suci, se perpeli ce se perpeli, dar cum se sucea, cum se perpelea, ieșire din încurcătură nu afla.

— Ce să încep eu acu? șopti moșul, spunându-și gândurile cu glas tare. Au să mă ia oamenii la trei păzește... Cum să-i las eu în beznă? N-are să se mai facă grâu, nici iarbă, nici poamă... Om muri de foame!

— Suie pe brusture! auzi atunci un îndemn limpede și răspicat.

— Ce spui tu, babo? se minună moșul.

— Eu? N-am deschis gura, păcatele mele...

Trase moșul cu coada ochiului în dreapta, în stânga, încercă să străpungă întunericul, dar nu văzu nimic.

— Suie pe brusture!

Moșul simți deodată că-l ia cu frig și se întoarse iar către babă.

— Tu ai grăit, babo?

— De grăit îmi arde mie?! răspunse baba bocind pe înfundate.

— De ce-ți arde ție? se răsti moșul.

— Îmi arde de plâns și-atât.

Căzu moșul pe gânduri și iar simți un deget de gheață pe șira spinării.

— Bre, bre, atunci cine grăiește? șopti cu sfială.

— Eu.

— Care eu?

— Eu, dintele tău.

Dacă-o mai auzi și pe asta, se lăsă moșul pe un pietroi, simțind că nu-l mai țin picioarele. „Îi prăpădul lumii, îi trecu prin minte. Aiasta-i și alt nimic... Brusturii astupă lumina soarelui și dinții grăiesc“.

— De ce te temi, moșnege? se înălță glasul dintelui. Mi-ai purtat de grijă, te-ai fălit cu mine, și iaca, voi să-ți fiu și eu de ajutor. Suie pe brusture!

— Cum să sui pe brusture, bre, dințișorule? A trecut vremea când mă cățăram în copaci, cu sprinteneala anilor de demult...

— Ascultă vorba mea! Ia securea, taie scară-n coada brusturelui și suie. Moșul, nu și nu, dintele da și da – tot pe-a dintelui a rămas. Și-a luat moșul securea, s-a legat pe după mijloc cu un curmei și i-a legat babei pe după mijloc capătul celălalt, a proptit ușa bordeiului cu un pietroi și-a prins a tăia prima treaptă. Treaba mergea lesne, că, deși groasă cât o casă, coada frunzei uriașe era moale ca un picior de ciupercă. Moșul tăia, și baba plângea.

— Taci, babo, nu mă-mpiedica din tăiat!

— Nu te-mpiedic, nu...

— Atunci de ce bocești?

— Dacă mă târâi pe cozi de brusture!

Așa, mai cu-o vorbă, mai cu-o sfadă, ajunseră la a nouăzeci și noua treaptă. Se opri moșneagul să răsufle și privi în jos. Bezna era cumplită, ca-ntr-un cazan cu smoală.

— Bieții oameni! șopti baba.

— Ce-ai cu oamenii? se rățoi moșul. Noi nu suntem oameni? și prinse a tăia a suta treaptă.

Cu chiu, cu vai, după nouă luni de zile, ajunseră pe frunza de brusture. Ca să vezi dumneata cât crescuse buruiana!

Sus era lumină, soarele strălucea și frunza părea o nesfârșită câmpie înverzită.

— Ce facem acu, dințișorule? întrebă moșul.

— Ce să facem? Mergem tot-nainte...

Merseră dară înainte și nu peste multă vreme ajunseră la niște curți strașnice, împrejmuite de ziduri verzi. Lasă că și palatul de dincolo de ziduri, la care pătrunseră printr-o poartă verde, tot verde era. Se uita moșul cu ochii cât cepele, se uita baba cu palma la gură și nu știa pe ce lume se află.

— Ce să fie aici, moșnege? îndrăzni baba, dacă-și sătură privirile.

— Ce să fie? îi întoarse moșul vorba. Căsuța noastră... Așa-i, dințișorule?

— Numaidecât așa, grăi dintele. S-o stăpâniți sănătoși!

Intrară dară în palat și-i cercetară încăpere după încăpere, minunându-se de câte vedeau. Se aflau acolo paturi și covoare, mese și scaune, tacâmuri și ștergare, iar toate erau verzi ca frunza

de brusture. Opațiile erau verzi, și verde era lumina pe care-o răspândeau; pe pereți atârnavă zugrăveli verzi, înfățișând cai cu coame despletite.

— Păcatele mele – șopti baba cu spaimă. Cai verzi pe pereți!

— Ian taci, bre! i-o reteză însă moșul.

De când se cățarase pe brusture părăsise, pasămite, orice urmă de sfială. Se plimba țațoș prin încăperile cele verzi și, cum obosi de la o vreme, se tolăni pe-un pat verde, poruncind fălos:

— Tu, babo, ia adă la masă!

Aduse baba niște pești verzi, pâine verde, o friptură verde și niște plăcinte verzi, care-o așteptau parcă la cuhnia verde a palatului. Mâncă moșul și se saturează, cum nu se saturase de când mama îl făcuse.

— Te-ai saturat? îl întrebă baba.

— De – răspunse el – calul de dar nu se caută la dinți...

Și, ca și cum ar fi așteptat doar să pomenească de-ai lui, dintele moșului, dintele cu care se fălea, dintele năzdrăvan, se desprinse atunci de la locul lui și, hop, sări pe masă.

— Ha, dințișorule! răcni moșul. Văleu, dintele meu alb, frumos și lucios!... Dintele meu curat, zdravăn și tăios... Unde mi-ai plecat, dințișorule?...

— Nu te teme, moșule – grăi dintele. Acu ai ajuns om cu palat și cu friptură pe masă și-ai trebuință de strajă la poartă... Babo – se răsuci el apoi către bătrâna rămasă ca de piatră – n-ai un bold, babo?

Se căută baba, se căută și găsi un bold înfipt în pestelcă.

— Iaca boldul...

— Așa – spuse dintele apucându-l. De-acu, moșule, dacă ai treabă cu mine să știi că nu mă mai găsești strajă la gură, ci strajă la poartă... Și, cum zise, sări de pe masă, străbătu încăperile palatului și se așeză în dreptul porții, unde prinse a mărșălui cu boldul pe umăr, ca o cătană.

— Bre, bre! mormăi moșul, amărât pe de-o parte că-și pierduse ultimul dinte, dar mândru pe de alta că-l vedea harnic și plin de râvnă.

Și-apăi iacă-așa prinseră a curge zilele în palatul cel verde. Moșul se trezea la prânz, umbla ce umbla prin încăperile verzi, apoi

se așeza la masă și baba-i aducea peștii verzi și pâinea verde, friptura verde și plăcintele verzi, care nu se mai sfârșeau. (Na, că uitai: după toate câte le spusai, mai aducea baba și-un stacan cu apă verde, că stacantul nu se golea, după cum bucatele nu se sfârșeau.)

Numai că azi așa, mâine așa, mereu așa, se sătură moșul de pești, de friptură și plăcinte. Unde mai pui că-ncepuse să-l ostenească verdele și-ar fi poftit să mai îmbuce și-o măliguță galbenă, cu lăptic dulce și alb.

— De unde, moșnege? se căina biata babă. Dacă stăm pe-o frunză, ca găzele...

— De unde, de neunde, voi măliguță, auzi tu?

— Aud. Da' nu-i...

— Așa? se înciudă moșul. Ei, ia du-te tu la poartă și-mi cheamă dintele! Se duse baba la poartă și găsi dintele, care făcea de strajă, cu boldul pe umăr.

— Iacă-așa și-așa, poștește moșul măliguță – se tângui baba.

— Poștește? zise dintele. Nu-i nimic! Și-ndată se și înfățișă înaintea moșului, care aștepta într-un jilț căptușit cu nouă perne moi.

— Ce facem, dințișorule? îl întâmpină moșul.

— Iaca bine. Sobește o gaură în frunza pe care stăm. Se apucă moșul și făcu o gaură cât un puț.

— Suflă prin gaură, spre pământ – mai spusese dintele.

Îl ascultă moșul și prinse a sufla. Și, nu știu, căpătase hârbul de moșneag atâta putere sau dintele năzdrăvan era cu pricina, dar de suflarea aceea se stârni pe pământ o vântoasă cum n-a mai fost și n-are să mai fie. Colbul se ridica în valuri și, dacă dintele n-ar fi răcnit: „Fugi de la gaură! În lături!“, nu știu, zău, ce s-ar fi petrecut cu moșneagul. Că numai ce se dădu în lături, și tot colbul ridicat de pe pământ năvăli prin gaura tăiată în brusture și se lăsă binișor pe frunză. Cât te-ai șterge la ochi, brusturele fu acoperit cu un strat de țărână.

— Așa – spusese cu mulțumire dintele. Acu puteți ara și semăna păpușoi. Numai să nu uitați să umpleți puțul din nou...

Îl privi moșul cam dintr-o parte, se încruntă, dar nu vădi nimic și acoperi puțul cu un capac.

„Ia te uită la dintele aist! îşi zise el. Nu cumva îi fulgeră prin minte că m-aş putea apuca eu, om cu palat şi cu friptură, să ar acu şi să samăn ca un fitecine?”

Dintele plecă să-şi ia straja în seamă şi moşul rămase să-şi odihnească privirile pe culoarea ţărânei, după ce şi le lehamitisise cu verde şi iar verde. Şi mai trecu așa un rând de zile... Dar dacă dorul măliguţei nu-l slăbea pe moşneag?

Şi iacă, tot frământându-se el cum şi-ar putea împlini pofta fără să are, vai de mine, şi fără să semene, odată, nu ştiu cum, îşi aduce aminte că din pricina foii de brusture se lăsase pe pământ o noapte cumplită.

— Bre, bre, cum or fi scos-o la capăt amărăţii ceia de jos?

Şi, cum puţul prin care suflase din îndemnul dintelui asupra pământului era încă neumplut, se duse moşul de-i scoase capacul şi-şi lipi ochiul de buza lui. Privi şi se minună.

Pe pământ, vezi bine, bezna era tot atât de neagră. Dar oamenii aprinseseră din loc în loc focuri uriaşe, iar la lumina focurilor munceau, în vreme ce la căldura focurilor se coceau pe ţarini grâne şi păpuşoaie.

— Ia te uită, nelegiuţii! îşi spuse moşul. Te pomeneşti că mănâncă şi măliguţă, în vreme ce eu mă usuc de poftă...

Înciudat, privi mai departe, şi deodată se holbă pe cât putu. Oare asta ce-o mai fi? Nişte făclii suiau încet de pe pământ, suiau, suiau şi – să vezi neobrăzare! – parcă taman către el suiau.

— Săriţi! răcni atunci moşul, tulburat foarte. Ne năvălesc duşmanii. Strajă, aţine-te! babo, zăvoreşte porţile! Trâmbiţaţi şi trageţi clopotele! Fiţi gata să muriţi pentru moşul vostru drag!

Şi îndată, răcnind straşnic, se năpusti moşul într-o încăpere mai dosnică a palatului, care se nimeri o spălătorie, şi se ascunse acolo sub o covată verde. Baba zăvorî porţile, iar dintele se urcă pe zid, cu boldul pe umăr.

Aşteptară cu toţii ce aşteptară, şi nu trecu mult că o ceată de oameni se şi ivi pe frunză. Îşi stinseră făcliile dând de strălucirea soarelui şi rămaseră o vreme să se bucure de acea strălucire ce pierise de pe pământ. Apoi, la îndemnul unui flăcău, porniseră din nou şi iacă, se opriseră acum în faţa zidurilor verzi.

— Staţi pe loc! răsună atunci un glas şi, ridicându-şi privirile,

oamenii văzură sus, pe zidul cel verde, un dinte cu un bold pe umăr.

— Ce păzești tu acolo, dinte fălos? întrebă uluit flăcăul.

— Îl păzesc pe domnul meu, stăpânul curților verzi pe care le vedeți și a toată moșia...

— Apăi fă bine și-l vestește că avem o vorbă cu el.

— Îndată – spuse cuviincios dintele.

Și începu să-l caute pe moșneag. Îl căută din încăpere-n încăpere, îl căută preț de nouă ceasuri și doar în al zecelea îl află sub covata lui, în spălătorie.

— Ce faci aici, moșnege?

— D-apoi, ce să fac? mormăi moșul, rușinat. Ia, mai nimic...

— Așa? Ci lasă-te dumneata de făcut mai nimic și vină să primești oamenii de pe pământ, că au a-ți spune o vorbă...

— S-o spună babei! rosti repede moșneagul și, țuști, dădu să se vâre iar sub covată.

Dar îl ținu dintele de rău și nu mai avu moșul ce face. De voie, de nevoie, se așeză pe un jilț verde în cea mai mare încăpere a palatului, dintele se duse și deschise poarta, iar oamenii intrară, minunându-se de toate câte vedeau.

Flăcăiașul ce părea să le fie căpetenie păși înainte și rosti cuviincios.

— Bună vremea, moșule!

— Măria Ta Moșule – îl îndreptă moșneagul, ridicându-se deodată în capul oaselor.

Oamenii dădură zvon de mirare.

— Ce vorbă-i asta, omule? se minună și flăcăul, că, vezi dumneata, pe vremea aceea nu se știa încă de măriri și boierii, iar oamenii erau toți una, ca tine și ca mine.

— Iaca bine – se răsti însă moșneagul – vorbă cu-minte... Eu stau sus în palat și soare, voi jos, în bordeie și întuneric. Cuvine-se deci să fie între noi deosebire... Oricum, întâi și-ntâi, plecați-vă genunchii...

— Dar de ce să ni-i plecăm? se nedumeri flăcăul.

— Că altminteri nu grăiesc cu voi – îi lămuri îndată moșneagul, zvârlind o căutătură piezișă.

Tare mirați de toate câte auziseră, își plecară oamenii

genunchii, iar flăcăul rosti cu sfială:

— Noi, Măria Ta Moșule, am venit cu o treabă. Frunza ta de brusture ne răpește soarele. Fii bun și dă-ne soarele la loc, că fără soare viața nu-i viață!

Îi ascultă moșneagul vorbele și orice urmă de teamă îi pieri din inimă. Plimba priviri trufașe peste capetele celor îngenuncheați înaintea-i și deodată prinse a râde:

— He-he, nu v-au prea ajutat focurile, precum văd...

— De ajutat ne-au ajutat ele – răspunse flăcăul. Dar ce-i un foc, ce sunt zece focuri pe lângă soare?

Se făcu tăcere și moșul se trase de fuiorul bărbii.

— Și dacă vă înapoiez soarele, ce-mi dați? întrebă el, închizând un ochi. Îmi dați zi de zi măliguță galbenă cu lăptic alb și dulce?

— Îți dăm, moșule... asta, Măria Ta Moșule! Îți dăm, cum de nu! Strigă flăcăul, bucuros că scăpase doar cu-atât.

Plecară oamenii. Pe lângă peștii verzi și pâinea verde, pe lângă friptura verde și plăcintele verzi, pe lângă apa verde, baba începu a aduce la masa moșului și măliguță galbenă cu lăptic alb și dulce. Se bucura moșul și înghițea hulpav din toate, mulțumit că pentru a le dăruia celor de jos câte ceva din lumina și căldura soarelui nu trebuise decât să înlăture capacul puțului pe care-l săpase când suflase asupra pământului. Prin puțul acela privea soarele către bieții oameni, căroră li se părea că au soarele întreg, ca mai-nainte.

Și mănăcă moșul măliguță azi, o mănăcă mâine, o mănăcă zi de zi, până i se acri de măliguță, ca de mere acre. Bufnea și-o bruftuluia pe biata babă, care se da de ceasul morții, nemaiștiind cum să-l împace. Și, tocmai când moșul se arătă mai posac și mai nemulțumit, se pomeni cu dintele, care-i vesti că alți oameni suiseră de pe pământ și poșteau să-l vadă.

— Măria Ta Moșule – spuseră oamenii (vezi că acu se și aflase cum se cuvenea să-i grăiești!) – Măria Ta Moșule, noi ne avem bordeiele cale de trei zile de bordeiele celor pe care i-ai blagoslovit cu îndurarea Măriei Tale, dăruindu-le lumina și căldura soarelui. Dar soarele până la noi nu ajunge. Rugămu-te, Măria Ta Moșule, îngăduie-ne și nouă să ne bucurăm de soare!

— Da-mi dați în schimb zi de zi o oală cu păsar? întrebă moșul, luminându-se la față.

— Îți dăm, vai de mine...

— Bine, atunci. Duce-vă-ți în pace că vă dau și vouă soare, să v-ajungă!

Și, ce crezi? Săpă moșul încă un puț în frunza brusturelui și soarele răzbi și până la bordeiele oamenilor, care-i aduceau zi de zi o oală cu păsat, de mânca moșul păsat și se bucura.

Și-apăi iacă-așa, veniră și veniră oameni de pe tot întinsul pământului, cerându-și partea lor de soare, și pentru fiecare săpa moșul alt puț, dacă-i făgăduiau să-i aducă ba o ciorbă de fasole, ba sarmale, ba vârzări, ba ostropel. Iar când se perindă pe la el omenirea pământului, de-i aduse toate bucatele ce se pot închipui, începu moșul a lua pentru soare dijmă din toate câte cereau soare, ca să crească. Apoi puse bir pe ochi, că ochii privesc soarele, bir pe apă, că-n apă soarele se oglindește și bir pe hodgeag, că din hodgeag iese fumul ce-ntunecă soarele. Poftele moșului nu mai aveau sfârșit, și frunza era acu ciuruită de zeci și zeci de puțuri, ca o roată de cașcaval bortelită de șobolani. Atât de șubredă se făcuse frunza, că se clătina când moșneagul pășea peste ea, și, într-un rând, palatul cel verde se plecă pe-o rână, iar acoperișul i se trase către față, ca o pălărie împinsă pe frunte.

— Ce ne facem, dințișorule? răcni moșul, cuprins de-o strașnică spaimă.

— Apăi de, Măria Ta Moșule, rosti întristat dintele. Ce mai putem face?

Și pentru întâia oară își lepădă boldul și se întinse pe prag.

— Nu știi ce? strigă moșul. Am să le spun oamenilor că le iau îndărăt soarele, dacă nu-mi dreg frunza... Hai?

O boare de vânt se stârni atunci, o boare ușoară ca o mângâiere și frunza se legănă, se legănă și se fărâmiță, ca o biată frunză veștejită.

— Văleu! mai apucă să țipe moșneagul, că se și rostogoli din văzduh și, când se izbi de pământ, intră de nouă palme în el și pământ se făcu.

Baba însă avu norocul să cadă chiar peste uriașa coadă a frunzei de brusture, așa că se zdruncină oleacă, dar nu pieri. Ajutată de dintele care se prăbușise fără a se alege cu nimic, intră în bordeiul ei de demult și-n bordeiul cela mai trăiește și azi.

Dintele vede de babă și ea îl spală, îl cârpește și, dacă nu mă-nșel, am auzit că și-a pus în gând să-l însoare cu fata unui vecin de treabă.

Dar de atunci strălucește soarele pentru toți deopotrivă – of, maica mea cum strălucește! Până și eu mă încălzesc la soare și-acolo-mi rostesc minciunile în gura mare.

Cioplitorul din cetatea cea albă

A fost odată – vai, tare-i mult de-atunci! – a fost odată o cetate mai mândră decât toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însořită, ridicată la malul mării. A fost odată o cetate... Și nu s-a pomenit de-atunci una să-i semene, că zidurile cele albe ale cetății albe erau, din loc în loc, împodobite cu câte o aripă albă, tot atât de albă ca aripa lebedei albe. Cătu-i anul de lung, aripile cele albe fâlfâiau pe ziduri ca niște năframe, fâlfâiau rar și parcă ostenite, întocmai cum flutură năframele albe în clipa despărțirii. Corăbierii le vedeau din largul mării și mult se minunau când pânzele corăbiilor începeau să fluture și ele pe catarge, răspunzând parcă de departe bătăii din aripi a cetății-nsorite!

Și venea apoi o noapte, o noapte de sîdef și catifele-albastre, când aripile cele albe prindeau a fâlfâi cu putere. Nici un străin de cetate nu mai putea rămâne între ziduri, și porțile cele albe se-nchideau atunci, scârțâind. Căci întreaga cetate, cu uliți, și case, și oameni, căci întreaga cetate se-nălța îndată binișor, plutea peste marea verzuie și nimeni, nimeni nu știa încotro o purtau sutele de aripi albe, nimeni nu bănuia ce se petrece în orele nopții de sîdef și catifele-albastre, de la asfințit, când cetatea se ridica în slavă, și până-n zori, când se-ntorcea pe malul mării. Iar aripile urmau să fâlfâie un an de zile, rar și fără putere, ca și cum n-ar fi izbutit să uite de osteneala îndelungatei călătorii...

Și-n cetatea-nsorită se afla o piață mare, iar în piața cea mare se ridicau trei chipuri cioplite în piatră albă, prin fața cărora treceai și te minunai. Erau acelea chipurile unor oameni care trăiseră în urmă cu sute de ani și care purtaseră în lumea largă faima cetății.

Și-așa cum fuseseră-n viață, așa se-nălțau acu în piața cea mare, ciopliți în piatră, Poetul, Luptătorul și Vrăciul.

Și-n cetatea cea albă trăia un flăcău înalt, cu zâmbetul cald. Și flăcăul era cioplitor în piatră.

— Ascultă, cioplitorule – îi spuseră într-o bună zi mai-marii cetății, arătându-i cele trei chipuri cioplite în piatră. Să ne faci un al patrulea chip, vrednic să stea alături de acestea, și chipul să fie chipul Neguțătorului, care a fost, precum știi, un dregător de seamă în cetate...

— Bine – răspunse flăcăul.

Și-apăi din clipa aceea veni zi de zi și privi lung, lung, la cele trei chipuri cioplite-n piatră albă, care se înălțau în piața cea mare a cetății. Și, din ce le privea, dintr-atât se-ncredința că Neguțătorul nu era vrednic să le stea alături.

— Am să așez lângă voi un alt chip – spuse cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald. Un chip cum n-a mai fost, o să vedeți...

Și, dacă privi zile-n șir cele trei trupuri de piatră, se-nchise în casă și prinse a dăltui o bucată de marmură albă. Și munci, singur, într-o înfrigurare ciudată, și-n toată vremea cât ciopli piatra i se păru că aude un cânt, mai frumos decât toate cântecele știute... Iar după trei zile și trei nopți lepădă dalta și ciocanul, deschise poarta casei și strigă:

— Veniți și vedeți!

Și oamenii veniră și printre ei își croiră drum mai-marii cetății și cu toții priviră chipul tăiat în marmura cea albă.

— Ce-i asta? strigară mai-marii. Îți bați joc de noi, cioplitorule?

Căci în locul Neguțătorului mare și gras pe care-l știau, văzură o Dănțuitoare. Marmura netedă părea caldă și vie, capul Dănțuitoarei se pleca ușor către umărul stâng, brațele-arcuite păreau că pe dată se vor roti, iar trupul se mlădia pe măsura unui cântec neauzit.

— Numai Dănțuitoarea-i vrednică să stea alături de Poet, de Luptător și de Vrăci, ca una ce-nchipuie frumusețea – spuse cioplitorul.

— Ce să facem cu frumusețea? strigară însă mai-marii. Neguțătorul a cumpărat și a vândut tot ce se poate cumpăra și vinde pe lumea asta... a cumpărat, de bună seamă, și frumusețe.

Chipul lui să se-nalțe în piața cea mare!

— Avea un suflet pocit – se-mpotrivi cioplitorul, dar mai-marii tăbărâra asupra-i, strigând:

— Ce-ți pasă? Ți-am poruncit să-i cioplești sufletul?

— Nu pot dăltui un chip fără a-i dăltui în piatră și sufletul...

— Nu fi prost – șopti către cioplitor unul dintre oamenii care se adunaseră să privească. Îl vor pe Neguțător?... Fă-l așa cum vor ei și gata! Ai să primești bani buni...

— Numai Dănțuitoarea-i vrednică să stea alături de Poet, de Luptător și de Vraci – spuse însă cioplitorul. Acesta mi-i ultimul cuvânt.

Iar dacă văzură că flăcăul nu le dă ascultare, se sfătuiră mai-marii și hotărâră pe dată că cioplitoru-i numai bun de închisoare.

— Prea se crede isteț – spuseră mai-marii. Și-și bate joc de noi...

— Dar cu Dănțuitoarea ce facem? întrebă careva.

— Dănțuitoarea?... Vârâți-o și pe ea la închisoare, să-i țină de urât, râseră mai-marii.

Și-ntr-adevăr, cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald, fu dus la închisoare, și-n beciul în care-l zăvorâră fu-nchisă și Dănțuitoarea. Și zile după zile trecură și, iacă, mai rămăsese doar una singură până la noaptea de sîdef și catifele-albastre, sorocită tainicului zbor, când o corabie opri în fața cetății celei albe.

Era o corabie ciudată, cum nimeni nu-și amintea să mai fi văzut cândva. Părea toată un butoiaș înnegrit de vreme, și-n loc de pânză o fâșie de piele neagră îi spânzura de catarg. Iar din corabia aceea coborî un singur om scund, gros, cu picioare scurte și-aducând mai degrabă a broscoi.

— De unde vii, străine și pentru care treburi? îl iscodi straja, care veghea pe zid, între două aripi albe, ce fâlfâiau domol.

— Vin de departe și-aduc mărfuri nemaivăzute – răspunse omulețul cu-nfățișare de broscoi.

— Mărfuri? râse straja. Și ce mărfuri pot încăpea, rogu-te, în butoiașul tău?

Auzindu-i vorba, prinseră a râde toți cei aflați la malul mării, dar omulețul îi lăsă în voia lor și-ncepu să-și descarce corabia. Și-apăi unde nu se-nălță pe chei întâi o moviliță, apoi un

deal și-n urmă un munte de mărfuri nemaivăzute – că omulețul scotea din butoiașul lui, scotea și scotea tot soiul de straie, lucrute toate dintr-un soi de piele ciudată, roșie ca focul și plină de gurguie. Și, din ce-o golea, dintr-atât se-nmulțeau parcă mărfurile-n corăbioara lui!

Acu nu mai râdea nimeni pe chei și omulețul cără, cără mereu, straie care nu semănau undele cu celelalte, până ce umplu cheiul, de nu mai aveai unde pune un ac.

— E cam strâmt locul la voi – spuse neguțătorul cu-nfățișare de broscoi. Și cât ai bate din palme, întreaga cetate află despre străinul cu mărfuri nemaivăzute și oamenii se strânseră plini de mirare, iar dacă văzură straietele de piele roșie, se-mbulziră care mai de care să le cumpere.

— Cu cât vinzi un strai de piele, străine?

— Un ban straiul! Un ban straiul! striga omulețul. Să cumpere toată lumea și să le poarte sănătoasă... Un ban straiul! Un ban straiul!

Erau ieftine straietele cele nemaivăzute și, cum lăcomia numără de nouă ori pentru a se păcăli a zecea oară, oamenii se buluciră, întinzându-și banii. Și străinul începu a vinde, și vându, și vându, vându, vându, iar muntele de straie de pe chei scăzu, de se făcu întâi cât un deal, apoi cât o movilă, până pieri cu totul. Omulețul își strânse atunci banii în butoiașul lui și, rugând straja să ia aminte, se făcu nevăzut în cetate, în vreme ce oamenii se răspândeau pe la casele lor, bucuroși de norocul cu care se-ntâlniseră.

Și-apăi iscodi el în dreapta și în stânga, cercetă cum se pricepu și se bucură aflând că nu rămăsese-n cetatea cea albă un singur om care să nu-și fi cumpărat un strai de piele ciudată, roșie ca focul și plină de gurguie. Până și săracii făcuseră, bag seama, rost de-un ban și puseseră mâna pe câte-un strai, că despre mai-marii cetății, ce să mai spui? Erau câte unii de-și luaseră și-o sută... Iar dacă văzu și văzu străinul că toate merg după pofta inimii lui, se ascunse pe după un pietroi – se ascunse ca un broscoi – și așteptă.

Iar așteptarea nu-i fu lungă, ziua fiind pe sfârșite. Străjile-ncepură a cutreiera ulițele și omulețul le auzi trâmbițele și-apoi glasurile, vestind fără-nțetare:

— Curând se vor închide porțile! Gătiți-vă pentru marele zbor!

Așa treceau străjile pe ulițele cetății, trâmbițându-și vestea, iar străinii se grăbeau să părăsească cetatea și oamenii se-nchideau în case, pregătindu-se. Corăbiile plecară una câte una și porțile albe ale cetății se-nchiseră scârțâind.

— Oare neguțătorul care ne-a adus straiile de piele s-a suit în corăbioara lui? întrebă la malul mării mai-marele străjilor.

— Nu l-am văzut – răspunse straja, dar în clipa aceea chiar butoiașul negru al străinului prinse a se depărta, jucând pe valuri.

— Ai adormit, de bună seamă, păcătosule! strigă mai-marele. Iacă, butoiașul pornește-n larg...

Și straja privi prostită spre corăbioară și, măcar că nu-nchisese defel ochii, se-ncredință că nu-și făcuse datoria.

— Om mai sta noi de vorbă! spuse cu asprime mai-marele.

Atunci soarele coborî în mare și trâmbițele sunară de trei ori, vestind că noaptea de sîdef și catifele-albastre se lăsase. Pe zidurile cele albe ale cetății sutele de aripi albe bătură aerul, stîrnind vântoase ce deschiseră porțile tuturor caselor din cetate. Și oamenii ieșiră din case și se-adunară-n cea mai mare piață a cetății, privind cu mirare unii la alții.

Căci toți avuseseră același gând, și-n cinstea zborului se-mbrăcaseră cu straiile cele noi, de piele roșie ca focul și plină de gurguie.

Din nou sunară trâmbițele, aripile albe zvâcniră și cetatea întregă, cetatea cu uliți, cu case, cu oameni, prinse a se înălța binișor. În clipa aceea însă, caldarâmul pieței se prăbuși, iar toți cei din piață se rostogoliră în prăpastia căscată sub picioarele lor, se rostogoliră și nu se opriră decât pe nisipul moale de pe malul mării, în vreme ce neguțătorul cu-nfățisare de broscoi, ivit nu se știe de unde, se arătă pe zidul cetății.

— Rămas bun! strigă omulețul. Așteptați-mă în straiile voastre de piele! și mai strigă tot soiul de vorbe batjocoritoare, pe care cei căzuți pe nisip nu le mai auziră, că cetatea se și mistuise în văzduh.

Uluiți, locuitorii cetății se priviră fără grai, înțelegând prea târziu că straiile de piele fuseseră vrăjite și că omulețul nu le vânduse atât de ieftin decât pentru a-i înșela, pentru a afla taina cetății albe și-a zborului ei din noaptea de sîdef și catifele-albastre.

Și-n vreme ce rămaseră acolo, pe nisip, să se certe și să caute o ieșire care nu li se arăta de nicăieri, cetatea cea albă urma să zboare, purtată de sutele de aripi fâlfâind pe ziduri, urma să zboare cu neguțătorul cel scund, gros, cu picioare scurte și-aducând mai degrabă a broscoi.

Iar dacă cetatea cea albă zbură ce zbură tot înălțându-se-n văzduhul nopții, văzu neguțătorul o lumină care din ce în ce sporea, și nu peste mult cetatea cea albă poposi în lună. Atunci porțile cetății se deschiseră de la sine și neguțătorul tremură înspăimântat, căci cele trei chipuri albe din piață prinseră a se mișca. Ca deșteptate dintr-un somn lung, statuile se frecau la ochi, își întindeau brațele și picioarele amortite și coborâră apoi de pe soclurile lor.

— A mai trecut un an – spuse Poetul, scuturându-și pletele de piatră.

— De ce suntem singuri? întrebă Luptătorul, rotindu-și cu mirare privirile de piatră. Unde-s oamenii?

— Unde sunteți? strigă și Vraciul, potrivindu-și cușma de piatră pe cap. Atunci îl văzură pe neguțătorul încremenit lângă zid și tustrei se strânseseră în jurul lui.

— Cine ești tu? întrebă Poetul. Ochii-ți fug în lături...

— Domnule statuie – se bâlbâi neguțătorul – eu... să vezi...

— Văd – spuse Poetul, și neguțătorul urmă grăbit, rostogolind cuvintele:

— Sunt de-al cetății... în cetate... adică, m-am născut... Nu mă cunoști? Mă mir... În toți anii am zburat cu cetatea...

— Așa? se răsti Luptătorul. Și unde-s toți ceilalți?... De ce nu nentâmpină ca-n fiecă an?

Dar nu mai apucă omulețul să răspundă, că un flăcău înalt, cu zâmbetul cald, se ivi în piață. Era pasămite cioplitorul, ieșit din închisoare (că vântoasa stârnită de sutele de aripi albe deschiseseră și porțile-nchisorii), iar lângă el pășea Dănțuitoarea, vie-n noaptea de sedef și catifele-albastre, după cum înviaseră și Poetul, și Luptătorul, și Vraciul.

— Ce se-ntâmplă, cioplitorule? întrebă Poetul, care-l cunoștea pe flăcău, de când se născuse.

— Nu știu – răspunse acela. Vin din închisoare... Și povesti

pricina pentru care fusese întemnițat.

— Au greșit mai-marii cetății – spuse atunci Luptătorul. Dănțuitoarea e vrednică să ne stea alături... Dar cum rămâne cu stârpitura asta? și arată către omulețul, care șuieră degrabă:

— Eu... pe mine vă rog să mă iertați... sunt tare zorit...

— Stai – spuse Vraciul. Am privit în inima ta și-ți știu gândurile. Tu...

Dar omulețul n-așteptă să fie dat pe față și prinse a goni prin piața cea mare.

— Singur ți-ai căutat-o – rosti Luptătorul și, luându-și de pe umăr arcul de piatră, înstrună o săgeată de piatră și-o slobozi în urma neguțătorului.

Săgeata vâjâi și se opri între umerii fugarului, care căzu pe caldarâm și rămase nemișcat.

— Vai! șopti Dănțuitoarea, acoperindu-și ochii de piatră.

— Nu te mai gândi la el – o rugă cioplitorul, iar Poetul îi cuprinse pe-amândoi cu privirea și spuse zâmbind:

— Așadar, vom petrece noaptea asta doar noi. Hai, Vraciule, să-ncepem!

Și-și înălță Vraciul brațele și stelele se dezghiocară de pe cer și prinseră a zbura în jurul lor, ca un roi de musculițe de aur. Și-nsoțiți de roiul stelelor ieșiră cu toții pe porțile larg deschise ale cetății și pășiră pe câmpia de argint a lunii, către un palat de argint, ce se zărea de departe.

În mijlocul câmpiei se-nălța palatul și nenumăratele-i ferestre luceau, împrăștiind o lumină argintie. Iar dacă ajunseră la poarta cea mare, o mână de-argint zbură prin aer și le deschise poarta. Stelele rămaseră afară. Și pășind în cea dintâi încăpere văzură o mulțime de bărbați și de femei cu pielea ca argintul și cu toții-și vorbeau, ca niște prieteni vechi. Mâini de-argint zburau de colo-colo, purtând tăvi încărcate cu băuturi argintii.

— Să bem – spuse Vraciul.

O mână de-argint le aduse îndată tava cu pocale din cleștar de stâncă și cu toții sorbiră băutura argintie, răcoritoare ca o apă de munte.

— Ce-i asta? se miră Dănțuitoarea, simțind în trupul ei de piatră o căldură nebănuită.

Cioplitorul zâmbi, și o mână de-argint deschise atunci o nouă ușă, prin care trecură cu toții-ntr-o încăpere uriașă, de nu i se vedea capătul. Undeva, aproape de tavanul înalt, câteva mâini de-argint făceau să răsunе ceterе, în vreme ce pe podelele netezi, de te puteai oglindi în ele, se-nvârteau nenumărate perechi, dănțuind. Și erau acolo oameni înveșmântați în blăni de leu, bărbați înfășurați în mantii albe, femei împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor, și cu toții își unduiau trupurile, lunecând pe podelele cele netezi, după cum îi îndemna cântecul ceterelor.

Atunci Dănțuitoarea oftă, închise ochii și, cu mâinile adunate pe piept, se avântă pe firul nevăzut al sunetelor. Și-n încăperea uriașă dănțui singură, printre perechile ce se-nvârteau agale, dănțui ca o flacăra.

— Rămâi aici? îl întrebă Poetul, iar cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald, răspunse fără a-și putea lua ochii de la Dănțuitoare:

— Da, mai rămân oleacă...

Și, clătînând din capete, Poetul, Luptătorul și Vraciul se-ndreptară către trei uși, pe care o mână de-argint le deschise înaintea fiecăruia. Și Poetul intră într-o încăpere în care se adunaseră toți poeții care grăiseră-n stihuri, de când dăinuia lumea. Erau acolo tineri cu plete răsfirate pe umeri și bătrâni cu ochii lipsiți de lumină, și cu toții vorbeau încet, rostind pe rând cele mai frumoase stihuri ce răsunaseră vreodată sub soare.

Luptătorul pătrunse într-o încăpere în care adăstau toți marii ostași ai vremurilor duse și se prinse în sfatul aspru al bărbaților înzăuați; iar Vraciul se-ntâlni cu vracii și tămăduitorii care s-au perindat în curgerea vremii prin așezările oamenilor, căci o dată pe an, în noaptea de sidex și catifele-albastre, toți dușii de pe lume se adunau în castelul de-argint de pe câmpia lunii...

Iar în încăperea uriașă Dănțuitoarea plutea parcă, unduindu-și brațele, și cioplitorul o sorbea din ochi.

„Eu, își spunea, eu i-am dat viață! Cu mâna mea i-am dăltuit trupul mlădiu și buzele, brațele gingașe și pletele vălurind... Eu, eu, eu!“. Și gându-l îmbăta și simțea că amețește și că se clatină sub povara mândriei.

— Vino, avântă-te împreună cu mine – spuse Dănțuitoarea,

oprindu-se fără veste înaintea flăcăului.

Acela tresări, ca deșteptat dintr-o vrajă, și vorbi moale:

— Demult m-așteaptă acolo, după ușa cu-ntărituri de-argint, cioplitorii din veacuri...

— Să mai aștepte! râse Dănțuitoarea și, cuprinzându-l pe după grumaz, îl trase în vârtejul perechilor ce lunecau pe podelele netezi.

Și cioplitorul uită de sfatul meșterilor, la care se cuvenea să fie față și, rotindu-se printre nenumăratele perechi ale dănțuitorilor, își uită menirea. Și vârtejul din jur nu era mai aprig decât vârtejul gândurilor lui și-n bucuria ce-l stăpânea nu rămânea loc pentru păreri de rău...

— Tu ai dat chip pietrei în care dormeam – îi șoptea Dănțuitoarea – și mulțumită ție mă pot lăsa purtată de valul cântecului. Învârte-mă, cioplitorule, repede... repede... repede...

Așa, pierzându-se cu totul, dănțui flăcăul ceasuri în șir, dănțui și se dăruie întreg, și tot ce era mai bun în el jertfi pe podelele netezi ale uriașei încăperi, în care perechile lunecau, lunecau...

Apoi mâinile de-argint care cântau pe cetere se-opriră fără veste, și-n palatul de-argint din lună răsunară deodată trei sunete de trâmbiță. Perechile încetară danțul, și oamenii înveșmântați în blăni de leu, bărbații înfășurați în mantii albe și femeile împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor începură a se face străvezii. Din ce în ce trupurile li se vedeau mai puțin, ca niște umbre argintii, până se topiră cu totul în lumina argintie, pierind ca niște năluci firave, de nu rămaseră în încăperea fără capăt decât cioplitorul și Dănțuitoarea.

Atunci se deschiseră trei uși și Poetul, Luptătorul și Vraciul pătrunseră în încăpere. O lumină strălucitoare le scâldea chipurile.

— Să mergem – spuse Vraciul. Dar, dând cu ochii de cioplitor, pe fața căruia nu citi decât o mare oboseală, întrebă cu teamă: De ce ești istovit? N-ai sorbit puteri din sfatul meșterilor tăi?

— Nu... n-am fost la sfat – mărturisi flăcăul.

— Am jucat întreaga noapte! strigă Dănțuitoarea. Vai, cât am jucat... Poetul oftă, privind cu milă către cioplitor.

— Să mergem – spuse el. Și o mână de-argint le deschise poarta, și-afară, pe câmpia de argint a lunii, roiul stelelor îi

înconjură.

Dar nici o stea nu se apropie de cioplitor, care pășea anevoie, ca un om cu sufletul bolnav...

Și tăcuți pășiră pe câmpia de argint și tăcuți intrară pe porțile larg deschise ale cetății celei albe, ce se împreună, scârțâind, în urma lor.

— Rămas bun, noapte de sidex și catifele-albastre – spuse Poetul.

— Bun rămas pentru un an de zile – spuse Luptătorul.

— Cu bine – spuse și Vraciul, înălțându-și brațele, iar stelele țâșniră de lângă ei și se pironiră la locurile lor, pe boltă.

Atunci sutele de aripi albe bătură aerul și cetatea se desprinsă binișor de pe câmpia lunii, apucând calea de întoarcere spre pământ.

— O, Vraciule – strigă deodată cu patimă cioplitorul, care până aci tăcuse, cufundat în gânduri – o, Vraciule, noaptea asta m-a legat pe veci de Dănțuitoare! Ajută-mă, rogu-te, cu puterea ta și-ngăduie-i să rămână vie lângă mine...

Dar Vraciul clătină din cap, mâhnit.

— Nu stă în puterea mea să-ți îndeplinesc dorința... Dacă i-ai fi rugat pe meșterii tăi din veac – cine știe? – s-ar fi găsit poate vreunul să te-ajute...

— Opriți! strigă atunci rătăcit cioplitorul. Aripi albe, ridicați-mă la palatul din lună! O, cum n-am știut!... Cum n-am știut!... Opriți! Opriți odată!

— Prea târziu! spuse însă Luptătorul. Ți-ai irosit noaptea și desigur te-ai osândit.

— Cum și-a irosit-o? îl certă Dănțuitoarea. Și-a petrecut-o cu mine... Lacrimi grele curseră din ochii cioplitorului și el se aruncă la picioarele Poetului, rugându-se deznădăjduit:

— Măcar tu arată-te îndurător! Luptătorul are o inimă de piatră, Vraciul e bătrân și inima-i e de gheață, dar tu, tu ești tânăr și-ai cântat dragostea...

— Nu dragostea cântă în inima ta – spuse însă cu tristețe Poetul. Ești bolnav de mândrie, cioplitorule și nu vrei să te desparti de lucrul mâinilor tale...

— Ajută-mă, totuși – plânse acela – nu mă lăsa...

— Ridică-te – vorbi atunci Vraciul. În noaptea asta ai prețuit mai mult un chip decât meșteșugul care ți-ar fi îngăduit să cioplești nenumărate alte chipuri, tot mai desăvârșite. În noaptea asta te-ai oprit în loc și niciodată nu vei mai ciopli ca până azi. Ai rămas încremenit în noaptea asta, cioplitorule, și tot ce pot face pentru tine e să-ți duc încremenirea până la capăt.

— Și voi sta veșnic lângă Dănțuitoare? strigă cioplitorul.

— Și vei sta veșnic lângă Dănțuitoare – încuviință cu tristețe Vraciul.

— Îți mulțumesc – șopti flăcăul. E tot ce mai doresc.

Și Vraciul își întinse atunci degetul de piatră și cu degetul de piatră atinse ochii cioplitorului, și nările, și buzele, și urechile. Și cu degetul de piatră îi atinse inima...

Iar cetatea cea albă pluti, pluti, coborând prin văzduh, și-n zori se lăsă pe malul mării, unde oamenii înșelați de neguțătorul cunfățișare de broscoi așteptau cu inima strânsă, în straietele de piele roșie ca focul și plină de gurguie, cu care lăcomia lor îi dăruise. Și, văzând-o că se lasă pe nisip, năvăliră cu toții în cetate, și-n piața cea mare dădură peste leșul omulețului și se minunară de săgeata de piatră care-l răpusese; dar mirarea nu le cunoscă margini când, lângă chipurile Poetului, Luptătorului și Vraciului, văzură chipul Dănțuitoarei, și-alături de ea, chipul cioplitorului, încremenit pe veci...

Și-au mai trecut de-atunci nenumărate nopți de sidef și catifele-albastre, dar nimeni n-a mai zburat cu cetatea cea albă în palatul de-argint de pe câmpia lunii, căci sutele de aripi albe s-au făcut și ele de piatră pe ziduri și n-au mai fâlfâit nicicând...

A fost odată o cetate mai mândră decât toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însoțită la malul mării. A fost odată o cetate... și povestea ei se deapănă agale, a fost odată o cetate fără seamăn – și n-a lăsat decât prilej de jale.

O, de-ai putea închide-nvățătura în inima și-n mintea dumitale!

Fântâna domniței

Și-așa cum îți spusei, pe lumea asta sunt povești cu duiumul! Nu zău, cum te-ntorci și cum te sucești, dai peste-o poveste, că poveștile (nu mai e demult o taină pentru nimeni, așa că mă-ncumet și eu să ți-o spun la ureche), poveștile cresc la margine de drum, în plopii care fac pere mălăiețe și-n răchitele care fac micșunele, dar eu unul n-am văzut, nu știu și, dacă nu știu, mai bine tac. De ce să grăiesc în dodii? Despre plopi însă știu bine și, odată ce știu, iacă, nu mă tem s-o spun în gura mică la urechea orișicui...

Acu, de bună seamă, odată ce cresc în plopi, poveștile sunt toate adevărate, că de n-ar fi, nu s-ar povesti. Dar asta nu înseamnă, vezi bine, că toate sunt adevărate deopotrivă. De ce să mint? Unele-s mai adevărate, altele mai puțin. Numai că eu am să-ți spun acu cea mai adevărată dintre toate poveștile care s-au spus vreodată, de când soarele arde pe cer. Iar dacă ai să afli în povestea asta o singură minciună, fie și una mică, fie și un fleac de minciună, o pârilită de minciună, o minciunică, atunci îți dau voie s-o mai ascuți o dată, de la început și până la sfârșit, ca să te-ncredințezi că am dreptate!

Cum? De ce lungesc vorba? Dar nu lungesc nimic... Și ca dovadă iacă, ți-am și spus că-ntr-o țară trăia odată o domniță de viță. Și-avea domnița palate și podoabe nenumărate, rochii și calești, avea tot ce poftești, că nu era lucru pe lume să nu-l râvnească, și dacă-l râvnea, îndată-l avea. Păi cum? Te ruga atât de

dulce să-i dăruiești tot ce-i plăcea, că nimeni nu se mai putea pune împotriva.

— Ai o pasăre măiastră? zicea domnița. Dă-mi-o! Dă-mi-o de bunăvoie că de nu, te trag în țepă! Iar la asemenea rugăminte, pricepi, nimeni nu pregeta să-i facă pe plac, și domnița fugea cu pasărea-n iatac.

Și-apoi, într-o bună zi ieși domnița din palat și porni să se plimbe prin cetate, și se plimbă, se plimbă și nu-ntâlnește picior de om. Se vestise, pasămite, că are de gând să se plimbe și locuitorii se ascuseseră care pe unde putea, știind că dacă o-ntâlnesc are să râvnească ba una, ba alta, și are să-i despoaie. Iar domnița trecea mânioasă pe ulițele pustii, singură și pusă pe hartă.

Dacă merse ce merse, ajunse lângă o grădină nespuse de frumoasă, pe care n-o mai văzuse nicicând.

— Ia te uită! își spuse domnița. Așa grădină mi-ar plăcea și mie... Deschise porțița și păși în grădină, dar cum păși, cum intrară-n pământ și florile, și iarba, și tufișurile. Se frecă ea la ochi, grădina însă pierise și doar în mijloc se mai înălța un pom stingher. Înciudată, unde nu se răsuci domnița pe călcâie și valvârtej ieși pe porțiță; dar când privi din uliță, ce să vadă? Florile, iarba și tufișurile erau iarăși la locurile lor.

— Nu se poate! strigă domnița și bătut din picior, mai-mai să-și scrântească glezna.

Ca o furtună năvăli pe porțiță, și numai ce puse piciorul în grădină, că toate pieriră din nou, de parcă n-ar fi fost.

— Care-i stăpânul grădinii? strigă înciudată domnița, dar nimeni nu răspunse și nimic nu se clătina.

Strigă de câteva ori, până ce, istovită, se rezemă de gard. Atunci i se păru că ceva lucește în pomul din mijlocul grădinii. Și se apropie de pomul acela și văzu spânzurând pe-o cracă un singur măr de aur.

„Dacă stăpânul grădinii ar fi răspuns când am strigat, își spuse domnița, i-aș fi cerut mărul și, de bună seamă, mi l-ar fi dat. Am să-l iau singură și gata!“.

Și-ntinse mâna să apuce mărul de aur, dar mărul sări de pe craca lui și se opri pe altă cracă, dedesubt. Speriată, domnița făcu un pas îndărăt. Mărul stătea atât de cuminte pe craca de care se

agățase, că ea își luă inima în dinți și-ntinse mâna din nou. Îndată sări și mărul de la locul lui și se puse pe altă cracă, și mai jos.

— Am să-mi ies din sărite! strigă domnița și, dacă în palatul ei curtenii i-ar fi auzit strigătul, fără îndoială că toți ar fi prins să tremure ca frunza.

Dar în jurul domniței nu se afla nici umbră de curtean, nimeni nu-i auzi strigătul și nimeni nu tremură. Atunci, strângând din dinți, întinse încă o dată mâna și mărul de aur sări iar de pe cracă și se așeză binișor pe pământ.

— Acu te-am prins! se bucură domnița și se repezi înainte.

Dar, când încercă să-l apuce, mărul se afundă în pământ și-n locul unde abia stătuse se ivi o gaură. Tremurând de necaz, domnița își vârî mâna în gaura aceea, socotind că dăduse în sfârșit de mărul buclucaș. Trase și, când colo, trase de un soi de cârlig cu rost ascuns acolo, bag sama, că-ndată simți cum se lasă-n jos, de parcă pământul s-ar fi prăbușit odată cu dânsa.

— Ajutor! strigă domnița. Săriți! Ajutor! Dar nimeni n-o auzi, nimeni nu-i răspunse și ea se cufundă, se cufundă până ce tălpile i se opriră pe una dintre rădăcinile mărului.

Vru să urce, dar peste capul ei pământul se-nchisese și se pomeni prinsă ca-ntr-o capcană. Iar un opaiț care nu părea atârnat de nimic, un opaiț lumina rădăcinile și, când îl privi mai bine, văzu că opaițul era chiar mărul de aur pe care-l râvnise.

Mărul începu să coboare; iar, temându-se că rămâne în beznă, domnița coborî din rădăcină-n rădăcină, ca pe niște trepte, coborî și se afundă în pământ. Cât a durat coborâșul, n-am știre, dar când s-a sfârșit, domnița se trezi pe-o câmpie de piatră.

Până hăt, departe, câmpul de piatră se-ntindea neted ca-n palmă, iar mărul de aur îl lumina, spânzurând undeva, în dreptul frunții albe a domniței. Și porni din nou mărul, sărind pe sus, și domnița-l urmă uitând că voise să pună mâna pe el.

— Să nu mă lași în beznă, auzi tu? îi porunci.

— Aud – răspunse mărul.

— Cum, știi să vorbești? se mânie domnița. Apăi atunci să-ți fie rușine obrazului!... Pe unde mă porți, mărule?

— Ai să vezi tu – zise mărul și nu voi să mai spună nimic.

Și-o purtă pe domniță peste câmpul de piatră, o purtă și-o

purtă până ce condurii ei se sparseră.

— De-acu nu mai fac un pas! strigă domnița, privindu-și cu milă degetele de la picioare, ieșite din conduri.

Atunci se pomeniră în fața unei matahale de om, care purta în spinare un gheb uriaș.

— Ce mi-ai adus, mărule?

— Ia, o domniță — răspuse acela.

— Bre, bre, oare numai domnițe trăiesc pe pământ?... De la o vreme mă blagoslovești numai cu domnițe, cu jupânițe și cu mpărătițe...

— De, ce să-i faci! oftă mărul. Calul de dar nu se caută la dinți.

Acu, domnița le ascultase sfatul, nevenindu-i să-și creadă urechilor. Dar, dacă mai auzi și ultimele cuvinte ale mărului, nu se mai putu stăpâni.

— Nu v-ar fi rușine, neobrăzaților! se răsti ea. Așa grați voi despre cele mai alese făpturi de pe pământ?... Cum de n-am eu landemână un călău priceput, ba chiar și unul nepriceput, că tot ar ști să vă-nvețe minte!

— Iacă, asta-i marfa – oftă mărul. Dacă nu-i pe alese...

— Fii bun, mărule – se rugă uriașul, întorcându-se cu ghebul către măr.

Și-apăi când se izbi mărul de ghebul aceluia, se desfăcu ghebul și-o scară de frânghie se lăsă din el, ca de la o fereastră.

— Suie dumneata pe scară – o îndemnă mărul; dar domnița se trase îndărăt.

— Eu?... Nici în ruptul capului! Ce să caut acolo?

— Dar multe mofturi mai faci! se stropși atunci uriașul. Suie odată dacă ți se spune!

Și-atât de năprasnic strigase, că domnița nu cuteză să i se mai împotrivească. Însăpăimântată, se repezi la scara de frânghie și prinse a sui.

— Câte zici că ai pân-acu? întrebă mărul.

— Dar cine le mai știe seama? dădu răspuns uriașul, clătinându-și amărât căpățâna.

Și-așa urmară să grăiască potolit, în vreme ce domnița suia pe scara de frânghie, suia mereu, până ajunsese la capătul scării.

Acolo, ce să vadă? Un drum mărginit de salcâmi pornea prin ghebul uriașului. Iar dacă puse domnița piciorul pe drumul acela, odată se trase înăuntru și scara de frânghie, iar intrarea se închise-n urma ei, de nu se mai cunoscă nici locul unde fusese...

Ai fi zis că-n ghebul uriașului se cuvenea să fie beznă, așa-i? Ei, iacă, nu era. Privi cu mirare domnița și văzu că pătrunsese într-o lume cu cer și pământ, cu iarbă și copaci, iar toată lumea aceea era scaldată într-o lumină întunecată. Iar dacă merse ce merse pe drumul mărginit de salcâmi, se sfârși drumul acela la malul unui lac.

— Ciudat gheb mai poartă în spinare și matahala asta! spuse cu glas tare domnița.

Și numai ce spuse așa, că o știucă se și ridică la fața lacului.

— Știucilor, suratelor – strigă știuca – haideți, că ne-a sosit mâncarea!

— Ce tot vorbești? o luă la rost domnița. Unde vezi tu mâncare?

Știuca o privi lung și spuse cu mirare:

— Asta-i bună! Dar tu ce socoți că ești?... Băatură?

— Te poftesc să fii cuviincioasă! strigă domnița. Și să nu-ți treacă prin minte că, dacă am binevoit să-ți vorbesc, îți poți lua nasul la purtare. Sunt o domniță!

— Așa? se bucură știuca. Tare-mi plac domnițele!

Și unde nu ridică odată un băț de care era legată o sfoară. Iar când îndreptă bățul către ea, văzu domnița că de sfoara aceea spânzură un cârlig de undiță.

— Ce faci? strigă domnița, uluită.

— Pescuiesc – zise știuca, încercând s-o prindă cu undița. Hai, domniță, agață-te!

Și-ntr-o clipă se iviră la fața apei sumedenie de știuci, toate cu câte-o undiță, și fiecare încercă s-o prindă pe domnița care se trase îndărăt, albă la față ca varul.

— Ai speriat-o! strigară știucile și, dacă văzură că undițele lor n-o mai pot atinge, tăbărâră cu toate asupra știucii care intrase în vorbă cu domnița: De câte ori ți-am spus că la pescuit nu se vorbește?

— Iertați-mă! scânci știuca. N-am să mai fac...

— Tot așa ai spus și rîndul trecut! Și știucile se cufundară-n lac, trăgându-i știucii celei guralive un toc de bătaie, să-și amintească măcar de-aci înainte că pescarului i se cere să tacă din gură.

Iar văzând că nu-i de șagă, se-apucă domnița să ocolească lacul știucilor. Trecu prin salcâmi care-o zgâriară și-i sfâșiară hainele cu acele lor lungi, se târî, se luptă și până la urmă dădu peste-un alt drum, la marginea căruia păștea un cal.

— Călușule! Călușule! strigă bucuroasă domnița, gândind să-ncalece și să-și scutească alte osteneți.

Calul își înălță însă capul și-o privi cu tot atîta bucurie.

— În sfârșit! spuse el și, nici una, nici două, sări în spinarea domniței.

— Ce... Ce faci? apucă să mai strige aceea, moartă de spaimă și alta nu.

— Lasă vorba! îi porunci însă cu asprime calul. Dii! N-am vreme de pierdut... Și unde nu-i puse odată frâul pe cap, îndemnînd-o la drum.

Și-apăi îl cără domnița pe calul călăreț, îl cără cât îl cără, până ce, istovită, căzu cu cal cu tot.

— Dii, mârtoagă! strigă calul, dar domniței nici prin gând nu-i trecea să se ridice.

Era frîntă de oboseală, buimăcită și, uitînd că-n palatul ei nu izbutea să adoarmă decât pe saltele din puf de privighetoare, dorea din tot sufletul ca asprul călăreț să-i îngăduie să se culce acolo, în praful drumului. Iar dacă văzu că n-o putea urni, calul își spuse, pesemne, că mai degrabă ajunge singur unde avea treabă.

— Păcătoase mârtoage ne mai trimit de la o vreme! bombăni el.

Și, tot bombănind, îi luă frâul de pe cap și se duse la treburile lui, în vreme ce domnița adormi pe dată și dormi, dormi pe salteaua de praf, așa cum nicicînd nu dormise în patul de aur din palatul ei.

Cînd se trezi, se frecă la ochi și nu pricepu unde se află. Bătu din palme, ca să-i vină slugile și nimeni nu veni și se văzu întinsă-n drum, cu straietele mînjite și sfâșiate. Atunci își aminti de tot ce i se întîmplase și se ridică speriată, grăbind în căutarea unui adăpost, unde să fie apărută de primejdii.

Iar dacă merse o bucată de drum cât o aruncătură de băț, se

află înaintea unei ciuperci nemăsurat de mare. Sub pălăria ciupercii, ca-n bătătura unei case, zăceau care, pluguri și unelte mărunte. Se apropie domnița și văzu că-n trupul ciupercii se află o poartă de lemn. Atunci, cu teamă, bătu în poartă.

— Cine bate?

— Eu, domnița...

Poarta se deschise și-n prag se ivi un flăcău. Straielimpărătești pe care le purta erau mai rupte și mai feștelite decât straiel domniței, iar pe capul flăcăului strălucea o coroană.

— Încă o domniță! spuse-n silă flăcăul. M-am săturat de domnițe, ca de mere acre...

— Cum de cutezi? se sumeți domnița.

— Iaca, răspunse flăcăul. Cutez! Și nu mă mai ține de vorbă, că domnii porci s-au pus la masă și-au să mă ia la trei păzește dacă nu le aduc țuiculița și măslinile...

— Porcii? se înspăimântă domnița, amintindu-și de știucile care încercaseră s-o pescuiască și de calul pe care-l purtase în spinare.

— De bună seamă – spuse flăcăul. Îi slujesc la masă... Pe tine la ce te-au pus?

Domnița bătu din picior, dar cum își părăduise condurii, se izbi într-o piatră și prinse-a plânge:

— Vreau acasă! plângea domnița. Nu-mi place aici! Vreau acasă!

— A, ești nou venită – pricepu flăcăul. Iaca ce-i! Fă bine atunci și ia-o pe după spatele ciupercii noastre, până ai să dai peste cușca domnului câine.

Spune-i că vii de pe pământ și are să te rânduiască el pe unde-o fi nevoie... Și, zicând așa, își potrivi flăcăul coroana și, fără a-și lua rămas bun, se grăbi să ducă țuiculița și măslinile, ca să nu-l ia domnii porci la trei păzește! Rămasă singură, domnița mai plânse oleacă și, neavând ce face, o luă pe după spatele ciupercii, așa cum o sfātuise flăcăul. Și nu merse mult, că dădu peste cușca unui câine.

— Cuțu! Cuțu! strigă domnița, dar un glas gros se răsti deodată la ea:

— Frumos vă-nvață să vă purtați acolo, pe pământ; tare

frumos, n-am ce zice!... Bate mai întâi cuviincios la poartă și nu striga prostii.

Bătu domnița și-ntrebă cu sfială:

— E voie?

— Poftește!

Atunci intră domnița în cușcă și se pomeni față în față cu un câine ciobănesc.

— Când ai venit? o întrebă câinele, privind-o peste ochelari.

— Ieri — spuse domnița. Adică, azi... Adică...

— Am înțeles – oftă câinele și, clătinând din cap, deschise un catastif mare în care însemnă pe rând numele domniței, locul de unde venea și ziua când pășise în Țara-din-Ghebul-Uriașului, după care întrebă: Ce știi să faci?

— Nimic – spuse domnița. Adică știu să mă plimb, să dorm, știu să bat din palme...

Câinele se scărpină la ceafă cu pana de găscă muiată în cerneală și-și mânji bunătate de blană, dar nici nu luă seama, atât era de încurcat.

— Nu știu ce să mai fac – mărturisi el. Toate domnițele sunt deopotrivă de nepricepute...

— Știi să călăresc! spuse domnița, dar îndată și-aminti de calul pe care-l purtase și strigă: Ba nu, am uitat! Crede-mă că am uitat. Zău!

— Te cred – rosti câinele. N-ai putea duce un mânz, darămite un cal voinic... Știi ce? Am să te trec la doamnele oi.

— O domniță la oi?

— La doamnele oi, da! Nădăjduiesc că ai să fii supusă și că n-ai să le dai prilej de supărare...

Iar dacă îi dădu un răvaș către domnul berbec, mai-marele oilor, îi arătă câinele pe unde s-o apuce și merse domnița de i se înfățișă berbecului, care sta proptit într-o bătă ciobănească.

— Baciule, a venit o domniță – îl vesti o oaie.

— Ia s-o vedem – spuse berbecul. Și când domnița se apropie, o cântări din ochi: Mda! Trece-o la turma de țurcane...

Oaia dădu din cap, în semn c-a priceput, și deschise un țarc. Iar care nu fu mirarea domniței când văzu în țarcul țurcanelor... o turmă de domnițe. Oaia atârnă o talangă de șiragul mărgăritarelor

pe care domnița le purta la gât și strigă cât putu de tare:

— Hei, țurcanelor! V-am mai adus o domniță...

Apoi închise țarcul și plecă, în vreme ce domnițele țurcane se strânseseră în jurul domniței, sunând din talângi și vorbind toate odată.

— Nu pricep nimic, grațiți pe rând – le rugă domnița.

— Ai avut noroc că te-au trecut la turmă – spuse o domniță scundă și rotofeie.

— Aici trăim ca-n palatele noastre – zise cu trufie o altă domniță, care-și ținea nasul tot pe sus.

— Nu facem decât să ne plimbăm, să dormim și să mâncăm – strigă o domniță veselă.

— Ce-i drept, în fiecare primăvară ne tund – spuse alta.

— Ne tund? Cum ne tund? strigă domnița.

— Bine, așa cum se tunde – o lămuri careva. Cu foarfecel.

Și-abia atunci văzu domnița că domnițele țurcane purtau toate câte un tulpan, care le-ascundea părul ciuntit.

— Noi suntem doar țurcane și încă o ducem destul de bine, dar să vezi trai la domnițele merinos! oftă o domniță lungă și deșirată.

Așa, din vorbă-n vorbă, află domnița că din costițele celor de la turmă se țes pături pentru domniții cai. Și plânse auzind una ca asta, că dacă se-nvoia să se plimbe, să doarmă și să mănânce, nu se-mpăca nicicum cu gândul că pletele unei domnițe pot sluji drept pături pentru cai. Iar după ce plânse ce plânse, plecă să se plimbe cu turma, și zilele începură a se scurge atât de asemănătoare, că domnița pierdu șirul zilelor. Se obișnuie cu oile ciobănițe și cu baciul berbec, se obișnuie cu țarcul și cu tunsul, și doar nespuse de greu își putea închipui că trăise cândva și altfel decât cu o talangă la gât. Și trecu așa multă, multă vreme...

Acu, ghebul uriașului atârna tot mai greu, că mărul de aur aducea zi de zi, ba un prinț, ba o jupâniță, ba un boier, ba o domniță. Se clătina bietul uriaș pe picioare, se clătina sub povara cea mare, iar mărul îi aducea întruna oaspeți, că nu li se mai sfârșea neamul!

Și-apăi într-un rând, când o jupâniță cu trupul cât un poloboc, sui pe scara de frânghie, uriașul nu mai dovedi să se ție

drept. Se-ncovoie, se-mpletici și, dând cu ghebul de pământ, căzu cât era de lung. Iar ghebul odată plesni și prin plesnitura aceea prinseră a sări ca niște purici împărați și împărățițe, domni și domnițe, jupâni și jupânițe, mă rog, câți fuseseră-nchiși în gheb, de se simțiseră cam strâmtorați în ultima vreme.

— Stați pe loc! Oprțiți! strigă mărul de aur, dar degeaba strigă, că un zdrachon de împărat mustăcios odată puse mâna pe el și-l sili să scoată pe pământ toată strânsura aceea de capete încoronate.

Mărul, biet, ce să facă? Nu-și mai răci gura de pomană, că de știut știa el ce știa, și-i călăuzi pe toți pe același drum pe care-i călăuzise cândva. Și, după cum veți fi bănuț, domnița noastră se afla și ea printre cei de năvăliră pe pământ. Iar dacă se văzu la larg, își luă rămas bun de la domnițele țurcane și se-ndreptă spre casă.

Și-apăi merse domnița sunându-și talanga, merse și tare se minună nemaicunoscând nici locurile, nici oamenii. Grădina cea neasemuit de frumoasă pierise, pierise și pomul care făcuse făcuse mărul de aur.

— Încotro e palatul? o întrebă domnița pe-o fetiță care bătea mingea pe-acolo.

Fetița însă se sperie și fugi. Și merse domnița pe ulițele pline de oameni, că nimeni nu se mai ferea cu din calea ei, iar dacă ajunse în locul unde ar fi trebuit să se afle palatul, văzu doar o fântână. Un chip de piatră se-nălța acolo și domniței i se păru întâi că-i chiar chipul ei; iar când se apropie, zări o oaie de piatră, din gura căreia țășnea un firicel de apă, și firicelul de apă cădea într-un havuz.

Ca fermecată, domnița privi ceasuri la rând spre oaia de piatră. Ba i se părea că-și vede chipul, ba se-ncredința că nu-i decât o oaie... Apoi prinse a-nsera și, ca să vadă mai bine, trecu peste marginea de piatră a havuzului, intră în apă și se opri lângă chipul de piatră.

...Iar în zori, când oamenii umplură ulițele, tare se minunară văzând că lângă oaia de piatră a fântânii se mai ivise o oaie. Cum bătea vântul, talanga de la gâtul oii se mișca și sunetele talangii parcă spuneau: „Domniță! Domniță! Domniță!“.

Oamenii numiră atunci fântâna Fântâna Domniței și, pentru-ntâia oară, se-ncredințară că și-o domniță-i bună la ceva.

Sânger vânătorul

Puhoaie de vreme s-au scurs de-atunci, dar oamenii încă mai țin minte... Nimeni n-a uitat de Sânger, vânătorul mlădios ca trestia și aspru ca piatra, căci multe fiare-a stârpit, multe blănuri a adunat și nu s-a găsit în lumea-ntreagă un altul să-i poată sta alături. Când răsărea din tufișuri o frunză sau o floare roșie, i se prindea de fiecă dată în plete; când ieșea din lac, o iarbă roșie întotdeauna i se înfășura în jurul pieptului.

Cât era ziua de lungă, vânătorul bătea potecile codrului ucigând toate sălbăticiunile-ntâlnite. Patima vânatului îl stăpânea în asemenea măsură, că ajunsese să ucidă de dragul sângelui, bucurându-se ori de câte ori aburii calzi suiau din trupul vietăților străpunse de neiertătoarele-i săgeți. Noaptea se culca pe unde nimerea și nu rareori lipsea de acasă cu săptămânile.

— Prea mult ucizi, fătul meu. Înțeleg să lipsești o zi, înțeleg să lipsești două... lipsește și trei, dar nu pieri cu săptămânile, că greu îmi duc singură bătrânețile și tare mă tem că odată și odată ai să pleci și n-ai să mi te mai întorci – îl ruga biata maică-sa.

Dar Sânger râdea.

— De ce nu m-aș întoarce? Nu-ți face spaimă de florile mărului, că nu s-a născut încă fiara care să-mi vină de hac!

Ofta atunci bătrâna și prindea a povesti întâmplări cumplite,

petrecute cu ani în urmă. Vânători vestiți se mistuiseră ca fumul și trei nopți răsuseră după aceea râșii...

— Când le ies eu în cale – se-ncrunta Sânger – râșii plâng.

— Zimbrii, fătul meu, aveau coarnele mânjite cu sânge și ochii lupilor erau roșii, ca niște flori de foc...

— Din coarnele zimbrilor beau vin îndulcit și pe blănilor lupilor îmi odihnesc tălpile!

— Nimic nu te oprește, fătul meu – ofta bătrâna și, privind cu spaimă la maldărul de blănuri din colibă, adăuga în șoaptă: Nu-i cășunați vreun rău, fiare ale pădurii! E tânăr și nu știe multe...

Și-apoi, într-o bună dimineață plecă Sânger și se afundă în codru și nu trecu mult că un răs îi tăie calea.

„Vii numai bine“, își spuse vânătorul.

Înstrună săgeata, încordă arcul dar, când să slobozească săgeata, răsul se făcu nevăzut. Înciudat, îi luă urma și-ndată-l află cocoțat într-un copac. Din nou îl luă la ochi, din nou pieri sălbăticiunea și peste o clipă din nou îi tăie drumul.

Iaca-așa-l necăji în ziua aceea răsul, acu pierzându-se-n copaci, acu sărind pe potecă, acu afundându-se-n câte-un tufiș. Și se ținu Sânger de urma lui și răsul îl purtă după el, până ce vânătorul rătăci drumul și se pomeni într-o parte a codrului prin care nu mai umblase nicicând.

Acolo toți copacii erau uscați și nu se zărea fir de iarbă sau lujer de floare. Crengile negre încremeniseră ca sub puterea unei spaime. Din loc în loc, un colț de stâncă răsărea prin covorul frunzelor căzute și frunzele nu se sfărâmau sub tălpi; uscate, zbârcite și negre, frunzele erau tari ca niște gheare sau ca niște copite.

— Cum de n-am ajuns eu niciodată până aici? se-ntrebă Sânger, fără să piardă din ochi răsul, care cum se iveau, cum intra parcă-n pământ.

Și vânătorul nu-și dădu seama cât de mult îl purtase răsul, decât atunci când umbrele serii prinseră a se aduna tot mai dese. În amurgul roșiatic copacii uscați păreau și mai cumpliti, iar cucuvăile începură a se tânguie. Fără veste se lăsă un întuneric greu. Și-n clipa când se întreba unde avea să-și petreacă noaptea, Sânger se izbi de un perete de piatră. Pipăi cu amândouă mâinile și-

ndată dădu peste o deschizătură și-nțelese că norocul îi scosese în cale o peșteră.

Adună degrabă un mănunchi de vreascuri, le cără în peșteră și, scăpărând amnarul, aprinse focul.

„Al naibii răs, își spuse. dacă-l mai puteam vedea o clipă măcar, îl doboram, de bună seamă...”.

Atunci limbile focului cuprinseseră vreascurile, bezna fu alungată-n unghere tănuite și Sânger înțelese că se afla într-o peșteră nemăsurat de mare. Bolta întunecată se sprijinea pe stâlpi de piatră, iar pereții erau de jur împrejur zugrăviți în culori tari. Cât vedea cu ochii, vânătorul deslușea doar chipuri de zimbri, de urși, de râși și de lupi și-n trupurile tuturor zări înfipte săgeți. Din pricina pâlpâirilor focului i se păru că toate sălbăticiunile acelea zugrăvite se mișcă și-l ațintesc cu priviri sângerii. De undeva, din fundul pământului, parcă se auziră mugete înăbușite.

— Începe judecata zimbrilor! tună un glas aspru și-ndată pieriră de pe pereți celelalte fiare, și rămaseră acolo doar zimbrii, care-și răsuciră trupurile mari și-și întoarseră coarneaue către vânătorul uluit.

„Visez, își spuse acela. Am adormit, de bună seamă, și visez...”.

În clipa aceea sări din foc o scânteie și-l arse pe braț și Sânger înțelese că nici nu doarme, nici nu visează. Un zimbru uriaș se desprinseseră din zid, apropiindu-se de el.

— Mă cunoști, vânătorule? întrebă zimbrul și Sânger cunosc pe săgețile înfipte în trupul fiarei creștătura pe care doar el o făcea și care era semnul lui de vânat.

Privind mai bine, zări același semn pe toate săgețile ce mușcaseră-n carnea zimbrilor și pricepu că are-n față doar namilele pe care le vânase cu mâna lui, de când începuse a vâna prin codru.

— Mă cunoști, vânătorule? întrebă zimbrul din nou.

— Te cunosc! Te-am răpus în Poiana Izvorului, zimbrule.

— U-u, nelegiuitul! mugiră ceilalți zimbri, aplecându-și amenințatori coarneaue, iar zimbrul uriaș răcni de se cutremură bolta de piatră:

— Ucigașul nu tăgăduiește. Frați zimbri, răzbunare!

— Răzbunare! mugiră toate namilele și, cât ai clipi, alcătuiră

cu trupurile lor cu cerc, prinzându-l pe vânător la mijloc.

Zimbrul uriaș intră și el în cerc. Ori încotro se-ntorcea, Sânger dădea doar peste coarnele înroșite de pâlپairile focului. Zimbrii se urneau în tăcere și nu li se auzea răsuflarea grea, nu sfărâmau o piatră sub copite. Din ce în ce strângeau cercul și cumplită era liniștea în care se mișcau toți odată, înaintând pas cu pas. Părea că nici o putere din lume nu-i în stare să-i oprească și Sânger înțelese că toate coarnele acelea-nroșite de sclipirile focului aveau să se înfigă în trupul lui.

Atunci scoase din tolbă săgeată după săgeată și săgeată după săgeată trimise din arc. Toate săgețile nimereau la țintă, dar zimbrii-naintau tot atât de tăcuți, uriași și greoi. Nu se sinchiseau de săgețile lui și vânătorul simți cum sângele-i îngheață în vene, la gândul că săgețile-i erau neputincioase. Într-adevăr, zimbrii care-l strângeau în cercul acela cumplit erau morți – și nu-i putea ucide pentru a doua oară.

Zbărânaia lemnul săgeților, în vreme ce vârfurile lor ascuțite se-nfîgeau în carnea namilelor păroase și zbărâitul, aducând cu zumzetul unor cărăbuși, era singura larmă din peșteră. Iar zimbrii înaintau încet, pas cu pas, ca la un semn.

Și Sânger îi lăsă să se apropie până ce coarnele lor se aflară la o palmă de pieptul și spatele lui. Atunci se ghemui la pământ și, luându-și vânt, sări fără veste peste spinarea zimbrului uriaș și pe gura peșterii se năpusti afară, în noapte, pe când mugetele zimbrilor se ridicau în urmă-i ca mugetele unei mări în furtună.

— Prindeți-! Fiare cu colți și fiare cu gheare, prindeți ucigașul scăpat de pedeapsă!

Și urșii, lupii și râșii zugrăviți pe pereți, toate fiarele ce pieriseră-n vremea judecării zimbrilor, toate năvăliră pe gura peșterii și se-avântară pe urmele fugarului. Gonea vânătorul printre copacii uscați, gonea ca vântul și larma sălbăticiunilor îi dădea aripi, căci nu se-ndoia de sfârșitul pe care i-l pregăteau. Și-alergă așa, urmărit de fiarele codrului, alergă cu sufletul la gură până ce simți că pășește în gol. Și se prăbuși, rostogolindu-se de pe buza unei prăpăstii, se prăbuși simțind că mintea i se întunecă... și nu mai știu de nimic.

Iar dacă a zăcut acolo multă sau puțină vreme, Sânger n-avea

să aflu niciodată! Destul că atunci când deschise ochii se trezi culcat pe-o blană de urs și nu auzi nici țârâit de găză, nici cântec de pasăre. Liniștea părea lăsată de veacuri și el se miră văzând așternute în tot locul blănuri de râși, de lupi și de urși; iar blănurile se-ntindeau, una lângă alta, cât de departe putea privi în zare.

Fundul râpei era neted ca-n palmă și nici un copac nu se înălța, nici un tufiș, nici un fir de iarbă. Doar ici și colo, capetele fiarelor se deosebeau pe covorul blănurilor, ca niște flori ciudate, și-o lumină verzuie, strecurată prin frunzare nevăzute, scâlda priveliștea.

Ridicându-se încet, Sânger privi îngândurat înălțimea de la care se prăbușise: buza râpei se-nălța atât de sus, că n-ar fi putut-o ajunge nici cu săgeata. Și căzând de la asemenea înălțime nu-și vătămase totuși nimic, nu-l durea nimic și nu zări pe pielea netedă nici urma unei zgârieturi.

Atunci încercă să dezlege ciudatele întâmplări prin care trecuse, dar fu nevoit să-și schimbe gândul, nepricepând nimic. Și, buimac, se îndreptă încotro îl duceau pașii, hotărât să facă ce-o ști și ce n-o ști, numai să se întoarcă acasă.

Și-așa merse peste blănurile așternute ca pentru primirea unui împărat, merse și nu peste multă vreme băgă de seamă că unele blănuri de culoare mai deschisă erau așezate cap la cap, închipuind un soi de cărare. Iar dacă urmă cărarea de blană se pomeni, într-un târziu, în fața unei colibe.

Ciudată colibă! La intrare, în chip de scară, un răs, un lup și-un urs se aflau așezați de-a latul, unul după altul, astfel că spinările le alcătuiau trei trepte. Fiarele aveau capetele întoarse către cel ce venea spre colibă și-și rânjeau colții, amenințător. În locul ochilor, trei perechi de pietre scumpe sclipeau mai tăios decât sclipiseră vreodată ochii oricărei fiare întâlnite de vânător în codrii prin care umblase.

Tocul porții era făcut din coarne de zimbri meșteșugit îmbinate și drept poartă slujea o blană cum Sânger nu mai văzuse nicicând, o blană de aur, mițoasă și grea. Iar întreaga colibă, învelită în blănuri scumpe, aducea mai degrabă a palat.

În clipa când vânătorul se apropie, fiarele prinseră a mârâi. Blana de aur se dădu în lături și-o fată oacheșă se ivi în pragul

porții.

— Amuțiți, paznicilor! porunci ea. E cel dintâi vânător care a scăpat de judecata zimbrilor... Apoi, privind drept în ochii lui Sânger, spuse: Află că după ea urma judecata urșilor, apoi judecata lupilor și-n ultimul rând judecata râșilor.

— Cine ești? întrebă Sânger.

— Sunt fiica celui mai cumplit dușman al tău. Dar nu te teme, tata-i plecat de acasă și tu ești atât de frumos...

— Cine-i tatăl tău? mai întrebă vânătorul.

— N-ai auzit de stăpânul fiarelor de pe pământ?... De mult te dușmănește tata și-i negru de supărare că ai scăpat din peștera judecății. Nimeni nu știe unde te-ai ascuns și tata s-a dus să dea porunci. În clipa asta te caută toate fiarele codrilor, dar nici uneia nu i-a dat încă prin minte c-ai putut ajunge până aici.

Sânger zvârli priviri piezișe către cele trei fiare care-l pironneau cu ură, nepierzându-l din ochii lor de nestemate.

— Ajută-mă să scap – o rugă el pe fată. Vreau să mă-ntorc acasă.

— Cât ești de aspru! oftă aceea. Nu mi-ai spus o singură vorbă bună, vânătorule, și totuși eu am păstrat scânteia vieții în trupul tău... Sau crezi că fără mine-ai fi rămas teafăr după prăbușirea ta din lumea oamenilor?

Atunci, pentru întâia oară, Sânger se uită cu alți ochi la fata din coliba acoperită cu blănuri și-i văzu chipul oacheș, mai frumos decât chipurile fetelor de pe pământ.

— Iartă-mă – rosti el cu blândețe. Te-ai arătat bună cu mine și cutez de aceea să te rog să fii mărinimoasă până la capăt. Vino cu mine sus, în lumea mea...

O bucurie nespusă înfrumuseță parcă și mai mult trăsăturile fetei, când îi răspunse:

— Așa doream să-mi grăiești, vânătorule! Am să vin cu tine și n-are să-ți pară rău... Un singur lucru-ți cer: să-mi făgăduiești că de azi înainte nu vei mai ucide nici una dintre făpturile codrului.

— Dar bine, fată frumoasă, cum am putea trăi fără vânat? întrebă mirat

— Nu duce grija asta – zâmbi fata. Vei avea din belșug tot ce ți-ai putea dori!

Dacă auzi așa, se învoi Sânger, iar fata desprinse atunci blana de aur ce slujea drept poartă colibei și-nfășurându-se în blana de aur coborî spinările celor trei fiare, ca pe trei trepte.

— Vino, lupule – porunci apoi.

— Stăpână, stăpână, rău te-ai gândit – spuse lupul.

— Taci! Ne vei scoate pe amândoi sus, în lumea oamenilor.

Lupul scheună încetișor, dar fata și Sânger i se suiră în spinare și lupul o porni în silă, privind întruna către râsul și ursul care-și clătinau capetele a muștrare.

— Mai repede! porunci fata.

Atunci lupul începu să alerge în salturi mari și nu trecu mult că ajunse la peretele râpei.

— Stăpână, stăpână, mai gândește-te o dată! o rugă lupul, oprindu-se pentru o clipă.

— M-am gândit la toate – răspunse fata. Hai, sus!

Și lupul sări și vânătorului i se păru că fiarei îi crescuseră aripi, atât de lesne se înălțase, oprindu-se pe buza prăpastiei, chiar acolo de unde el se prăbușise în noaptea când toate sălbăticiunile îl fugăriseră prin codru. Și nu se depărtă cu mult de buza prăpastiei, că un răs le tăie calea și voi să sară asupra lui Sânger.

— Oprește-te, răsule! porunci fata, și fiara se făcu mică și, apropiindu-se târâș, îi linse picioarele.

Lupul gonia în salturi, dar de nenumărate ori sălbăticiuni se apropiară, gata să se năpustească, și de tot atâtea ori fata le porunci să nu se atingă de vânător. Și lupul trecu prin pădurea uscată, străbătu codri și lăsă în urmă dealuri și văi, pentru a se opri în fața colibei lui Sânger.

— Rămâi cu bune, stăpână!

— Cu bine, lupule!

Fiara se făcu nevăzută și vânătorul pofti fata în colibă. Și mult se bucură bătrâna lui mamă dacă-l văzu întorcându-se, și plânse și râse printre lacrimi, căci trei luni încheiate-i lipsise feciorul și nu nădăjduse să-l mai vadă. Iar când dădu cu ochii și de nora pe care acela i-o adusese, nu-și mai încăpea în piele de fericire și nu știu ce să le mai pună înainte.

— Așa arată locuința ta, va să zică, spuse fata, privind cu ochi mari coliba și tot ce se afla într-ânsa.

Își lepădă apoi blana de aur. Și-n clipa aceea răsună un strigăt ciudat și lui Sânger i se păru că-n același timp mugește un zimbri, mormăie un urs, urlă un lup și râde un răs. Fără să vrea, întinse mâna să apuce o săgeată din tolbă, dar fata-l opri.

— Nu uita ce mi-ai fâgăduit – spuse ea. E glasul tatei, care mă cheamă. Îndată mă-ntorc.

Și ieși din colibă, în vreme ce vânătorul se apropie de ușa și, printr-o crăpătură, privi afară. Văzu un bărbat neobișnuit de înalt și de spătos, cu trupul acoperit de-o blană albă ca laptele, cu fruntea încinsă de-o coroană alcătuită din coarne de zimbri. Nenumărate fiare se aflau în jurul lui, tăcute și nemișcate, ca cioplite în piatră.

— Copilă nechibzuită – spuse stăpânul fiarelor – de ce-ai plecat din palatul nostru?

— Am plecat cu cel ce mi-e drag, tată...

— Nu știi că l-am osândit la moarte?

— Știu – răspuse fata. Dar nu va mai vâna niciodată... Bărbatul cel înalt se încruntă și glasul îi sună aspru când rosti:

— Nu l-am osândit pentru ceea ce ar putea să facă în viitor. E vinovat de sângele pe care l-a răspândit până azi! Să se-mplinească osânda! și le-arată fiarelor ușa colibei.

Dar fata nu se-nspăimântă.

— Așteaptă, rogu-te, numai o clipă, tată – spuse ea și, intrând în colibă, așeză blana de aur pe umerii lui Sânger.

Ieși apoi cu el și-l înfățișă bărbatului încununat cu coarne de zimbri, în vreme ce fiarele se traseră îndărăt, neliniștite.

— I-ai dăruit blana de aur – șopti tulburat stăpânul fiarelor.

— De azi înainte nimeni nu se mai poate atinge de iubitul meu — strigă fata, iar bărbatul înalt și spătos se simți dintr-o dată copleșit de tristețe.

— Ce-ai făcut, copilă nechibzuită? grăi el cu amărăciune. Ai vrut să rupi în urmă toate punțile și te-ai aruncat orbește într-o lume necunoscută ție... S-ar cuveni să te blestem, dar inimii mele i-e milă. Când vei voi, întoarce-te la noi. Și grăind astfel, se depărtă încet, cu pași grei, întovărășit de alaiul fiarelor din codru.

Iar fata rămase din ziua aceea în coliba lui Sânger. Întinse blana de aur peste ușa de nuiete și, la adăpostul blănii de aur,

bătrâna o deprinse cu toate câte se cer știute în lumea oamenilor. Și fata învăță să țeasă și să spele, învăță să semene și-și învinse sila față de dobitoacele de pe lângă casă și se obișnuie să crească păsări care nu zboară, să mângâie pisica și câinele. La început îi veni greu să se împace cu vietățile îmblânzite, ei, care crescuse cu fiarele sălbatice, dar într-un rând îl întrebă pe câine:

— Oare ție nu ți-e niciodată dor de codru?

— Vezi, îl iubesc pe vânător – răspunse câinele și fata se gândi că și ea îl iubește pe Sânger, și că de aceea, poate, nu-i era nici ei dor de codrul verde.

Și tare se minuna bătrâna că-n oalele ei fierbea întotdeauna o bucată de carne, măcar că feciorul ei nu mai vâna defel.

— Cine-mi aduce carnea? Cine-o pune în oală?

— Nu știu – răspundea Sânger și ieșea din colibă și pornea spre codru. Acolo bătea cărările știute și, din obicei, lua urma fiarelor, dar niciodată nu punea mâna pe arc. Dacă întâlnea vreuna dintre sălbăticiunile pe care odinioară le vâna, se mulțumea s-o petreacă multă vreme cu privirile, iar sălbăticiunea nu se ferea de el. Atunci când umbla însă prin codru cu fata din palatul de blănuri, fiarele se adunau îndată în jurul lor, lingând picioarele fetei.

— Cum o mai duce tata? le întreba ea.

Fiarele scânceau ușurel și fata ofta, întorcându-se degrabă în coliba apărută de blana de aur...

Dar zilele în care se-mbăta de mirosul sângelui începură a-i lipsi lui Sânger tot mai mult. De fiarele codrului nu cuteza să se atingă, căci nu uitase primejdia din peștera judecății... Cutreiera mohorât prin codru și, tocmai când răbdarea îi era pusă la mai grea încercare, se întâlni cu un vânător din alt neam.

— Măine pornim la război – îl vesti acela.

Sânger se lumină la față și pe loc făgăduie să vină să dea o mână de ajutor. Și-a doua zi luptă alături de vânătorul întâlnit în codru și nu se sinchisi dacă neamul aceuia are sau nu dreptate. Vărsă bucuros sângele unor oameni despre care nu știa nimic și care nu-i făcuseră vreun rău și ieși din luptă istovit, dar fericit cum de mult nu mai fusese.

Și din ziua aceea luă parte la toate încăierările neamurilor de

pe meleagurile lui și-n coliba de la marginea codrului nimeni nu bănuia cum își trecea vremea; obișnuia să lipsească zile-ntregi și nimeni nu-l întreba nimic. Iar înainte de-a se întoarce acasă, Sânger se oprea întotdeauna la malul lacului de se spăla de sânge și doar o iarbă roșie i se încolăcea atunci în jurul pieptului, doar o floare roșie i se oprea atunci în plete...

Și trecură astfel zile după zile, și-n coliba de la marginea codrului mama vânătorului adormi pe vecie, iar soția îi născu un prunc. Și, pentru că era nepotul stăpânului fiarelor, fiarele se strângeau când îl vedeau, lupoaicele îl alăptau, și nu o dată, când băiatul creștea și când se rătăci prin codru, un urs îl aduse pe seară acasă. Și pentru că era fiul lui Sânger învăță să tragă la semn. Toți copacii din jurul colibeii părintești purtau urmele săgeților lui, dar niciodată nu-i trecuse prin minte să ia la ochi vreo fiară.

— De ce-l lași să tragă cu arcul? întreba uneori mama, și Sânger zâmbea, răspunzând:

— Un bărbat trebuie să știe de toate. Arcul nu-i făcut numai pentru fiare...

Și băiatul se jucă într-o bună zi, în apropierea colibeii, cu doi pui de răs. Dacă se hârjoniră și se fugăriră, aci alergând, aci cățărându-se în copaci, osteniră și se lungiră-n iarbă, băiatul la mijloc și râșii de-o parte și de alta.

— Stați așa – strigă deodată băiatul. Am să trimit o săgeată drept între voi!

Și, ridicându-se, alergă până sub coroana unui stejar, se întoarse cu fața către cei doi râși, care-l priveau încrezători în dibăcia lui de arcaș, și-nstrună o săgeată. În clipa când săgeata porni, o ghindă se desprinse însă de pe una dintre crengile stejarului și atinse în cădere săgeata, abătând-o din zbor. Săgeata șuieră și se-nfipse-n trupul unui pui de răs. Sângele țâșni. Speriat, râsul care nu fusese atins se mistui în codru.

Zadarnic se-nspăimântă băiatul, zadarnic își mângâie prietenul rănit – râsul se stinse-n brațele lui, privindu-l cu-o dureroasă muștrare. Și plânse băiatul și cu trupul râsului în brațe se-ndreptă spre coliba părintească.

Soția lui Sânger îl zări de departe și se bucură că feciorul i se-ntoarce cu una dintre sălbăticiunile codrului. Dar, dacă se apropie,

îi văzu mâinile pătate de sânge.

— Ce-ai pe mâini? strigă ea, simțind că-i tremură picioarele. Plângând, băiatul așeză binișor la pământ trupul puiului de răs.

— Nu sunt de vină, crede-mă...

Dar mama nu-l ascultă. Se plecă peste trupul răsului și, dacă se-ncredință că viața-i fugise prin rana pricinuită de săgeată, își ascunse fața în palme. Și rămase multă vreme așa, plecată peste trupul puiului de răs, dar când se ridică fața-i era împietrită și aspră. Cu pași rari se apropie de ușa colibei și smulse blana de aur, înfășurându-se în ea, apoi, cu capul dat pe spate, scoase un strigăt, ca o chemare. Și-asemena vânătorului, în urmă cu ani, băiatului i se păru că-n același timp mugește un zimbriu, mormăie un urs, urlă un lup și râde un răs. Și lupul cu ochii de nestemate, lupul care-o adusese în lumea oamenilor se ivi ca din pământ și soția lui Sânger i se urcă în spinare. Dar, în clipa în care lupul se pregăti să pornească, inima mamei se strânse.

— N-am să pot așa, lupule...

Atunci lupul privi cu ochii lui de nestemate în ochii mamei și-nțelese. Mârâi, dar se apropie de feciorul lui Sânger și cu limba lui aspră îi linse mâinile, spălându-le de sânge.

— Îți mulțumesc, lupule — șopti mama, iar lupul strigă:

— Hai, încălecă și tu, pui de stăpân!

Și băiatul încălecă și lupul o porni în salturi mari, pierzându-se pentru totdeauna din lumea oamenilor...

Dar Sânger, vezi tu, lipsea de-acasă. Dacă se-ntoarse noaptea la colibă se-mpiedică de trupul răsului și, cercetându-l, află săgeata pe care citi semnul feciorului. Gânduri negre-l năpădiră și când deschise ușa colibei își găsi coliba pustie. Blana de aur pierise. Și-atunci înțelese că soția i se întorsese în palatul de blănuri, din care fugise ca să-l urmeze pe pământ și hotărî că trebuie s-o caute.

Îmbrățișă cu privirea coliba în care atât amar de vreme trăiseră-mpreună, apoi se năpusti afară, în noapte. Și numai ce pătrunse în codru că stăpânul fiarelor i se ivi înainte, urmat de alaiul de zimbri și urși, de lupi și de răși. Blana stăpânului, strălucitor de albă, împrăștiă o lumină lăptoasă, iar coroana alcătuită din coarne de zimbri împungea parcă dușmani nevăzuți.

Înalt și spătos, stăpânul fiarelor își mișcă brațul, arătându-l pe

vânător cu degetul. Și zimbrii-și înfipseră coarnele în trupul lui Sânger, urșii-l călcară-n picioare, lupii-l mușcară și râșii-l sfâșiară, în vreme ce, tăcut și încrunțat, stăpânul fiarelor își încrucișase brațele pe piept.

Iar dacă fiarele se dădură-n lături, din sângele vânătorului crescuseră sub ochii lor un copăcel cu ramuri roșii ca sângele.

— Sânger să te numești în vecii vecilor, spuse stăpânul fiarelor. Iar dacă-n viață ți-a plăcut să verși sânge, acu să curmi țâșnirea de sânge ori de câte ori ai fi pus pe-o rană!

Și fiarele se răspândiră care-ncotro, iar stăpânul se întoarse în palatul lui de blănuri, unde soția lui Sânger aștepta, cu inima strânsă.

— S-a făcut dreptate – răspunse tatăl la-ntrebarea mută a ochilor ei.

Două lacrimi grele căzură din ochii celei ce-l iubise pe vânător. Cu degetul arătător își șterse însă lacrimile și le zvârli departe, iar lacrimile zburară, zburară și se opriră tocmai pe copăcelul cu ramuri sângerii, prefăcându-se-n două flori albe, ca o durere tânără. Și peste ani și ani, feciorul lui Sânger ajunsese stăpân al fiarelor și purtă coroana alcătuită din coarne de zimbri. Pădurarii zic că-n nopțile de vară, un tânăr, având pe umeri o blană albă ca laptele, pășește prin codri, urmat de sumedenie de fiare. În fața sângelui se oprește-o clipă, apoi își scutură pletele și trece înainte. Puhoai de vreme s-au scurs de-atunci, dar oamenii încă mai țin minte...

Deșteptăciunea proștilor

Doi proști s-au întâlnit cândva la o cruce de drumuri. Pe cel dintâi îl goniseră oamenii din satul lui, că prea era din cale-afară de prost și le făcea satul de râs. Celălalt se suise într-o căruță, în care se mai înghesuiseră nouăzeci și nouă de proști. Căruța cu proști se rupsese de greul prostiei și proștii se împrăștiară carencotro, umplând lumea până-n ziua de azi...

— Bună vremea, om cu minte – spuse primul prost, văzând că se întâlnise cu unul care, deși soarele ardea, purta două căciuli și trei cojoace.

— Mulțumesc dumatule, om cu scaun la cap – răspunse al doilea, băgând de seamă că drumețul ce-i dăduse binețe purta pe cap un scaun cu fundul spart.

Auzind fiecare vorbele celuilalt, pricepură proștii că se întâlniseră doi oameni de nădejde și hotărâră să-și urmeze calea împreună, iar dacă merșeră ce merșeră, li se făcu sete.

— Bună ar fi acu niște apă – spuse cel dintâi.

— Phii! Tare bună, încuviință al doilea. Of! bună de tot...

Și, ca un făcut, dădură îndată peste două fântâni așezate, cine știe de ce, una lângă alta.

— Vezi? Eu am să beau dintr-asta – spuse prostul cu două

căciuli și trei cojoace, oprindu-se lângă una dintre cele două fântâni.

— Oare a două fântână n-o fi având apa mai bună? întrebă cel cu scaun la cap.

Prostul cuminte căzu pe gânduri. Privi fântânile cu îndoială și, izbindu-se cu palma peste frunte, grăi:

— Știi că ai dreptate dumneata! Păi, atunci, din care să bem?

— He-he – râse cel cu scaun la cap – am să te-nvăț eu. Ai zis că a doua are apă mai bună? Iaca, bem dintr-a doua fântână!

Dar prostul cuminte, cu două căciuli și trei cojoace, căzu parcă și mai tare pe gânduri.

— Așa, pare lesne de zis – răspunse el după o vreme. Dar dacă tot apa din prima fântână e mai bună, a?

Prostul cu scaun la cap căscă atunci o gură mare, mare, și n-o închise decât pentru a striga:

— Vai de mine! Și ce-i de făcut?

— Iaca, măcar că sunt cuminte și umblu iarna-vara cu două căciuli și trei cojoace, tot nu mă pricep ce să spun – vorbi încurcat al doilea prost. Ce ne facem?

Și amândoi, uscându-se de sete, rămaseră să cugete adânc. Oftau și cugetau. Cugetau și trăgeau cu coada ochiului când la o fântână, când la alta, neputându-se hotărî din care să bea.

— Frate-meu, auzi?... Mor de sete! izbucni deodată cu glas plângător prostul cuminte.

— Dară eu! îi țin ușa isonul cel cu scaun la cap. Mă tem c-am și murit de-a binelea... Dar cum să bei așa, ca proștii! Nu-i rușine?

— Drept! Așa-i. Ca proștii nu poți bea – spuse al doilea prost și izbucni în hohote de plâns.

— Nu mai plânge, că-mi sfâșii inima – rosti atunci cel dintâi, plângând cu lacrimi cât bobul de strugure.

— Ce păcat că nu suntem mai proști! strigă deznădăjduit prostul cuminte. Am bea și noi ca proștii și gata...

Prostul cu scaun la cap căzu sfârșit lângă ghizdurile uneia dintre cele două fântâni.

— Numai ca să ne răpună cu zile au săpat te miri ce ticăloși două fântâni taman aici! Două... Una nu le-ajungea?

Prostul cuminte se prăbuși lângă ghizdurile celeilalte și prinse

a răcni ca din gură de șarpe:

— Ajutor! Săriți, oameni buni!... Murim de sete!

Dar, cum se aflau departe de sat, nimeni nu-l auzi. Prostul își luă atunci rămas bun de la viață și închizând ochii, își propti capul în țărână. Când colo, nasul i se opri într-un ochi de apă stătută, cursă din găleata cine știe cui.

— Bogdaproste! își spuse ușurat și, lipăind încetișor, încetișor, să nu-l simtă tovarășul, bău toată apa aceea verzuie.

Și să vezi comedie, tot așa făcu și prostul cu scaun la cap, care găsi și el lângă fântâna lui un ochi de apă încropită de soare.

— Hai, frate-miu, să mergem! rosti atunci prostul cuminte. Dă-le-ncolo de fântâni păcătoase!

— Că bine zici, frățioare! răspunse la fel de înviorat prostul cu scaun la cap. Lasă-le naibii de fântâni...

Și, încântați că nu băuseră ca proștii, cei doi înțelepți își urmară drumul, cărând două căciuli, trei cojoace și un scaun cu fundul spart.

Cel ce nu i-a întâlnit
Rog să-mi scrie negreșit!

Cerbul de sticlă

Acu, povestea asta nu-i atât de nouă cum ai socoti poate dumneata; e mult mai veche, încă de pe vremea calicilor, cam de pe când au fost atârnate stelele de aur întâiași dată pe cer, cu câțiva ani înainte de a se fi născocit drumul de fier. Și-apăi, iaca, ce mai tura-vura, trăia cică pe la noi un boier lat în șale de-atâta stat pe sofale, care moștenise de la boierii dinaintea lui un beci mare cât o casă din cele mari, și beciul era tot-tot bucșit cu galbeni, de nu le știau seama nici vătăfii, nici boierul că, vorba aceea, dacă am, să fie și nici dracu' să nu știe!

Iaca, bun. Numai că boierul, dacă tot ședea și bea cafele, murea de urât și se gândea la câte cele: măi, că n-are și el ceva de făcut în toată ziua mare; că să-și numere galbenii n-are răbdare; că de altceva nu-i în stare; că ce viață amărâtă are – mă rog, ședea boierul pe sofa și, azi așa, mâine așa, plângea în, ceașca de cafea!

Și-ntr-o bună zi, cum plângea el și-și înghițea lacrimile, mirându-se că-i pare sărată cafeaua, odată vine un slujitor și-l vestește că un neguțător de peste mări a sosit cu mărfuri alese și roagă să i se îngăduie să le arate pe dată cinstitului boier.

— Cum de nu? Să vie – strigă boierul, prea mulțumit că are cu ce-și trece vremea.

Și cât te-ai șterge, să zicem, la un ochi, păși neguțătorul în încăpere. Era un om lung și slab, cu barbă ascuțită și căutătură vicleană. Purta o mantie de culoarea vișinei putrede, era încins cu brâu albastru de mătase și-n brâu avea înfipt un hanger.

— Fii binevenit, neguțătorule – rosti boierul, săltându-se oleacă pe sofa. Ce minunății ne-aduci de peste mări?

Neguțătorul se înclină tăcut și, drept răspuns, bătu de trei ori din palme. Atunci ușile se deschiseră și șapte slujitori muți și surzi așezară la picioarele boierului pocale și tipsisii, cupe și garafe, oglinzi și podoabe, toate făcute din cleștar limpede și curat ca apa de izvor. Soarele juca pe cleștarul cel limpede, care strălucea în culorile curcubeului, și boierul se săltă din nou pe sofa.

— Aferim! strigă el. Ți le cumpăr pe toate!

Neguțătorul se înclină și făcu un semn, cei șapte slujitori ieșiră ducând toate minunile acelea de cleștar, iar boierul așteptă, nădăjduind să vadă și altele. Dar neguțătorul nu se clintea.

— Ei, ce-mi arăți acu? întrebă cu nerăbdare boierul.

Atunci fața neguțătorului se posomorî și, pentru întâia oară de când intrase în încăpere, buzele i se mișcară.

— Mă doare inima, boierule, dar altceva nu-ți mai pot arăta.

— Chiar nimic? Nimic de tot? întrebă dezamăgit boierul.

— Nimic – oftă neguțătorul. Am fost silit să-mi închid sticlăria și ceea ce ai văzut e tot ce mi-a rămas. Nu mai am bani...

— N-ai bani? se minună boierul.

— Nu...

Un gând se născu atunci în creierii toropiți ai boierului. Îl întoarse pe-o față și pe alta, chibzui și în cele din urmă zise:

— Ian ascultă, neguțătorule... Ce-ar fi să-ți deschizi o sticlărie aici, pe moșia mea? Bani, vorba aceea, am berechet. Faci sticlă și-mpărțim câștigul.

O flacăra se-aprinse-n privirile vicleane ale neguțătorului. Și, măcar că toate mergeau după pofta inimii lui, se prefăcu a chibzui și el, se lăsă greu și nu se-nvoi decât după trei ceasuri de târguială, spre bucuria boierului, care nădăjduia că sticlăria-i va alunga urâtul și-l va face să-și treacă vremea mai plăcut.

Iac-așa se deschise pe meleagurile noastre sticlăria străinului. Nimeni n-avea îngăduința să arunce o privire înăuntru, acolo unde

nu pătrundea decât neguțătorul cu slujbașii lui cei muți și surzi, care se dovediră a fi șapte meșteri mari, calfe de sticlari. Boierul se arătă de câteva ori și apoi se mulțumi să privească doar pocalele, sculele și podoabele de cleștar, căci în sticlărie era fum și cald, și tot mai bine se simțea pe sofa, lângă ceașca de cafea.

Și-a mers așa treaba ani și ani, a mers ca pe roate, și din sticlărie ieșeau lucruloare de cleștar care se-mprăștiau în lume, aducându-le neguțătorului și boierului galbeni buni și lucitori. Se speriasse boierul de mulțimea galbenilor și se tot frământa la gândul că n-aveau să mai încapă-n beciul cel mare, când neguțătorul i se înfățișă într-o bună zi, posomorât și încruntat ca altă aia.

— Află, boierule – spuse el – află că azi-noapte mi-a murit un meșter. Am nevoie de-un ucenic care să-nvețe meșteșugul și să fie în stare să-mi înlocuiască meșterul, că nu pot lucra decât dacă am în cap șapte meșteri mari, calfe de sticlari.

— Și pentru atâta lucru te frământă? răsă boierul. N-am eu destui țărani din care să-ți alegi nu unul, ci o mie de ucenici?

Neguțătorul își plecă fruntea și coborî glasul:

— Meșterii mei, cum vei fi băgat de seamă, sunt cu toții muți și surzi. I-am ales așa ca să nu-mi trădeze meșteșugul și n-am poftă să mă dau acu pe mâna unui ucenic în stare să vorbească prea mult și s-audă ce nu se cuvine. Eu, boierule, am nevoie de un ucenic mut ca peștele și surd ca un buștean...

— Pricepe – încuviință boierul. Am să-mi chem vătaful și-am să-i poruncesc să caute printre țărani un flăcău mut și surd.

— Iar dacă nu se va afla nici unul?

Boierul se uită la neguțător cu milă, așa cum te-ai uita la un prunc neștiutor, și spuse moale:

— Dacă nu se va afla nici unul, om face noi unul cum se cere. I-om smulge limba și i-om străpunge urechile!

Auzind una ca asta se bucură neguțătorul, că el tot așa gândise, dar nu era încredințat că boierul i-ar îngădui să schilodească un om; și, bucurându-se, plecă la treaba lui, în vreme ce boierul își chemă vătaful și-i porunci cam așa:

— Ascultă, vătafule, să faci ce-i ști, dar fără-un flăcău mut și surd să nu-mi vii...

Și-apoi începu vătaful să cutreiere bordei după bordei și, dacă

găsi un mut, află că mutul aude, iar dacă dădu peste surzi, aceia erau moșnegi și, de grăit, grăiau ca tot omul. Tii! la mare strâmtoare încăpuse vătaful! Umbla tot cu nasul în jos de teama boierului și, tot umblând așa, se ciocni odată piept în piept c-un nepot de soră. Era acela un flăcău sprinten, de nu ședea locului cum nu șade apa, și calic, de n-aveau nici câinii ce trage dintr-ânsul.

— Ce-i, nene? Ce umbli tot trist și tot parcă-ți ninge-ntruna?

— Fugi din drumul meu, pacoste!

— Zău, nene, spune-mi și mie ce-ai pe inimă... Cine știe de unde sare iepurele? Poate că te alegi c-un sfat bun tocmai de la unul ca mine...

— Piei din ochii mei, n-auzi?

Dar flăcăul nu și nu, atâta se ținu de capul vătafului, până ce i-a spus omul porunca boierului; nu de alta, dar ca să scape de el.

— Atâta tot? râse însă flăcăul. Păi ia-mă cu dumneata! Zici că s mut și surd din născare și, încolo, las' pe mine!

N-a vrut vătaful nici s-audă la-nceput, dar dacă a văzut și a văzut că nu găsește un mut și-un surd adevărat în toate satele boierului, ce și-a zis: „Ia să-l duc eu pe Radu (că așa-i zicea flăcăului, Radu). Dacă m-o vedea venind cu mâna goală, odată te pomenești că mă scoate boierul din slujbă...“.

Și iac-așa se potrivi că vătaful se-nfățișă la curte cu Radu. Neguțătorul era și el de față.

— Da-i mut și surd? întrebă el.

— Vai de mine! Mai mut și mai surd nici că se poate...

— Ești mut, băiete? întrebă și boierul, dar Radu, vezi bine, holba ochii cât cepele și-și ținea buzele cusute ca un mut și-un surd ce se afla.

— Bine, vedem noi – zise neguțătorul și, nici una, nici două, îl duce pe Radu-n sticlărie, scoate un fier înroșit în foc și i-l lipește de braț.

A sărit Radu de durere, s-a tăvălit pe jos, dar nici un sunet n-a scos.

— E mut – își spuse neguțătorul și, liniștit dinspre partea asta, începu să-i arate ce are de făcut.

Iac-așa a rămas Radu în sticlărie și-a privit lucrul meșterilor și s-a minunat văzându-i cum moaie un capăt de țevă în sticlă topită

și suflă apoi în țeava aceea, închipuind garafe și pocale de toată mâna – și mici, și mari, și subțiri, și pântecoase. A privit el o vreme, cum îți spusei, și unde nu-l vede neguțătorul că odată pune mâna pe-o țeavă din cele de suflat, îi moaie un capăt în sticla topită și-apăi suflă pe celălalt capăt. Iar mărgica de sticlă moale odată se umflă, crește, crește, se face o mândrețe de pom, cu trunchi de sticlă, crăci de sticlă, flori de sticlă și frunze de sticlă. Iar trunchiul era sur, frunzele verzi și florile de cleștar, iar frunzele tremurau pe codițele lor și, tremurând așa, cântau ușurel...

Se strânseseră meșterii în jurul lui Radu și priviră prostiți minunea aceea de pom, iar neguțătorul se-ncruntă și prinse a răsfoi prin ceasloavele lui, unde stătea scris cum se fac toate podoabele de sticlă. Răsfoi ceasloavele și citi bucoavele, dar nicăieri nu găsi însemnare despre felul cum se pot sufla pomi de sticlă de mai multe culori și încă în stare să cânte. De când viețuiau meșteri sticlari pe lume, asemenea lucru nu se pomenise!

Tot încruntat, neguțătorul îi făcu semn flăcăului și-i porunci să mai sufle-un pom, va să vadă și el cum vine treaba. Radu se gândi ce se gândi, apoi luă țeava, scoase din cazan o boabă de sticlă topită și-ncepu a sufla. Îl privea neguțătorul cu sufletul la gură și cu sufletul la gură priveau și cei șase meșteri mari, calfe de sticlari, iar Radu suflă, suflă, și la capătul țevii se ivi deodată un om de sticlă. Și-și holbară meșterii ochii, și nu le veni să creadă ce văd, și se trase neguțătorul de barbă, căci omul de sticlă era lung și slab, avea o barbă ascuțită și privirile viclene, purta o mantie de culoarea vișinei putrede, era încins cu un brâu de mătase albastră și-n brâu purta înfipt un hanger.

Chiar așa. Flăcăul plăsmuise din sticlă, aidoma, chipul neguțătorului! Și fața-i avea culoarea trandafirie a feței omenesti și ochii erau verzi, părul negru, iar straietele cum îți spusei...

Dac-o văzu și pe asta, chibzui neguțătorul și din nou răsfoi prin ceasloave și-și purică de-a mărunțelu' strâmbetele bucoave și foarte se miră neaflând nicăieri însemnare despre felul cum se pot sufla oameni de sticlă după chipul și asemănarea oamenilor vii. Dar mirarea îl copleși cu totul când pricepu că Radu nu-i în stare să facă același lucru de două ori. Pomul de sticlă pe care-l sufla el nu semăna niciodată cu cel pe care-l mai suflase și făcea chiar chipul

neguțătorului altminteri de fiecă dată. Era chipul aceluia, îl cunoșteai, dar chipurile nu semănau între ele. Ceilalți șase meșteri mari, calfe de sticlari, în schimb, dacă învățară să sufle pomi de sticlă, îi suflau aceiași la nesfârșit, semănând ca două picături de apă. Radu născocea însă mereu chipuri noi și noi alcătuirii și-i învăța și pe ei meșteșugul, iar neguțătorul trimitea podoabele de sticlă-n lumea largă, unde începură împărații să se bată pentru minunile flăcăului, de numele căruia nimeni n-auzise.

Și-adunară boierul și neguțătorul galbeni cu carul și săpară beciuri încăpătoare, șapte beciuri fiecare, să aibă unde-și ține comorile. Cât despre Radu, rămăsese tot calic, de n-aveau nici câinii ce trage dintr-ânsul...

Acu, sosi într-un rând un vătășel la curtea boierului, sosi cu strașnică poruncă-mpărătească:

„Află, boierule – suna porunca – află că eu, luminatul și prea puternicul Verde Împărat, am de gând să-mi mărit fata cu feciorul luminatului și prea puternicului Negru Împărat. Și-n zestrea fetei voi să fie un lucru nemaivăzut și nemaipomenit, ca să se mire neamurile și să-mi cunoască puterea. Și-ți poruncesc așadar ție, credinciosul meu boier, să grăbești să faci ce-i ști și cum îi ști, dar până-n trei zile să-mi trimiți o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este și nu va mai fi! Și să fie moartă și vie, zăcând și umblând, și nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Și dacă-mi vei împlini porunca, vei primi trei care cu galbeni, iar dacă n-o vei împlini, îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Am zis!“.

Dacă află boierul porunca-mpărătească îi scăpă din mână ceașca de cafea și-și pătă mândrețe de sofa. Apoi, tremurând tot, îl găzdui pe vătășel și trimise după neguțător.

— Nu te teme, boierule – spuse neguțătorul. Păi Radu ce păzește?

Și-l chemară pe flăcău și boierul strigă, încă tremurând de spaimă:

— Până azi ai huzurit, Radule, dar acu, iacă, îți poruncesc să grăbești să faci ce-i ști și cum îi ști, dar până-n trei zile să-mi aduci o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este și nu va mai fi! Și să fie moartă și vie, zăcând și umblând, și nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Și dacă-mi vei împlini porunca vei primi trei galbeni,

iar dacă n-o vei împlini îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Ai priceput?

— Ce să priceapă, boierule? Nu știi că-i surd? zise neguțătorul și, cum-necum, îi tălmăci prin semne flăcăului porunca.

Radu zâmbi, se închină și plecă. Și se-ncuie în sticlărie și nu ieși două zile și două nopți din încăperea plină de fum și-ncinsă peste măsură, nu mănă, nu dormi, iar în zorii celei de-a treia zi, pe când boierul se da de ceasul morții pe sofaua lui, iacă se deschise poarta fabricii și Radu ieși, galben la față ca lămâia, clătînându-se pe picioare, dar purtând pe brațe ceva, acoperit cu un ștergar alb ca laptele. Și, clătînându-se, urcă treptele de piatră și se-nfățișă boierului, care bea cafea după cafea și i se tânguia neguțătorului:

— Ce mă fac? Ce mă fac?... Au să mă lase fără cap!

Și intră Radu și-așeză la picioarele boierului ceea ce lucrase, și trase ștergarul. Și țipă de bucurie boierul și strigă de mirare neguțătorul, că flăcăul suflase o minge de cleștar, mare cât un cap de om, și-n mingea aceea alerga un cerb de sticlă aurie. Și mingea era moartă și cerbul era viu, mingea zăcea și cerbul umbla și nimeni nu putea pricepe cum fusese lucrată minunea aceea de sticlă.

— Iacă cei trei galbeni – spuse boierul, dacă se mai potoli întrucâtva. Și, ca să vezi cât sunt de bun, ține, îți mai dau un galben pe deasupra, așa, de la mine... și sughiță de plăcere la gândul celor trei care cu galbeni făgăduite de împărat.

Radu luă galbenii și gata era să iasă pe ușă, când se repezi-n încăpere vătășelul împărătesc.

— Azi e a treia zi, boierule! strigă vătășelul. Nu ți-e milă de prea cinstitul dumitale cap?

— Ba mi-e milă, cum de nu? răspunse boierul. Drept aceea am și împlinit porunca luminăției sale...

Ș-apăi, dacă văzu vătășelul ce lucru de cerb viu într-o minge moartă îi arăta boierul, întâi nu-și crezu ochilor. Apoi se lumină la față și rămase prostit, ca de-obicei.

— Doamne, boierule, pe legea mea că cele trei care cu galbeni pe care le vei primi sunt o nimica toată față de astă minune! zise el, adunând ce mai putu din mințile oricum rătăcite. Dar care-i meșterul cu mâini de aur de-a lucrat asemenea podoabă?

— Acest cinstit neguțător și meșter sticlar, căruia demult i s-a dus buhul – zise boierul, arătând către neguțătorul care se-nchină smerit.

Iar Radu, săracu', vedea și-auzea. Nu zise nimic dacă pricepu că primise patru galbeni pentru munca lui, în vreme ce boierul avea să capete trei care cu galbeni pentru că șezuse pe sofa și-și băuse cu vrednicie ceștile de cafea. Dar să se mândrească altul cu munca lui, asta nu răbdă!

— Cinstite dregător împărătesc – spuse el de aceea – eu am lucrat cerbul de sticlă.

Tii, măiculiță maică! Să fi văzut ce mutre făcură boierul de pe sofa și neguțătorul care tocmai se-nchina... dacă pământul ar fi scuipat acolo, în fața lor, un balaur cu șapte capete sau dacă o pasăre cu cap de măgar ar fă căzut din cer și ar fi-nceput să ragă acolo, în încăpere, n-ar fi căscat boierul ochi mai mari și n-ar fi albit neguțătorul mai tare la chip.

— Nu-i mut! gemu boierul.

— Nici surd! scrâșni neguțătorul.

— Ne-ai înșelat, ticălosule!... Slujbași, dați-mi cafea! răcni boierul și se răsturnă pe sofa.

— Am să storc și ultima licărire de viață din tine – spuse neguțătorul, care din alb se făcuse verde la față.

Atunci grăi vătășelul împărătesc și toți îl priviră cu luare-aminte și-și ciuliră urechile.

— Îmi vine să rîd – spuse vătășelul, pufnind într-adevăr și inecându-se de rîs.

— Nu-l crede, boierule – se repezi neguțătorul. Mă știe o lume-ntreagă ca meșter iscusit...

— De-aceea-mi și vine să rîd – îi întoarse vorba trimisul împărătesc, pufnind din nou și prinzând a behăi ca o capră. Un flenduros și-un coate-goale ca acesta să fi putut lucra o podoabă cum nu s-a mai văzut sub soare?... Haida-de! Mă credeți neghiob?

— Înțelepciunea lucește în privirile măriei tale – susură neguțătorul, închinându-se iar, în vreme ce boierul răsufală ușurat.

Dar Radu strigă atunci, de se zguduiră pereții:

— Așa?... Apăi faceți-vă voi podoabele! Și cum strigă, cum se repezi, încercând să sfarme mingea de sticlă.

Numai că neguțătorul îi puse piedică, și boierul, cât era de lat în șale, sări de pe sofa și se lăsă pe spinarea flăcăului. Slujitorii năvăliră și-l apucară pe Radu, care-n van se zbatu. Dărâma unul dărâma trei, dărâma nouă, dar al zecelea tot izbuti să-l lege.

— Zvârliți-l în hrubă – răcni boierul. Și, așezându-se pe sofa, porunci bucuroși: Și-acu să-mi faceți o cafea!

Iac-așa se pomeni Radu într-o hrubă umedă, unde ținu tovarășie șerpilor, în vreme ce vătășelul plecă împreună cu neguțătorul să ducă mingea de sticlă la cetatea împărătească. Șerpii i se cuibăriseră-n sân și flăcăul așteptă o zi și-o noapte, doar-doar și-o aminti careva de el și i-o aduce o coajă de mămăligă. Dar nimeni nu se arătă. În hrubă era liniște și numai apa murmură, curgând pe pereții de piatră. Când își simțea gura uscată flăcăul se ridica ușurel, să nu tulbure șerpii aciuiați în sân, și lipăia apa aceea. Barba-i crescuse și șerpii i se jucau printre firele bărbii.

— Au să mă uite-aici, în hruba asta, își spuse Radu. Și tare dragă mi-a fost mie sticla! Câte lucrșoare-aș mai fi suflat eu, să se bucure oamenii, văzându-le... Și cerbul meu, închis în mingea de cleștar, ce-o fi fă-când el în palatul împărătesc printre boieri și dregători? M-o fi uitat, oare?

— Cum să te uit, Radule? spuse în clipa aceea cerbul de sticlă, și Radu se frecă la ochi și nu-i veni a crede ce vede.

Dar cerbul lui, cerbul de sticlă aurie, îi stătea în față.

— Cum ai ajuns aici? întrebă flăcăul, mai-mai să-i plesnească inima de bucurie.

— Am simțit că te gândești la mine – răspunse cerbul. Am izbit cu coarnele, am spart mingea de cleștar și-am venit într-un suflet...

— Prin ziduri? se minună Radu.

— Prin ziduri. Hai, suie-n spinarea mea!

Și-și scoase flăcăul cu grijă șerpii din sân și din barbă și sări în spinarea cerbului de sticlă, care crescuse mare și falnic cât un armăsar. Cerbul dădu cu fruntea de zid, și zidul se căscă, îmbinându-se iar după ce trecură.

— Dar unde mă duci? mai întrebă Radu.

— În lumea din care m-ai chemat...

Afară era noapte. Și văzu flăcăul că cerbul se-ndreaptă spre sticlărie, pătrunde prin perete și se oprește lângă cazanul cu sticlă

topită, sub care focul ardea zi și noapte. Meșterul de rând să păzească focul ațipise cu fruntea pe genunchi.

— Nu te teme – spuse cerbul și, avântându-se, sări cu Radu în cazanul cu sticlă topită.

I se păru flăcăului că cerbul trece printr-o pânză de apă, iar dacă străbătu pânza aceea se minună, aflând o lume de sticlă. Pajiști de sticlă se întindeau până-n zarea străjuită de munți de sticlă, iar prin pajiști șerpuiiau râulețe de sticlă și-nfloreau flori de sticlă și pășteau mioare de sticlă, lângă care ciobani de sticlă se sprijineau în băte de sticlă.

Uluit, flăcăul nu se sătura să privească, dar cerbul de sticlă goni prin codrii de sticlă și nu se opri decât într-o peșteră de sticlă, în inima munților de sticlă. Era adâncită peștera aceea în sticlă de toate soiurile, de toate culorile, sticlă lucie și sticlă cu vene, iar Radu netezea cu degetele pereții de sticlă, bucurându-se și minunându-se de câte vedea.

— Bine-ai venit, Radule – spuse atunci cineva în spatele flăcăului, și flăcăul se răsuci și se pomeni în fața unui bătrân de sticlă.

Era mic de stat, barba albă-i curgea până-n dreptul genunchilor și pletele albe îi băteau călcâiele. Desculț, bătrânul avea în față un șorț de piele ca orice meșter, și-n mână ținea o țevă de suflat, o țevă ca aceea în care Radu suflase de atâtea ori, deșteptând din mărgeaua de sticlă topită câte o plăsmuire nemaivăzută. Părea bătrânul un meșter din vremi trecute, doar că făptura și straietele-i erau de sticlă și străluceau în bătaia soarelui.

— Sunt Duhul-Sticlei – spuse bătrânul. Te cunosc, Radule, și știi de ce ești în stare... Îngăduie, fiule, să te-mbrățișez!

Și bătrânul își deschise brațele de sticlă și flăcăul se aruncă la pieptul lui de sticlă, simțind cu mirare că trupul bătrânului era cald, ca cel al unui om viu. Duhul-Sticlei îl sărută pe frunte și Radu se făcu deodată frumos, cum nici un pământean n-a fost, iar zdrențele de pe el se schimbă în straie bogate, țesute cu fir.

— Nu sunt vrednic – vorbi cu spaimă flăcăul. De ce tocmai eu?... Sunt meșteri cu faimă pe lume...

— Meșteri cu faimă or fi, Radule, dar tu nu ești numai meșter – grăi Duhul-Sticlei. Tu iubești sticla și-nțelegi la ce năzuiește...

Căzu atunci Radu la picioarele bătrânului și-i sărută mâna de sticlă.

— Ce trebuie să fac? întrebă el.

— Cât mai multe și cât mai frumoase plăsmuiri din sticlă, fiule – răspunse bătrânul, ridicându-l. Ia și țeava asta. Așa... Iar tu, cerbule – se-ntoarse Duhul-Sticlei către cerbul care se ținuse toată vremea deoparte – slujește-ți stăpânul cu vrednicie. Rămâneți cu bine!

Și, grăind astfel, se topi bătrânul în pereții de sticlă ai peșterii, iar Radu încălecă pe cerbul de sticlă.

Dar uite cum mă luai cu vorba și uitai să-ți spui de încă una – uita-ne-ar să ne uite relele și zilele negre! Păi da, că-n vremea cât flăcăul nostru întâmpinase toate câte le aflași, se stârnise mare zarvă prin împărăție. Se măritase adică domnița lui Verde Împărat cu feciorul lui Negru Împărat și se bucurase se mingea de cleștar, în care alerga cerbul de sticlă, iar neguțătorul se-ntoarse acasă cu cele trei care de galbeni. Și-apoi nu trecuse cine știe cât, că-ntr-o bună seară, pe când împărătița cea tânără se afla la ea în iatac și privea la cerbul care alerga în mingea-i de cleștar, odată o auziră slugile țipând. Și năvălind slugile-n iatac găsiră pe podele cioburile de cleștar ale mingii și-ntr-un jilț o aflară pe împărătiță, care răcnea:

— Prindeți-l! Prindeți-l!... Mi-a fugit cerbul de sticlă!

Aș! Prinde umbra dacă poți, că mai lesne ai fi prins o umbră decât să te poți ține după cerbul de sticlă, care parcă intrase în pământ. De inimă rea a căzut la pat împărătița și, măcar că fură chemați s-o vindece doftori și babe și vraci, se-aleseră din lecurile lor doar draci uscați. Că împărătița bolea și bolea și tot după cerbul de sticlă plângea.

A trimis atunci Verde Împărat vătășei pe cai iuți, cu strașnică poruncă să-l afle pe neguțătorul și meșterul sticlar care lucrase mingea de cleștar. Să facă ce-o ști și cum o ști, dar să se înfățișeze cu altă minge în care să alerge alt cerb de sticlă, că de nu, capul i-o sta la picioare și trupul la soare, ospăț pentru zburătoare.

Iar dacă au sosit vătășei împărătești cu porunca, s-a-ncuiat neguțătorul în sticlărie și s-a pus cu gârbaciul pe cei șase meșteri mari, calfe de sticlar, ca să-i sufle mingea de cleștar cu cerbul de sticlă. Și și-a citit el ceasloavele și le-a cercetat bucoavele

și-au nădușit meșterii și s-au subțiat ca niște ațe, dar de isprăvit, nimic n-au isprăvit. Își lăsase până și boierul cafeaua, își părăsise sofaua și, cât era ziulica de lungă, trăgea pe nas fum de sticlă și dădea din mâini, jeluindu-se și smulgându-și părul din cap, dar cu toate astea cerbul de sticlă nu alerga în mingea de cleștar și nici nu dădea semn că ar putea vreodată alerga.

Ei, și dac-a văzut și-a văzut că truda-i în van, s-a dus boierul la hruba cea umedă, gândind să-l scoată pe Radu la lumină. Când colo, flăcăul pierise! A căzut boierul din picioare și, de spaimă, n-a mai rostit o vorbă, de-au trebuit să-l care pe sofa, să-i toarne-n gură cafea după cafea, până să-l audă gemând:

— Radu... Cerbul... Săriți!

Se dădea boierul de ceasul morții, se perpelea neguțătorul, nădușeau cei șase meșteri mari și cu toții ncepeau să se deprindă cu gândul descăpățânării, când un alai ciudat poposi la curte. În frunte, pe un cerb uriaș și strălucind ca aurul, călărea un străin frumos, cum nici un pământean n-a fost; straiete bogate îi erau țesute cu fir, iar străinul purta înfipt în brâu, în loc de hanger, o țevă de suflat sticla. După cerbul acela veneau încă opt, mai mici, ducând în spinare opt bărbați cu fețe lucitoare, cu haine lucitoare, mândri și semeți.

— Aici e sticlăria? întrebă străinul.

— Aici, boierule — răspunseră slujitorii.

— Poftesc să cumpăr sticlărie aleasă...

— Numaidecât – dădură cuvânt slujitorii și, intrând la boierul care plângea și se văita, îi vestiră sosirea străinului.

Și străinul fu dus în casă și boierul se minună de frumusețea și de straietele lui. Dar, dacă-l cercetă prin pânza de lacrimi care-i împăienjneau ochii, spuse boierul:

— Tare mă mir, cinstite oaspe, de țeva pe care ți-o zăresc în brâu...

— Nu-i de mirare – răspunse străinul. Sunt și eu oleacă de meșter în țara mea și voi să cumpăr sticlărie tocmai ca să mai învăț câte ceva...

Auzind una ca asta, odată răsări boierul dintre perne.

— Te pomenești că ceasul cel bun și norocul mi te-au adus în casă! strigă el. Doamne, nu cumva ai ști să făurești o minge de

cleștar, în care să alerge un cerb de sticlă aurie?

Începu a râde străinul.

— Dar bine, boierule – cuvântă el – asta-i treabă pentru unul ca mine? Asemenea nimicuri fac toți ucenicii...

Tii, bucuria boierului! Ce s-o mai lungesc, l-a dus el pe Radu (că doar ghiciși cine era străinul), l-a dus în sticlărie și i-a făgăduit marea cu sarea, doar-doar i-o face o minge de cleștar în care să alerge un cerb de sticlă aurie.

— Dar la ce-ți trebuie dumitale astfel de flecușteț? întrebă flăcăul.

— Ia... să mai schimbăm și noi felul podoabelor, se grăbi să spună neguțătorul...

— Așa, așa, întări și boierul. Să le mai schimbăm!

Dar Radu își duse țeava la ureche și, prefăcându-se că ascultă ceva, dădu din cap.

— Nu mințiți, că degeaba mințiți! grăi el. Îmi spune mie țeava asta descântată că pricina e alta...

Schimbară arunci boierul și neguțătorul priviri furișe, iar neguțătorul vorbi repede, clipind din ochii-i vicleni:

— Văd că nu-ți putem ascunde nimic. Iaca, adevărul e că mingea de cleștar ne trebuie pentru o serbare pe care vrea s-o dea boierul...

Doar că țeava lui Radu îi mai du o dată de minciună. Încercară ei s-o mai întorcă-n fel și chip, se-ncurcară, bâlbăiră și, până la urmă, înciudați, mărturisiră: mingea de cleștar le fusese poruncită de împărat, pentru fiica lui bolnavă.

— Așa da – spuse Radu. Bine... Am s-o fac, dar am s-o duc chiar eu. Dădeau din colț în colț boierul și neguțătorul, dar dacă n-aveau ce face? Decât fără capete, mai bine, socoteau, fără cinste...

Și numai ce se-nvoiră ei, că muie flăcăul un capăt al țevii în cazanul de sticlă topită și luă din el o boabă. Și suflă o dată și făcu o minge de cleștar în care alerga un cerb de sticlă aurie, și cerbul avea coroană de aur și vorbea cu glas omenesc. Îl privea boierul, îl privea neguțătorul, îl priveau cei șase meșteri mari și nici unul nu cuteza să răsufle.

— Boierule, ești un păcătos! spuse cerbul cu coroană de aur. Și păcătos ești și tu, neguțătorule!

Iar cei doi îl ascultau stând smirnă și nu puteau rosti o vorbă.

— Mă tem că cerbul meu are dreptate – zâmbi atunci Radu. Ce-ai făcut, boierule, cu flăcăul pe care l-ai închis în hruba cea umedă?

Rotea boierul priviri năuce și buzele prinseră a-i tremura.

— De... de unde... știi?

— Eu știu tot – spuse Radu și, ducându-și țeava la buze, suflă asupra boierului.

Și se prefăcu boierul într-un boier de sticlă, cu straie și ișlic de sticlă. Ca o momâie rămase în picioare și, văzând una ca asta, se bucură neguțătorul, socotind că tot aurul aceluia se va-ntoarce lui.

— Bine ia-i făcut – spuse el de-aceea. Era un om rău și-i mai mare rușinea cum s-a purtat cu bietul flăcău din hrubă...

— Nu ești nici tu mai breaz – spuse însă cu asprime Radu. Cine ți-a dat dreptul să smulgi limbile meșterilor pe care-i mâni cu gârbaciul?

Și-odată suflă și asupra neguțătorului și-l schimbă și pe acela într-un chip de sticlă. Ceea ce văzând, se bucurară foarte tusșase meșteri mari, calde de sticlari, care se strânseseră în jurul flăcăului, mulțumind prin semne și dând să-i pupe mâinile. Că meșterii aceia, sărmanii, erau robii neguțătorului și, după ani și ani, acu întâia oară se bucurau de sfânta libertate.

Dar Radu îi duse la beciurile cu galbeni și le împărți galbenii după dreptate și-i așeză pe toți stăpâni peste curtea boierului și peste sticlărie, după care o porni către împărăție, cale lungă, ca să-i ție, drum din vară-n primăvară și din seară până-n seară.

De-atunci urma flăcăului s-a pierdut pe drumuri fără capăt, dar meșterii au meșterit în sticlărie, s-au însurat și-au avut copii, din care au ieșit tot meșteri mari, calde de sticlari, și meșteșugul nu li s-a pierdut. Și n-a fost pe lume sticlărie mai frumoasă decât a lor și tare se minunau oamenii de câte știau să facă meșterii, suflând într-o boabă de sticlă topită. De aceea și spune unul și altul, ori de câte ori meșterii ivesc o nouă podoabă, că-n puterea nopții bate la poarta sticlăriei un flăcău frumos, cum nici un pământean n-a fost, un flăcău în straie bogate și cusute cu fir. E călare pe-un cerb uriaș și-l însoțesc pe opt cerbi opt bărbați cu fețe lucitoare, cu haine lucitoare, mândri și semeți. Aceia, cică, îi învață pe meșteri să sufle

podoabele cele nemaivăzute...

Și mai zic unii că dacă vrei să ajungi meșter mare, calfă de sticlar fără-asemănare, se cere să pândești la miezul nopții trecerea celor nouă cerbi. Dacă flăcăul frumos, cum nici un pământean n-a fost, te atinge cu țeava lui de suflat sticla, atunci iese din tine un meșter fără pereche. Asta, pasămite, e tot o taină a meșterilor din sticlăria cea veche. Acu, o fi, n-o fi, cine poate ști? Dacă-i întrebi, meșterii clatină din cap și tac...

Și-atunci, mie ce-mi rămâne să fac? Tac și eu ca peștii, că am ajuns la capătul poveștii!

Șoricelul cel năzdrăvan

Iacă, de-atunci să tot fie trei sute de ani și-o zi... Cum? Ei da, poate să fie și două, n-am să mă-ncaier acu pentru o zi mai mult sau mai puțin! Vorba e că a fost atunci un șoricel năzdrăvan, un șoricel cum astăzi poți căuta și-un an. Dacă te uitai la el – mă rog, un șoricel! Cu botișor ascuțit și ochi de mărgele negre, cu blăniță cenușie și cu-o mândrețe de coadă sprintenă și fără de astâmpăr. Cum îți spusei, nu-l deosebeai dintre alți o mie, care poftesc la cașcaval și ronțăie hârtie... Atât că era năzdrăvan.

Cine l-a-nvățat pe el meșteșugul ăsta, nu știu, că n-am aflat. Destul că se pricepea la tot soiul de drăcovenii și numai de pozne se ținea, în vreme ce la o treabă gospodărească, miră-te de vrei, era tot atât de neghiob ca omul care n-are habar de cât fac trei și cu trei.

Și-apăi după cum am prins a-ți spune, să tot fie trei sute de ani și-o zi sau două de când și-a scos șoricelul nasul din borta-n care locuia.

— Nasul?

— Nu, bre, șoricelul!... Când, ce-i fu dat să vadă? Gospodina, vezi dumneata, pusese la cuptor niște plăcinte. Acu, ce-o fi fost, ce

n-o fi fost, nu se coceau plăcintele și gospodarul își cam pierduse răbdarea.

— Gata plăcintele, nevastă? întrebă el, mângâindu-și mustățile.

— Ai răbdare, omule, și-or fi gata!

Tii! Oftează acela, se scarpină la ceafă și iar se pomenește grăind:

— Da' nici acu nu-s gata?

Apăi atunci îi sare și muierii țandăra și unde nu strigă de zângăne și sticlele-n ferești:

— Nu, vedea-te-aș plăcintă, nu-s gata! Dar șoricelului atât îi trebui:

— Plăcintă? Nu-i rău... Și, iacă, odată-și mișcă el vârful cozii așa cum știe că se cere, chițăie ce chițăie și, când se uită femeia, simte că i se moaie picioarele.

Păi ce, gândești că-i glumă să-l știi acolo, pe scăunelul cu trei picioare pe omul tău cu care-ai împărțit și bine și rău, să întorci o clipă ochii, și când te uiți din nou, să vezi în locul lui o plăcintă? Că plăcintă se făcuse – și încă una grasă și rumenă, de-ți lăsa gura apă văzând-o.

— Ei brava, frumos! zise plăcinta. Mi-o făcuși nevastă...

— Vai de mine, omule, nu te ține de pozne! Ce glumă-i asta?

— Eu mă țin de pozne? grăi plăcinta. Îmi strigi „vedea-te-aș plăcintă“, mă fac plăcintă (mă și mir cum) și-acu tot pe mine mă scoți vinovat...

Dacă și-a auzit omul rostind cuvinte atât de blânde, măcar că avea dreptul să fie mânios, a prins a plânge muieria:

— Iartă-mă, bărbate... Iartă-mă, plăcintă...

— Nu-mi spune plăcintă, auzi tu?

— Iartă-mă! Am grăit într-un ceas rău... dar ce ne facem acu?

— Mde, drept să-ți spun, nu știu – zise plăcinta. Până una, alta, cheam-o și tu pe maică-ta, ca barem să guste și ea din plăcinte, dacă n-am avut parte de ele...

Femeia, ce să facă? A ieșit în uliță, a trecut peste drum (că acolo ședea maică-sa) și-a poftit-o la plăcinte.

— Phii, tare mândre ți-au ieșit – zise bătrâna intrând în încăpere, și dând cu ochii de plăcinta de pe scăunelul cu trei

picioare, nici una, nici două – hap! – o-nghiți pe nemestecate.

— Ce-ai făcut, mămucă? strigă deznădăjduită nevasta. Ce-ai făcut?

— Ce-am făcut, păcatele mele?

— Mi-ai mâncat bărbatul – se jelui aceea. Încalte să-l fi mâncat eu, că al meu era...

Deschise atunci bătrâna gura să grăiască și, când colo, vorbi cu glas bărbătesc:

— Bine, mamă soacră, așa te porți?

— Bărbățele – izbucni fericită nevasta – mai poți vorbi? Trăiești?

— Of, viață se cheamă asta? rosti amărât gospodarul schimbat în plăcintă și-nghițit pe nemestecate de soacră-sa.

Acu, bătrâna trecuse prin toate spaimile auzindu-se cum vorbește cu glas bărbătesc.

— Dragă ginere – se rugă ea, tremurând toată – pleacă, du-te, lasă-mă necazului și nu-ți face de râs cu mine... Sunt femeie bătrână, mă știe o lume, cum să grăiesc bărbătește?

— Vai, vai, de ce nu te-am înghițit eu? plânse nevasta. Să vorbesc cu glasul tău, să fim una până la moarte... vai, vai de ce nu te-am înghițit?

Dar șoricelului atât îi trebui.

— Așa? Bine... și-ndată mișcă din vârful cozii, chițai și așteptă. Cineva bătu atunci în fereastră:

— Vecine, ești acasă?

— Acasă, cum de nu, răspunse gospodarul.

Și, de astă dată vorbea prin gura nevastă-si care, pricepând că i se împlinise dorința, cântă de bucurie. Cât despre bătrână, dacă se văzu scăpată de belea, nu mai stătu să numere muștele de pe pereți, că odată o și zbughi pe ușă... izbindu-se de vecinul care tocmai intra.

— Binișor, mătușă – zise acela.

— Ehei, lesne ți-e a spune – îi zvârli din mers bătrâna și, fugind peste uliță, se zăvorî în casă, fericită că scăpase și cu-atât.

Se miră vecinul de ea, apoi, dând binețe, începu să-l caute pe gospodarul cu care abia vorbise. Gospodarul însă, vezi bine, nu era de găsit.

— Doamne, cumătră, nu ți-am auzit eu adineauri bărbatul zicând că-i acasă? întrebă vecinul și roti priviri năuce prin încăpere.

— M-ai auzit – zise cu glas gros femeia.

— Nu, că asta-i încă una! strigă prostit vecinul. Tu... ești... el?

— Vezi bine – răspuse femeia. Sunt și eu... și el.

Acela, firește, socoti că nevastei îi lipsește o doagă, dar cum nici nu dădea peste omul ei, nu știu ce să creadă.

— Păi... dacă ți-i glasul de bărbat, te pomenești că ai să-ți lași și-o barbă până la genunchi – glumi el, bătându-i înstrună.

Dar șoricelului atât îi trebui.

— Barbă?... De ce nu? și-ndată, mișcându-și vârful cozii, chițai scurt. Atunci, sub ochii vecinului, o barbă stufoasă prinse a crește pe bărbia femeii. Crescu, crescu și nu se opri decât dacă-i ajunse până la genunchi.

— Cum îți place? întrebă nevasta, mângâindu-și barba cea stufoasă.

— Vezi, eu... s-a făcut târziu... mă așteaptă acasă – zise omul.

Și, umblând de-a-ndăratelea se grăbi să iasă pe poartă, ca să vestească în sat minunea femeii cu glas de bărbat și barbă până la genunchi.

Iar, rămânând singură, femeia își privi chipul în oglindă.

— Știi, bărbate, la ce m-am gândit? întrebă apoi, cu glasul ei de femeie.

— Știu, dacă mi-i spune – își răspuse singură, dar cu glasul bărbatului.

— Barba asta nu mi-i de folos. Nu că ar fi urâtă, de ce să mint, dar n-am ce face cu ea. Parcă tu purtai barbă? Dacă tot ne-aflăm acu amândoi adunați într-un singur trup, apoi socot că n-ar fi rău să-mprumut de la tine ceva mai de soi...

— Așa?... Și cam ce-ai împrumuta? Femeia se gândi oleacă.

— Mai ții minte că nu prea am putere în mâini?... Cum n-ai să mai fii în stare să spargi lemne, are să-mi vină tare greu singură. Știi ce?... Ia dă-mi brațele tale.

Șoricelului atât îi trebui.

— Brațele? își spuse. Fie! și-ndată-și mișcă vârful cozii și chițai scurt.

Ca prin farmec două brațe vânjoase crescură din umerii

nevastei. Avea acu patru brațe.

— Ha-ha, strașnic îți șade, răsese ea, cu glasul bărbatului. Parcă-ai fi un păianjen... În locul tău, nevastă, m-aș fi gândit mai bine și-aș fi cerut un lucru folositor, într-adevăr, dar și frumos!

— Și ce-ai fi cerut, mă rog? întrebă femeia.

— Hei, unde nu-i cap, vai de picioare! Nu vezi câte boroboațe ne-a făcut capul tău neghiob? Ia să fi avut pe umeri capul meu... Așa-i că alta era socoteala?

Dar șoricelului atât îi trebui.

— Lasă că te-mpac și pe tine! își spuse.

Iar, dacă-și mișcă vârful cozii și chițai așa cum știa el, odată se pomeni femeia că-i mai răsare un cap pe umeri, capul bărbatului schimbat în plăcintă și-nghițit pe nemestecate.

Avea acu femeia patru brațe și două capete, un cap de femeie cu barbă până la genunchi și-un cap mustăcios, de bărbat. Dar șoricelul cam încurcase găvanele, se vede treaba, că dacă începură a grăi, capul femeii grăi cu glas bărbătesc, iar capul bărbatului, cu glas de femeie.

— Of, bine că ieșii la lumină! rosti așadar subțirel bărbatul cel mustăcios.

— De ieșit, ai ieșit, dar de ce mi-ai luat glasul? zise cu glas gros femeia cu barbă de bunic. Toate ca toate, dar glasul nu ți-l dau!

— Eu ți l-am luat? Mi-ai răpit tot și-ncă te mai plângi?

Mă rog, ce s-o mai lungesc, iacă-așa începură a se sfădi... Și unul zise una și cealaltă strigă două și din vorbă-n vorbă se luară de păr. Se mișcau cele patru brațe mai ceva decât patru aripi de moară și-așa zdravăn băteau aerul, că trupul femeii odată se pomeni săltat de două palme și, până să priceapă ce și cum, cele două capete se și izbiră de grinda ce sprijinea podul. Iar șoricelul, care nu pierdea nimic din câte se-ntâmplau, îndată mișcă din vârful cozii și chițai din nou, de se căscă o gaură-n scândurile podului, o alta în acoperiș și femeia cu două capete și patru brațe începu a se ridica în văzduh. Iar cum celor două capete nici prin gând nu le trecea să se împace și cum cele patru brațe se roteau întruna, amenințând, zbură femeia, zbură și zbură, până se pierdu în nemărginirea nopții și, dacă vreți să știți, așa mai zboară și azi.

Cât despre șoricel, atât de strașnic râse de-ntâmplare, râse cu lacrimi, și lacrimile-i împăienjeniră vederea, și nu văzu un motan mare, care se plimba pe acoperișul casei și sări frumușel prin gaura acoperișului în pod și prin gaura podului în casă. Iar ajuns în încăpere se repezi și, cât ai zice pește, înhăță șoricelul, adeverind o dată mai mult că cine râde la urmă râde mai bine...

Neacșu

Când zici? Iaca, nu știu... Dar odată și-odată trebuie c-a fost, de bună-seamă.

Cine? Așa-i, că n-apucai să-ți spui... Ci stai numai oleacă binișor, să-mi dreg glasul și să pot începe cum se cuvine,

fără grabă
ca la treabă, fără zor înșelător,
că-n poveste vreme este,
și la vorbă, logofete,
se pornește pe-ndelete...

A fost odată un om nici tânăr, nici bătrân, nici frumos și nici urât. În schimb, ce-i drept, de prost n-avea pereche și, de sărac – vai de mama lui! – că, dacă l-ai fi întors ca pe-o cămașă, tot n-ai fi aflat la sufletul lui nici un ban din cei găuriți, de se joacă plozii cu

ei și-i leapădă la margine de drum.

Și-apăi a trăit el singur ce-a trăit, umblând toată ziua creanga, ba la unul, ba la altul, până ce i-a dat prin minte să se-nsoare, ca să nu mai zică tot vai de mine, ci vai de noi. Și, dacă s-a-nsurat, și-a găsit o soată pe măsură, nici tânără, nici bătrână, nici frumoasă, nici urâtă, dar aprigă și tare rea de gură. Și-atâta l-a cicălit din zori și până-n asfințit, atâta l-a cicălit, c-a priceput omul, cât era el de nătântoc, că de-acu nu i-a mai rămas mult pân' departe, și într-o bună zi și-a luat lumea-n cap.

Și-a pornit el să-și caute norocul, că strașnic mai învățase acela să se-ascundă, a pornit iavaș-iavaș și-a ajuns pân' la oraș, a luat-o haida-hai, peste vale, peste plai, și-ntr-o seară s-a aflat în vârf de munte. Acolo, în vârf, se-nălța o piatră boltită ca o poartă și Neacșu (că, după ce era prost, îl mai chema și Neacșu) s-a pălit cu fruntea de pragul de sus. Și de pălitura aceea odată s-a dat peste cap și s-a trezit pe lumea cealaltă, bolta de piatră, bag sama, fiind chiar poarta către cea lume.

Dar Neacșu habar de grijă n-avea c-ajunsese unde oamenii n-ajung și-o porni cătinel, pipăindu-și cucuiul din frunte, mare cât un pumn de voinicel.

„Iaca bun, își zise prostul. Mă făcui c-un cucui“.

Și nu luă seama că pe-acolo toate erau de parcă le greșise careva. Iarba se vedea neagră și cerul verde, apa roșie și copacii albaștri, iar în văzduh pluteau vaci, cai, porci, câini și alte dobitoace, în vreme ce păsările se târau pe pământ ca șerpii.

Și dacă merse Neacșu puțintel, văzu înainte o cetate cu zid de piatră, care parcă sprijinea cerul, că pasămite ajunsese la cetatea zmeilor. Și zidul era prejmuț de-o apă roșie și doar un pod de oase ducea până la poartă.

„Bre, în atâta cetate, nu se poate să nu nimeresc eu un boț de mămăligă!“ își spuse prostul și păși peste podul de oase, care îndată prinse a răcni:

— Săvai, zmeilor!

— Taci cu tata – îl potoli Neacșu. Ce? Te-ai speriat?

Și n-apucă să-și mântuie vorba, că zmeii și zmeoaicele și năvăliră. Erau niște huidume cât casa, cu nasurile turtite, cu ochii holbați, cu gurile cât șurile, buzele cât brazdele și dinții cât lopețile.

Iar dacă voia să-l înșface și-ntinseră cu toții labele mari cât o ușă mare, își izbiră zmeii labele și Neacșu se strecură binișor pe sub ele.

— Puneți laba pe el! Unde-i? răcneau zmeii și zmeoaicele, bulucindu-se.

— Nu cumva pe mine mă cățați? rosti Neacșu, din spatele lor, mirându-se că-i vede-atât de-ntărâtați.

Se răsuciră zmeii și zmeoaicele și priviră prostiți la omulețul care aștepta liniștit.

— Cum de-ai trecut dincolo? întrebă un zmeu.

— Naiba știe! răspunse Neacșu și-și pipăi cucuiul, pe care de bună seamă careva-l atinsese-n învălmășeală, că prea se pornise a-l ustura.

Atunci zmeii urmară să privească prostiți și doar o zmeoaică mai isteată strigă:

— Dar nu pricepeți?... Ne arată umflătura de la frunte! Aceea-i cum se vede naiba și naiba asta-l ajută... N-a zis el cu gura lui: „Naiba știe!“?

— Așa-i, el nu știe cum a trecut printre noi, desluși un alt zmeu. De unde să știe, bietul? Dar naiba lui știe, vezi bine... Te pui cu naiba?

Și tăcu toată mulțimea aceea de zmei, tăcu și chibzui pendelete, până ce un zmeu mai dezghețat îl apucă pe Neacșu și-l ridică binișor pe palma lui.

— Fii bun, Neacșule – se rugă zmeul. Fă-mi și mie o naibă-n frunte...

— Pofta-n cui, zmeule! se stropși Neacșu.

— Nu zău, fă-mi binele ăsta și n-am să te uit câte zile oi avea, se mai rugă zmeul.

— Dar la ce-ți trebuie? îl iscodi Neacșu bănuitor.

— Să mă ajute și pe mine la nevoie – se milogi zmeul. Hai, nu fi rău... Ți-oi da și eu ce-oi putea!

Neacșu își închise un ochi și privi cam dintr-o parte la zmeul care-l ținea în palmă.

— Și cam ce-ai putea să-mi dai? mai iscodi el.

— Ce vrei! strigă acela bucuros. Cere-mi ce vrei!

— Ei, n-am să-ți iau cine știe ce – se hotărî Neacșu. Ia, o casă, acolo, cu două rânduri de caturi, ceva acareturi, o livadă, niște

stupi... mă rog, un fleac de gospodărie. Și toate sus, în lumea oamenilor. Iar ca să-ți fie mai la îndemână, știi ce zic? Fă-le de la bun început în satul meu, să nu te mai ostenești mutându-le de colo-colo...

— Atâta tot? se bucură zmeul.

— Mai nimic, nu-ți spusei? Dacă-așa fel de om sunt eu...

Acu, zmeii și zmeoaicele ascultau cu șapte urechi. Și, numai ce sfârșiră cei doi târguiala, că se porniră să strige toți odată:

— Și eu!

— Îți dau și eu ce-mi ceri!

— Fă-mi și mie o naibă! Măcar una mică...

— Ușurel, zmeilor! îi potoli Neacșu, iar zmeul cu care se și învoise prinse a răcni:

— Lipsiți, zmeilor! Ia te uită la ei... Ce, naiba crezi că-i pentru fitecine?

Și se vădi atunci că acela era însuși Prostilă, feciorul lui Zmeilă, frate cu Neghiobilă și cumnat cu Zgâilă sau, mai pe scurt, împăratul zmeilor. Că, dacă răcni, odată dădură îndărăt zmeii și zmeoaicele.

— Nu te mânia, prostia ta – se umiliră ei. Am zis și noi o vorbă, ca niște zmei isteți ce suntem...

— Vorba lungă, sărăcia zmeilor – rosti aspru Prostilă. Când o să vă mai prostiți și voi odată? Iar schimbând glasul, se-ntoarse numai lapte și miere către Neacșu: Ei, mi-o faci?

— Apăi, nu așa – răspunse omul. Întâi să mă duci acasă și să văd eu acolo toate câte mi le-ai făgăduit, că altminteri...

— Bine – zise Prostilă. Hai, suie-n spinarea mea! Și dacă se sui Neacșu în spinarea zmeului, porunci acela: zmei și zmeoaice, după mine!

Și unde nu-și desfăcură cu toții niște aripi zimțate și se ridicară în văzduh. Zburau ca gândul și, până să priceapă Neacșu ce și cum, se și pomeni în fața bordeiului din care plecase, de gura nevesti-si.

— Încetișor, zmeilor – se rugă el, înspăimântându-se la gândul că femeia i-ar fi putut auzi și s-ar fi deșteptat din somn (că pe pământ, pricepi, era noaptea-n toi).

— Nu te teme – îi șopti Prostilă. Când vrem noi, nici musca nu

ne simtel

Și-ntr-adevăr, la porunca lui, se răspândiră zmeii și zmeoaicele, alergând care după lemne, care după piatră, în vreme ce alții, apucându-se de săpat, mușcau pământul cu dinții lor cât lopețile. Era un du-te-vino și-o vânzoleală de zmei, nădușeau zmeii, muncind cu hărnicie și, când se lumină de zi, văzu Neacșu o casă cu două caturi, cu acareturi, cu livadă, cu stupi, o gospodărie cum neam de neamul lui nici în vis nu visase!

Frânți de osteneală, zmeii zăceau care pe unde apucase.

— Ei, ești mulțumit? întrebă Prostilă.

— Le-ați cam dat voi peste cap, nu-i vorbă, dar ce să-i faci? Zmeul, ca zmeul... M-oi mulțumi și cu atât, zise Neacșu.

— Atunci... îmi faci naiba?

— Să ți-o fac. Dar să știi că doare... Din ce doare mai mult, dintr-atât iese mai frumoasă – îi atrase Neacșu luarea-aminte și Prostilă făgădui:

— Am să fiu tare!

Îl puse Neacșu atunci de se lungi la pământ, cu fața-n sus, îi porunci să-nchidă ochii și, apucând un trunchi de stejar rămas nefolosit de la bina, pocni o dată cu sete, drept în fruntea zmeului.

— Stai oleacă – spuse Prostilă. Bântuie pe-aici un țânțar!

— Nu mișca, zmeule, și nu vorbi – strigă Neacșu, înspăimântat de puterea aceluia.

Și luă atunci în brațe un bolovan cât toate zilele, sub povara căruia se-mpleticea, îl cără și-i dădu drumul pe fruntea lui Prostilă și se sfărâmă, dar zmeul strigă bucuros:

— Mai tare, mai tare! Parcă parcă-ncep să simt ceva...

Și-apoi cără Neacșu unul după altul nouă bolovani și pe toți nouă-i fărâmă de fruntea zmeului, care de fiecă dată mulțumea și-ntreba plin de nădejde:

— Mi-o faci? Se vede?... Rogu-te, să fie cât mai mare!

Iar dacă-i cresc pe frunte un cucui cât un dovleac copt, sări Neacșu pe cucui și-ncepu a juca pe el, izbind cu călcăiele și lustruindu-l cu tălpile, până ce, learcă de apă, se opri.

— Gata, zmeule – spuse el, abia trăgându-și răsuflarea.

Și-și pipăi zmeul cucuiul și tare se bucură aflându-l arătos peste seamă.

— Ei, cum vi se pare naiba mea? îi întrebă el pe ceilalți zmei.

Și, văzând că zmeii dormeau, îi deșteptă cu lovituri de picior.

— Strașnică naibă! șoptiră cu evlavie zmeii, dacă dădură cu ochii de cucuiul cel arătos.

— E mare!

— Și roșie!

— Asta naibă! Așa mai zic și eu...

— Păi da – se fuduli Prostilă – e o naibă în toată puterea cuvântului! Doar că glasurile zmeilor o deșteptară pe femeia lui Neacșu, care dormea în bordei. Odată năvăli ca o furtună și, văzându-și omul în ceata zmeilor, se puse pe melițat:

— Ai venit? N-ai mai fi venit!... Și la ce mi-ai umplut bătătura de zmei? De zmei îmi arde mie? Te poftesc să-ți iei zmeii și să ștergi putina, cu zmei cu tot!

— Nu te mânia – spuse cu băgare de seamă Neacșu. Iacă, ne-au făcut o casă... și-i arată casa cea strașnică și acareturile, și livada, întreaga așezare gospodărească, de n-avea nici boierul una să-i stea alături.

Dar femeia, numai ce zvârli o privire, că prinse a striga, de-ai fi zis că cineva o arde cu fierul roșu:

— Casă? Asta-i casă?... De cap să-ți fie! Frumos mă mai cinstești, dacă

mă-mbii cu asemenea casă!... O rușine! O cocină!

— Vezi? șopti Neacșu către Prostilă. Ți-am spus eu că le-ați cam dat toate peste cap...

— Ce-i de făcut? se-nspăimântă zmeul. Are să ne ia la bătaie...

— Lasă, nevastă, treacă de la noi – vorbi atunci Neacșu, purtându-se cu muierea așa cum te-ai purta cu un ou moale. Le-au mai dat zmeii oleacă peste cap, dar încolo...

— Așa? Le-ați dat peste cap? se năpusti femeia asupra bieților zmei. Și de ce, mă rog? Nu puteați face și voi o treabă ca lumea, hai?

Ca mieii-n fața lupului se strânsură zmeii și zmeoaicele, dârdâind și privind în pământ.

— Nu te mânia – se rugă Prostilă, dar femeia se repezi, poruncindu-i:

— Să taci! Unde-s vacile, porcii, caii și mieii?

Prostilă își zgârci trupul de zmeu și, cu capul între umeri, bâigui rușinat:

— Păi, n-a fost vorba de vaci...

— Cum? N-a fost vorba?... Neacșule! Unde te-ai ascuns, Neacșule?

— Aici sunt, aici, nevestică – oftă omul, ieșind de după o stivă de lemne, îndărătul căreia se pitise, nădăjduind că urgia va trece pe lângă el ca toate urgiile, lăsând în urmă-i un cer senin.

— Zi așa, ai?... N-a fost vorba de vaci? îl luă femeia la rost.

— Of, naiba m-a pus să mă-ntorc acasă! strigă Neacșu, izbind căciula de pământ, și-n clipa aceea Prostilă se luminează la față, șoptind pentru el:

— Tii, naiba! Cum de nu mi-a dat prin minte?... Naibă, scoate-ne din bucluc!

Dar femeia striga mai departe, habar n-avea de nimic și naiba nu-și dovedea puterea.

— Ce-i cu naiba mea? se minună zmeul, pipăindu-și cucuiul din frunte. Nu vrea defel să m-ajute... Hai, naibă, hai, drăguță, scapă-ne de belea!

Dacă-i auzi Neacșu vorbele, pricepu că lucrurile se încurcă și mai rău.

— Nu te pricepi – îi spuse el atunci zmeului. N-auzi cum te-ndeamnă naiba să pui mâna pe femeie?

— Zău? Nu m-am obișnuit cu ea, pesemne – zise bucuros Prostilă și, nici una, nici două, întinse o labă și-o apucă pe femeia care striga înainte, ocărând și blestemând de mama focului.

— Târnoșește-o nițeluș! mai șopti Neacșu, și zmeul n-așteptă să i-o spună de două ori, că odată începu să zvârle femeia dintr-o labă într-alta, așa cum te-ai juca dumneata cu-o mingiucă de cârpă.

Și, ce să vezi? Tăcu femeia și nu mai zise nici păs.

— De-ajuns? întrebă Prostilă.

— Încă o țără – spuse Neacșu. Las' că-i face numai bine...

Iar când, într-un târziu zmeul slobozi femeia, rămase aceea potolită și nu i se mai auzi glăsciorul.

— Te doare ceva? o întrebă Neacșu.

— Nu, mulțumesc – răspunse ea cuviincios.

— Atunci dorești, poate, ceva?

— Nu, bărbățele, mulțumesc.

Se frecă Neacșu la ochi, părându-i-se că nu vede bine. Dar nu: femeia lui zâmbea drăgăstos și se uita la el așa cum niciodată nu se mai uitase.

— Mai avem treabă cu zmeii, nevastă? întrebă Neacșu din nou și ea răspunse-ndată:

— Eu cred că nu. Lasă-i să se-ntoarcă în lumea lor, sărăcuții, că or fi având și altele de făcut decât să ne tot asculte pe noi...

— Apăi, cu bine, zmeilor și s-auzim de bine! spuse Neacșu, iar Prostilă îi mulțumi încă o dată pentru naibă, după care ceata zmeilor și-a zmeoaicelor se ridică în văzduh și pieri, de parcă n-ar fi fost.

— Ți-o fi foame, bărbățele – spuse femeia și, intrând în casă se-apucă să gătească niște bucate nemaivăzute, în vreme ce Neacșu nu știa cum să se minuneze mai bine de bucățița lui de nevastă.

Iar din ziua aceea tot așa s-au scurs zilele lor. Cât despre împăratul zmeilor, bag sama că și acela s-a-mpăcat de minune cu cucuiul lui, că de atunci nu i s-a mai auzit nici de nume. Și-astea, logofete, nu sunt glume! Știe azi și ultimul bezmetic că orice sac își află-n lume petic...

Fierarul și Moartea

Odată, la vremea cireșelor coapte, Moartea pătrunse într-un sat de munte. Și coborâse noaptea peste sat și stelele priveau cu teamă la năluca neagră ce pășea prin mijlocul uliței, dreaptă și neîndurătoare, în vreme ce fierul coasei pe care-o purta pe umăr zvârlea arar câte-o sclipire înghețată. Pășea Moartea pe ulița satului și pe unde trecea, câinii se trăgeau în lături scheunând, mâțele se zbârleau și caii tremurau, vițeei-și lipeau boturile de pântecul mamelor, iar cucuvăile râdeau, înfoindu-și penele. Căci Moartea trecea pe ulița satului și dâra de frig pe care o lăsa în urmă înspăimânta vietățile lipsite de grai...

Și nu se zărea fir de lumină la ferestrele oamenilor, fără numai la un ochi de geam, departe, în capul satului, unde o fată cânta, rânduindu-și avutul în lada de zestre.

Iar Moartea, călcând cu pași grei, se îndreptă către casa aceea și se opri în fața ușii. Atinse ușa cu fierul coasei și zăvorul sări și ușa se dădu de perete. Tăcută, dreaptă și neîndurătoare, Moartea privi către fată.

— Tu? șopti fata și cântecul i se frânse și buzele-i albiră fără veste și ochii i se măriră. Pe cine cauți? Aici nu locuiesc decât eu... și mâine mă mărit!

— Taci! spuse Moartea. Destul ai cântat...

— Dacă te supără cântecul meu sunt gata să tac – vorbi repede fata. Iacă, n-am să mai cânt...

— Nu te osteni – grăi însă Moartea. Știu tot ce-ai să-mi spui. De mii și mii de ori am auzit ce spun oamenii când vin să-i iau și nu tu ai să născocești vorbe pe care nu le știu... Hai, bea! Și Moartea scoase de sub zăbranic o cupă neagră, și brațul ei osos se dezgoli, când apropie cupa de buzele fetei.

Fata se dădu însă cu un pas îndărăt și strigă:

— La ce mă-mbii? Ce băutură tremură în cupa ta?

— E licoarea uitării – spuse Moartea. Nu-i pe lume ciorchine să dea vin mai dulce... Privește!

Și Moartea își roti brațul pe dinaintea ochilor albaștri ai fetei și fata nu se mai putu împotrivi. O toropeară ciudată o cuprinse și,

atingând cupa cu buzele, sorbi fără să știe licoarea.

— Cum te cheamă? întreb Moartea.

— Nu... nu știu – răspuse fata, rotindu-și privirile, de parcă atunci, pentru întâia dată ar fi văzut odăița în care se născuse. Am uitat...

— Nici n-ai nevoie să știi – rânji Moartea și, apucând coasa, izbi.

Dar fata nu căzu. Rămase în picioare, cercetând la fel de mirată cele din jur.

— Ia te uită! mormăi Moartea și, în ciudată, mai izbi o dată.

Zadarnic! Fata rămânea tot în picioare; cu aceeași mirare privea masa și scaunele scunde, și-n ochii albaștri nu i se citea nici urmă de teamă.

Dacă văzu așa, cercetă Moartea cu luare-aminte tăișul coasei și-l află tocit, zimțat ca un fierăstrău. Și cum să te prindă mirarea? De-amar de vreme, de când secera viețile împăraților și cerșetorilor, viețile pruncilor și moșnegilor, viețile tuturor dobitoacelor, viețile fiarelor de pădure, viețile păsărilor și viețile găzelor, avusese vreme să se tot știrbească!

— Mda! își spuse Moartea. Tu, fetico, nu pierzi nimic de mai aștepți oleacă... Și, înfășurându-se mai bine-n zăbranicul ei, se răsuci și porni din nou pe ulița satului, în căutarea unui fierar.

Acu, un singur fierar locuia în sat, și cu fierarul acela trebuia să se mărite fata a doua zi. Moartea se opri în dreptul ușii lui și bătu cu putere. Apoi se ghemui, ascunzându-și cum putu mai bine ciolanele și așteptă.

Fierarul nu dormea. Întins pe culcușul lui se gândea la bucuria zilei de mâine, iar dacă auzi bocănituri în ușă îndată se sculă și, deschizând zări o bătrână gârbovită.

— Ce-i, mătușă? întrebă el. Ce te aduce la mine-n miez de noapte?

— Nevoile, maică... Iacă, fie-ți milă de-o biată bătrână. Am o coasă și i s-a cam știrbit tăișul...

Fierarul apucă mirat coasa.

— Da' bine, mătușă, dimineața nu puteai să vii?

Bătrâna chicoti răgușit:

— Puteam, puteam, cum de nu... Dar dimineața nu puteai

dumneata să-mi faci treaba! Sau ai uitat că mâine te-nsori?

— Pe toate le știi! se minună fierarul. Fie, dacă tot m-ai găsit treaz... Și era gata s-o poftască înăuntru pe bătrână, când o văzu sărind din loc, ca mușcată de șarpe.

— Ulița! Ulița! strigă bătrâna, săltând când pe un picior, când pe celălalt. Se clătina și, ca și cum ar fi fost gata să cadă, își întinse brațele. Atunci zăbranicul alunecă și fierarul văzu pentru o frântură de clipă hârca și oasele celei ce-i bătuse la ușă. Însăpăimântat, făcu un pas îndărăt și izbi ușa-n nasul cârnei, care-n van striga și blestema. Apoi, privind printr-o crăpătură a ușii, fierarul o văzu alergând, alergând până ce pieri pe după niște case.

— Din ce-am scăpat! își spuse fierarul. Numai de Moarte nu-mi ardea mie... Și, cum nu-i venea să se culce, se apucă să rânduiască toate cele, ca să-și întâmpine mireasa cum se cuvine.

Atunci dădu peste coasa de care Moartea uitase. Era o sculă ca toate celelalte, numai că pe fierul coasei se aflau săpate niște semne ciudate. Iar tăișul, ce-i drept, era stricat.

— Ptiu, drace! spuse fierarul și, fără a se gândi prea mult, piti coasa pe după niște fiare vechi, în fierărie; iar dacă făcu bună rânduială peste tot, așteptă să se lumineze de zi.

Acu, să nu uităm că în casa din capul satului ușa rămăsese dată de perete, așa cum o lăsase Moartea când pornise-n căutarea fierarului. Și fata ieși pe ușă, minunându-se de bolta înstelată și, ca una ce sorbise licoarea uitării, nu-și mai aminti nimic din câte văzuse și trăise până-atunci, în lumea oamenilor. Doar cu-o zi înainte mai știa că prin mijlocul satului trece ulița noroioasă pe care în atâtea rânduri o bătuse cu tălpile, dar ulița i se păru acu o dihanie lungă, întinsă la pământ. Ca s-o-nsăpăimânte, își bătă palmele și strigă:

— Fugi! iar ulița zvâcni ca un șarpe și prinse a se târî printre case. (Atunci, pasămite, se clătinase Moartea, nepricepând ce duh rău intrase în ulița cea liniștită. Și ulița o dusese cu ea!).

Gonea neazut, frecându-și trupul de uluci, gonea șerpuind, iar fetei nu i se păru ciudat că ulița pierea lăsând în urmă-i o fâșie de iarbă, smălțată de flori. Căci, pe măsură ce ulița se depărta, iarba și florile se iveau între cele două rânduri de case...

Și fata păși pe covorul verde și culese florile; dar nu mai știa

că floarea e floare. Pășea încetișor, cântând un cântec pe care niciodată nu-l auzise, iar când se sătură de mireasma florilor, zvărli spre stele florile culese, șoptindu-le:

— Zburați! Și florile zburară ca niște fluturi, topindu-se în văzduhul luminat de secera lunii.

Fata însă nu mai știa ce-i o seceră, cum nu mai știa ce e luna. Întinse brațul către sclipirea aceea și, neputând-o ajunge, ridică un picior, ca și când ar fi voit să urce o treaptă. Și-o treaptă nevăzută se-nfiripă de bună seamă sub talpa fetei, o treaptă și-ncă una, și-apoi alta și alta, un șir întreg de trepte nevăzute pe care sui, înălțându-se treptat în văzduh.

Și-n dreptul secerii lunii se-opri și se așeză în scobitura secerii de aur, ca-ntr-un leagăn, și-n leagănul lunii, străjuită de stele, adormi. Iar noaptea se scurse cu încetul până ce zorii stinseră stelele, cum stinseră și luna. Cerul era albastru, soarele strălucea și luna nu se mai vedea, dar fata tot mai dormea în leagănul lunii...

Firește, dimineața oamenii s-au mirat nespus, pe pământ, când ridicându-și privirile au zărit sus, sus de tot, pe cer, o fată care părea că atârna de boltă. Înțelepții se-ncuiară în casă și chibzuiră îndelung, nebunii se bucurară și babele scorniră minciuni, dar nimeni nu dezlegă taina fetei adormite pe cer; iar fata dormea netulburată.

Și-apăi în satul lui de munte, deschizând în zori ușa, fierarul se minună întâi de ulița care pierise, lăsând în locu-i un tăpșan. Apoi își ridică privirile spre soare și văzu fata. Și-un junghi îi împunse inima, că prea semăna arătarea cu mireasa lui!

Alergă atunci ca ieșit din minți, alergă până la căsuța din capul satului și văzu ușa dată de perete și opaițul fumegând și încăperea goală.

— Ea e, își spuse fierarul, privind din nou către fata de pe boltă. Dacă-i vrajă la mijloc, oi sparge și vraja! Și chiui de răsunară munții și-și mișcă brațul, încercând să-și cheme iubita.

Dar glasul nu-i răzbătea până-n cer, și fata, bag sama, nu-l auzi, căci, liniștită, dormea înainte.

Și-și aminti fierarul de vorbele bătrânilor, care povesteau că undeva, departe, se află o scară ce suie la cer. Spuneau că scara e din fire de aur, că pornește din coarnele unui taur și că nimeni n-o

poate vedea până ce nu-și ucide umbra...

Îngândurat, fierarul plecă spre fierăria lui. Și pentru întâia oară își privi cu ochi răi umbra, care-i luneca neauzit în urmă. Se răsuci deodată și-ncercă s-o calce în picioare, dar umbra se feri în lături. Apucă un bolovan și-l izbi în pieptul umbrei, dar umbra nu se sinchisi și-l urmă credincioasă. Atunci, intră în fierărie și luă din cui un paloș greu, cu care se sili să hărtănească umbra. Lovea strașnic, înverșunându-se, și curând pământul de lângă el semăna cu o țarină răscolită de fierul plugului. Iar, când se depărtă cu trei pași, umbra îl urmă nevătămată, neagră și tăcută ca o pisică.

— N-am să scap de tine? strigă fierarul și, deznădăjduit, dădu cu pumnul în mormanul de fiare vechi, sprijinite de-un perete al fierăriei.

Fiarele se prăbușiră zdrăngănind, iar după ele se ivi o coasă.

— Coasa Morții! izbucni fierarul, grăbind să apuce scula uitată de cruntul oaspe din vremea nopții.

Și-ndată potrive fierul pe nicovală și-ncepu a-l izbi cu putere. Ciudate sunete smulgea barosul din fierul Morții! Aici i se părea fierarului că aude un țipăt de cucuvaie, aci deslușea urletul jalnic al unui câine, aci prindea un geamăt de om care-și dă duhul, aci se ridica un vaiet ce nu semăna cu nimic și care-i îngheța sângele în vene. Și, cum izbea o dată cu barosul, cum plesnea acela și cădea la pământ. Nouă baroase a schimbat fierarul, nouă pile și nouă cute, până ce tăișul fierului ajunse ca un brici.

Atunci își șterse fierarul sudoarea de pe frunte și, privind-și umbra, ridică încet coasa. Și izbi în pata neagră, lungită la picioare. Umbra zvâcni odată, fâlfâi prin fierărie, încercând parcă să fugă, dar se prăvăli. Iar, dacă se mișcă fierarul, umbra rămase nemișcată, iar dacă se depărtă de nicovală, umbra nu se clinti. Zăcea la pământ, ca un om negru. Avea cap și trunchi și mădulare, dar înțepenise acolo, pe vecie.

Și fierarul ieși din fierărie și-avu o strângere de inimă când văzu că stă drept în soare, fără ca trupul lui să lase umbră. Dar își ridică privirile și zări fata adormită, atârând între cer și pământ, și se bucură la gândul c-o va putea ajunge.

— Așteaptă! strigă el. Am să urc eu și-n cer, așteaptă-mă!

Dar fata nu-i răspunse, și-atunci, punându-și coasa Morții pe

umăr, o porni la drum. Și, iacă, de când n-avea umbră, de când lepădase tot ce e negru și greu îl trăgea în jos, pășea mult mai sprinten, de parcă abia atingea pământul. Mai degrabă sărea, decât pășea. Într-o zi merse ca-n două, în două merse ca-n nouă și-n nouă ca-n nouăzeci și nouă, până se pomeni în vârful unui munte.

Și numai ce puse piciorul pe stânca cea mai înaltă, că zări un taur de aur, din coarnele căruia pornea o scară ce se-nălța, pierzându-se-n cer. Și scara era alcătuită din fire de aur.

— Nu gândeam să-ajung ziua când oi vedea un om în stare să se despartă de umbra lui spuse taurul.

— De dragul iubitei – răspuse fierarul.

Și-i sări în spinare. Și vârând coada coasei în brâu, prinse a sui pe scările de aur. Se-ntunecă, iar secera lunii strălucea așa cum mai strălucise și-n nopțile cât fierarul bătuse cale lungă. În nopțile acelea își văzuse mireasa odihnind în leagănul lunii, apoi o văzuse deșteptându-se și jucând printre lumânările stelelor și fierarul nu pricepuse cum de zboară; și mai vârtos încă, nu se dumirise de ce, dacă poate zbura, nu se întoarce la el, pe pământ. Mai încercase s-o strige când și când, dar fata nu-l auzise și nu-i rămăsese decât să-și urmeze drumul, așa cum și-l urma și-acu, suind pe scara de aur.

Și sui, sui, sui, până-ajunse aproape de secera lunii. Fata-l privea liniștită și-oleacă mirată.

— He-hei! strigă fierarul.

— He-hei! răspuse fata, zâmbind. Cine ești tu?

Iar dacă-i auzi vorbele, osteneala îndelungatei călătorii îl cuprinse parcă deodată pe fierar. I se păru că văzduhul răsună de surle și tobe și că glasul nu-i izbutește să acopere larma aceea năprasnică.

— Nu mă cunoști? strigă el. Pentru tine mi-am ucis umbra și-am suit scara de aur... Am venit să te duc înapoi, pe pământ!

— Pe pământ? râse fata. Ce-i aceea pământ?

Surlele și tobele țipară într-o izbucnire sălbatică. Fierarul văzu negru înaintea ochilor.

— Mireasa mea, ai uitat de pământ?

Dar, în loc să răspundă, fata sări de pe secera lunii și pluti prin văzduh, oprindu-se lângă fierar.

— Cine ești? vorbi ea din nou. Te aud ca pe-un cântec uitat...

— E-o vrajă – șopti fierarul pentru sine. O vrajă rea...

— Nu te-ntrista – spuse însă fata. Vino! Și-l luă de mână și fierarul se miră de răceala mâinii ei.

Și pășiră împreună prin văzduh, iar fierarul nu se mai întrebă cum de poate călca în gol, ca pe-un drum bătut... Dacă merseră o vreme, se opriră la malul unui râu de foc. O luntre de jar aștepta la mal și ei suiră-n luntre, fără să simtă arsura focului, și luntrea de jar îi trecu peste râul de foc și-i opri în dreptul unei porți uriașe, de piatră. Poarta era deschisă și dinăuntru venea un val de aer rece.

— Să nu intrăm – se rugă fierarul. Dar fata-și întoarse privirile către el și rosti încet:

— Trebuie să intru. Mă cheamă-ntr-acolo...

Hotărât să n-o lase singură, fierarul nu mai spuse nimic. Și fata intră pe poarta de piatră, dar, când voi s-o urmeze și el, îi fu cu neputință: își mișca picioarele ca și cum ar fi pășit, dar nu înainta nici cu o palmă.

— Vino — îl chema fata, și el se străduia din toate puterile; însă, cât se străduia, nu izbutea decât să facă pași pe loc.

— Nu pot intra – spuse cu durere fierarul.

— Păcat, răspuse fata. E bine cu tine... Și, pe măsură ce vorbea, se depărta încet.

— Oprește-te! strigă fierarul. Întoarce-te!... Încearcă să ieși!

— Nu pot ieși – rosti fata și-și mișcă mâna în chip de bun rămas, și depărtarea dintre ei sporea mereu.

Curând trupul fetei se văzu ca prin sită, apoi ca prin ceață, apoi se topi în neguri. Deznădăjduit, fierarul izbi cu pumnii-n poarta de piatră, se jelui și răcni, dar poarta se-nchise încet, surdă la zbuciumul și durerea lui, și fierarul se prăbuși înaintea porții uriașe.

Zăcu acolo multă vreme, iar când se ridică se lumina de zi. Cerul era mohorât și doar fâșiile norilor călătoreau alene.

— Cine mi-ar putea da o mână de-ajutor? se frământa fierarul. Dacă n-o scot din lumea înghețată, care începe dincolo de poarta asta, mireasa mea-i pierdută pe vecie...

Atunci simți, lipită de trup, coada coasei și-și aminti de negrul mușteriu din vremea nopții.

— Da, da, își vorbi fierarul. Cine alta decât Moartea-mi poate

spune ce-am de făcut?... Dar cum să-i dau de urmă?

Norii treceau leneși pe lângă el.

— Norilor, norilor, pe unde-ați umblat n-ați văzut o nălucă neagră și cumplită foarte?

— Nici aproape, nici departe – răspunseră norii.

Și norii trecură și se ivi Vântul, care-i mâna din urmă.

— Vântule, Vântule, pe unde-ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră ce tăcere-mparte?

— Nici aproape, nici departe – răspunse și Vântul.

Și vântul trecu și, limpezindu-se cerul, Soarele se ivi deodată pe boltă.

— Soare, Soare, pe unde-ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră și-n ochi cu văi deșarte?

— Ce vrei de la Moarte? întrebă Soarele, și fierarul îi povesti durerea lui.

Povesti amănunțit, iar din ce povestea, dintr-atât Soarele se mână.

— Tare mi-e milă de tine, fierarule – zise el, când acela sfârși – tare mi-e milă și tare mă doare că nu te pot ajuta. Puterea mea sentinde asupra a tot ce-i supus pieirii, a tot ce lasă umbră, și tu ți-ai jertfit umbra și-ai ieșit din hotarele puterii mele... Nu te pot ajuta, dar un sfat nu mă rabdă inima să nu-ți dau: iacă, prinde-te de coada stelei călătoare!

Și fierarul văzu o stea călătoare gonind către el și, dacă auzi sfatul Soarelui, nu mai stătu pe gânduri. În clipa când coada stelei trecu prin dreptul lui, își întinse mâinile și se-agăță de snopul luminos, pe care aceea îl târa după dânsa.

— Rămâi cu bine, Soare, și-ți mulțumesc pentru sfat!

— Cu bine, fierarule, și-ți doresc izbândă!

Așa porni fierarul într-o nouă călătorie prin văzduh. Steaua cu coadă gonea mai repede ca vântul, mai repede ca gândul și-ntr-o clipă-nconjură pământul! De iuțea acea nebunească îi țiuiau fierarului urechile și-l cuprinse o amețală strașnică, de era cât pe ce să-și descleșteze degetele și să lunece-n hău. Dar se ținu tare și-și păstră firea. Iar când izbuti să ia seama la cele din jur, steaua năzdrăvană și-nconjurase pământul de șapte ori. A opta oară porni în zbor, și de astă dată, preț de cât ai bate din pleoape, fierarul zări

sub el un soi de balaur negru, ce șerpua purtând o mogâldeăță-n spinare; și pricepu că vede ulița satului de munte, care-o luase razna, ducând Moartea cu ea.

Și steaua dădu pentru a opta oară ocol pământului, iar când se avântă pentru a noua oară în mersul ei nebunesc, fierarul prinse clipa potrivită și, ajungând deasupra uliței buiece, își descleștă degetele și-și dădu drumul să cadă. Și se rostogoli prin văzduh ca o pasăre lovită, se rostogoli și nu se opri decât pe ulița zburătoare, la doi pași de Moarte.

Târâtă de-atâtea zile pe unde vrei și pe unde nu vrei, de mânie, Moartea era parcă și mai neagră ca de obicei. Dacă văzu că ceva se prăbușește lângă ea, se plecă să vadă ce și cum.

— Tu erai, fierarule? strigă Moartea, mai mirată văzându-l, decât dacă ciudata ei călătorie s-ar fi sfârșit tot atât de fără veste cum începuse.

— Eu – răspunse fierarul. Ce, ai uitat că mi-ai poruncit să-ți ascut coasa?...

Abia atunci își zări Moartea coasa și-o bucurie cumplită o cuprinse.

— Dă-mi-o, dă-mi-o – strigă ea, întinzând cu nerăbdare oasele degetelor către fierar.

Dar acela se trase îndărăt și vorbi liniștit:

— Stai nițel, că din preț încă nu ne-am înțeles.

— Ne-om înțelege, ne-om înțelege! grăi repede Moartea, și fieraru-i răspunse îndată:

— Nădăjduiesc! Mai întâi doresc să-mi înapoiezi mireasa și să-i înapoiezi amintirile.

Dar Moartea-și îndreptă oasele și-ncrucișându-și brațele, spuse cu trufie:

— Nici gând!

— Ai să mă duci dincolo de poarta de piatră – urmă netulburat fierarul – și-am s-o primesc din mâinile tale, așa cum o știu de pe pământ.

— Nebunule! râse Moartea. La poarta de piatră ajung doar umbrele căroră le-am ucis trupul, sau trupurile care și-au ucis singure umbra, câștigându-și viața fără capăt. Și, încă și-acelea, doar cu-ngăduința mea!

— Privește! spuse fierarul.

Ulița însuflețită își urmase calea-n tot acest timp și ajungând în dreptul soarelui Moartea văzu cu spaimă că omul din fața ei nu are umbră.

— Ce-ai făcut, fierarule? șopti Moartea.

— Te-am învins, răspunse fierarul – și pe ulița ce urma să serpuiască prin văzduh tăcură amândoi, prinși de gânduri grele.

— Nu mă mai pot împotrivi, rosti în cele din urmă Moartea. Noi doi, acu, suntem de-o seamă... Jertfindu-ți umbra te-ai scos din rândurile celor ce pier.

Și-n vreme ce Moartea tăcea, muncită de-ndoieli, fierarul se apucă să mâne ulița, îndemnând-o cu coada coasei ba spre stânga, ba spre dreapta, după cum se cerea ca să poată ajunge în dreptul porții de piatră. Moartea făcu un semn și poarta se deschise, și ei intrară pe poartă, așa cum se aflau, în picioare pe ulița mișcătoare.

Dincolo de poarta aceea începea o țară de neguri. Era frig și umbre de copaci se clătinau ici-colo și umbre de păsări treceau în zbor; umbre de oameni lunecau fără țintă, și peste toată lumea de neguri plutea o tăcere albă. Prin țara aceea ulița serpuia încet, canvinsă de oboseală. Umbrele se apropiau de ea și-și mișcau buzele, încercând să grăiască, dar nici un sunet nu trecea dincolo de umbra buzelor și nălucile-și mișcau zadarnic brațele, fluturându-le ca pe niște fâșii de pânză. Așa cum se iveau din neguri, așa se pierdeau în neguri și fierarul le cerceta cu inima strânsă.

— Uite-o! strigă el deodată, și glasul îi răsună ca o trâmbiță în inima negurilor, acolo unde glas de om nu răsunase nicicând.

La sunetul acela o umbră se apropie și trupul fetei se văzu întâi ca prin ceață, apoi ca prin sită, apoi așa cum fusese pe pământ. Fierarul o apucă de mână și-o trase pe ulița mișcătoare, iar fata i se cuibări la piept, oftând abia auzit:

— E bine cu tine...

Moartea se întoarse atunci către fierar:

— Pleacă-ți coasa – spuse ea. Și, arătându-i fetei semnele ciudate săpate pe fierul coasei, porunci: Tu, trece-ți de-a-ndăratelea degetul peste semne, de la coadă spre cap!

Și fata o ascultă și-și purtă de-a-ndăratelea degetul peste semnele acelea și, pe măsură ce-și mișca degetul, un tremur

nestăpânit îi cuprindea trupul.

— Mi-e frig, se plânse fata.

— Îndată, îndată, o mângâie fierarul.

Și Moartea-l îndemnă să mâne ulița către poarta de piatră și cu toții ieșiră din țara de neguri. Și-n clipa când poarta se închise în urma lor, fata scoase un țipăt și cuprinse cu brațele gâtul fierarului:

— Iubitule, unde-ai fost?... Mi-era frig, frig...

— S-a isprăvit acu, lasă – o mângâie acela. Dar fata dădu cu ochii de Moartea ce-i privea nerăbdătoare.

— Iar mi te-arăți? strigă fata. Ce m-ai pus să beau, de mi-ai luat mințile? Moartea dădu din umeri și rosti apăsător:

— Fierarule, m-am ținut de cuvânt. Dă-mi coasa!

— Îndată, spuse fierarul.

Da înainte de a-i întinde scula ucigătoare, izbi o dată în umbra care-nsoțea fiecă mișcare a fetei. Umbra-i fâlfâi așa cum și umbra lui fâlfâise, acolo, în fierărie, și se lungi apoi la picioarele ei, pe uliță. Fierarul mai izbi o dată în lutul uliței și doar apoi îi înmână Morții coasa.

Și ulița se opri fără veste undeva, între cer și pământ, pentru a se prăbuși din văzduh, ca o piatră. Fata închise ochii și când îi deschise din nou, peste o clipă, se afla pe ulița cunoscută a satului ei de munte, chiar în dreptul căsuței în care văzuse lumina zilei. Iar mirele o cuprindea cu brațul pe după umeri.

— Ciudat – spuse fata, cuibărindu-se – parcă m-aș deștepta dintr-un vis... un vis pe care l-am uitat...

Și amândoi pășiră pe uliță, și fata nu văzu pata întunecată care-abia se deosebea pe pământul negru, o pată-n chip de fată, o pată cu cap, cu trunchi și mădule...

Și la nunta lor se iviră pe cer două stele, care mai ard pe boltă și-n ziua de azi. În juru-le toate-au îmbătrânit, s-au stins și s-au schimbat, dar fierarul și femeia lui au rămas tineri, ca-n anul depărtat când Moartea pătrunsese, la vremea cireșelor coapte, în satul lor de munte. Și, de-ai să-i cauți la fierărie, ai să-i găsești. Uneori vântul se oprește din drum și gustă din pâinea lor, alteori visul le vine-n ospetie și-i dăruiește cu mantale albastre. Nevătămați au trecut prin ciumă și războaie și nevătămați vor dăinui în veci, căci nu au umbră.

Auzi? Sună fierul pe nicovală, undeva, într-un sat de munte, un sat în care se făuresc inele ce păstrează dragostea și potcoave ce nu se desprind niciodată... Hai, cine mai pornește drumul într-acolo?

Povestea țesătorului

Trăia odată de azi pe mâine și n-avea zilnic o coajă de pâine, trăia odată un țesător, mare meșter în țesutul mățăsurilor grele și al feluritelor soiuri de catifele. Despre meșteșugul lui se dusesse vestea-n cele patru colțuri ale lumii și strașnic se mândrea stăpânul țesătoriei cu meșterul lui, dar vezi că nu ușor îi venea aceluia să trăiască doar din mândria stăpânului. Că de plătit îl plătea cum apuca și să plece de la dânsul nu-l lăsa...

„Tii, la grea cumpănă am încăput! își spunea țesătorul, umblând într-o seară hai-hui pe ulițele târgului. Dacă mai rămân la el o lună, parcă văd că stăpânul îmi pune pielea pe băț. Dacă fug, are el arnăuți de credință să-mi ia urma și să mă-ntoarcă din drum. Cum o întorc și cum o sucesc, scăpare tot nu găsesc!“.

Iacă-așa umbla țesătorul zăpăcit de gânduri, când, înșelat de întuneric, se împiedică de-o piatră și căzu, cât era de lung. Iar dacă se propti în mâini să se ridice, simți sub palma dreaptă ceva moale și-n lumina stelelor văzu că mâna i se potrivește peste o bucată de țesătură.

„Ce fel de țesătură-i asta?“ se întrebă meșterul, cercetând-o cu luare-aminte, în raza lunii.

Și tare se miră. Ar fi zis că-i o bucată de catifea vișinie, țesută cu fir de aur, dar firul era tot atât de moale ca și catifeaua. Bucata nu părea ruptă dintr-o țesătură mai mare, căci avea marginile cu grijă-ncheiate, iar firul de aur închipuia o fată legată cu cătușe de aur de-un copac.

Și numai ce palmele-i încălziră țesătura, că meșterul auzi un glas subțirel:

— De când te tot aștept, țesătorule!

— Pe mine? se miră meșterul. Cine mă așteaptă? Și-și răsuci capul, străduindu-se să zărească făptura care-i vorbise.

— Nu privi în jur, țesătorule – se înalță însă din nou glasul. Privește în fața ta!

Și-și plecă țesătorul privirile și văzu că pe țesătura vișinie fata se mișcă, vie.

— Ia te uită, frate! spuse el, nevenindu-i să-și creadă ochilor. Dar fata nu-i lăsă răgaz pentru mirare.

— Nu te mai mira – spuse ea – ci mai bine atinge cu degetul cătușele de aur care-mi strâng încheieturile!

Și țesătorul atinse cu degetul cătușele de aur și cătușele sunară, sfărâmate, și se așezară cuminți la picioarele fetei, de parcă acolo fuseseră țesute de când lumea.

— Știu ce te doare – mai spuse fata. Pentru că m-ai scăpat de cătușe, am să te scap și eu de stăpân. Hai, dă-mi mâna! Și-ntinse mâna ei micuță, pe care țesătorul o cuprinse cu sfială-n palma lui.

Atunci simți deodată cum trupul i se-mpuținează și, până să știe ce și cum, se pomeni alături de fată, în țesătura vișinie, care se legănă, se-nălță și prinse-a pluti peste acoperișurile târgului. Trecu pe deasupra țesătoriei, zbură peste un lac și-apoi se tot duse lin, ca purtată de-o boare, până ce fata întrebă:

— Ei, încotro ai vrea să te duc?

Numai că totul se petrecuse atât de fără veste, că bietul țesător nu-și putea veni în fire. Ținea cu amândouă mâinile copacul de care fata fusese încătușată și, ce să zic, mă tem că tremura de-a binelea. Iar țesătura zbură, zbură mereu cu ei amândoi...

Când meșterul izbuti să-și alunge tulburarea, trecuseră peste șapte mări și șapte țări și se aflau tocmai deasupra unei cetăți cu turlle aurii.

— Ce-ar fi să ne oprim aici? întrebă el, dornic să pună capăt zborului cu care, mi se pare, nu se prea-mpăca.

— Să ne oprim – încuviință fata.

Și țesătura coborî binișor în curtea pietruită a unui palat.

— Ia te uită!... Ce-i asta? O țesătură căzută din cer, strigă un oștean, apucând uimit catifeaua. Nădăjduiesc că mai-marele oștilor va binevoi să mă cinstească pentru asemenea dar...

Și, nici una, nici două, oșteanul alergă și-nfățișă mai-marelui țesătura, pe care se vedeau doi tineri stând de-o parte și de alta a unui copac.

— Halal, băietel! zise mai-marele. Ține-un gologan și du-te de-l bea sănătos!

Și numai ce plecă oșteanul, că mai-marele se ferchezui, își unse barba cu mirodenii și-alergă fuguța la-mpărat, căruia-i înfățișă țesătura.

— Nici că se potrivea mai bine! strigă împăratul.

Apoi, dăruindu-i mai-marelui o moșie, își chemă degrabă împărăteasa, poruncindu-i să coasă țesătura aceea căzută din cer,

și vezi bine, aducătoare de noroc, pe rochia de mireasă a domniței.

Că, pricepi, se nimerise ca-n ziua aceea domnița să se mărite cu un fecior de împărat din lumea mare.

— Tii, ce ne facem? întrebă în șoaptă țesătorul, în vreme ce împărăteasa trecea din încăpere-n încăpere, zorind să-i înmâneze croitoresei peticul de catifea vișinie.

— Om vedea noi – îi răspunse tot în șoaptă fata. Deocamdată, acu, taci mâlc!

Privi împărăteasa cam nedumerită-n jur, că parcă, parcă auzise glasuri lângă dânsa, dar, dacă văzu că-i singură, se încredință că totul fusese o părere și intră în iatacul domniței, unde croitoreasa tocmai mântuia rochia de nuntă.

— Prinde și peticul ăsta pe rochie, îi spuse împărăteasa. Măria sa nădăjduiește că-i va purta noroc domniței...

Și nu trecu mult că domnița-și îmbracă rochia, pe care catifeaua vișinie strălucea în dreptul inimii. Țesătorul se ținea de copac și privea cu ochi mari alaiul nuntașilor în frunte cu împăratul și împărăteasa, iar, nu știu, să fi fost de vină călătoria prin văzduh sau umezeala palatului; ce știu, e că odată simți că-i vine să strănute. Își stăpâni el strănutul cât putu, dar până la urmă tot izbucni într-un răsunător:

— Hapciu!

— Vai de mine, a răcit domnița! strigă mirele, și nuntașii sembulziră care mai de care să-i dea sfaturi, ba unii se-ndesară și cu niște șipuri de care, pasămite, nu se despărteau nici în somn.

— Am răcit?... Da' de unde! Parcă domnia ta ai strănutat – îi întoarse însă vorba domnița.

— Nici unul, nici altul, îi împacă împărăteasa. Mai degrabă cred că a strănutat măria sa!

— Eu? spuse și-mpăratul. Nici gând! Dar îndată-și luă seama, se îngălbeni și strigând: Te pomenești... îi făcu semn unui slujbaș care se-nfățișă cu-o batistă de mătase și-i șterse cu nespuse de multă băgare de seamă nasul, în vreme ce bietul țesător, mai mult mort decât viu, prindea să răsufle ușurat.

Și-apoi porni alaiul pe ulița cea mare a cetății și, prinzând o clipă când trâmbițele sunau mai tare, fata se apucă să-l certe pe țesător.

— Ce era să fac? se dezvinovăți acela și, ca dracu', mai strănută o dată, chiar atunci când trâmbițașii încetară să mai sune din trâmbițe.

Strănutul se auzi atât de limpede și-n liniștea ce se lăsase răsună atât de strașnic, că mirele se-nspăimântă de-a binelea:

— De astă dată, domniță, pot pune mâna-n foc că ai răcit! Te-am auzit cu urechile mele.

Și din nou se-mbulziră nuntașii cu sfaturi și cu șipuri de leac, și domnița mărturisi din nou că-i sănătoasă tun și că-l bănuiește pe mire de strănutul cu pricina.

— De-altminteri – spuse domnița – ați auzit cu toții strănutul, c-a răsunat ca o bubuitură de tun. Doar nu veți crede că o domniță subțirică poate strănuta atât de cumplit!

— Mulțumesc! rosti cam înțepat feciorul de-mpărat. Eu, care va să zică, aș strănuta cumplit...

— Doamne, da' copii mai sunteți! se-amestecă în vorbă împărăteasa, băgând de seamă că cei doi par puși pe hartă. Oare n-a strănutat și adineauri măria sa? Departe de-a suna cumplit, al doilea strănut mi s-a părut măreț, măreț în toată puterea cuvântului...

— Zău? Măreț? strigă și împăratul. E limpede! Măreț nu pot strănuta decât eu...

Iar, auzindu-i vorbele, slujbașul cu batista de mătase nu mai așteptă porunca și-ndată se și repezi, ștergând plin de râvnă împărătescul nas. Boierii cei mari de credință îl împresurară apoi pe împărat, arătând că o răceală nu-i de ici de colo și că s-au văzut oameni murind din mai puțin decât două strănuturi.

— Să ne-ntoarcem, dar, din drum, măria ta – grăi sfetnicul cel mai de seamă. Viața măriei tale e prea scumpă ca să mai stăm în cumpănă și nunta se poate face și peste câteva zile...

Împăratul mai șovăia, nehotărât, când țesătorul strănută pentru a treia oară, punând capăt tuturor șovăielilor.

— Sunt bolnav, bolnav greu – șopti măria sa, și-ntregul alai se-ntoarse din drum și împărăteasa îl duse pe împărat în iatac, unde-l vâri sub șapte plăpumi și-l obloji cum știu mai bine și-i turnă pe gât șapte ceaiuri de la șapte vraci, pe care-i ținea de iscusiti deopotrivă.

Cât despre domnița, zadarnic vărsă lacrimi de ciudă, că nunta tot îi fu amânată. Mânioasă foarte, intră valvârtej în încăperile ei și, zvârlindu-și rochia pe un jilț, se apucă să spargă vreo două oale mari de cleștar, răsturnă o măsuță cu sulimanuri și zvârli un scaun într-o oglindă lungă cât un perete întreg. Dar, cum mânia nu i se potoli doar cu atât, căută alte podoabe pe care să-și verse focul. Atunci îi căzură privirile pe rochia zvârlită peste jilț și văzu țesătura de catifea vișinie, pe care împăratul i-o trimisese ca să-i poarte noroc.

— Noroc? strigă înciudată domnița. Și-apăi, năpustindu-se ca o furtună, smulse rochia de pe jilț și-i făcu vânt pe fereastră.

Iar rochia de mireasă a domniței zbură pe fereastră taman în clipa în care pivnicerul palatului ieșea pe poartă. Și nu puțin se nspăimântă acela, când rochia îi căzu în cap, acoperindu-i ochii. Iar, socotind dintâi că vreun dușman încearcă să-l doboare cu viclesug, pivnicerul își smulse de la brâu cheia cea mare a beifului împărătesc și prinse a izbi orbește.

— Ține! Și încă! Mai na! Poftește! răcnea pivnicerul, lovind aprig în gol și răsucindu-se ca un prâsnel.

Și-apoi așa se război cu vrăjmașul, copleșindu-l sub o ploaie de lovituri, până ce, istovit, se opri, judecând după osteneala ce-l cuprinsese că, pe bună dreptate, celălalt se cuvine să fie frânt. Și-și trase atunci rochia de pe cap și, văzând că-i singur, se bucură că-și pusese vrăjmașul pe goană; și, văzând rochia, o păтури degrabă și-o vârî sub haină că, pricepi, o zărise pe domnița-n alai și-i cunoscuse rochia, după peticul de catifea vișinie.

— Într-adevăr, mi-a pus norocul mâna-n cap – își spuse el. Rochia domniței face pe puțin o pungă de galbeni... adică, de ce o pungă? Face și două!... Ba, la drept vorbind, face și trei. Trei pungi cu galbeni sunt o nimica toată pentru un obraz subțire de domniță... Mare mirare să nu fi dat și patru pungi pentru rochia de nuntă, că doar o dată se mărită și ea, ce naiba! Eu, unul, să fi fost în locul ei, nu mă uitam nici la cinci... Că, la urma urmei, ce sunt cinci pungi? Cinci pungi cu galbeni, ca cinci pumni de boabe: o nimica toată! Cine s-ar scumpi la cinci pungi?... Numai că dacă așa-i domnița noastră, strânsă la mână? Parcă se făcea gaură-n cer dacă dădea și ea, acolo, șase pungi pentru o rochie ca asta... Când

colo, nu și nu, că ea dă cinci, numai și numai să mă păgubească pe mine... Dar dacă a dat șase?

Și mergea pivnicerul în neștire, mergea socotind pungile pe care le-ar putea dobândi pentru rochia căzută din cer și-n vremea asta fata cusută cu fir îl luă la rapanghel pe țesătorul care da din colț în colț.

— N-ai fost în stare să-ți stăpânești și tu strănutul? Iacă-n ce bucluc am nimerit din pricina ta. Puteai să fii socotit aducător de noroc, să stai undeva, la loc de cinste...

— Nu mă mai osândi! strigă țesătorul, și pivnicerul se opri deodată locului, închipuindu-și că el gândise vorbele acelea și că se aflase vrednic de osândă.

— Cine să mă osândească? își șopti, făcându-și inimă. Ce, m-a văzut careva? Și-apoi, am furat rochia? Asta-i bună! Pot zice chiar că am primit-o și că, vorba aceea, a căzut din cer...

Dar fata se răsti la țesător:

— Ar fi fost cu cale să te las să pieri! Să-ți pună stăpânul pielea pe băț!

Iar, auzindu-i vorbele, se înspăimântă pivnicerul de-a binelea:

— Vai de mine! Pielea mea pe băț?

— Unde-ai fi putut să te ascunzi? urmă fata, în vreme ce, amărât, țesătorul asculta în tăcere. Nici în gaură de șarpe!

— Cum? Să intru și-ntr-o gaură de șarpe? se-ntrebă pivnicerul, iar bietul țesător rosti cu năduf:

— Of! Îmi vine să mă iau la palme!

De astă dată pivnicerul se opri locului și prinse-a tremura ca varga.

— Nu-i a bună - își spuse el. Prea năstrușnice gânduri îmi fulgeră prin minte!

— Cum vrei - grăi atunci fata - dar socot că o pereche de palme-i prea puțin. În locul tău m-aș arunca într-o fântână, cu capul înainte...

Dacă auzi așa, atât de cumplit se-nsăimântă pivnicerul, că o porni în goană, răcnind pe cât îl ținea gura:

— Feriți! Feriți! Oameni buni, sunt stăpânit de-un duh rău... Feriți!

Acu târgoveții își scosese ră capetele pe ferestre și-și chemară

plozii care se jucau pe uliți, în vreme ce pivnicerul alerga înnebunit încoace și-ncolo, vestind lumea să se ferească de el. Și-așa alergă, alergă bezmetic până se pomeni înaintea dughenei celui mai de seamă neguțător de pânzeturi din cetate. Și, zărind acolo pe-o tarabă niște colaci de frânghie, se puse pe zbierat, ca un apucat:

— Oameni buni, face-vă-ți milă și pomană și cetluiți-mă zdravăn, că a intrat în mine un duh rău!

Neguțătorul auzi strigătele și, din fundul dughenei, le porunci ucenicilor:

— Ia vedeți, măi, ce-i cu răcnetele celea!

Iar ucenicilor, ca unor băieți gata de pozne, atât le trebui. Unde nu se năpustiră, să zici că erau niște lei-paralei, apucară doi colaci de frânghie și mi-l legară pe bietul pivnicer și de mâini și de picioare, de nu se mai putu mișca, ba-i vârără și-un căluș în gură. Și-l luară apoi pe sus, trântindu-l ca pe-un sac la picioarele neguțătorului.

— Ce-ai pățit, omule? întrebă neguțătorul.

Acela, firește, mormăia și nu putea rosti o vorbă. Îi scoaseră atunci călușul și, pentru că-l legaseră mai-mai să-i frângă oasele, pivnicerul le mulțumi cum știu mai frumos. Apoi le povesti despre duhul cel rău care intrase în el și-l îndemna să se ia la palme, să se ascundă în gaură de șarpe, ba-i făgăduia și că stăpânul avea să-i pună pielea pe băț.

— Și de când te chinuiește duhul cel rău? întrebă neguțătorul.

— De când am primit rochia de nuntă a domniței...

— Chiar ea ți-a dat-o? se minună neguțătorul, privindu-l cam dintr-o parte.

— Ehei, dar cum socoți dumneata? se fuduli celălalt. M-a chemat, mi-a pus-o-n brațe și mi-a zis: „Binevoiește, om de treabă, și primește darul ăsta, care face pe puțin șapte pungi cu galbeni. Și mă iartă că n-am la îndemână un dar mai de preț, vrednic de-un pivnicer de seamă, ca tine...“.

Dacă auziră vorbele pufniră ucenicii, dar neguțătorul le făcu semn să tacă.

— Îmi îngădui să văd și eu rochia aceea? întrebă el și, cum pivnicerul era legat fedeleș, îl căută fără sfială și-i află sub haină rochia cea scumpă.

Și neguțătorul pricepu dintr-o ochire că rochia domniței făcea, nu șapte, ci zece pungii cu galbeni. Dar își luă îndată o înfățișare pe care nu se putea citi decât o nespasă milă și oftă cum știi mai sfâșietor.

— Ce-i? se sperie pivnicerul.

— Hei, mai bine tac...

— Vai de mine! Spune – se rugă celălalt, Doar nu socoți că de la darul domniței mi se trage nenorocirea?

Neguțătorul se făcu a chibzui, se-ncruntă, se codi și până la urmă zise:

— Iacă ce-i, pivnicerule, ești un om de treabă și nu se cuvine să te las pradă duhului rău. Cât despre domniță, putea să găsească un ticălos oarecare și nu să te nenorocească de pomană... Căci duhul cel rău sălășluiește în rochia ei de nuntă, și ca să scape de dânsul ți-a făcut darul, de care prea devreme te-ai bucurat.

Auzind una ca asta, izbucni pivnicerul într-un șuvoi de sudălmi, pe care neguțătorul le ascultă în tăcere, clătinându-și capul a încuviințare. Iar pivnicerul sudui ce sudui și, la urma urmei, se rugă de celălalt.

— Doamne, neguțătorule, scapă-mă de belea și ți-oi mulțumi până la sfârșitul zilelor! Ești om priceput și-ai să știi să pui cu botul pe labe duhul cel rău. Primește rochia asta blestemată și îngăduie-mi să-mi văd de drum...

— Cum? Să mă lupt eu cu duhul cel rău? strigă neguțătorul. Ia-ți gândul, omule, și nu mă vâri-n nenorocire, numai pentru că m-am milostivit și ți-am deschis ochii...

Iacă-așa începură a se târgui cei doi, în vreme ce ucenicii își dădeau coate și-și stăpâneau anevoie răsul. Și-atâta se rugă pivnicerul, atâta se rugă, încât după un ceas de tocmeală celălalt se-nvoi să primească rochia, dacă pivnicerul îi dă o pungă cu galbeni și se leagă să-i aducă de pomană, până la sfârșitul zilelor lui, câte o oală cu vin din beciul împărătesc. Pivnicerul se-nvoi bucuros, ucenicii îl dezlegară și omul fugi ca din pușcă, fără a mai privi îndărăt, fără a se mai gândi la pungile cu galbeni pe care le râvnise și fericit că scăpase doar cu-atât!

Iar neguțătorul își frecă mâinile și-nchise rochia cea scumpă într-un sipet. Dar să vezi cum s-au potrivit lucrurile, că neguțătorul

acela era chiar fratele stăpânului țesătoriei, cel de care țesătorul nostru încercase să fugă. Și, cum de mult plănuia să-i facă fratelui un dar de preț, neguțătorul hotărî că cel mai cuminte lucru e să trimită rochia de nuntă a domniței, însoțită de-un răvaș în care-l întreba de sănătate, poftindu-i viață lungă și chiverniseală.

Zis și făcut. Chemă un ucenic, îi dădu sipetul în seamă și-l trimise la drum. Iar în sipet, pe catifeaua vișinie, fetei cusută-n fir și țesătorului nu le rămase decât să aștepte, mulțumiți că lemnul cel vechi al sipetului crăpase ici și colo și că prin crăpăturile acelea puteau răsufla în voie...

Și-apoi străbătu ucenicul cele șapte țări și șapte mări câte despărțeau cetatea cu turlle aurite de târgul țesătorului, le străbătu în șapte ani și, într-un târziu, se-nfățișă stăpânului țesătoriei.

— Așa și-așa – grăi ucenicul – iacă ce-ți trimite fratele domniei tale!

Și se bucură acela deschizând sipetul, citind răvașul și despăturind rochia cea scumpă, dar și mai tare se bucură dând cu ochii de peticul de catifea vișinie.

— Acesta într-adevăr e un lucru rar – zise el – și dacă-i dărui soției rochia domniței, descusu cu mâna lui bucata de catifea și-o vâri până una-alta în buzunarul mantalei că, vezi, se pricepea la țesături și cunoscuse că un petic ca acela nu se-ntâlnește în fiecare zi.

Acu, văzând unde-l dusesese nenorocul, bietul țesător se da de ceasul morții.

— Ce mi-i că stăteam închis în țesătoria stăpânului sau că stau închis în buzunarul lui? i se plânse fetei cusută-n fir. Oare n-am să mai fiu niciodată om ca toți oamenii și n-am să mai pot țese mătăsuri grele și catifele?

— Fii pe pace – răspunse fata.

Și-apoi nu trecu mult că stăpânul țesătoriei puse de-i prinse peticul de catifea peste buzunarul de la piept al surtucului și numai ce-și îmbracă surtucul așa împodobit, că ieși în uliță, dornic să se fălească.

— Ei, acu-i acu! șopti atunci fata și, nici una, nici două, stăpânul se pomeni săltat de la pământ.

— Ține-mă-ți! răcni el, simțind cum se-nalță. Văleu!

N-apucă însă nimeni să-l mai țină, că se și ridicase până-n dreptul acoperișurilor țuguiate ale târgului. Dădea stăpânul din mâini și din picioare, de parcă-nota prin văzduh, țipa de mama focului, dar măcar că țipa, măcar că se zvârcolea, nimic nu folosea.

Și-așa se zbătu, că bumbii surtucului săriră unul după altul și trupul lui lunecă din surtuc, lunecă și veni de-a berbeleacul, de nu se opri decât pe-un maidan plin de scaieți, de unde nu se mai sculă. Iar surtucul coborî și el, coborî ușurel și se lăsă cuminte lângă trupul stăpânului.

— Sai de pe peticul de catifea! șopti atunci fata și țesătorul o ascultă.

Și numai ce sări pe pământ, că prinse a crește; și creșcu, creșcu, până se făcu așa cum fusese înainte de-a afla catifeaua vișinie. Și desprinse atunci peticul de pe surtucul stăpânului și, cu peticul în mână, ieși din târg și pătrunse în târgul vecin.

Acolo se puse și țesu din nou mătăsuri grele și catifele, de i se duse vestea, și nu se lăsă până nu văzu toți târgoveții umblând în straie mai mândre decât straiile tuturor împăraților de pe pământ.

Frumoase peste seamă fuseseră și-nainte țesăturile lui, dar neînchipuit de frumoase erau acu, de se minuna lumea și nu credea că două mâini omenești le putuseră țese. Și la capătul fiecărui val niciodată nu uita să aleagă chipul fetei stând lângă un copac și-având la picioare o pereche de cătușe sfărâmate...

— Dar fata?

Zic unii că fata a sărit și ea de pe peticul de catifea, că a crescut până a ajuns fată ca toate fetele și că din clipa aceea nu s-a mai despărțit de țesător. Să crezi? Nu-i ușor... Că alții iarăși vin și zic că nu-i adevărat nimic! Fata, cică, era o zână bună și stă și azi în catifeaua ei... Ce-o fi minciună, nu mai știu nici eu.

Alegeți voi, că mie, zău, mi-e greu!

Pruncul Năzdrăvan

În vreme veche, pe când bătrânii se făleau că-s tari de ureche, pe când curca da cu țurca și pisicile, mai toate, jucau leapșa pe ouate, în vreme veche, cum vă spui, veni pe lume un băiat cu ochi căprui. Și tare i s-au minunat părinții, dacă-au văzut că pruncul nici nu țipă, nici nu plânge, așa cum e datul puilor de om.

— De ce nu plânge? De ce nu țipă? întrebă, cam cu teamă, tatăl.

Și, n-apucă mama să-i dea răspuns, că pruncul odată rosti potolit:

— Eu, tată dragă, n-am să plâng și n-am să țip nicicând! Tatăl, firește, se-nspăimântă atunci de-a binelea și strigă:

— Taci! Taci!... De ce grăiești? Pruncii prind a grăi abia târziu, încolo...

— Nu te speria – zise pruncul – dar cred că-i bine să afli din capul locului. Tată dragă, eu sunt năzdrăvan!

Și, dac-o mai auzi și pe asta, se lăsă tatăl amărât pe o laiță, iar mama strigă cu mânie:

— Năzdrăvan? Ce vorbă-i asta, năzdrăvan?... Satu-i plin de copii și nici unuia nu i-a trăsнит prin minte să fie năzdrăvan! Tocmai tu te-ai găsit mai cu moț?

— Și-apoi, ce poți ști? spuse tatăl. Stai să vedem cum ți-or meni ursitoarele...

Acu, să nu uit, pe vremea aceea omul nu-și făcea viața după cum îl tăia capul, că trăiau undeva, într-un bordei, trei babornite ursitoare, și-ntâia era surdă, a doua oarbă, iar a treia sărită din minți. Și oamenii se plecau de veacuri înaintea vrierii celor trei ursitoare și nici cu-o iotă nu le ieșeau din cuvânt. De ce? Iacă-așa apucaseră ei din bătrâni și-așa socoteau că se cuvine... Câte bordeie, atâtea obicei!

Și-apoi, într-o bună zi, spuse ursitoarea cea surdă:

— Am auzit, suratelor, că s-a născut un prunc!

— Păi... să-l vedem, zise oarba.

— Hi-hi, răsă nebuna. Haideți degrabă să-i menim!

Și-ncălecând cele trei ursitoare pe trei cozi de mătură, zburară prin văzduh și nu se opriră decât pe acoperișul casei în care se

născuse pruncul. Își lăsară cozile de mătură acolo, pe acoperiș și, dându-și drumul pe gura hornului, se pomeniră cât ai bate din palme în încăperea în care pruncul odihnea în leagăn. Părinții le auziră hurducăind prin horn, dar se făcură că nu le văd, ca nu care cumva să le stingherească. Și ursitoarele se apropiară de leagăn.

— Văd că-i fată – zise oarba.

— Așa parcă-am auzit și eu – încuviință surda.

— Hi-hi, râse nebuna. Să-i menim ca unei fetel!

Doar că pruncul se ridică atunci în capul oaselor și rosti deslușit:

— Ce le tot încurcați, ursitoarelor? Eu sunt băiat.

— Hi-hi, vără-ți mințile-n cap, băiete – râse nebuna. Ești fată.

Și-ai să se măriți c-un negustor de haine vechi...

— Pe dracu'! râse pruncul.

— Taci! zise însă oarba. Te văd sfioasă și temătoare... Ai să mori de spaimă la treizeci de ani.

— Nici prin gând nu-mi trece! râse pruncul, dar surda răcni pe cât putu:

— Mai taci, taci că mă asurzești!... Ai să ai trei copii.

— Of, sfârșiți odată! strigă pruncul și, dacă văzu că n-are cu cine se-nțelege, odată se ridică din leagăn, se duse către vatră, apoi se cățără prin horn și, ajungând pe acoperiș, puse mâna pe cele trei cozi de mătură și strigă: Duce-vă-ți, ursitoare, la culcare. Lasă că de-acu' am să mai menesc și eu!

Și-ncălecă pe cele trei cozi de mătură, care-ndată se schimbară într-un armăsar cu trei picioare. În loc de copite, însă, armăsarul avea aripi, și cu aripile acelea se-nălță în văzduh, pierind cât ai bate din buze.

Acu, ursitoarele nici nu prinseseră de veste că pruncul fugise. Dar dacă se pomeniră fără cozile de mătură, tăbărâra toate trei asupra părinților pruncului năzdrăvan.

— Cozi de mătură să vă faceți, auzitu-m-ați? strigă surda.

— N-am ochi să vă văd! strigă oarba. Unde-i coada mea?

— Hi-hi, pune-ți sare pe coadă! râse nebuna.

Își cerură iertare bieții oameni pentru batjocura făcută ursitoarelor, iar tatăl înhămă boii la car și le duse cu carul cu boi până la bordeiul lor, de unde babornițele nu mai ieșiră, că le crăpau

obrajii de rușine...

Cât despre pruncul năzdrăvan, dacă zbură ce zbură prin vămile văzduhului, își îndemnă armăsarul să coboare și, când se luminează de zi, ajunse într-o poiană, pe care păștea o cireadă. Și mare-i fu mirarea văzând în mijlocul cirezii o fată care apucase un taur de coarne și-l săltase pe umeri.

— Ce fel de fată-i fi, de salți în spinare ditai taurul? o întrebă pruncul. Fata se zăpăci și scăpă taurul, care o zbughi ca din pușcă.

— Să nu mă spui, pruncule – îl rugă fata. Așa cum mă vezi, sunt un flăcău de-ajuns de voinic... Dar ursitoarele mi-au venit ca unei fete și-ai mei m-au îmbrăcat cu fotă și cu ie, temându-se să le iasă din cuvânt. Of, vai de viața asta, pruncule, că pe mine fota aduce mai degrabă a nădrag, furca – naiba știe cum! – se face spadă-n mâna mea, năframa se schimbă-n coif și, dacă mă silesc să mă sperii și eu, ca o fată ce se cuvine să fiu, numai ce strig: văleu! că de strigătul meu se zguduie pământul, copacii se scutură de frunze, apele ies din mătcile lor și oamenii se prăbușesc cu fețele-n colb...

— Așa? râse pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, așa că te menesc să fii Voinicul-Voinicilor, fratele calicilor și dușmanul fricilor!

— U-iu! chiui flăcăul și, de bucurie, zvârli cât colo cu o singură mână vreo cinci vaci, pe care le prinse apoi cu mâna cealaltă, ca nu cumva să le smintească vreun oscior.

— Știi ceva? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-o-ncolo de cireadă și vino cu mine.

— Cum de nu! strigă Voinicul-Voinicilor. Vin bucuros.

Și-ncălecă și el pe armăsarul cu trei picioare și-o porniră amândoi, în zbor, peste păpușoi. Și, iacă, nu zburară cine știe cât, că la malul unui lac dădură peste un flăcău, încins cu zale de fier. Și tare se mirară văzând că flăcăul coase pe-un gherghef.

— Ce fel de flăcău îi fi, de coși pe gherghef? întrebă pruncul, iar flăcăul înzăuat scoase un țipăt de spaimă și se grăbi să pitească ghergheful.

— Să nu mă spuneți, oameni buni – se rugă flăcăul. Sunt o fată harnică și cuminte... Dar ursitoarele mi-au venit ca unui flăcău și-ai mei m-au înveșmântat în zale, temându-se să le iasă din

cuvânt. Of, vai de viața asta, oameni buni, că zalele sclicesc pe mine ca fluturii pe ie, spada – naiba știe cum! – se face ac în mâna mea, pavăza se schimbă-n gherghef și, dacă mă silesc să chiui, ca un flăcău ce se cuvine să fiu, nimeni nu se-nspăimântă și lumea zice că asemenea dulce cânt n-a mai auzit...

— Așa? râse iarăși pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, așa că te menesc să fii Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor și stăpâna pletelor!

— Oare? strigă fata, și strigățul ei răsună ca un cânt, pe care-l prinse vântul, colindând cu el pământul.

— Știi una? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-le-ncolo de zale și vino cu noi...

— Cum de nu! strigă Fata-Fetelor. Bucuroasă!

Și-apăi, luând de la Voinicul-Voinicilor fota și ia, îi dădu aceluia zalele, spada și pavăza. Și-ncălecă și ea pe armăsarul cu trei picioare și-o porniră câteștrei la drum, din cătun în cătun, o porniră-n zbor cu sânge, de la târg și pân' la târg, ca oamenii să mai trăiască și după firea lor. Iar unde dădeau peste-o viață strămbată o-ndreptau și unde se năștea un copil îi menea să crească-n voie.

Și-acu, să vezi comedie, dacă nu-i mai menea nimeni să fie tâlhari, se stinse sămânța tâlharilor și judecătorii se amărâră peste poate, nemaiavând pe cine judeca și osândi, pe când boierii se mâniară cumplit, nemai aflând cu nici un chip vânzători și slugi. Pricepi? Lăsați de capul lor, oamenii creșteau oameni de treabă...

Și se pomeni atunci într-o bună zi la palat împăratul cu boieri, judecători, călăi și jandari, care cu toții se jeluiu și suduiu, cerând cu răcnete ca minciuna, hoția și prostia să se-ntoarcă pe pământ.

— Ce să facem noi cu o lume bântuită de dreptate, de-adevăr și de istețime? Cu ele murim de foame, măria ta, se jeliu căpetenia boierilor.

— Dă-ne pâinea noastră cea de toate zilele – se rugă și fruntea judecătorilor. Dintr-o singură hoție, dintr-un singur omor ne-am putea hrăni un an de zile, cu neveste și copii...

— Fie-ți milă – strigă și mai-marele jandarilor. Dă-ne oameni de schingiuit și de-nchis în beciuri... E mai mare jalea,

măria ta. Ni-s beciurile pustii!

— Nici nu mai ținem minte de când am retezat ultimul cap, măria ta – plânse și cel mai vechi călău al împărăției. Ne-om uita meșteșugul și-om ajunge de răs și de batjocură!

Iar împăratul îi ascultă pe toți și-și clătină capul, oftând cu mare năduf.

— Vă-nțeleg, iubiți boieri, judecători, călăi și jandari – spuse luminăția sa. Voi sunteți brațele și degetele împărăției, iar dacă plângeți voi, plânge împărăția. Eu sunt împărăția. Și, precum vedeți, plâng... Și lacrimi prinseră a picura din ochii împăratului.

— Nu mai plânge, măria ta – spuse atunci căpetenia boierilor. Răul are leac... Ascultă! Și boierul făcu semn către mai-marele jandarilor.

Acela bătu din călcâie și grăi așa:

— Măria ta, jandarii mei au pândit, au iscodit și s-au lămurit. Toată vina o poartă un prunc năzdrăvan, care zboară pe-un armăsar cu trei picioare și-i însoțit de Voinicul-Voinicilor și de Fata-Fetelor. De răul lor, ursitoarele nu-și mai pot face slujba...

— Auzi, dumneata, neobrăzare! strigă împăratul.

— Întocmai, măria ta. Neobrăzare și alt nimic...

— Și de ce, mă rog, nu i-ați prins pe ticăloșii aceia? întrebă împăratul, iar mai-marele jandarilor se tulbură, tuși, se-ngălbeni și roși. Întreb: de ce? mai strigă împăratul.

— Să vezi, măria ta – băigui celălalt, până la urmă. Am vrut... Cum de nu, am vrut din toată inima noastră de jandari...

— Și?

— Și n-am putut...

Se făcu îndată liniște și împăratul, boierii, judecătorii, călăii și jandarii își clătinară atât de tare capetele, că mulți își ciocniră capul de capul vecinului, ceea ce născu o larmă de tătăcuțe izbite între ele. Apoi se uitară mânioși unii la alții, ba câțiva mai întărâtați prinseră a scutura și-a smulge și bărbile celor din jur.

— Liniște! porunci însă împăratul. Lăsați în pace bărbile. Și degrabă să mi le-nfățișați pe cele trei ursitoare!

Iar auzind porunca, plecă însuși mai-marele jandarilor de le sui într-o caleașcă pe cele trei babornițe și sosi cu ele la curte.

— Voi sunteți ursitoarele? întrebă împăratul.

— Văd că ne-ai cam uitat – zise oarba. Ce-i drept, ți-am menit să fii uituc...

— Gura! strigă însă împăratul, trăgând cu coada ochiului către cei din încăpere. Cine vă împiedică să vă faceți slujba?

— Aud că trei nelegiuți, dragă împărate – zise surda. Un prunc, un flăcău care trebuia să fie fată și o fată care trebuia să fie flăcău...

— Hi-hi, dă-ne cozile de mătură! râse și nebuna. Fără cozile de mătură suntem ca fără picioare...

— Așa? Ei las' pe mine, ursitoarelor! zise împăratul. Ia să faceți voi bine și să rămâneți aici, în palat, că v-oi chema eu la vremea vremii...

Iacă-așa rămaseră la palat ursitoarele. Iar, neavând încredere în alți slujbași, împăratul înțesă palatul cu boieri, judecători, jandari și călăi, pe care-i piti care cum îi veni mai bine. Mișcai o perdea? Dădeai peste-un boier. Te uitai pe sub mese? Te pomeneai nas în nas c-un judecător. Dulapurile gemeau de jandari și pe sub paturi se aciuiaseră călăii; ba unii, mai iscușiți, își găsiseră loc și pe sub covoare, de se-mpiedica de câte o sută de ori pe zi mărirea sa, căzând și făcându-și vânătași, în vreme ce călăul ascuns sub covor își ițea capul și-și cerea smerit iertare. Mă rog dumitale, ce s-o mai lungesc, aducea palatul a viespar. Și toți boierii, judecătorii, jandarii și călăii aveau săbii, buzdugane și pistoale și țineau în dinți câte-un cuțit.

Iar, dacă văzu împăratul că-și aflaseră locul cu toții, porunci de i se făcu o păpușă de ceară, pe care-o îmbrăcă în straie scumpe. Așeză păpușa într-un leagăn de aur și vesti că i se născuse un cocon. Clopotele sunară, trâmbițele strigară și, acolo pe unde se afla, pruncul năzdrăvan zise către tovarășii lui:

— Măi, măi, ce-i dădu prin minte împăratului!

— Cum așa? întrebă Voinicul-Voinicilor, fratele calicilor și dușmanul fricilor.

— Iacă, a tocmit o capcană, să ne vină de hac.

— Dacă nu știe că cine râde la urmă râde mai bine – zise Voinicul-Voinicilor. Hai să-l învățăm noi minte!

— Hai! se-nvoi și pruncul.

Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor și stăpâna pletelor se cam

codi întâi, dar când îi văzu hotărâți, nu se puse împotriva și armăsarul îi duse pe tustrei până la palatul împăratului, unde pătrunse pe fereastra deschisă și se opri înaintea leagănului de aur. Lângă leagăn adăsta împăratul.

— Fiți bineveniți! zise acesta. Apoi, întinzând mâna către leagănul în care odihnea păpușa de ceară, adăugă: Meniți-i coconului meu cum vă pricepeți mai bine!

— Chiar așa – rosti pruncul năzdrăvan și, întorcându-se cu fața către leagăn, grăi: Scoală, cocon de ceară!

Iar împăratul – să cadă din picioare și mai multe nu! Că unde nu se sculă păpușa de ceară și prinse-a țipa ca din gură de șarpe.

— Săriți! răcni atunci împăratul, acoperind țipetele păpușii. Boieri, judecători, jandari și călăi, pe ei!

— De ce răcnești, împărate? zise Voinicul-Voinicilor. Coconul va purta coroană și se va așeza pe tron...

Dar cum împăratul o ținea una și bună și din „Săriți!“ nu ieșea, cei pitiți în încăpere se iviră, care de pe unde se ascunsese, și năvăliră asupra celor trei. Erau vreo nouă cu toții și, până să-și tragă săbiile sau să sloboadă pistoalele, Voinicul-Voinicilor îi și apucase cu-o singură mână și le făcuse vânt pe fereastră. Ceea ce văzând împăratul, se puse pe răcnit mai cu temei:

— Săriți! Săriți!

Iar în toate încăperile palatului, auzindu-i glasul, prinseră a sări de după perdele boierii, de sub mese judecătorii, din dulapuri jandarii, de sub paturi și covoare, călăii.

— Sărim, măria ta! strigau cu toții, dând năvală și tropăind pe scări. Sărim de zor!

Și-atâta larmă făceau, că ursitoarele-i auziră și-și deschiseră ușa încăperii pe care le-o hărăzise împăratul.

— Ce s-a-ntâmplat? întrebă oarba.

— Sărim! strigau înainte boierii, judecătorii, jandarii și călăii. Sărim, măria ta!

Ursitoarea cea oarbă se-ntoarse atunci înspăimântată către celelalte două.

— Vedeți? E foc, suratelor! S-a aprins palatul, și de aia strigă cu toții:

„Sărim! Sărim!“.

— Aud – zise și surda. Sar pe fereastră, bag sama...

— Să sărim și noi! râse nebuna.

Celelalte n-așteptară să le spună de două ori, că îmbulzindu-se nevoie mare se și suiră pe prichiciul ferestrei, sărind tocmai din turla palatului (că-n turlă le-așezase împăratul). Iar dacă văzu așa, sări și nebuna după ele.

Acu, lângă leagănul de aur al coconului de ceară, care țipa, țipa întruna de mama focului, împăratul se mira auzind larma oamenilor lui și nevăzând în încăpere pe nici unul.

— Da' săriți odată! răcnea împăratul. Ce tot mocoșiți atât?

— Sărim, măria ta!

Ei, într-un târziu se dumeri și împăratul că boierii, judecătorii, jandarii și călăii nu puteau intra în încăpere pentru bunul cuvânt că Fata-Fetelor încuiase ușa cu cheia. Cei de afară izbeau ei în ușă, dar mare brânză nu făceau, că ușa era de fier. Și-n toată vremea coconul de ceară țipa, țipa în leagănul lui de aur, țipa de-ți venea să-ți iei lumea-n cap...

— Chemați ursitoarele! porunci atunci împăratul, și de-afară se auziră îndată strigătele boierilor, judecătorilor, jandarilor și călăilor: „Chemăm, măria ta!“ și „Ursitoare! Ursitoare!“.

Pruncul năzdrăvan, Voinicul-Voinicilor și Fata-Fetelor se stricau de răs și până și armăsarul cu trei picioare râdea pe cât putea, nechezând voios. Iar ursitoarele nu mai soseau...

— Măria ta, strigă atunci de cealaltă parte a ușii căpetenia boierilor, ursitoarele au sărit din turla palatului și, naiba știe de ce, acu nu mai suflă nici una...

— Cum, nu mai suflă? întrebă împăratul. Nu suflă deloc, deloc?

— Deloc, măria ta...

— Și vraciul? Ce zice vraciul? mai întrebă împăratul.

— Vraciul? răspunse căpetenia boierilor. Vraciul zice că, dacă nu mai suflă, atunci e cu puțință să fi murit de-a binelea.

— Vai de mine!

— Vai de noi, măria ta, că odată cu ele au murit și minciuna, și prostia, și hoția!

Auzind așa, prinse împăratul a plânge cu sughițuri, de sărea hlamida pe el.

— Ce mă fac eu fără minciună?... Și fără prostie? Și cum trăiesc fără hoție?... Vai mie, vai mie...

— Nu te-ntrista – vorbi atunci Fata-Fetelor. Împreună cu tine, boierii, judecătorii, jandarii și călăii rămân tot mincinoși, tot proști și tot hoți...

— Oare? se luminează împăratul. D-apăi atunci se mai poate trăi...

— Trăiește! răsă pruncul năzdrăvan.

Și-n vreme ce coconul de ceară țipa înainte, calul cu trei picioare sări pe fereastră și se făcu nevăzut, împreună cu cei trei tovarăși.

Și să-ți spun eu dumitale că din ziua aceea toate gălcevilă și toate hoțiile s-au purtat numai între împărat și boieri, judecători, jandari și călăi. Că oamenii ca mine și ca tine se țineau de-o parte și-și vedeau de treburi: nu-i puteai înșela, dar nici ei nu trăgeau la înșelăciune. Și-apăi, iacă, mult n-a trecut, că împăratul cel bătrân a adormit pe vecie și-n scaun s-a înălțat coconul de ceară. Din vremea aceea, pasămite, au prins a fi împărații moi ca ceara în mâna boierilor, de-i suceau aceia cum poșteau și toate se-ntâmplau după voia inimii lor... Și s-au mâncat între ei boierii, judecătorii, jandarii și călăii, s-au mâncat între ei, până n-a mai rămas oscior de boier, judecător, jandar și călău. Iar, dac-au văzut așa, l-au dat oamenii jos și pe-mpărat, că tot nu mai avea nimeni nevoie de el...

— Dar pruncul năzdrăvan?

— D-apăi grija lui o duceți? Fiți numai voi sănătoși și la față roși, că năzdrăvanul de ce-i năzdrăvan? Să trăiască o mie de ani... Așa că pruncul-i bine sănătos, mulțam de întrebare. Pe câte știu, a oblicit că pe aiurea mai sunt ursitoare și umblă să scape oamenii de ele, de ponoase și belele. Iar Voinicul-Voinicilor și cu Fata-Fetelor îi dau o mână de-ajutor, că, năzdrăvan-năzdrăvan, dar unde-s doi puterea crește și unde-s trei...

Na, sfârșiți vorba-n locul meu, că uitai de meleșteu!

Fata de fum

Mi-a mai ajuns la urechi o poveste, nu știu de când și nu știu de unde, adevărind că trăia odată un brutar, de care moartea n-avea habar. Atât de slab și de cocârjat era, că unii-i dădeau fără să șovăie trei sute de ani, în vreme ce alții-l bănuiau de șapte sute-n cap. Și, măcar că-l știau cu toții bun ca pâinile rotunde pe care le cocea, se aflau și unii gata să jure că văzuseră cu ochii lor cum duhuri neștiute îi plămădeau aluatul.

— Că, ziceau ei, de unde la un moșneag atâta putere câtă se cere la frământat un aluat ?

Acum, între noi fie vorba, brutarul era oleacă de vrăjitor. Ba mă tem că tot cu vrăjile lui o îmbrobodise și pe Coana Moarte, de nu mai sosise de veacuri să-l strângă și-l lăsa să meșterească la cuptoare, câtu-i noaptea de mare. Că nu închidea un ochi toată noaptea și la lumina cuptorului citea din cărți bătrâne, deslușind descântece și semne zugrăvite cu sânge. Toți pereții îi erau negri de cărți, iar deasupra cărților ședeau împăiați trei corbi, trei bufnițe și trei motani negri. Și numai ce prindea a sloveni în cărțile lui, că cei trei corbi înviau și i se roteau pe deasupra capului, cele trei bufnițe înviau și-și deschideau ferestrele de foc ale ochilor, cei trei motani negri înviau și i se frecau de picioare torcând și mieunând.

Și într-un rând, dacă citi o pagină galbenă și pe la colțuri mâncată de vreme, luă o bucată de aluat și făcu din aluat o fată. Puse păpușa pe lopată și o vârî în cuptor, șoptind de trei ori :

— Radamada! Rodomodo ! Rudumudu !

Și numai ce vârî păpușa de aluat în cuptorul încins, că un abur ușor ieși dintr-însa, pluti în cuptor și se înălță pe coș ca un fum subțire. Iar fumul luă chipul unei fete, mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Și Fata de Fum râse și pluti peste acoperișuri, peste coroanele pomilor, pluti purtată de vânt și apoi se întoarse și, strecurându-se pe gaura cheii, intră în brutărie. Atunci motanii negri mieunară de trei ori, bufnițele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Ai venit ? iscodi brutarul, fără a-și întoarce capul.

— Ce-mi poruncești ? întrebă Fata de Fum.

— Oamenii cred că trăiesc de trei sute de ani, spuse brutarul. Unii merg până la a-mi da șapte sute... Azi am împlinit nouă sute de ani.

— Ascult, spuse Fata de Fum, iar bătrânul urmă să grăiască :

— Nouă sute de ani e vreme lungă ! Am văzut crescând împărății și le-am văzut năruindu-se, am cunoscut bucuria și durerea, am stăpânit comorile ascunse și am fost mai puternic decât cei mai puternici...

— Ce-mi poruncești ? întrebă din nou Fata de Fum, și cei trei corbi croncăniră înveseliți.

— Auzi cum râd prietenii mei, corbii ?... Nu-ți poruncesc nimic. Mă bucur că semnele n-au mințit și că te-am putut plăsmui, spuse bătrânul. Du-te, Fată de Fum, cunoaște lumea și bucură-te de viață, că din pâine te tragi și ești bună ca pâinea... Iar, dacă vei fi la o nevoie, întoarce-te la mine.

Fata de Fum îi sărută mâna și, strecurându-se pe gaura cheii, ieși în uliță. Aluneca neauzit pe caldarâm, trecea pe lângă oameni, iar oamenii n-o vedeau. Și lunecă pe ulițele cetății, lunecă preț de nouă ceasuri, până se află în fața unor ziduri căzute în paragină. Și voi să treacă și de zidurile năruite, când auzi un glas răgușit, șoptind tainic :

— Atunci, așa rămâne... la noapte!

— Dar te-ai îngrijit să-ți ascuți cuțitul ?

— Ho-ho, râse cel răgușit, are să-i găurească pielea, nu te teme ! Numai că nu mi-ai spus nici cum îl cheamă, nici unde să-l aflu.

Fata de Fum se strecură în ceea ce fusese cândva o casă de oameni și, la lumina lunii, văzu doi bărbați șezând pe o movilă de moloz.

— Îi zice Petrea Pescaru, răspunse cel întrebat. Și stă în coliba de la marginea mării.

Dacă-i auzi, se înfioră Fata de Fum și în lumina lăptoasă a lunii îi privi pe cei doi și tare se miră. Omul cu glas răgușit era zdrențăros și o barbă neagră și-mpâslită îi mânca fața. Celălalt, în schimb, purta straie domnești, pană scumpă la pălărie și părea tânăr. Dar ochii-i luceau ca ochii unui lup.

— Poți să-i pui cruce lui Petrea Pescaru, spuse bărbosul, iar celălalt își smulse atunci una dintre nestematele cu care-și îmbumba pieptarul și i-o așeză în palmă.

— Te mai așteaptă una, dacă te ții de cuvânt, făgădui el.

Fata de Fum nu stătu să asculte dacă cei doi aveau să-și mai spună și altele. Nevăzută și neauzită se ridică în văzduhul nopții și pluti către marginea mării, dornică să-l vadă pe cel căruia cuțitul omului răgușit trebuia să-i găurească pielea. Vântul o purtă grabnic cum numai el știe și, măcar că pe pământ calea până la țarm era lungă, Fata de Fum auzi curând mugetul mării.

Luna lumina nisipul adormit și, undeva pe nisip, o colibă de piatră.

Și Fata de Fum lunecă prin horn și se pomeni în colibă. Nu era mare coliba ! Pe pereți atârnav scule pescărești, iar într-un ungher, pe un așternut sărăcăcios, dormea un flăcău. Dormea pe spate și razele lunii îi scâldau fața, ca cioplită în piatră albă. Atâta era de frumoasă, că Fata de Fum se opri lângă flăcăul adormit și-l privi lung, lung, ca și cum ar fi vrut să nu-i mai uite chipul. Tăcută, privi ceasuri în șir. Marea bătea țarmul de nisip și foșnea în răstimpuri, dar Fata de Fum nu se clintea și nu-și lua ochii de la flăcăul adormit. Într-un târziu, fără să știe ce face, se plecă și-și lipi buzele de buzele flăcăului. El zâmbi prin somn, pentru că în visul lui pătrunsese o fată înaltă și mlădie ca un cânt, cu plete până la pământ. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

Dar cineva încercă atunci ușa colibeii și ușa se deschise. Fata de Fum se ridică înspăimântată, pierind din visul flăcăului, care oftă. În colibă pătrunsese bărbosul cu glas răgușit și bărbosul ținea în mână un cuțit.

— Trezește-te ! strigă Fata de Fum. Trezește-te !

Dar flăcăul nu se trezi și bărbosul înaintă cu pași de pisică.

Nici un om nu putea auzi glasul Fetei de Fum, nici un ochi omenesc nu-i putea zări făptura subțire.

Încercă atunci să răstoarne scăunelul cu trei picioare de lângă pat, pentru ca flăcăul să se deștepte. Voi să-l apuce cu amândouă mâinile, dar mâinile ei de fum n-aveau putere și nu puteau prinde lemnul, necum să-l urnească. Iar bărbosul înainta furiș, ca o pisică.

Înspăimântată, Fata de Fum prinse a se zbate între pereții colibeii : alerga de la un perete la altul, striga și plângea și, urându-și neputința, se repezi la omul cu barbă neagră și-l izbi cu pumnii peste față. Dar bărbosul nu auzi, nu văzu și nu simți nimic. Și până la flăcăul adormit mai avea de făcut un pas și lama cuțitului scânteia, rece și neînduplecată.

Atunci Fata de Fum se năpusti pe ușa întredeschisă și se avântă până la norii tolăniți sus, sus, deasupra țărnelor de nisip.

— Ia te uită ! O fată de fum... spuse un nor.

— Ajutor ! strigă Fata de Fum. Îl ucide ! Ajutor !

— Cine ucide? întrebă speriat norul, și fata-i povesti ce se petrecea în coliba de piatră.

Norul coborî împreună cu ea și-amândoi se strecurară pe ușa întredeschisă. Bărbosul se plecase peste trupul flăcăului și mâna în care ținea cuțitul se ridica încetisor.

— Repede ! strigă Fata de Fum, iar norul se înalță până la scunda bagdadie a colibeii de-unde slobozi un fulger care izbi cuțitul.

Bărbosul răcni, cuțitul îi căzu din mână și în clipa aceea în colibă începu să plouă. Dacă bubuitul fulgerului îl trezise, stropii reci ai ploii îl dezmeticiră pe Petrea Pescaru. Cât te-ai șterge la ochi sări în picioare, se aruncă asupra bărbosului și în coliba de piatră începură să se lupte, în vreme ce ploaia urma să cadă de sub acoperiș, în vreme ce Fata de Fum stătea cu sufletul la gură, în vreme ce soarele răsărea deasupra mării.

Și se strânsură cei doi pârâindu-și oasele, se frânsură și se ridicară, se-nclășară din zori și până-n seară, iar când luceafărul se ivi pe cer rămase bărbosul pe podeaua de lut, fără putere și scâncind încetinel. Atunci își îndreptă și Petrea trupul ostenit, apucă o frânghie pescărească de-l cetlui zdravăn pe bărbos și, luându-l în spinare ca pe-un sac, se îndreptă spre cetate, cu gândul să-l lepede la picioarele judecătorilor. Iar Fata de Fum pășea lângă flăcău, tăcută și nevăzută.

Drumul era lung și Petrea ostenit. Când și când lăsa la pământ povara pe care o ducea și, așezându-se pe câte un bolovan, își trăgea sufletul. Aproape de cetate bărbosul prinse glas și-l ispiti :

— Lasă-mă, Petrea Pescaru, să mă duc în lumea mea... Lasă-

mă, că de nu, are să-ți pară rău !

— Ce ți-am făcut, de-ai vrut să mă ucizi ? îl iscodi flăcăul.

— Nu mi-e îngăduit să-ți spun.

— Așa ? Bine, om vedea noi!

Și cum bărbosul își venise în fire, îi porunci să se ridice și să meargă pe picioarele lui, ținându-i însă legat de încheieturi.

Așa intrară în cetate, odată cu zorii. Și lumea se minună de flăcăul ce ducea legat un bărbos, ca un ursar cu ursul după el. Dar când se lăți zvoana că bărbosul voise să-l ucidă, se mâniară oamenii și se strânsură mulți, cerând cu răcnete să se facă dreptate. Atâta larmă se înălța din uliță, că împăratul se trezi din somn.

— Cine nu mă lasă să dorm ? întrebă el cu mare parapon, iar slugile-l lămuriră că un flăcău adusese prins un ucigaș.

— Tot mi-a stricat somnul, spuse împăratul căscând și-ntinzându-și brațele de atinse tavanul cu buricele degetelor. Ia să-i înfățișați înaintea judecății mele !

Așa se pomeni Petrea Pescaru față-n față cu împăratul, căruia îi povesti toată tărășenia. Fata de Fum stătea lângă el și era numai ochi și urechi.

Iar, dacă se lămuri împăratul cum vine treaba, se deschiseră ușile și un tânăr îmbrăcat în straie scumpe intră în încăpere.

— Poftește, feciorul meu, și învață să cârmuiești, spuse împăratul, iar Fata de Fum dădu un țipăt neauzit, cunoscând că feciorul împărătesc era omul cu straie domnești și pană scumpă la pălărie care-l tocmise pe ucigaș.

— El e ! El e ! strigă fata uitând că nimeni n-o vede și nu-i putea auzi glasul. Priviți, îi lipsește o nestemată de la pieptar ! Căutați-l pe bărbos și-o veți afla.

Dar feciorul împărătesc sărută dreapta împăratului și se așeză în jilțul lui.

— Cum ? spuse el. Flăcăul a cutezat să ridice mâna asupra acestui cinstit om cu barbă ?

— Dimpotrivă, zâmbi cu bunătate împăratul. Se vede cât colo că nu te pricepi încă să împărți dreptatea... Bărbosul e vinovat și flăcăul a venit să ni se plângă.

— Se poate ? N-aș crede, măria ta, îndrăzni însă feciorul. S-ă mă fi înșelat până-ntr-atât ?... Știi ceva ? Îngăduie, rogu-te, să

cercetez eu pricina asta...

Împăratul se răsuci către mai-marele dregătorilor și căscă de-i trosniră fălcile.

— Ia te uită, ziceam că mi-au speriat somnul... Tare de dimineată m-am mai trezit azi !

— Culcă-te fără grijă, măria ta, vorbi cu grabă feciorul împărătesc. Fac eu dreptate, nu te teme !

Se bucură împăratul dacă-și văzu atât de harnic feciorul și se duse la culcare, petrecut de sfetnici și de slugi.

— Așa, răsă feciorul văzându-se singur cu împricinații și, îndată, chemând straja, porunci : Luați-l pe ticălos și vărăți-l în beci !

Straja se năpusti asupra bărbosului care-și încrucișă însă brațele și spuse cu mare liniște :

— Nu pe mine, neghiobilor !

— Pe celălalt, întări și feciorul împărătesc. Iar mâine nu uitați să-i luați și capul !

Straja-l apucă pe Petrea Pescaru și, fără a ține seamă de strigătele lui, îl zvârli în beciul palatului. Fata de Fum se strecură și ea în beci, dar ce folos ? De spus nu-i putea spune flăcăului tot ce știa și, de ajutat, nu-l putea ajuta.

„Ba da, pot“, își spuse Fata de Fum și, strecurându-se pe gaura cheii, ieși din beci și pluti cât putu mai repede până la brutăria bătrânului vrăjitor.

Acolo intră pe fereastra deschisă și, văzând-o, motanii negri mieunară de trei ori, bufnițele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Am aflat de mult că dreptatea împăraților e strâmbă, spuse brutarul fără a-și ridica ochii de pe terfelogul căruia-i răsfoia filele.

— Ai spus că, la nevoie, îmi dai o mină de ajutor, glăsui Fata de Fum. De ce vrea feciorul împăratului să-l ucidă ?

Bătrânul îi făcu semn să șadă.

— Feciorul împăratului, spuse el, e căpetenia a treizeci de tâlhari vestiți. Bărbosul face parte din ceată. Petrea Pescaru a dat odată peste ceata tâlharilor și nu l-a recunoscut pe fecioraș, dar el se teme și vrea să scape de flăcău.

— Ajută-mă să-l scot din beci, se rugă fata.

Bătrânul luă atunci o sită rotundă, turnă în ea doi pumni de făină și prinse a cerne făina peste un ochi de sticlă neagră. Privi Fata de Fum și văzu că din făină se alege pe ochiul de sticlă, aidoma, beciul în care zăcea flăcăul. Văzu beciul și-l văzu pe flăcău și inima i se strânse.

— Bine, spuse bătrânul.

Cu degetul arătător trase o dără prin mijlocul unuia dintre pereții de făină care închipuiau zidurile de piatră ale beciului. Degetul urmă să lunece pe sticla neagră, zăbovi de însemnă un cerc micuț și, tot lunecând, se opri la marginea sticlei.

Petrea Pescaru auzi în clipa aceea un uruit și, sărind în lături, văzu cum pietrele zidului din dreapta lui se năruiau lăsându-i calea slobodă. Se repezi spre spărtură și se miră aflând un drum care mergea pe sub pământ. Dar porni pe drumul de sub pământ ca pe drumul unei cârțițe uriașe, iar, dacă merse ce merse, ajunse la un soi de criptă rotundă. Era cercul micuț însemnat pe sticla neagră de degetul bătrânului vrăjitor. Drumul trecea prin cripta rotundă și nu se oprea. Petrea merse mai departe și nu proastă-i fu bucuria când drumul de sub pământ îl scoase la marginea mării.

— Așa, spuse în brutăria lui bătrânul și, dacă mai clătină o dată sita goală peste ochiul de sticlă neagră, făina pe care o răspândise cu degetul se mișcă singură și alcătui la loc peretele de făină.

Atunci zidul de piatră al beciului se închise de parcă nu s-ar fi năruit, iar bătrânul șterse și dăra pe care degetul lui o lăsase pe sticla neagră, până la cercul micuț. Îndată se astupă și drumul de sub pământ care ducea, de la beci, la cripta rotundă.

— Așa, spuse iarăși bătrânul. Petrea Pescaru se poate ascunde acum și poate ieși la mare... Fată de Fum, ți-am făcut pe voie ! Dar am uitat să-ți spun că am puterea să-ți împlinesc doar trei dorințe. Una ți-am îndeplinit-o... îți mai rămân doar două și chibzuiește bine înainte de a-mi mai cere ceva.

— Ți mulțumesc, șopti Fata de Fum.

Apoi, furișându-se pe fereastră, pluti ca un puf de păpădie, pluti până la marea sinilie și, aflând drumul de sub pământ, pătrunse în cripta rotundă.

Petrea Pescaru dormea, că în beciul împărătesc nu izbutise să

închidă ochii. Și Fata de Fum îl privi lung, lung, și-și atinse buzele de buzele lui. Și pătrunse în visul flăcăului.

Visul lui Petrea Pescaru era o țară prin care flăcăul umbla, fluierând. Cât vedeai cu ochii se întindea nisipul auriu. Marea foșnea, nevăzută. Și deodată Petrea Pescaru se împiedică de un bolovan.

„Ce fel de bolovan? își spuse. Doar nu era pe-aici nici un bolovan..

Și, când se uită mai bine, nici nu era un bolovan, ci un cap mare cu barba neagră și-mpâslită, capul bărbosului care voise să-lucidă.

— Ferește-te ! strigă atunci cineva, și Petrea o văzu pe fata înaltă și mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ, pe care-o mai visase cândva.

Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

Capul bărbosului pieri în nisip.

— Ce frumoasă ești ! spuse Petrea Pescaru.

— Și tu ești frumos, spuse fata cu plete fumurii.

Pășiră alături, pe nisipul auriu. Atunci fata îl prinse de mână și amândoi începură să se înalțe. Jos, pe nisip, capul bărbosului se ivi din nou și încercă să-i muște de picioare, dar ei se înălțaseră binișor și Petrea socoti că nici un bărbos nu-i mai putea ajunge.

Când colo, capul bărbosului se ridică și el de pe nisip. Ciudat era să vezi un cap viu, despărțit de trup, un cap cu barbă neagră și-mpâslită, care plutea și se hlizea prin văzduh !

— Pun eu mâna pe tine, strigă capul.

— Nu te teme, Petrea Pescaru, spuse însă fata. Capul de colo e capul unui tâlhar din ceata tâlharilor. Feciorul de împărat li-i căpetenie...

Bine nu-și sfârși vorba, că văzură zburând către ei niște straițe domnești peste care plutea o pălărie cu pană scumpă.

— Mi-ai scăpat o dată, Petrea Pescaru, a doua oară n-ai să-mi scapi ! strigară straițele cu glasul feciorului de împărat. Pe el, bărbosule !

Capul se năpusti, în vreme ce straițele domnești se înfășurau în jurul flăcăului încurcându-i mișcările. Fata cu plete fumurii

încercă zadarnic să le smulgă, straietele păreau vii și se luptau cu ea. Petrea însă își înfipse o mână în barba neagră a capului de tâlhar, în vreme ce, cu cealaltă, izbea din răspuțeri.

Atunci capul șuieră o dată, țuguindu-și buzele. Ca din văzduh se iviră sumedenie de alte capete, douăzeci și opt de capete crunte, îndârjite și zbârlite ale celorlalți tâlhari din ceată și fata înțelese că flăcăul nu li se va împotrivi.

— Am să te ajut, Petrea Pescaru, nu te teme ! strigă ea.

Și în clipa aceea flăcăul ieși din țara visului și în cripta rotundă de sub pământ se deșteptă, că lângă culcușul lui Fata de Fum se ridicase în picioare.

— Din nou am pierdut-o, oftă Petrea. S-o mai pot vedea pe fata cu plete fumurii, m-aș lupta cu toate capetele tâlharilor din lume...

Și Fata de Fum îl auzi și se bucură, apoi se întristă. Era atât de aproape de el, și flăcăul n-o putea vedea, era atât de aproape, și nu-i putea spune o vorbă !

Îl urmă pe Petrea Pescaru și, împreună cu el, se furișă până în coliba de pe malul mării, de unde flăcăul își aduse năvoadele, în luntrea lui smolită. Împreună ou el ieși la pescuit, cu el se întoarse în cripta rotundă, îl privi când muncea, îl privi când cina și un fior o străbătu auzindu-l cum se-ntreba :

„Oare am să mai dau cândva de fata cu plete fumurii ?“

— Îndată, dragul meu, răspunse Fata de Fum și, cum îl văzu adormit, se strecură în visul lui.

Și totul se petrecu de parcă Petrea Pescaru nu s-ar fi trezit, și-n țara visului întâmplările urmară să se desfășoare de acolo de unde se opriseră cu o seară înainte. Capetele tâlharilor se repezeau asupra flăcăului încercând să-l muște, în vreme ce mișcările-i erau stânjenite de straietele domnești ale feciorului de împărat. Petrea mai auzea cuvintele fetei cu plete fumurii care-i făgăduise ajutor. Și atunci o auzi chemând de patru ori în cele patru vânturi :

— Brutar solomonar !

Îndată se iviră trei corbi care se repeziră și prinseră a scoate ochii tâlharilor. Croncănind sălbatic, se năpusteau și croncănitul li se unea cu urletele de durere ale celor orbiți. Capetele fără ochi pluteau acum prin văzduh, umplând tăria de gemete și blesteme, iar de la o vreme începură a se ciocni. Ca niște bile zvârlite de mâna

unui popicar nevăzut se rostogoleau amețitor și, izbindu-se-ntre ele, se prăbușeau pe nisipul auriu.

Iar dacă se văzu scăpat de căpățânile tâlharilor, apucă Petrea Pescaru straietele domnești care i se zbăteau în jurul trupului și odată le sfășie, cum sfășii o pânză putredă.

— S-a isprăvit cu mine, Petrea Pescaru ! răcni glasul feciorului de împărat, și straietele lunecară în lături și, săltând anevoie, pieriră în depărtarea necuprinsă.

— Dă-mi mâna, fată cu plete fumurii, vorbi atunci flăcăul și, de mână cu fata, pluti lin în văzduhul senin.

— Ți-a fost dor de mine, Petrea Pescaru ? întrebă ea împungându-l cu privirile.

— Rămâi cu mine, fată cu plete fumurii, se rugă el. Vino pe pământul oamenilor...

Dar o umbră trecu peste fața fetei și flăcăul îi auzi glasul încărcat de tristețe :

— Și pe pământul oamenilor sunt lângă tine, doar că nu mă poți vedea și auzi. O, Petrea Pescaru, mai degrabă rămâi tu în țara visului și uită de oameni...

Numai că flăcăul nu se învoi să uite, om se simțea și printre oameni voia să-și ducă traiul.

— Trezește-te, dar, Petrea Pescaru, spuse fata, și el se deșteptă în cripta rotundă și privi în gol.

— Rămâi cu mine, fată cu plete fumurii, rosti încă o dată flăcăul. Dacă ești aici, nevăzută și neauzită, și mă vezi și mă auzi, rămâi !

Iar Fata de Fum plânse și fugi din criptă și luă drumul cetății. Pe uliți dădu peste mulțimi de oameni vorbind tulburați și din vorbele lor află că leșurile unor tâlhari fuseseră găsite pe țărmul mării. Și foarte se minuna mulțimea că tâlharii erau lipsiți de luminile ochilor, de parcă-i pedepsise careva... Și din vorbele oamenilor mai prinse Fata de Fum că feciorul împăratului trage să moară și că vraci vestiți ridicaseră din umeri, nepricepuți să-i afle leac.

„Așa-i trebuie !“ își spuse ea.

Se grăbi și pătrunse în brutăria bătrânului vrăjitor, la ceasul când brutarul se odihnea, după ce-și vânduse pâinile. Era liniște în

brutărie și deasupra cărților negre ședeau împăiați trei corbi, trei bufnițe și trei motani negri.

— Am venit să mă faci om, spuse Fata de Fum.

— Oamenii mor, răspuse bătrânul. Gândește-te bine...

Dar Fata de Fum zâmbi și vorbi repede :

— Să mă faci om e a doua dorință pe care ai făgăduit să mi-o împlinești. Dacă mi-o părea rău, a treia dorință îmi va fi să mă întorc la făptura mea de fum...

— Uți că mi-ai cerut ajutor pe când te aflai în țara visului ?... Ți-a mai rămas o singură dorință, spuse bătrânul și, odată om, ca om vei muri. Gândește-te bine !

Fata de Fum privi în ochii vrăjitorului și în ochii lui văzu mulțimi de oameni trecând în șiruri dese. Erau oamenii cei mulți ai pământului, oamenii colibelor, și oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării. Unii țineau în mâini sculele de care se slujiseră zi de zi, alții purtau un palat sau o casă, unii duceau o faptă bună, alții-și înălțau mâinile pătate de sânge. Printre oamenii mulți se iviră apoi împărați cu coroane pe frunte și boieri ținând pe inimă câte-o pungă cu galbeni. Iar oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării...

— Cine sunt ? întrebă cu spaimă Fata de Fum.

— Cei pe care i-am cunoscut în nouă sute de ani, de când trăiesc pe lume, spuse bătrânul.

— Și unde se duc ?

— La moarte, răspuse bătrânul.

Și se înfiora Fata de Fum și-și întoarse privirile, iar privirile i se opriră asupra ochiului de sticlă neagră pe care vrăjitorul închipuse, din făină, beciul în care zăcuse cândva Petrea Pescaru. Și pe sticla neagră se ivi o fată înaltă și mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

— Așa sunt eu ? întrebă Fata de Fum.

Și se bucură. Dar fata cu plete fumurii prinse a goni pe ochiul de sticlă neagră. Alerga răsând, strălucitoare de tinerețe, alerga pe loc jucând ca o sfârlează și, pe măsură ce alerga, brazde întâi subțiri, mai mult bănuite, apoi tot mai adânci i se săpară pe față. Nu mai alerga; acum pășea domol, frământată de gânduri. Pletele

fumurii se făcură sure, spinarea i se gârbovi. Apoi se ajută cu un toiag. O femeie bătrână șontăcăia pe ochiul de sticlă neagră, o femeie cu părul alb, cu ochii stinși. Nici mantaua nu-i mai părea de argint... Și bătrâna se împiedică, se prăbuși rămânând nemișcată, iar făptura prinse a i se împuțina de parcă un bulgăre de omăt i s-ar fi topit la soare. Și ochiul de sticlă neagră rămase gol.

— Gândește-te bine, grăi din nou bătrânul, și Fata de Fum plânse și se gândi la Petrea Pescaru și un val de căldură-i străbătu trupul de fum.

— Nu mi-ai spus tot, șopti ea. Din chipurile tale, bătrâne, lipsesc și dragostea și lupta.

— Ți-am arătat de ce ai a te teme, răspunse vrăjitorul. Celelalte va trebui să le afli singură, precum vrăjitorii din vremi au scris în cărțile lor.

Și bătrânul luă din raft o carte mare și veche, cea mai mare și cea mai veche carte de pe lume și, deschizând-o acolo unde știa că se cere, citi limpede și rar :

— „Iar Fata de Fum va fi pentru trei ceasuri fată vie. Dar, pentru ca vie să rămână și să intre în rândul pământenilor, va avea să dovedească tot ce-l face pe om om. Și dacă trei ceasuri se vor scurge și Fata de Fum nimic nu va dovedi, răspândi-se-va în văzduhul fără margini și până și amintirea-i va pieri“.

Atunci corbii înviară și se rotiră peste capul vrăjitorului, bufnițele-și deschiseră ferestrele de foc ale ochilor, motanii i se frecară de picioare. Iar Fata de Fum glăsui liniștit:

— Fă din mine un om, bătrâne, și lasă-mă să-mi cuceresc partea de bucurii și de dureri !

— Fie, spuse el.

Și amestecă într-un șip de piatră trei picături roșii cu trei picături negre și puse licoarea la fiert. Apoi trase pe podele un cerc, și Fata de Fum se așeză în inima cercului.

— Bea, porunci bătrânul, întinzându-i licoarea fumeșă.

Și fata bău și, când fulgere roșii o străpunseră țâșnind din cercul vrăjit, simți o gheară de foc răscolindu-i trupul. Sub arsura fulgerelor se prăbuși sfâșiată de o înspăimântătoare durere, dar când se ridică era înaltă și mlădie ca un cânt, cu plete până la pământ. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea

de argint.

Iar dacă-și înălță brațul simți că brațu-i atârnă greu, dacă-și clătină capul, pletele-i foșniră...

— Din clipa asta ai trei ceasuri de încercare, spuse bătrânul, sărutând-o pe frunte. Și eu nu te mai pot ajuta...

Fata se plecă adânc înaintea lui și-i mulțumi, în vreme ce corbii croncăneau, bufnițele zvârleau foc prin ferestrele rotunde ale ochilor și motanii torceau.

Și fata ieși în uliță, dornică să ajungă mai degrabă la Petrea Pescaru, și nu făcu șapte pași că întâlni o mulțime de oameni. Pe un pat de aur purtat pe umerii slujitorilor trecea feciorul cel bolnav al împăratului, căruia ultimul vraci chemat îi poruncise să iasă la aer.

Bolnavul purta tot straietele domnești pe care Petrea Pescarul le sfâșiasse în țara visului, că straietele i se lipiseră de piele și nimeni nu izbutise să le mai smulgă. Iar, văzând că feciorul împăratului trecea pe patul de aur, fata voi să se tragă îndărăt. Dar nu mai avu vreme. Glasul feciorului împărătesc se înălță în clipa aceea, aspru și tăios :

— Prindeți-o pe fata cu plete fumurii!

Și străjile se repeziră și puseră mâna pe fată, minunându-se că auziseră porunca fără ca buzele bolnavului să se miște și fără măcar ca el s-o fi putut vedea, de vreme ce ținea ochii închiși.

Straietele o cunoscuseră și ele dăduseră porunca...

Iar alaiul se îndreptă spre palat și, odată închis în cămărilor lui, feciorul împărătesc ceru să i se înfățișeze fata. Atunci straietele domnești, straietele sfâșiate de Petrea Pescaru, prinseră a o iscodi :

— Unde se află Petrea Pescaru ?

— Nu știu, răspunse fata.

— Ia seama ! Călăul are să-ți dezlege limba...

— Nu știu, răspunse fata.

— Pentru ultima oară te întreb : unde se află Petrea Pescaru ? răcniră straietele.

— Nu știu, răspunse fata.

Fu chemat călăul și i se porunci s-o facă să vorbească. Și chiar acolo, lângă patul feciorului de împărat, călăul își arătă meșteșugul. Fata cu plete fumurii fu schingiuită cu fierul și cu focul și în cleștii durerii se zbătu și plânse cu lacrimi de sânge,

— Unde se află Petrea Pescaru ? striga călăul.

— Nu știu, răspundea fata, și gemetele ei se amestecau cu gemetele feciorului de împărat care se zvârcolea pe patul lui de aur.

Iar călăul se înverșună atunci sporind chinul și, din ce schingiuia trupul plăpând al fetei, dintr-atât creșteau durerile bolnavului întins pe pat.

Feciorul împăratului se mai zbātu o dată și, fără să știe, își sfășie singur straietele, desăvârșind cele începute de Petrea Pescaru. Și în clipa în care straietele fură bucăți o viperă neagră țâșni printre buzele bolnavului și se târi cu iuțeala fulgerului pierind într-o bortă a dușumelei. Iar feciorul împărătesc își dădu duhul, că vipera neagră era duhul rău care sălășluia într-însul.

Călăul nu luă îndată seama că-i murise stăpânul. Schingiuia fata, și doar când trecu ce trecu și glasul vlăstarului împărătesc nu se mai auzi, se întoarse către el, îl văzu mort și se înspăimântă.

Alergă degrabă să ducă vestea și, cât ai bate din palme, încăperea se umplu de vraci și dregători, iar în urma tuturor sosi și împăratul. Dar unul dintre vraci avusese vremea să strâmbe din nas și să spună ;

— Ce-i cu fata asta schingiuită? Luați-o de aici...

Călăul o luă în brațe, că fata nu mai avea puterea să umble, și nu știu dacă se cuvenea s-o vâre în beciul palatului. Se gândi că împăratul s-ar putea mânia aflând că fusese schingiuită fără porunca lui și atunci, înspăimântat, o scoase din palat și o lepădă pe un maidan, aproape de zidul cetății. Și trecu un ceas. Întâiul dintre cele trei sorocite...

Iar fata zăcea acum pe maidan și câinii se adunară și-i linsă sângerile de pe mâini și de pe față. Dacă-și veni în fire se gândi la Petrea Pescaru și, aflând lângă ea două bețe, se sprijini în ele ca în niște cârje și începu să se târască. Vai, nu mai era, însă, mlădie ca un cânt...

Și ieși din cetate. Se târi multă vreme, căzând și din nou ridicându-se, iar chinurile prin care trecu nu erau mai ușoare decât cele îndurate în încăperea feciorului de împărat. Și dacă ajunse lângă o pădure, văzu o casă de om și se bucură la gândul că va găsi acolo apă, să-și răcorească buzele arse.

Dar numai ce se apropie, că un strigăt deznădăjduit se auzi și

casa se aprinse. Trâmbe de fum țâșneau pe ferestre și o limbă de foc jucă deasupra acoperișului, în vreme ce strigătele răsunau tot mai slab, ca înăbușite de o mână nemiloasă.

Gemând, fata cu plete fumurii se târi și intră în casa aprinsă. Ghearele focului se înfipseră în rănile pe care le deschisese călăul și fumul înecăcios o înfășură, necunoscând într-însa Fata de Fum de odinioară. Și se târi printre flăcări, în vreme ce bârne aprinse o izbeau căzând, și află într-un ungher un copil. Îl luă și grăbi să se întoarcă, dar bețele pe care le culesese pe maidan se aprinseră și fu nevoită să le zvârle, așa că se târi ținând copilul în brațe, se târi în coate, apărând cu trupul ei trupșorul copilului. Pletele fumurii i se pârliră, mantaua ce părea de argint se mânji, se zdrențui și luă foc.

Dar ieși din casa în flăcări și mântui copilul și, rostogolindu-se prin iarbă, stinse flăcările ce-i jucau pe manta. Și, trecând și ceasul al doilea din cele trei sorocite, se târi mai departe, fără a-și îngădui o clipă de odihnă. Vai, pletele, însă, nu-i mai atârnau până la pământ, iar mantaua, nici ea, nu mai părea de argint...

Și se târi prin pădure, iar umbra pădurii fu bună cu ea și-i răcori trupul.

„Nu mai e mult“, îi trecu prin minte, și întreaga ei făptură chinuită se zvârli înainte.

Atunci gemu, și o durere crâncenă, mai înfricoșătoare decât fierul călăului, mai cumplită decât ghearele focului îi sfâșie inima : acolo, într-o poiană, Petrea Pescaru trecea la braț cu o fată. Și râdeau amândoi, și se priveau în ochi, și fata își lăsa capul pe pieptul lui.

Întinsă la pământ, cu fruntea în frunzele uscate, fata cu plete fumurii plânse. I se părea că viața i se scurge prin șuvoaietele sărate ale lacrimilor și nu vedea de ce s-ar mai scula, de ce s-ar târi cu prețul atâtor chinuri, și nu vedea de ce ar mai trăi.

Prin pâna lacrimilor își ridică fruntea și în poiană îi văzu din nou pe cei doi, sărutându-se.

Atunci ceva se răzvrăti în biata ei inimă strivită și fata strigă printre lacrimi :

— Nu ! Nu ! Nu cred !... Nu-i Petrea Pescaru !

Și flăcăul din poiană își întoarse capul și fata văzu că nu era Petrea Pescaru. Chipul flăcăului strălucea de bucuria dragostei, era

frumos ca dragostea, dar nu era chipul lui Petrea Pescaru.

Fata își uită durerea, de parcă cineva i-ar fi luat-o cu mâna. Se ridică și inima-i cântă. Și, măcar că sclipirea din ochii ei cenușii pierise, mâncată de sarea lacrimilor, fata prinse a alerga printre trunchiurile pădurii, alergă împleticindu-se, căzu și se ridică, alergă râzând cu brațele deschise ca pentru îmbrățișare, alergă cu sufletul la gură și, ieșind din pădure, ajunse la marginea mării.

Nespus se minună Petrea Pescaru, în cripta lui de sub pământ, când o făptură omenească se prăbuși la picioarele sale. Gândurile-i zburau departe, la fata cu plete fumurii întâlnită în țara visului, dar se repezi și ridică făptura care-i căzuse la picioare. Era o femeie istovită, cu fața însângerată și mânjită de funingine, cu ochii stinși, cu pletele ciuntite, cu mantaua zdrențuită și arsă.

— Cine ești ? întrebă flăcăul, și inima i se strânse de milă.

Dar ea nu mai avea puterea să rostească o vorbă și, fericită, se strânse la pieptul lui. În clipa aceea bătut al treilea din cele trei ceasuri de încercare. Pereții de pământ ai criptei rotunde străluciră ca niște oglinzi ; și un glas se auzi tunând pe sub bolți :

— Un om s-a născut printre voi. Bucurați-vă, oameni!

Și pământul cântă, și marea sună, și văzduhul vui, iar dacă-și plecă ochii, Petrea Pescaru văzu că ține în brațe o fată înaltă și mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint.

— Tu ? strigă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Eu, Petrea Pescaru, spuse fata, iar zâmbetul ei era bun și trist ca zâmbetul unui om care știe.

Atunci chipul bătrânului vrăjitor se ivi în oglinda pereților și vrăjitorul rosti cu blândețe :

— Fii fericită, fata mea de fum ! Ți-ai câștigat cu trudă fericirea, dar singura fericire adevărată e cea câștigată cu trudă...

Chipul lui pieri din oglindă și, în locul unde se ivise, o poartă se căscă, strălucitoare. În brațe cu fata îndelung visată, Petrea Pescaru trecu pe poartă și, dacă merse pe sub bolți tăcute, nimeri într-o încăpere uriașă.

De jos și până sus pereții erau acoperiți cu comori, cum ochi de pământean nu mai văzuseră. Și saci de aur, și saci de nestemate, și giuvaeruri neprețuite, și blănuri rare, și valuri de

mătase și de catifele, și câte și mai câte alte cele se aflau în încăperea uriașă, în care ceata celor treizeci de tâlhari în frunte cu feciorul împăratului îngrămădise prada adunată în ani și ani de jaf.

Și se apucă Petrea Pescaru și fata cu plete fumurii să împartă comoara tâlharilor, și-au împărțit, au împărțit, dar până astăzi tot n-au isprăvit. Dacă află un om nevoiaș, sosesc în mare taină. Nimeni nu-i vede, nimeni nu-i știe, dar unde pier nevoile, copii, se vorbește despre fata cu plete fumurii, iar unde se stinge durerea și-amaru, se zice c-a trecut Petrea Pescaru.

CUPRINS

Basme (1953)	3
Bob de grâu.....	3
Buruiana neagră	20
Povestea cântecului.....	35
Hans și cele patru castele	46
Mladen, fiul ursului.....	58
Puterea dragostei	74
Slava, fiica pământului.....	88
Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte	105
Corabia sălbăticiunilor	114
Acul și foarfeca	132
Povestea fericirii	145
Iani palicarul	162
Fierarul năzdrăvan	181
Basmele omului (1958)	193
Cartea de Piatră	193
Fluierul Pădurii Adormite	196
Mustățile fără pereche	216
Marinarul fără teamă.....	225
Măria sa moșul	234
Cioplitorul din cetatea cea albă	244
Fântâna domniței	255
Sânger vânătorul.....	265
Deșteptăciunea proștilor	277
Cerbul de sticlă	280

Șoricelul cel năzdrăvan	294
Neacșu	299
Fierarul și Moartea	307
Povestea țesătorului.....	318
Pruncul Năzdrăvan.....	329
Fata de fum.....	338

Lector : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : PETRE STANCU
Bun de tipar 31.01.1984. Apărut 1984.
Data edițiilor anterioare : 1979
Coli de tipar 18

Tiparul executat sub comanda 5757 la întreprinderea Poligrafică Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

Lei 13,50